

Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107

KELAN TUTKIMUSOSASTO | HELSINKI 2009

*Elina Haavio-Mannila, Karoliina Majamaa, Antti Tanskanen,
Hans Hämäläinen, Antti Karisto, Anna Rotkirch ja JP Roos*

Sukupolvien ketju

*Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus
Suomessa*

Summary

A chain of generations

Baby boomers and cross-generational interaction in Finland

Kirjoittajat

Elina Haavio-Mannila, VTT, emeritaprofessori, elina.haavio-mannila@helsinki.fi

Karoliina Majamaa, VTM, karoliina.majamaa@helsinki.fi

Antti Tanskanen, VTM, antti.tanskanen@helsinki.fi

Hans Hämäläinen, VTM, hans.hamalainen@helsinki.fi

Antti Karisto, VTT, professori, antti.karisto@helsinki.fi

Anna Rotkirch, VTT, dosentti, anna.rotkirch@vaestoliitto.fi

JP Roos, VTT, professori, j.p.roos@helsinki.fi

Sarjan julkaisut on hyväksytty
tieteellisessä arvioinnissa.

© Kirjoittaja ja Kelan tutkimusosasto

Graafinen suunnittelu: Pekka Loiri

ISBN 978-951-669-818-5 (nid.)

978-951-669-819-2 (pdf)

ISSN 1238-5050

Vammalan Kirjapaino Oy
Sastamala 2009

Tiivistelmä

Haavio-Mannila E, Majamaa K, Tanskanen A, Hämäläinen H, Karisto A, Rotkirch A ja Roos JP. **Sukupolvien ketju. Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa.** Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107. 263 s. ISBN 978-951-669-818-5 (nid.), ISBN 978-951-669-819-2 (pdf).

Tutkimuksessa selvitetään sukulaisten välistä vuorovaikutusta sekä avunantoa suomalaisissa perheissä ja suvuissa. Tutkimuskohteena on kolme perhesukupolvea: suuret ikäluokat, heidän aikuiset lapsensa ja vanhempansa, joista on kerätty laaja postikysely-, lomakehaastattelu- ja teemahaastatteluaineisto. Tutkimuskysymysten muodostamisessa ja tulosten tarkastelussa hyödynnetään aikaisempaa sosiologista sukupolvi- ja perhetutkimusta sekä evoluutioteorian esittämiä vastavuoroisuutta ja altruismia koskevia teorioita ja tuloksia. Tutkimuksessa kysytään, miten eri sukupolvet auttavat toisiaan, millaisia sukupolvikohtaisia eroja auttamiskäytännöissä esiintyy ja mitkä taustatekijät selittävät auttamista. Lisäksi selvitetään sukulaisten auttamisasenteita ja tyytyväisyyttä saatuun apuun sekä auttamiseen liittyviä ristiriitoja. Näiden ohella tarkastellaan, miten sukupolvien väliset sosiaaliset suhteet kytkeytyvät auttamiskäytäntöihin. Tutkimustulokset osoittavat, että sukulaisapu on tärkeä tekijä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Ihmiset ovat eniten yhteydessä biologisiin sukulaisiinsa, auttavat heitä eniten ja saavat heiltä eniten apua. Mitä keskeisemmästä avun muodosta on kysymys, sitä tärkeämpiä lähisukulaiset ovat. Toisaalta apua annetaan useille eri sukulaisille, mutta avun nettovirta kulkee sukulinjassa vanhemmilta nuoremmille polville. Keskeinen tulos onkin se, että suuret ikäluokat antavat apua enemmän lapsilleen kuin vanhemmilleen. Sukupolvien väliset erot auttamisessa liittyvät yleensä vastaajien ikään tai elämänvaiheeseen. Vastaajat ovat tavallisesti saaneet pyytäessään apua ja ovat yleensä myös tyytyväisiä saamaansa apuun. Sukulaisten auttaminen onkin valtaosalle itsestään selvää riippumatta siitä, koetaanko sitä varsinaisesti velvollisuudeksi. Huolimatta siitä, että sukulaisten auttaminen on runsasta, vain harvat mieltävät esimerkiksi vanhusten auttamisen yksinomaan perheen velvollisuudeksi.

Avainsanat: sukupolvet, suuret ikäluokat, sukulaiset, perhesuhteet, auttaminen, sosiaalinen vuorovaikutus, altruismi

Sammandrag

Haavio-Mannila E, Majamaa K, Tanskanen A, Hämäläinen H, Karisto A, Rotkirch A och Roos JP. **Generationskedjan. De stora årskullarna och växelverkan mellan generationerna i Finland.** Helsingfors: FPA, Social trygghet och hälsa: undersökningar 107, 2009. 263 s. ISBN 978-951-669-818-5 (hft.), ISBN 978-951-669-819-2 (pdf).

Rapporten studerar praktiskt och ekonomiskt stöd mellan vuxna släktingar i dagens Finland. Med hjälp av kvantitativt och kvalitativt forskningsmaterial analyserar vi tre generationer: de stora årskullarna, deras vuxna barn och deras föräldrar. Representativa surveydata gällande de stora åldersklasserna och deras barn samt personintervjuer med föräldrar till respondenterna från de stora åldersklasserna samlades in 2007. Frågorna gällde hur mycket socialt stöd, praktisk hjälp och ekonomisk hjälp som respondenten gav till och mottog av personer utanför det egna hushållet. Vi gjorde också 38 djupintervjuer kring temat hjälp mellan generationer. Undersökningens teoretiska ram kombinerar sociologiska familjestudier med evolutionsteoretisk forskning kring altruism och konflikt mellan släktingar. I undersökningen studeras hur de tre generationerna hjälper varandra, vilka faktorer som förklarar hjälpsamt beteende, hur hjälp mellan släktingar skiljer sig från hjälp mellan icke-släktingar och vilka köns- och generationsspecifika skillnader det finns. Vi utreder också vilka attityder finländarna har angående hjälp till släktingar liksom vilka konflikter som uppkommit. Djupintervjuerna analyserades för att finna olika familjespecifika modeller. Resultaten visar att finländarna hjälper sina släktingar på många sätt, men att mest hjälp och i synnerhet mest ekonomiskt stöd går från föräldrar till barn; de stora årskullarna hjälper sina vuxna barn mycket mera än sina gamla föräldrar. Skillnaderna mellan generationerna beror ofta på ålder och livsskede. Släktingar på mödernet hjälpte varandra allra mest och döttrar fick något mera hjälp än sönerna. Respondenterna hade oftast fått hjälp då de bett om det och var också nöjda med den hjälp de fått. Att hjälpa sina släktingar ses som en självklarhet oberoende av om det uppfattas som en plikt eller inte. Fast man gärna hjälper varandra var det få som ansåg det vara familjemedlemmarnas uppgift att hjälpa äldre släktingar. – Sammanfattning s. 124–127.

Nyckelord: generationer, stora åldersklasser, stora årskullar, familjerelationer, praktisk hjälp, ekonomiskt stöd, altruism

Abstract

Haavio-Mannila E, Majamaa K, Tanskanen A, Hämäläinen H, Karisto A, Rotkirch A and Roos JP. **A chain of generations. Baby boomers and cross-generational interaction in Finland.** Helsinki: The Social Insurance Institution of Finland, Studies in social security and health 107, 2009. 263 pp. ISBN 978-951-669-818-5 (print), ISBN 978-951-669-819-2 (pdf).

The report examines intergenerational assistance and interaction between generations in contemporary Finland. Three family generations are analysed on the basis of survey and qualitative data: baby boomers, their children, and their parents. Data were collected in 2007 through a mail survey of baby boomers and their adult children and through a small number of structured face-to-face interviews with their parents. We asked about the amounts and frequencies of the mental support, practical help and financial assistance that the respondent provided and received. We also conducted 38 in-depth, thematic interviews with selected survey respondents. The theoretical approach combines sociological family studies and evolutionary theory of kin altruism and conflict. We ask how the three generations studied help each other, what factors explain helping behaviour, what differences exist between helping kin and non-kin, and what kind of gender and family specific differences can be found. We also explore attitudes toward helping, satisfaction with received assistance and conflicts related to helping. In the in-depth thematic interviews we look at different models of helping. Results show that Finns help a wide range of relatives but that the net flow of assistance and especially financial assistance goes downward in the kin line; baby boomers give more support to their children than to their parents. Differences between generations are related to age and phase of the life cycle. Maternal relatives were most likely to help each other and daughters received slightly more help than sons. Respondents usually receive help when they ask for it and are satisfied with the support received. Whether or not regarded as an obligation, helping relatives is largely a matter of course for the respondents. Despite the fact that help between relatives is generous, few respondents perceive assisting aged relatives to be a duty for family members. – Summary pp. 128–131.

Key words: generations, baby boomers, relatives, family relations, social interaction, practical help, financial help, kin altruism

ALKUSANAT

Sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja auttamista tutkiva Gentrans-hanke on Suomen Akatemian vuosina 2005–2009 rahoittama tutkimusprojekti (29885301). Käsillä olevassa julkaisussa esitämme tutkimuksen keskeisiä tuloksia. Yksi Sukupolvien ketju -raportin kirjoittamisen virikkeistä on ollut Kelalta saamamme lisärahoitus.

Kirjoittajat kiittävät muiden muassa seuraavia tahoja ja henkilöitä: Kelan tutkimusosastoa ja erityisesti Jouko Kajanojaa, Olli Kangasta ja Katri Hellsteniä; Tilastokeskusta, joka suoritti pääosan aineistonkeruusta – erityisesti Riina Nybergiä, Villiina Hellsteniä, Pihla Merimaata ja Antti Siikasta; FaktaDuo, joka teki osan temahaastatteluista ja keräsi vanhinta ikäluokkaa koskevan aineiston, sekä Väestöliittoa. Tämän lisäksi kiitämme Heli Hyvöstä ja Minna Lindqvistiä, jotka ovat suorittaneet haastatteluja, sekä Heidi Ikäheimosta, joka on litteroinut osan niistä.

Gentrans-hankkeeseen ja sen kokouksiin sekä tutkijoiden ohjaamiseen on osallistunut laaja tutkimusryhmä: Susanna Hyväri, Markus Jokela, Mikko Kautto, Matti Kari, Eija Nurminen, Semi Purhonen ja Heikki Sarmaja. Erityisesti Heikki Sarmaja ja Eija Nurminen ovat osallistuneet erittäin aktiivisesti.

Raportin kirjoittajajoukko koostuu eläkkeellä olevista senioritutkijoista, aktiivi-ikäisistä senioritutkijoista, kokeneista nuoremmista tutkijoista sekä väitöskirjaansa valmistelevasta nuoremmasta polvesta. Olemme siis yhdessä muodostaneet eräänlaisen virtuaalisen kolmen sukupolven perheen, jossa ei kiistoiltakaan ole välttytty. Olemme voineet todeta, että molemminpuolinen auttaminen ja vuorovaikutus ovat tärkeitä ja hyödyllisiä asioita, minkä myös tämä tutkimus osoittaa.

Helsingissä syyskuussa 2009

Kirjoittajat

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	9
1.1 Tutkimuksen tausta	9
1.2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	11
1.3 Tutkimuskysymykset	17
2 AINEISTOT	20
2.1 Suurten ikäluokkien ja nuorimman polven postikyselyaineistot	20
2.2 Suurten ikäluokkien vanhempien lomakehaastatteluaineisto	24
2.3 Teemahaastatteluaineisto	25
2.4 Evästystä liitetaulukoiden tarkasteluun	26
3 AUTTAMISTA SELITTÄVIÄ TEKIJÖITÄ	27
3.1 Sukupiirin laajuus	27
3.2 Terveys	30
3.3 Asumismuoto ja siviilisääty	33
3.4 Asumisetäisyys omiin ja puolison vanhempiin	34
3.5 Koulutus, tulot ja saadut sosiaaliturvaetuudet	37
4 SUKULAISTEN VUOROVAIKUTUS	42
4.1 Sukulaisten välinen yhteydenpito	42
4.2 Sukulaisten ja tuttavien väliset ristiriidat	46
4.3 Sisarusten epätasapuolinen kohtelu perheessä	50
4.4 Yhteenveto	50
5 SUURTEN IKÄLUOKKIEKIN ANTAMA JA SAAMA APU	54
5.1 Suurten ikäluokkien antama apu	54
5.2 Suurten ikäluokkien saama apu	61
5.3 Yhteenveto	64
6 NUORIMMAN POLVEN ANTAMA JA SAAMA APU	65
6.1 Nuorimman polven antama apu	65
6.2 Nuorimman polven saama apu	69
6.3 Yhteenveto	77
7 VANHIMMAN POLVEN ANTAMA JA SAAMA APU	78
7.1 Vanhimman polven antama apu	78
7.2 Vanhimman polven saama apu	79
7.3 Yhteenveto	80
8 AUTTAMISEN MALLIT	81
8.1 Niukat auttamissuhteet	81
8.2 Tavanomaiset auttamissuhteet	82
8.3 Laajat auttamissuhteet	84
8.4 Yhteenveto	87

9 ONKO AUTTAMINEN VELVOLLISUUS?	89
9.1 Käsitykset isovanhempien velvollisuuksista	89
9.2 Käsitykset lasten velvollisuuksista	92
9.3 Avun antaminen omaisille	93
9.4 Perheen vai yhteiskunnan vastuu?.....	95
9.5 Auttamisasenteiden ulottuvuuksia	97
9.6 Asenteiden ja auttamisen yhteyksiä	102
9.7 Yhteenveto	104
10 AVUN TAUSTAT JA TYYTYVÄISYYS SAATUUN APUUN	106
10.1 Mikä auttamista selittää?.....	106
10.2 Auttaminen, ristiriidat ja onnellisuus.....	114
10.3 Tyytyväisyys käytännön apuun.....	116
10.4 Yhteenveto.....	117
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	119
SAMMANFATTNING	124
SUMMARY	128
KIRJALLISUUS	132
LIITE 1: KYSELYLOMAKKEET	139
LIITE 2: LIITETAULUKOT	179

1 JOHDANTO

Sukupolvien ketju -tutkimusprojektissa selvitetään sukupolvien välistä avunantoa suomalaisissa perheissä. Tutkimme taloudellista tukea, käytännön apua ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Esittelemme johdannossa tämän raportin ja koko tutkimushankkeen taustalla vaikuttavia yhteiskunnallisia haasteita, teoreettisia keskusteluja sekä tutkimuskysymykset.

1.1 Tutkimuksen tausta

Avunanto on aina ajankohtainen kysymys, sillä sukupolvien välinen vuorovaikutus on yhtä vanha ilmiö kuin ihmislaji. Vaikka nykyään yleisin perhemuoto on ydinperhe, useimmat meistä elävät edelleen ”psykologisessa suurperheessä”, johon luetaan myös muualla asuvia sukulaisia (Sarmaja 2003). Tämä koskee erityisesti omia vanhempia ja aikuisia lapsia. Noin joka toinen aikuinen suomalainen, jolla on sisaruksia tai elossa olevia isovanhempia, katsoo myös heidät perheenjäsenikseen. Aikuiset sisarukset voivat myös pitää toisiaan perhejäseninä, vaikka asuvat erilleen. (Paajanen 2007, 31.)

Ovatko suomalaiset hyviä auttajia? Yksi pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin kritisoiduista piirteistä on se, että laajan perheen merkitys on suhteellisesti vähäisempi kuin esimerkiksi Itä- ja Etelä-Euroopan maissa. Väitetään, etteivät ihmiset auta toisiaan, koska hyvinvointivaltion antama apu korvaa keskinäisen auttamisen. Myös nopean siirtymisen maatalousvaltaisesta urbaaniin kulttuuriin ajatellaan merkinneen auttamisen vähentymistä. Suomessa yksin asuvat sekä parit, joilla on enintään muutama lapsi, ovat lähes yksinomaisia perhemuotoja (Castrén 2001). Suomi onkin yleensä luokiteltu niin sanotuksi ei-familistiseksi yhteiskunnaksi, sillä julkiset palvelut ovat osittain korvanneet aikaisemmin perheiden ja erityisesti naisten vastuulla olevat tehtävät (ks. Kazepov 2008).

Suomessa puhuttaa myös välittömästi sodan jälkeen syntyneiden suurten ikäluokkien asema, johon on monelta osin kiteytynyt 1960- ja 1970-lukujen yhteiskunnallinen ja kulttuurinen murros. Suuria ikäluokkia on kutsuttu itsekkääksi ja jopa ahneeksi sukupolveksi (Pajamäki 2006), ja on kysytty, millaisen yhteiskunnan he jättävät seuraajilleen.

Suurilla ikäluokilla on ollut merkittävä vaikutus muun muassa suomalaisen hyvinvointivaltion kehitykseen. Ne ovat kokeneet useimmat sen muutoksista sekä edunsaajina että maksajina. Ne olivat ensimmäisiä lapsilisien saajia, niiden nuoruudessa koulutus alkoi mullistua, ja tämä on ensimmäinen sukupolvi, jossa naisten peruskoulutus on miehiä parempi. Toisaalta ne ovat käyneet läpi myös taloudellisia kriisejä.

Suuret ikäluokat myös aiheuttavat moninaisia muutoksia siirtyessään piakkoin eläkkeelle. Väestön ikääntymisen arvioidaan lähivuosikymmeninä olevan Suomessa erittäin nopeaa eurooppalaisessa mittakaavassa juuri suurten ikäluokkien vuoksi.

Tähän liittyy eläkeikäisten eliniänodotteen nousu viime vuosikymmenten aikana. Eläkkeelle siirtyvät suuret ikäluokat elävät vielä keskimäärin 20–25 vuotta. (Karisto 2008, 13.) Varsinkin hyvin koulutettujen elinikä on noussut ja sosiaaliset erot ovat jopa lisääntyneet (Terveyden eriarvoisuus Suomessa 2007). Näin kysymys suurten ikäluokkien avunannon merkityksestä heidän lapsilleen ja lastenlapsilleen on mielenkiintoinen ja yhteiskunnallisesti keskeinen.

Emme myöskään vielä tiedä, kuinka aktiivisia terveyspalveluiden kuluttajia suurten ikäluokkien jäsenistä tulee ja mitä työelämässä tapahtuu heidän siirtyessään eläkkeelle. Lisäksi kysymys heidän tarvitsemistaan henkilökohtaisista palveluista on avoin. Nykyisin kotona asuvia vanhuksia hoitavat usein puoliset, jotka eivät itsekään ole erityisen hyväkuntoisia. Vaikka iäkkäiden pariskuntien määrä kasvaa, lisääntyy myös yksinäisten kotona asuvien – yleensä naisten – määrä. Heidän pärjäämisensä on tärkeä sosiaalipoliittinen haaste. (Ellingsaeter ja Leira 2004; Kuusinen-James 2008; Martelin ym. 2009.)

Suurten ikäluokkien ja heidän lastensa ympärille jäsenyyttä muodostuu moninaisia yhteiskuntapoliittisia haasteita. Niiden ytimessä ovat toisaalta sukulaisuuteen ja lapsiin liittyvät suhteet, toisaalta suurten ikäluokkien asema hyvinvointivaltion rakentaja ja hyödyntäjäsukupolvena. Nämä kysymykset kiinnittyvät toisiinsa: Mikäli suuret ikäluokat siirtävät resurssejaan merkittävässä määrin lapsilleen ja lapsenlapsilleen, vähentää se olennaisesti väestön ikärakenteen nopean muutoksen mukanaan tuomia kustannuspaineita. Jos taas suurten ikäluokkien lapset ja lastenlapset osallistuvat entistä enemmän vanhempiensa hoitoon, on myös tällä iso merkitys sosiaalimenojen ja hyvinvoinnin kannalta.

Suurista ikäluokista on puhuttu niin sanottuna kerrosvoileipä(sandwich)-sukupolvena tai saranasukupolvena. Heidän on ajateltu joutuvan vastaamaan samanaikaisesti sekä ikääntyvien vanhempiensa että lastensa ja lastenlastensa hoidosta. Saranatilanteessa ei kuitenkaan ole kovin suuri osa väestöstä, Suomessakaan tuoreen arvion mukaan heitä ei ole suurista ikäluokista 13: a prosenttia enempää. (Grundy ja John 2006; Unikkolinna 2008.)

Suurten ikäluokkien sukupolvi saavuttaa eläkeiän paremmassa taloudellisessa asemassa kuin vanhempansa. Sama ei välttämättä tule pätemään seuraavan sukupolven kohdalla. Myös suurten ikäluokkien varallisuus on suurempi kuin heidän vanhempiensa, joiden jättämä perintö on ollut keskimäärin pieni. On arvioitu, että suurten ikäluokkien lapset tai lapsenlapset voisivat olla ensimmäinen sukupolvi joka on selkeästi huonommin toimeentuleva ja hitaammin omaisuutta kasaava kuin edeltäjänsä. (Sukupolvien välinen tulonjako 1994, 64–66.)

Tärkeä ero suomalaisten ja länsieurooppalaisten suurten ikäluokkien välillä on se, että suomalainen suurten ikäluokkien enemmistö on maalaistaustaisia ja se on kokenut valtavan sosioekonomisen nousun tai olosuhteiden muutoksen. Suomen modernisoituminen on ollut äärimmäisen nopeaa ja suuret ikäluokat ovat olleet muutoksen

toteuttajia. Tässä suhteessa he ovat todellinen saranasukupolvi. He ovat viimeinen sukupolvi, jolla on tuntuma sekä esiteolliseen että jälkiteolliseen yhteiskuntaan (Karristo 2005, 39–40).

1.2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Sukulaisuutta tutkimuskohteena ei 1970-luvun jälkeisissä yhteiskuntatieteissä arvostettu juuri lainkaan, lukuun ottamatta siihen perinteisesti keskittyvää antropologiaa. Pääsyy tähän olivat todennäköisesti hallitsevaan asemaan päässeet konstruktivistiset modernisaatio- ja yksilöllistymisteoriat. Niissä oletettiin, että moderni yksilö luo läheissuhteensa aivan eri tavoin kuin aikaisemmin ja että laajemmat perhesuhteet sekä lasten ja vanhempien väliset suhteet heikentyvät eikä niillä ole muista sosiaalisista suhteista poikkeavia erityispiirteitä (esim. Giddens 1992).

Viimeaikainen tutkimus kuitenkin asettaa nämä oletukset kyseenalaiseksi (Godard 1992; Attias-Donfut ym. 2002; Trifiletti ym. 2002). Kiinnostus perheeseen palasikin 1990-luvulla vahvasti tutkimukseen (Jallinoja 2000; Therborn 2004). Kun yhdysvaltalainen perhetutkija Vern Bengtson julkaisi yhdessä Robert Harootyanin kanssa 1994 kirjan sukupolvien välisistä suhteista, sen alaotsikko oli ”Amerikkalaisen yhteiskunnan piilotetut yhteydet”. 2000-luvulla nämä ”piilotetut” suhteet nousivat perhetutkimuksen keskiöön, josta kielii muun muassa uusi lehti *Journal of Intergenerational Relations*. (Bengtson ja Harootyan 1994.) Bengtson (2001) terävöitti viestiään esittämällä väitteen siitä, että ylisukupolviset suhteet ovat nykymaailmassa jopa tärkeämpiä kuin aikaisemmin. Suomessakin auttaminen ylipäänsä ja sukulaisten auttaminen erityisesti on noussut julkiseen keskusteluun ja tutkimukseen (Hiilamo ja Hiilamo 2007; Pessi ja Saari 2008; Kattainen ym. 2008.)

Olemassa olevaan sukupolvien ja perheiden tutkimukseen ei kuitenkaan ole välttämättä kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Kuten Claudine Attias-Donfut ja Martine Segalen (1998, 13) ovat huomauttaneet, esimerkiksi Pekingin naisten asemaa koskevassa maailmankonferenssissa vuonna 1995 isovanhemmista ei puhuttu, vaan keskustelu koski pääasiassa työn ja (ydin)perheen välistä ristiriitaa. Useat perheen määrittelyt rajoittuvat edelleen kotitalouksiin, johon länsimaissa ei tyypillisesti kuulu vanhempi sukupolvi.

Sosiologiassa sukulaissuhteita ei myös ole juurikaan teoreettisesti jäsennelty erikseen muista sosiaalisista suhteista. Kuitenkin vähitellen, evoluutioteoreettisen ihmisenäkemys voittaessa alaa, sukulaisuuden ja perhesuhteiden dynamiikka on saamassa teoreettista jalansijaa myös sosiologiassa (Buss 2005; Salmon ja Shackelford 2007).

Sukupolvien ketju -tutkimus perustuu kahteen teoreettiseen lähtökohtaan. Hyödynämme toisaalta sosiologista sukupolvi- ja perhetutkimusta ja toisaalta uusdarwinistisen evoluutioteorian esittämiä, vastavuoroisuutta ja altruismia koskevia tuloksia. Esitämme lyhyesti näiden molempien suuntausten keskeiset käsitteet ja väitteet.

Nähdäksemme näkökulmat pääosin tukevat ja täydentävät hedelmällisesti toisiaan. Sukupolvien välistä avunantoa tutkitaan myös mm. taloustieteessä ja antropologiassa. Evoluutioteoria voi silloinkin toimia tieteenaloja yhdistävänä metateorianana, mutta emme tässä kosketa muiden kuin perhesosiologian ja evoluutioteorian välisiä yhteyksiä.

Sosiologinen sukupolvitutkimus

Sukupolvia koskevassa tutkimuksessa on usein painottunut yhteiskunnallisten sukupolvien näkökulma (ks. Roos 2005; Virtanen 2005; Purhonen 2007). Tällöin tutkitaan esimerkiksi ”60-lukulaisuutta” ryhmien ja yksilöiden julkisena identiteettinä.

Tämän tutkimushankkeen painopiste on sen sijaan perhesukupolvissa: 1960- ja 70-luvulla aikuistuneiden suhteissa omaan lapsiinsa ja vanhempiinsa sekä muihin sukulaisiin. Viime vuosikymmenenä on tehty paljon merkittävää tutkimusta lasten ja vanhempien sekä isovanhempien ja lastenlasten välisistä suhteista (Hill 1970; Attias-Donfut 1988 ja 1995; Chauvel 2002; Kohli ja Szydlik 2000; Moen 2001; Brown 2003; Therborn 2004; Monserud 2008; Börsch-Supan ym. 2008; Mulder ja Meer 2009; Hiilamo ja Niemelä 2009; ym.). On huomattu, että sukulaisten välinen vuorovaikutus ja tuki on säilynyt vahvana yhteiskunnan muutoksista ja väitetyistä yksilöllistymisestä huolimatta. Tutkijat puhuvat tällöin useimmiten sukupolvien välisestä *avunannosta* ja/tai *solidaarisuudesta*, tai jopa *sukupolvien välisen solidaarisuuden tutkimusparadigmasta* (Attias-Donfut 1995; Lowenstein ym. 2001; Bengtson ym. 2002.)

Vern Bengtson (2001) kiteyttää havainnollisesti ne keskeiset muutokset, joita perhesosiologiassa on havaittu viime sadan vuoden aikana. Ensiksi kehitysmaat siirtyivät patriarkaalisesta suurperheestä ”moderniin” ydinperheeseen, jossa korostui tunteiden merkitys. Toiseksi avioerojen määrän kasvu ja lasten lukumäärän pieneneminen perheissä nakersi tätä perinteistä ydinperhettä eri suunnista, ja niin sanottujen ”hajonneiden” perheiden sekä ilman perhettä asuvien määrä lisääntyi. Kolmanneksi erityisesti feministiset ja postmodernistiset perhesosiologit ovat korostaneet perheiden lisääntyneitä moninaisuutta uusperheiden ja modernien lisääntymisteknologioiden myötä. Bengtson näkee itse neljäntenä keskeisenä suuntana sukulaisten antaman avun lisääntyneen merkityksen. Hän painottaa, että ensimmäiset kolme suuntaa eivät suinkaan vähennä esimerkiksi isovanhempien merkitystä, vaan päinvastoin voivat lisätä sitä: ”[S]uhteet jotka ylittävät enemmän kuin kaksi sukupolvea ovat yhä tärkeämpiä yksilöille ja perheille amerikkalaisessa yhteiskunnassa; niiden rakenteet ja tehtävät ovat yhä moninaisemmat; ja 2000-luvun alussa nämä monisukupolviset suhteet eivät pelkästään vahvista vaan joskus korvaavat niitä ydinperheen tehtäviä, joihin sosiologit ovat niin vahvasti keskittyneet 1900-luvun aikana.” (Bengtson 2001, 2.)

Bengtsonin ennuste lienee hieman provosoiva ja ylimitoitettu. Maltillisempi ja konkreettisempi näkemys perheiden muutoksista löytyy ruotsalaisen Göran Therbornin tutkimuksista. Maailman perhejärjestelmät ovat kokeneet samantyyppisiä

muutospaineita, jotka liittyvät esimerkiksi syntyvyyden säätelyyn ja naisten aseman kohoamiseen. Kuten Göran Therborn huomauttaa, modernisaatio ei kuitenkaan ole poistanut alueellisia erityispiirteitä. Nämä näkyvät myös Euroopan sisällä. Pohjoismaissa on vuosisatojen aikana vallinnut perheellistymisen muoto, jossa aktiivinen seksielämä alkaa melko nuorena mutta perhe perustetaan vasta sitten, kun nuoripari voi elättää itsensä, erossa suvun valvonnasta. (Therborn 2004.) Eri maanosissa, maissa ja uskonnoissa on siis erilaiset odotukset ja tavat, jotka liittyvät sukulaisten väliseen auttamiseen (Davey ym. 1999; Bordone 2009). Kuten tässä raportissa osoitamme, auttamiskulttuurit vaihtelevat myös eri sukujen välillä (vrt. Brown 2003). Auttamiskulttuurit kehittyvät usein pitkällä aikavälillä, eikä niitä välttämättä voi polkaista tyhjistä mahdollisen äkillisen taloudellisen ja sosiaalisen ahdingon mukaan. Kaikilla ei myöskään ole sukulaisia tai perhejäseniä, jotka kykenevät tai haluavat auttaa.

Sukupolvien välinen avunanto jaetaan usein taloudelliseen ja käytännölliseen apuun sekä emotionaaliseen tukeen ja yhteydenpitoon. Taloudellinen apu tarkoittaa rahallista tai muuta vastaavaa tukea, johon liittyvät myös lainat, perinnöt ja rahalahjat. Käytännön apu taas tarkoittaa erilaista konkreettista toimintaa, kuten esimerkiksi lastenhoitoa, kotiapua, kuljetuksia tai neuvoja.

Useat tutkimukset osoittavat, että taloudellinen avunanto kulkee vanhemmista sukupolvista nuorempiin. Yhdysvalloissa 1990-luvulla tehtyjen tutkimusten mukaan noin joka kolmas vanhempi oli vuoden aikana auttanut aikuista lastaan huomattavalla rahasummalla, ja noin joka kymmenes lapsi oli vastaavasti tukenut vanhempansa. Avun määrässä on myös sosiaaliluokkiin liittyviä eroja. (Bengtson 2001, 7–8.) Merkittävintä apua sukupolvien välillä ovat perinteisesti antaneet varakkaat vanhemmat esimerkiksi ostamalla asunnon jo muutenkin hyvin toimeentuleville lapsilleen. Merkittävää on ollut myös rikkaiden vanhempien tai lasten antama apu köyhemmille lapsilleen tai vanhemmilleen. (Attias-Donfut 1995, 22). Ei kuitenkaan tule unohtaa sitä ”lahjaa”, jota esimerkiksi monet suurten ikäluokkien köyhätkin vanhemmat antoivat lapsilleen mahdollistaessaan heidän koulutuksensa.

Perhesosiologit kiinnittävät huomiota myös sukupolvien välisiin erisuuruisiin ”panoksiin” (*intergenerational stake*). Rahavirtojen tapaan myös ilmoitettu kiintymys kulkee vahvemmin vanhemmilta lapsille, sillä vanhemmat sukupolvet kertovat olevansa kiintyneempiä nuorempiin kuin päinvastoin. (Bengtson 2001, 8–9.)

Konkreettisesti auttamisessa aikuiset lapset sen sijaan ovat usein antava osapuoli. Niistä 18–79-vuotiaista suomalaisista, jotka antavat läheisapua, puolet auttaa omia vanhempiaan, kun lapsiaan auttaa vain viisi prosenttia (Kattainen ym. 2008, 221). Yleensä oletetaan, että auttajat ja hoivaajat ovat pääasiassa naisia, kun taas vastaanottajat ovat usein miehiä. Oletus perustuu osittain tosiasioihin: Suomessakin keski-ikäiset naiset auttavat eniten ja myös antavat useimmiten vaativaa ja pitkään kestävä hoivaa (Kattainen ym. 2008, 221). Hoivan ja käytännön avun eriytyminen sukupuolten välillä ei ole kuitenkaan aina niin vahva ja suunnaltaan selkeä. Lasten iäkkäille vanhemmilleen antama hoiva on Länsi-Euroopassa rajallista. Yleensä lap-

set eivät osallistu vanhempiensa vaippojen vaihtoon tai muuhun intiimiin hoivaan. (Segalen 1995, 39; Ellingsæter ja Leira 2004.)

Perhesosiologisten tutkimusten tulokset ovat myös osoittaneet, ettei hyvinvointivaltion ja auttamisen välinen suhde ole niin suoraviivainen kuin usein väitetään. Toisaalta on selvää, että laajojen sosiaalileikkauksien yhteydessä perheen ja suvun merkitys korostuu. Jollei ole vanhainkoteja, vanhuksat asuvat yleensä lastensa luona. Toisaalta antelias valtio voi myös edistää ja lisätä sukulaisten välistä yhteydenpitoa. Esimerkiksi kaukana toisistaan asuvien sukulaisten on helpompi pitää yhteyttä, jos matkustaminen ei tule heille kovin kalliiksi. (Attias-Donfut ja Segalen 1998.)

Meitä kiinnostavat myös hyvinvointivaltion vaikutukset. Miten erilaiset sosiaaliset tukitoimet vaikuttavat perheen sisäiseen auttamiseen ja miten erilaiset sukupolvet nauttivat näitä tukia? Hyvinvointivaltio rakentuu sille ajatukselle, että se kerää verotuksella resursseja työikäisiltä ja työssä olevilta ja siirtää niitä lapsille, työttömille, sairaille ja vanhuksille. Johtaako hyvinvointivaltion erilainen suhtautuminen eri sukupolviin myös perheen sisäisiin sukupolvikonflikteihin?

Tässä tutkimushankkeessa hyödynnämme edellä mainittua jakoa rahalliseen ja käytännölliseen apuun sekä sovellamme muualla, erityisesti eurooppalaisessa SHARE-projektissa¹, käytettyjä kysymyksiä (ks. SHARE 2008). Kiinnitämme huomiota myös sukulaisten väliseen avunantoon liittyviin ristiriitoihin ja pettymyksiin. Nostettaessa esiin sukupolvien välisen vuorovaikutuksen merkitykset on usein jäänyt vähemmälle huomiolle se tosiseikka, että tiiviiseen auttamiseen liittyy myös vahvat jännitteet (Clarke ym. 1999; Krause ja Rook 2003). Perhesosiologiselle tutkimukselle onkin ollut kuvaavaa, että ensin tutkittiin ”hyvä” auttaminen ja solidaarisuus, sitten havaittiin konfliktien olemassaolo, ja 2000-luvulla keskustellaan vilkkaasti solidaarisuuden, konfliktin ja/tai ambivalenssin yhdistämisestä teoreettisella tasolla (ks. Bengtson ym. 2002). Hyvin erilainen käsitteellistämiseen liittyvä perinne löytyy seuraavaksi esiteltävästä evoluutioteorian perinteestä, jossa lähtökohtana on valinta auttamisen ja auttamatta olemisen välillä.

Evoluutioteoreettinen sukupolvitutkimus

Evoluutioteoria tarjoaa yleisen teoreettisen viitekehyksen sukulaisuussuhteisiin liittyvästä avunannosta ihmisillä ja muilla lajeilla. Se myös esittää oletuksia eri sukulaisten välisistä suhteista ja testattavia hypoteeseja. Tässä ovat evoluutioteorian selkeimmät erot verrattuna perhesosiologiseen sukupolvitutkimukseen, joka yleensä keskittyy kuvailevaan luokitteluun ja joka harvoin teoretisoi sukulaissuhteita sinänsä tavalla, jota voisi soveltaa myös muilla tieteenaloilla. Koska ihmisperheet ovat hyvin moninaisia ja vaihtelevia verrattuna useimpiin muihin lajeihin, evoluutiotutkimuksen ja

¹ Julkaisussa käytetään myös SHARE-tutkimushankkeessa (Survey of Health, Aging and Retirement in Europe) vuosina 2004–2007 kahdessa aallossa kerättyjä survey-aineistoja.

perhesosiologian kohtaamisessa on runsaasti avoimia kysymyksiä ja haasteita. On esimerkiksi saatu jo vahvaa näyttöä isoäitien merkityksestä ihmisperheille myös luonnonvalinnan kannalta, mutta isoisien mahdollinen merkitys on edelleen avoin.

Nykyisen evoluutioteoreettisen näkemyksen mukaan ihmislajia luonnehtii yhteisöllinen kasvatus, jossa äidin lisäksi lapsen isä, isovanhemmat ja muut sukulaiset usein osallistuvat kasvatukseen. Esimerkiksi vauvan ja lapsen pitkä riippuvuus hoivasta ja naisten tiheät synnytysvälit viittaavat siihen, etteivät äidit ole missään historiamme vaiheessa vastanneet yksin lasten hoivasta ja kasvattamisesta. (Hrdy 2009.) Erityisesti isoäidit ovat ilmeisesti olleet keskeisessä asemassa pienten lasten hoidossa. Tämä onkin yksi mahdollinen selitys sille, että naiset elävät niin pitkään hedelmällisen ikänsä jälkeen, mikä on muilla lajeilla harvinaista (esim. Williams 1957; Hawkes 2004). Esimerkiksi Suomessa 1700-luvun väestörekisteriaineistoihin perustuvan tutkimuksen mukaan äitien asuminen samalla paikkakunnalla on mahdollistanut heidän lastensa lisääntymisen nuorempana, lyhentänyt synnytysväliä ja näin edistänyt lapsia saamaan enemmän jälkeläisiä. Lisäksi isoäideillä on ollut merkittävän hyödyllinen vaikutus 2–5-vuotiaan lapsenlapsen selviytymiselle (Lahdenperä ym. 2004).

Perhettä koskeva evoluutioteoria nojaa Charles Darwinin seksuaalivalinnan teoriaan sekä William Hamiltonin (1964) ja Robert Triversin (1972, 1974, 2002) esittämiin teorioihin sukulaisten ja puolisoitten välisestä avunannosta ja ristiriidoista. Suomeksi erinomainen johdanto löytyy Heikki Sarmajan (2003) artikkelista ”Ihmislajin perheenmuodostuksen evoluutiopsykologinen perusta.”

Hamilton (1964) esitti ratkaisua niin sanotulle altruistisen auttamisen ongelmalle. Miten luonnonvalinta voi suosia näennäisesti epäitsekkästä auttamista? Miksi esimerkiksi muurahaiset tottelevat kuningatartaan eivätkä itse lisäänty? Hamilton huomasi, että yksilön halukkuus auttaa toista on yhteydessä siihen, miten läheistä sukua yksilö olettaa toisen olevan itselleen. Luonnonvalinta suosii piirteitä, jotka edistävät tiettyjen geenien siirtymistä ja lisääntymistä seuraavissa sukupolvissa. Jos lähisukulaisten auttaminen edistää heidän niin sanottua lisääntymismenestystään, tästä voi syntyä luonnonvalinnan suosima taipumus. Siten geneettisesti identtiset kaksoset, joilla on sataprosenttisesti samat geenit, auttavat toisiaan helposti. Lapsella on noin 50 prosenttia kummankin vanhempansa geneeistä, ja noin 25 prosenttia isovanhempiensa geneeistä. Sisaruksilla on sama sukulaisuuden aste kuin lapsilla ja vanhemmilla, eli he jakavat keskimäärin puolet geneeistä keskenään. Muurahaiskeon solidaarisuutta selittää se, että työläiset ovat kuningattaren tyttäriä.

Evoluutioteoriassa sukulaisten välistä auttamista lähestytään usein altruistisen auttamisen käsitteellä. Altruismi määritellään tällöin siten, että auttamisesta koitua haitta on yksilölle hyötyä suurempi (jos siis ei huomioida lisääntymismenestyksen kautta saavutettua hyötyä). Altruistinen avunanto eroaa periaatteesta vastavuoroisesta avunannosta, joka luonnehtii ystävyyttä. Tämä ei tietenkään tarkoita, etteikö sukulaisten välillä voisi esiintyä vastavuoroista auttamista tai etteivätkö ystävät jossain tilanteessa voisi auttaa toisiaan altruistisesti. Kyse on kuitenkin olennaisesta teoreettisesta erosta:

vanhemmat lähisukulaiset auttavat nuorempia odottamatta koskaan saavansa takaisin apua. Ero tulee selväksi, kun vertaamme altruistista auttamista ystävyYTEEN, joka perustuu vastavuoroiseen auttamiseen: sinä autat minua, ja minä autan sinua. Sekä sukulaisuutta että ystävyYTEttä voi luonnehtia termi ”solidaarisuus”, joka on, kuten yllä esitimme, perhesosiologian yleisin termi sukulaisten auttamiselle.

Sukulaisten välisestä altruismista on saatu vahvaa näyttöä läpi koko eläinkunnan. On myös alettu tutkia, missä määrin samat säännöt pätevät moderneissa ihmisyhteiskunnissa. Mielenkiintoinen yritys testata evoluutioteoreettista hypoteesia ja yksilöllistymishypoteesia perheissä on Thomas Polletin (Pollet ym. 2006; ks. myös Pollet 2007) tutkimus, jossa tarkasteltiin lapsettomien naisten suhtautumista sisartensa lapsiin. Sosiologisen, yksilöllistymistä korostavan hypoteesin mukaan lapsettomien naisten ei pitäisi välttämättä suosia sukulaistensa hoitamista lainkaan verrattuna naisiin, joilla on lapsia. Jos he hoitaisivat lapsia, ei pitäisi olla suurta eroa sillä, kenen lapsia tai keitä sukulaisia he hoitivat. Evoluutioteorian mukaan ihmisen kannattaa ensin hoitaa omia lapsiaan, mutta jos heitä ei ole, ”siirtää” hoivaa lähimpään sukulaiseen nuoremmassa polvessa. Polletin tuloksissa evoluutioteoreettinen oletus sai tukea: Isossa-Britanniasa lapsettomat naiset hoitavat sisartensa lapsia useammin kuin äidit. He myöskin hoitivat lapsia enemmän kuin muita, kaukaisempia tai vanhempia, sukulaisiaan.

Altruistinen auttaminen ei ole siinä mielessä ”altruistista”, että auttaja automaattisesti olisi kiltti ja antelias. Päinvastoin, altruistiseen auttamiseen liittyy evoluutioteoriassa kiinteä oletus siitä, missä tilanteissa ei enää kannata auttaa toista, vaan itseään. Trivers (1974) liitti sukulaisaltruismiin toisaalta vanhemman ja jälkeläisten, toisaalta sisarusten välisen geneettisen konfliktin. Vaikka vanhemmilla ja lapsilla on sama sukulaisuusaste kuin sisaruksilla, he ovat kuitenkin lisääntymisen kannalta erilaisessa asemassa. Evoluutioteoreettisesta näkökulmasta sekä vanhemmilla ja lapsilla että sisaruksilla keskenään on ristiriitaisia kelpoisuustavoitteita. Vanhemman ei kannata sijoittaa kaikkia resurssejaan yhteen lapseen vaan pitää huolta sekä itsestään että muidenkin lastensa eduista. Lapsen etu taas on saada vanhemmistaan irti niin paljon hyötyä kuin mahdollista ja toisaalta pitää huoli siitä, että sisarukset eivät saa ainakaan enempää kuin itse. Tässä on siis kyse evoluution muodostamista säännönmukaisuuksista, jotka voivat näkyvät käyttäytymisessä ja vanhemmuuden strategioissa.

Jeffrey Kurland ja Steven Gaulin (2005, 456) johtavat Hamiltonin ja Triversin teorioista muun muassa seuraavat perusoletukset:

- Altruistiset ydinperhesuhteet ovat keskeisiä sukulaisten välisissä suhteissa ja ne kulkevat vanhemmasta sukupolvesta nuorempaan.
- Ihmisillä korostuu äidin kautta kulkeva sukulaisuus, koska naiset investoivat usein lapsiin miehiä enemmän.
- Konflikteja syntyy enemmän ja yhteistyötä vähemmän sitä mukaa kuin sukulaisuuden aste pienenee.
- Vastavuoroisuuden periaatteen mukaisesti toimiminen lisääntyy, kun sukulaisuuden aste pienenee, eli suhde kaukaisiin sukulaisiin muistuttaa suhdetta mahdollisiin ystäviin.

1.3 Tutkimuskysymykset

Tässä julkaisussa emme suoraan vertaile perhesosiologiaa ja evoluutioteoriaa tai testaa jälkimmäisen esittämiä oletuksia (mutta ks. Tanskanen ym. 2009). Edellä esitellyistä kahdesta suunnasta muodostuu kuitenkin kolme tärkeää lähtökohtaa. Ensiksi näyttää vahvasti siltä, että myös nyky maailmassa sukulaisten välistä avunantoa luonnehtii yleensä altruismi: vanhemmat auttavat lapsiaan ilman odotusta vastineesta, kun taas lapset tuntevat velvoitteita vanhempiaan kohtaan. Toki lapset odottavat vanhemmiltaan esimerkiksi perintöä ja vanhemmat voivat odottaa lapsiltaan apua sen nojalla, mitä he ovat lastensa hyväksi tehneet. Tällaiset odotukset eivät kuitenkaan ole auttamisen pääasiallisia syitä. Sukulaisten auttamisen luonteen teoreettinen erotaminen ystävytydestä on nähdäksemme evoluutioteorian suuria hyötyjä verrattuna perinteiseen perhesosiologiaan.

Toiseksi sukulaisten välistä avunantoa luonnehtii vanhempien sukupolvien avun kanavoituminen nuoremmille. Kaikki pyrkimykset osoittaa lastenhankinnan olevan vanhemmille taloudellisesti kannattavaa ovat epäonnistuneet: lapsista ei välttämättä ole mitään rahallista ”hyötyä”. Vanhemman ja lapsen välistä suhdetta luonnehtii päinvastoin yleensä se, että vanhemmat satsaavat paljon enemmän aikaa, voimia, rahaa ja apua kuin he tulevat todennäköisesti saamaan koskaan takaisin. Yksilöllistymisteorian ja perinteisen rationaalisen valinnan teorian mukaan on itse asiassa käsittämätöntä, että ihmiset ylipäänsä hankkivat lapsia. Tässä perhesosiologian ja evoluutioteorian havainnot ovat yhdenmukaisia, ja ero liittyy siihen, miten ilmiötä selitetään. Evoluutioteoria korostaa niin sanottua perimmäistä selitystä eli sitä, että iän myötä yksilön odotettavissa oleva lisääntyminen heikkenee. Perhesosiologia korostaa tätä suhdetta välittäviä mekanismeja kuten sitä, että perhejäsenet kiintyvät toisiinsa, että vauvojen ja lasten hoitaminen on antoisampaa kuin vanhusten hoito tai että kulttuuri ja laki yleensä velvoittavat huolehtimaan lähisukulaisista.

Kolmanneksi äidin antama ja äidin saama apu on monissa yhteiskunnissa eri kuin isien. Ilmiö vahvistuu tässäkin raportissa. Tässä on selvä esimerkki evoluutioteoreettisen hypoteesien voimasta: aikaisemmin isovanhempia ei välttämättä erotettu äidin ja isän linjan mukaisesti perhesosiologisissa tutkimuksissa.

Auttaminen perustuu myös tunnesuhteisiin, perhekäsityksiin, sukupuolirooleihin, moraalikäsitteisiin, koettuihin tarpeisiin ja mahdollisuuksiin sekä lakisääteisiin velvoitteisiin. Evoluutioteorian ennustamat auttamisen muodot eivät siis sulje pois vaihtelua. Esimerkiksi se, miksi pidän yhteyttä tähän serkkuun mutta en toiseen serkkuun, selittyy paitsi sukulaisuuden asteella myös juuri tähän henkilöön koetulla läheisyydellä.

Avun suunta näkyy myös sukulaisten velvoitteita koskevassa lainsäädännössä. Useimmissa yhteiskunnissa lapsen vanhemmilla on velvollisuus (ja oikeus) vastata lapsensa tarpeista ja kasvatuksesta. Vanhemman vastuu lapsesta vaihtelee jopa eurooppalaisten maiden välillä. Suomessa se loppuu täysi-ikäisyyteen, kun taas Ranskassa tai Saksassa

vanhempien pitää periaatteessa osallistua lastensa opintojen tukemiseen. Aikuisen ihmisen lakisääteinen velvollisuus hoitaa omia vanhempiaan vaihtelee tätäkin enemmän.

Suhde on ilmeisen epäsymmetrinen: vanhemman laiminlyönnit voivat olla kohtalokkaita lapselle mutta eivät sulje pois sitä, että saman vanhemman toiset tai tulevat lapset pärjäisivät paremmin. Kun vanhempi suosii toista lasta, se voi olla hänen geneettisen intressinsä kannalta järkevää, mutta se ei varmasti ole sitä epäoikeudenmukaisen kohtelun saaneen lapsen näkökulmasta. Suuriin ikäluokkiin kuuluva lapseton nainen kertoi, että hänen äitinsä oli ilmoittanut että halusi jättää koko perintönsä tämän naisen sisarelle, koska hänellä on lapsia ja perhe. Nainen oli tietenkin hyvin järkyttynyt, ja Suomen lakikin kieltää tällaisen kohtelun.

Vanhemmat ovat toki siis valmiita uhrautumaan lastensa hyväksi, mutta eivät siinä määrin kuin lapset edellyttävät. Lapset kuitenkin voivat odottaa vanhemmiltaan suuria uhrauksia ja ennen kaikkea he pyrkivät saamaan vähintään oman osuutensa suhteessa sisaruksiinsa. Auttamissuhteet voivat myös vaihdella sen mukaan, onko perherakenne matri- vai patrilineaarinen eli liittyvätkö asumisen ja perimisen muodot isän vai äidin sukuun (Sarmaja 2003; Pollet ym. 2006). Tutkimuksessamme kysymme, minkälaista auttamista nykysuomalaiset sukulaiset toisiltaan odottavat.

Perinnönjako on mielenkiintoinen esimerkki sukulaissuhteiden luonteesta sukupolvien välillä. Suurten ikäluokkien perinnönjako tapahtuu yhä myöhäisemmässä vaiheessa ja omaisuuden määrä on sekä saajilla että vastaanottajille huomattava. Perinnöstä voi kuitenkin olla jopa enemmän harmia kuin hyötyä, sillä siihen voi liittyä riitaisuutta sisarusten kesken. Toisaalta juuri näissä ristiriitaisuuksissa näkyy lasten pyrkimys siihen, etteivät he itse jää huonompaan asemaan, sekä omien lasten etujen silmälläpitäminen. Riidoissa lapsenlapsilla voikin olla keskeinen osuus.

Tässä raportissa tarkastelemme kolmea sukupolvea: vuosina 1945–1950 syntyneitä **suuria ikäluokkia**, heidän vuosien 1962 ja 1988 välillä syntyneitä aikuisia lapsiaan sekä suurten ikäluokkien vuosina 1916–1931 syntyneitä vanhempia.

Kutsumme tekstissä usein suurten ikäluokkien lapsia **nuorimmaksi polveksi** ja suurten ikäluokkien vanhempia **vanhimmaksi polveksi**.

Tutkimuksen pääkysymys on: *minkälaista vuorovaikutusta ja millaisia yhteyksiä – hoivaa, taloudellista tukea, käytännön apua – suurten ikäluokkien ja heidän sukulaistensa välillä on?*

Tarkastelemme erityisesti seuraavia kysymyksiä:

- Minkälaisia ovat tutkittavien kolmen sukupolven sosiaaliset sekä perhe- ja sukulaissuhteet?
- Miten eri sukupolvet saavat ja antavat käytännön apua sekä taloudellista tukea?
- Minkälaisia eroja esiintyy eri sukujen auttamiskulttuureissa eli miten auttamisen

käytännöt ja säännöt vaihtelevat perheittäin?

- Minkälaisia ovat sukulaisten auttamista koskevat asenteet?
- Miten tyytyväisiä vastaajat ovat saamaansa apuun ja minkälaisia ristiriitoja avunantoon tai avun epäämiseen liittyy?
- Mitkä sosiaaliset taustatekijät selittävät avun saamista ja antamista?
- Miten auttamiskulttuuri vaikuttaa onnellisuuteen?

Tulevaisuudessa toivomme pystyvämme toistamaan kyselytutkimuksen useita kertoja ja siten seuramaan suuria ikäluokkia heidän kypsässä iässään. Tarkoitus on seurata suuria ikäluokkia ja heidän lapsiaan useita vuosikymmeniä. Tällainen tutkimusote on yleistynyt viime vuosina ja monissa maissa on määrätietoisesti lähdetty seuraamaan jotain kohorttia (esim. Millennium cohort study; ks. myös Bengtson ja Giarrusso 1995).

2 AINEISTOT

Sukupolvien ketju -tutkimushankkeen aineistot koostuvat kolmelle, samaan perhesukulinjaan kuuluvalle sukupolvelle osoitetuista *postikyselyistä*², *lomakehaastatteluista* ja *teemahaastatteluista*. Tässä luvussa tarkastellaan ensin suurten ikäluokkien ja heidän täysi-ikäisten lastensa postikyselyjen otantaa, tiedonkeruuta, vastausosuuksia, katoa, edustavuutta ja ylipeittoa. Vastausosuuksia ja katoa tarkastellaan kyselyä edeltävien vuosien eli vuosien 2004 ja 2005 rekisteritietojen avulla, joten kolmannessa luvussa esitetyt prosenttiosuudet muun muassa siviilisäätytietojen osalta eroavat tässä luvussa esitetyistä prosenttiosuuksista. Tämän jälkeen tarkastellaan suurten ikäluokkien vanhempien lomakehaastatteluista muodostetun aineiston keruuta ja katoa sekä esitellään teemahaastatteluaineisto. Lopuksi käydään läpi kaikille kolmelle sukupolvelle suunnattua haastatteluaineistoa ja sen syntyä. Lopussa esitetään vielä, miten projektijulkaisun lopussa olevia liitetäulukkoja kannattaa lukea ja tulkita.

2.1 Suurten ikäluokkien ja nuorimman polven postikyselyaineistot

Pyrkimyksenä oli lomakekyselyn avulla ensinnäkin tarkastella mahdollisimman laajasti, miten tutkitut kolme eri sukupolvea antavat ja saavat apua toisiltaan sekä miten sukulaisten välinen vuorovaikutus toimii. Lomakkeiden kysymyksistä sukupolvien antamaa ja saamaa käytännön apua ja taloudellista tukea koskevat kysymykset perustuivat pitkälti useita maita koskevaan SHARE-tutkimushankkeen kyselylomakkeeseen (SHARE 2008). Auttamiseen liittyvät kysymykset pyrittiin toteuttamaan siten, että ne mahdollistaisivat Suomen tulosten vertailun muiden SHARE-maiden kanssa. Kyselylomakkeen muita keskeisiä teemoja olivat läheisten väliset ristiriidat ja asennekysymykset, jotka liittyivät sukupolvien väliseen auttamiseen ja vastuun jakautumiseen.

Tilastokeskuksen Haastattelu ja tutkimuspalvelut -yksikkö toteutti postikyselyt. Kyselylomakkeet ja kohdekirjeet postitettiin suurten ikäluokkien edustajille ja heidän aikuisille lapsilleen eli nuorimmalle polvelle samanaikaisesti. Kyselykierroksia oli kaikkiaan kolme ja ne sijoittuvat maaliskuu–toukokuulle 2007. Kohdejoukoille lähetettiin sekä ruotsin- että suomenkieliset kyselylomakkeet ja kyselyn mukana olevassa saatekirjeessä täsmennettiin, että kysely tehdään saman suvun kolmelle polvelle. Lisäksi saatekirjeessä painotettiin, että vastaaminen on anonymia eli yksittäisen vastaajan henkilöllisyys ei tule tutkijoiden tietoon ja että juuri vastaajaksi osuneen henkilön on erittäin tärkeää vastata siihen. Kyselylomakkeessa kysyttyjen tietojen lisäksi aineistoissa on erilaisia Tilastokeskuksen lomakkeisiin liittämiä taustatietoja, joiden tutkimuskäytöstä mainittiin kyselyn saatekirjeessä.

2 Kyselylomakkeet saatavissa internetissä osoitteessa <http://www.valt.helsinki.fi/staff/jproos/SIL.pdf> ja <http://www.valt.helsinki.fi/staff/jproos/SILL.pdf>.

Suurten ikäluokkien otos poimittiin satunnaisotantana Tilastokeskuksen perhetilastosta, joka on muodostettu väestötietojärjestelmän tietojen perusteella. Perusjoukko-
na olivat kaikki Suomessa vuosina 1945–1950 syntyneet miehet ja naiset Ahvenan-
maata lukuun ottamatta. Lopullinen otoskoko oli 1 998. Suurten ikäluokkien otokseen
valikoituneet täysi-ikäiset lapset poimittiin myös perhetilastosta. Tämän otoksen
lopullinen koko oli 3 391 henkilöä. Nuorimman polven vastaajat olivat syntyneet
vuosina 1962–1988 ja olivat siten vastaushetkellä 18–44-vuotiaita. Sekä suurten ikä-
luokkien että nuorimman polven yhteystiedot tarkastettiin Suomen väestöä koskevan
tietokannan uusimmasta versiosta.

Suurten ikäluokkien kyselyyn saimme 1 115 huolellisesti täytettyä lomaketta. Lopulli-
seksi vastausosuudeksi tuli 56 prosenttia. Nuorimman polven kyselyyn saimme 1 435
hyväksytyä vastausta, lopullisen vastausosuuden jäädessä 42,4 prosenttiin. Vastaamat-
tomuuden syistä ei saatu juurikaan tietoa, mikä on tavallista postikyselyissä. Tietoon
tullut ylipeitto eli rekistereiden huono ajantasaisuus lähinnä maasta muuttaneiden ja
kuolleiden takia oli vähäistä.

Tilastokeskus tarkasti ja korjasi löytyneet tallennusvirheet sekä poisti hylätyt havain-
not. Osasta kyselylomakkeista kohdenumero oli poistettu tai sutattu, jolloin niihin ei
voitu yhdistää rekisteritietoja. Näille lomakevastauksille annettiin uudet kohdenu-
merot ja ne jätettiin aineistoon. Suurten ikäluokkien aineistosta tällaisia tapauksia oli
neljä ja nuorimman polven aineistossa seitsemän. Suurten ikäluokkien lomakkeiden
tallennuksen virheprosentti oli Tilastokeskuksen mukaan 0,14 prosenttia ja nuorim-
man polven 0,04 prosenttia. Tilastokeskuksen kokemuksen mukaan tämä tarkoittaa
sitä, että vastaukset on tallennettu erittäin hyvin.

Molempiin tutkimusaineistoihin liitettiin Tilastokeskuksen Henkilötilastot-yksiköstä
saatuja taustatietoja edellisiltä vuosilta, kuten sosioekonomista asemaa, koulutusta ja
saatuja tulonsiirtoja koskevia rekisteritietoja. Lisäksi avioliittoihin ja lapsiin liittyvistä
rekisteritiedoista tehtiin erilliset tiedostot.

Tarkastellessamme väestöryhmittäisiä vastausosuuksia huomaamme, että molem-
missa aineistoissa naiset vastasivat selvästi keskimääräistä ahkerammin kyselyyn
(taulukko 1, s. 22). Ikäryhmittäin tarkasteltuna 35–44-vuotiaat vastasivat paremmin
kuin muut ikäryhmät. Siviilisäätiryhmittäin tarkasteltuna suurten ikäluokkien edus-
tajista avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevat sekä lesket vastasivat muita
ahkerammin. Nuorimmassa polvessa naimattomilla oli keskimääräistä pienempi
vastausprosentti. Molemmissa sukupolvissa vastausaktiivisuus lisääntyi koulutuksen
lisääntyessä, ja tämä suuntaus oli erityisen selkeä nuorimmassa polvessa. Ruotsia
äidinkielenään puhuneista vastasi molemmissa kyselyissä hieman harvempi kuin
suomenkielisistä. Tilastollisen kuntaryhmityksen mukaan vastanneiden osuuksissa ei
löytynyt juurikaan eroja. Sekä suurten ikäluokkien että nuorimman polven postikyse-
lyyn vastasivat innokkaimmin Lapin läänissä asuneet. Sen sijaan Itä-Suomen läänissä
asuneet suurten ikäluokkien edustajat vastasivat muita harvemmin kyselyyn, kun taas
nuorimmasta polvesta pienin vastausprosentti löytyi Länsi-Suomen läänissä asuneilta.

Taulukko 1. Suurten ikäluokkien ja heidän aikuisten lastensa otoskoot, vastanneet, vastanneiden jakautuminen (%) ja vastaamisosuudet (%) eri väestöryhmissä. Luvut perustuvat vuosien 2004 tai 2005 rekisteritietoihin.

	Suuret ikäluokat				Nuorin polvi			
	Otos	Vastanneet	Vastanneiden jakautuminen (%)	Vastausaktiivisuus (%)	Otos	Vastanneet	Vastanneiden jakautuminen (%)	Vastausaktiivisuus (%)
Yhteensä	1 992	1 115		56,0	3 383	1 435		42,4
Sukupuoli								
Mies	999	489	43,9	48,9	1 725	550	38,3	31,9
Nainen	993	626	56,1	63,0	1 658	885	61,7	53,4
			100,0				100,0	
Ikäryhmät								
Alle 25-vuotiaat					538	201	14,0	37,4
25–34-vuotiaat					1 950	857	59,7	43,9
35–44-vuotiaat					895	377	26,3	42,1
							100,0	
55–64-vuotiaat	1 992	1 115	100,0	56,0				
			100,0					
Siviilisäätö								
Avioliitossa tai rek.parisuhteessa	1 276	746	66,9	58,5	1 129	552	38,5	48,9
Naimaton	244	106	9,5	43,4	2 103	815	56,8	38,8
Eronnut	391	213	19,1	54,5	148	68	4,7	45,9
Leski	81	50	4,5	61,7	3	0	0,0	0,0
			100,0				100,0	
Koulutus								
Perusaste/tuntematon	715	343	30,8	48,0	479	136	9,5	28,4
Keskiaste	735	432	38,7	58,8	1 769	685	47,7	38,7
Alin korkea-aste	296	180	16,1	60,8	344	165	11,5	48,0
Alempi korkeakouluaste	107	62	5,6	57,9	422	236	16,4	55,9
Ylempi korkeakouluaste	123	86	7,7	69,9	358	206	14,4	57,5
Tutkijakouluaste	16	12	1,1	75,0	11	7	0,5	63,6
			100,0				100,0	
Kieli								
Suomi	1 877	1 056	94,7	56,3	3 201	1 358	94,6	42,4
Ruotsi	115	59	5,3	51,3	182	77	5,4	42,3
			100,0				100,0	

	Suuret ikäluokat				Nuorin polvi			
	Otos	Vastanneet	Vastanneiden jakautuminen (%)	Vastausaktiivisuus (%)	Otos	Vastanneet	Vastanneiden jakautuminen (%)	Vastausaktiivisuus (%)
Asuinkunta								
Kaupunkimainen	1 205	671	60,2	55,7	2 388	1 001	69,8	41,9
Taajaan asuttu	358	204	18,3	57,0	509	215	15,0	42,2
Maaseutumainen	429	236	21,2	55,0	486	212	14,8	43,6
Ei tietoa		4	0,4			7	0,5	
			100,0				100,0	
Läänit								
Etelä-Suomi	806	448	40,2	55,6	1 466	635	44,3	43,3
Länsi-Suomi	721	415	37,2	57,6	1 215	494	34,4	40,7
Itä-Suomi	237	118	10,6	49,8	308	132	9,2	42,9
Oulu	156	87	7,8	55,8	298	126	8,8	42,3
Lappi	72	43	3,9	59,7	96	41	2,9	42,7
Ei tietoa		4	0,4			7	0,5	
			100,0				100,0	

Pohdittaessa, miten hyvin aineisto edustaa suuria ikäluokkia ja onko vastaukset yleistettävissä koskemaan kaikkia suurten ikäluokkien edustajia, yksiselitteisen vastauksen antaminen on mahdotonta. (Suurten ikäluokkien lasten kohdalla tällaista arviota on käytännössä mahdotonta edes yrittää tehdä.) Joitain huomioita kannattaa kuitenkin tehdä. Ensinnäkin tarkasteltaessa suurten ikäluokkien naisten ja miesten osuuksia vastanneiden joukossa naiset ovat selkeästi yliedustettuina. Tilastokeskuksen esittämässä taulukoissa 55–59-vuotiaita naisia oli vuoden 2004 lopussa vain 0,4 prosenttia enemmän kuin miehiä (Tilastokeskus 2009), kun aineistossa heitä oli 28 prosenttia enemmän. Sen sijaan tarkasteltaessa aineiston edustavuutta siviilisäädyn mukaan erot ovat melko pienet. Ainoastaan naimattomien ja naimisissa olevien osuudet eroavat hieman, naimisissa olevat ovat hivenen yliedustettuina aineistossa. Aineistossa naimisissa olevien osuus on 67 prosenttia ja naimattomien osuus on 9,5 prosenttia, kun Tilastokeskuksen tietokantataulukoiden mukaan (Tilastokeskus 2009) naimisissa olevien osuus suurissa ikäluokissa on 64 prosenttia ja naimattomien osuus on noin 12 prosenttia (ks. myös taulukko 1). Tarkasteltaessa aineiston edustavuutta koulutuksen mukaan aineiston ja väestön tietojen välillä löytyy jonkin verran eroja. Enintään perusasteen suorittaneiden osuus on vuoden 2004 lopussa vuosina 1945–1949 syntyneillä 39 prosenttia, kun se aineistossa oli vuoden 2004 lopun tietojen perusteella vuosina 1945–1950 syntyneillä 31 prosenttia. Perusasteen jälkeistä koulutusta saaneiden osuudet aineistossa olivat kaikissa koulutusryhmissä hivenen suuremmat kuin väestössä keskimäärin eli korkeammin koulutetut ovat aineistossa

hieman yliedustettuina, mikä on yleinen piirre kyselytutkimuksissa. Tämä johtuu ainakin osittain siitä, että korkeammin koulutetut vastaavat aktiivisemmin kyselytutkimuksiin (Lallukka ym. 2002).

Koska aineisto kerättiin siten, että nuorin polvi koostuu suurten ikäluokkien lapsista, on aineistoja mahdollista tarkastella yhdistettynä. Tämä niin kutsuttu perheaineisto koostuu samaan sukulinjaan kuuluvista eli sekä suurten ikäluokkien edustajasta että ainakin yhdestä hänen lapsestaan. Tosin näin aineiston ulkopuolelle rajautuvat ne suurten ikäluokkien edustajat, joilla ei ole (täysi-ikäisiä) lapsia. Kun nuorimman polven aineistosta poistetaan ne, joiden vanhemmat eivät vastanneet, jäljelle jäi 657 aikuista ja 981 heidän aikuista lastaan. Suurten ikäluokkien osalta aineistoon jäi 59 prosenttia vastanneista ja nuorimman polven osalta 68 prosenttia eli aineisto koostuu 657 perhelinjasta.

Lopuksi on aiheellista mainita tuleville kyselylomakkeen suunnittelijoille, että rakennettaessa kahta toisiinsa näin läheisesti yhteydessä olevaa aineistoa on tärkeää huomioida kyselylomakkeiden yhtenäisyys. Aineistoja käsitellessämme saimme moneen otteeseen katua sitä, että käytimme hieman erilaisia kysymyksiä ja vastausvaihtoehtoja kahdelle eri sukupolvelle. Toisinaan se oli välttämätöntä vastaajaa silmällä pitäen, mutta tutkijoille kaiken ylimääräisen karsiminen ja lomakkeen täyttömukavuuden huomioiminen aiheuttivat useita ylimääräisiä (t)ytunteja ja harmaita hiuksia.

2.2 Suurten ikäluokkien vanhempien lomakehaastatteluaineisto

Suurten ikäluokkien vanhempien eli vanhimman polven yhteystiedot saatiin postikyselylomakkeeseen vastanneilta suurten ikäluokkien edustajilta. Kyselyn suorittamisen ajankohtana 33 prosentilla kyselyyn vastanneista oli vielä äiti elossa ja 11 prosentilla isä. Toisin sanoen vanhimman polven aineistoon olisi voitu enimmillään saada 472 henkilöä. Heidän jäljilleen yritettiin päästä kysymyksellä: ”Onko molemmilla tai toisella vanhemmistasi mahdollisuus osallistua tähän tutkimukseen?” Lisäksi todettiin, ettei myöntävä vastaus velvoita vanhempaa/vanhempia osallistumaan lomakehaastatteluun vaan häneltä/heiltä kysytään erikseen oma suostumus tutkimukseen. Näin saatiin 72 henkilön osoite- tai yhteystiedot, jotka Tilastokeskus koodasi erilliseksi tiedostoksi ja antoi Sukupolvien ketju -hankkeen käyttöön.

Vanhimman polven lomakehaastattelun koordinointiin ja keräämiseen käytimme Faktaduo-yritystä, jonka tehtäväksi annettiin mahdollisimman laajan lomakehaastatteluaineiston kokoaminen olemassa olevien yhteystietojen perusteella. Faktaduon haastattelijat saivat yhteyden kaikkiaan 62:een listalla olevaan vanhimman polven edustajaan. Henkilöistä, joihin otettiin yhteyttä, 14 ilmoitti terveydentilansa olevan niin huono, etteivät he halunneet osallistua haastatteluun ja 14 kieltäytyi jostain muusta syystä. Lisäksi kaksi henkilöä kieltäytyi, koska he eivät omasta mielestään puhuneet riittävän hyvin suomea.

Lomakehaastattelu saatiin tehtyä siis kaikkiaan 32:lle suurten ikäluokkien edustajien vanhemmalle, joista 28 oli naisia ja neljä miehiä. Lomakehaastattelut tehtiin tammi-maaliskuussa 2008. Perustana käytettiin suurten ikäluokkien kyselylomaketta, jota oli muokattu vanhimmalle sukupolvelle soveltuvaksi. Näin saatu vanhimman polven aineisto on pieni ja epäedustava otos, eikä sen avulla ole mahdollista tehdä ikäpolvea koskevia yleistyksiä. Aineiston merkitys on sen sijaan siinä, että se mahdollistaa vanhimman polven ja suurten ikäluokkien välisen vuorovaikutuksen tarkastelemisen molempien tahojen kannalta.

2.3 Teemahaastatteluaineisto

Pyrimme saamaan myös teemahaastateltavia kolmesta saman suvun sukupolvesta eli suurista ikäluokista, nuorimmasta polvesta ja vanhimmasta polvesta. Tavoitteena oli haastatella erilaisia avunantokäytäntöjä edustavia sukuja niin sanotuista tavallisista perheistä. Erityishuomiota haastateltavien valinnassa kiinnitettiin henkilöiden sukulaisverkostojen ja sukulaisten välisen auttamisen laajuuteen.

Laadullista teemahaastatteluaineistoa ryhdyttiin keräämään lähtökohtana tieto siitä, että vastaaja on halukas myös haastateltavaksi. Tilastokeskus valikoi lomakekyselyssä jatko-haastatteluun suostuneiden joukosta 83 henkilöä, joista lopulta 34 osallistui teemahaastatteluun. Neljä lisähaastattelua tehtiin niin sanottua lumipallomenetelmää käyttäen eli siten, että haastattelijä tavoitti vastaajan haastattelemansa henkilön välityksellä. Teemahaastatteluaineisto koostuu siis kaikkiaan 38 teemahaastattelusta, jotka tehtiin vuoden 2007 huhtikuun ja seuraavan vuoden toukokuun välisenä aikana. Yksittäiset haastattelut ovat kestoltaan 1–2,5 tuntia ja litteroidulta pituudeltaan 10–30 konekirjoitusliuskaa.

Vanhimman polven tavoittaminen ja mukaan saaminen osoittautui tässäkin hankalaksi, mistä johtuen teemahaastattelut painottuvat suurten ikäluokkien edustajiin ja heidän lapsiinsa. Haastatelluista 17 kuuluu suuriin ikäluokkiin ja 1960–1980-luvuilla syntyneitä on myös 17. Neljä vastaajista on 1920–1930-luvuilla syntyneitä vanhimman sukupolven edustajia. Sukupuolijakaumaltaan aineisto painottuu naiseen (30 naista ja 8 miestä). Haastateltavien asuinpaikat sijoittuvat ympäri Suomea: Lappiin (10), Länsi-Suomeen (5), pääkaupunkiseudulle (14) ja muualle Etelä-Suomeen (9).

Haastattelurunko mukailee lomakekyselyn sisältöä: siinä oli viisi pääteemaa, joissa kysyttiin vastaajan läheisyyksistä, perhetraditioista ja riidoista sekä erityisesti vastaajan saamasta ja antamasta avusta. Paitsi omana analysoitavana aineistokokonaisuutena haastatteluaineistoa käytetään myös kvantitatiivisen analyysin tukena, täydentäjänä ja elävöittäjänä. Haastatteluaineistossa vastaajat tuovat laajasti ja monipuolisesti esiin omia näkemyksiään ja kokemuksiaan sukupolvien välisestä auttamisesta sekä muusta vuorovaikutuksesta. Teemahaastatteluaineiston analysoinnissa on käytetty Atlas.ti-ohjelmaa.

2.4 Evästystä liitetaulukoiden tarkasteluun

Julkaisun liitteessä on taulukoin esitetty suorat prosenttijakaumat ja joissakin tapauksissa keskiarvot kaikkien kolmen tutkittavan sukupolven eli suurten ikäluokkien, heidän täysi-ikäisten lastensa sekä vanhempiensa osalta sukupuolen mukaan luokiteltuna.

Osa kysymyksistä on kysytty vain joltakin tutkittavalta ryhmältä ja osa eri tavoin tai eri muodossa. Tällöin taulukoissa on viittauksia muihin taulukoihin sekä maininta siitä, miltä ryhmältä kysymys on kysytty. Sellaisissa tapauksissa, joissa kysymykseen vastaajia on tietyssä ryhmässä hyvin vähän (alle 10), vastausprosentit on merkitty sulkuihin.

Taulukoiden luvut on joidenkin kysymysten osalta raportoitu kaikista vastaajista, toisissa taas niistä, jotka ovat vastanneet juuri tiettyyn kysymykseen. Selkeyden vuoksi taulukoissa on ilmoitettu jokaisen kysymyksen osalta vastaajamäärä, josta prosentit on laskettu.

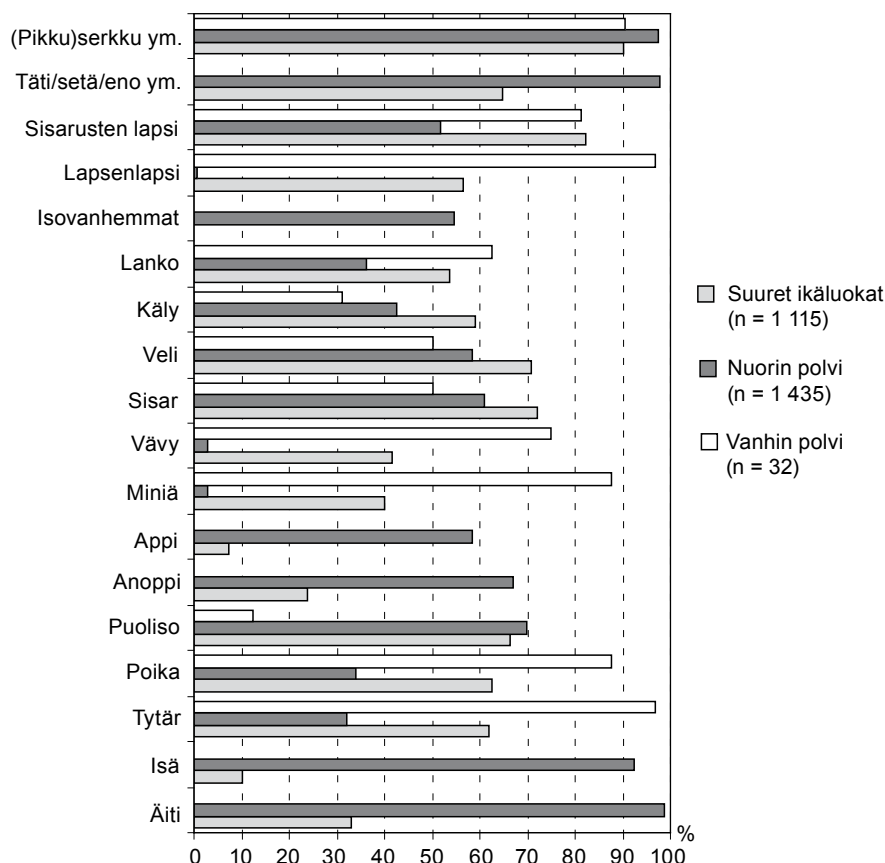
3 AUTTAMISTA SELITTÄVIÄ TEKIJÖITÄ

Tässä luvussa käsittelemme auttamiseen liittyviä ja sitä selittäviä tekijöitä yleisellä tasolla. Aluksi tarkastelemme sukupiirin laajuutta eli elossa ja olemassa olevien sukulaisten osuuksia, sillä ilman sukulaisia sukupolvien ja sukulaisten välistä auttamista ei voi olla. Myös lasten olemassaolo liittyy vahvasti sukupolvien väliseen auttamiseen: nuorimmalla polvella ennen kaikkea käytännön avun tarpeeseen, suurilla ikäluokilla sekä avun antamisen tarpeeseen että saamisen mahdollisuuteen ja vanhimmalla polvella lähinnä potentiaalisiin avun antajiin. Tämän jälkeen keskitymme joihinkin kyselylomakkeissa kysytyihin tai rekisteriaineistosta saatuihin vastaajia koskeviin taustatietoihin, joilla on aikaisemman tutkimuksen mukaan selkeä yhteys auttamiseen. Esiin nostetaan sukupiirin laajuuden lisäksi asumisetäisyys, vastaajan kokema oma tai omien vanhempien terveys, asumismuoto sekä koulutus ja taloudellinen tilanne. Kunkin esiin otetun ns. selittävän muuttujan kohdalla annamme myös joitakin esimerkkejä siitä, miten kyseinen muuttuja on yhteydessä aineistoissamme sukupolvien väliseen käytännön auttamiseen tai taloudelliseen tukemiseen. Tarkastelut tehdään näkökulmaa vaihdellen pitkälti kaikissa kolmessa sukupolvessa. Luvussa 10 käsitellään kaikkien selittävien tekijöiden vaikutuksia auttamiseen yhtä aikaa monimuuttujamenetelmän avulla.

3.1 Sukupiirin laajuus

Eliniän pidentyessä sukulaisia on monissa maissa keskimäärin selvästi enemmän kuin 1900-luvun alussa (Murphy 2008). Toisaalta taas lapsiluvun pienentyminen vähentää tulevaisuudessa vaakasuoria sukulaissuhteita, kuten sisarusten, serkkujen, enojen, setien ja tätien määrää. Sukulaisten välistä auttamista tarkasteltaessa tämä tarkoittaa sitä, että horisontaalisten auttamissuhteiden määrä todennäköisesti vähenee entistään suhteessa pystysuoriin, sukupolven ylittäviin suhteisiin. Tämän seurauksena sukupolvien välisten auttamissuhteiden merkitys todennäköisesti kasvaa tulevaisuudessa. Minkälaisia perheenjäseniä ja lähisukulaisia kyselyymme vastaajilla sitten on?

Suurilla ikäluokilla ja heidän lapsillaan sekä vanhemmillaan on sukulaistyyppistä riippuen vaihtelevissa määrin tiettyyn sukulaistyyppiin kuuluvia elossa tai yleensä olemassa olleita sukulaisia (kuvio 1, s. 28). Suurista ikäluokista runsaalla 60 prosentilla on poika tai poikia ja suunnilleen yhtä suurella osalla tytär tai tyttäriä. Yli kahdella kolmesta on sisko, lähes yhtä monella veli ja 80 prosentilla sisaruksen lapsia. Noin kolmasosalla suurista ikäluokista on vielä äiti elossa, mutta isä vain suunnilleen yhdellä kymmenestä. Isovanhempia ei suurilla ikäluokilla juurikaan enää ole elossa. Suurten ikäluokkien miehistä noin kolmasosa ilmoittaa anoppinsa olevan vielä elossa ja 12 prosenttia appensa. Suurten ikäluokkien naisista taas vain vajaalla viidesosalla on anoppi elossa ja neljällä prosentilla appi. Serkkuja, pikkuserkkuja tai heidän puolisoitaan on noin yhdeksällä kymmenestä ja lähes kahdella kolmesta on tätejä, setiä, enoja tai heidän puolisoitaan. Miniä tai vävy on noin 40 prosentilla suurten ikäluokkien edustajista. Lisäksi käly tai lanko on yli puolella suurista ikäluokista. (Liitetaulukko 5.)

Kuvio 1. Elossa/olemassa olevat sukulaiset sukupolven mukaan (%).

Suurten ikäluokkien lapsista eli nuorimmasta polvesta äiti on elossa lähes kaikilla ja isä yli 90 prosentilla (kuvio 1). Tytär on noin joka kolmannella ja poika myös noin kolmasosalla nuorimman polven vastaajista. Noin kahdella kolmasosalla on puoliso ja lähes kaikilla, joilla on puoliso, on myös anoppi. Appi taas on hieman harvemmalla eli enää 84 prosentilla niistä, joilla on puoliso. Useammalla kuin joka toisella suurten ikäluokkien lapsista on vielä ainakin yksi isovanhempi elossa. Sisko taas on yli 60 prosentilla ja veli hieman alle 60 prosentilla. Sisaruksen lapsia on suunnilleen joka toisella. Yli kolmasosalla on käly ja yli 40 prosentilla lanko. Serkkuja, pikkuserkkuja ja/tai heidän puolisoitaan on lähes kaikilla ja samoin lähes kaikilla on tätejä, setiä, enoja ja/tai heidän puolisoitaan. Sen sijaan suurten ikäluokkien lapsista vain harvalla on miniä, vävy tai lapsenlapsi. (Liitetaulukko 5.)

Suurten ikäluokkien vanhemmista lähes kaikilla on tytär ja noin yhdeksällä kymmenestä on poika (kuvio 1). Puoliso taas on elossa enää vain yhdellä kahdeksasta vanhimman polven edustajasta. Miniä on noin 90 prosentilla ja vävy 75 prosentilla. Sisko on joka toisella ja siskon puoliso noin joka kolmannella vanhimman polven vas-

taajalla. Veli on myös joka toisella, mutta veljen puoliso lähes kahdella kolmasosalla. Sisaruksen lapsia on noin neljällä viidestä ja omia lapsenlapsia lähes kaikilla. Lisäksi noin yhdeksällä kymmenestä on serkkuja, pikkuserkkuja ja/tai heidän puolisoitaan. (Liitetaulukko 5.)

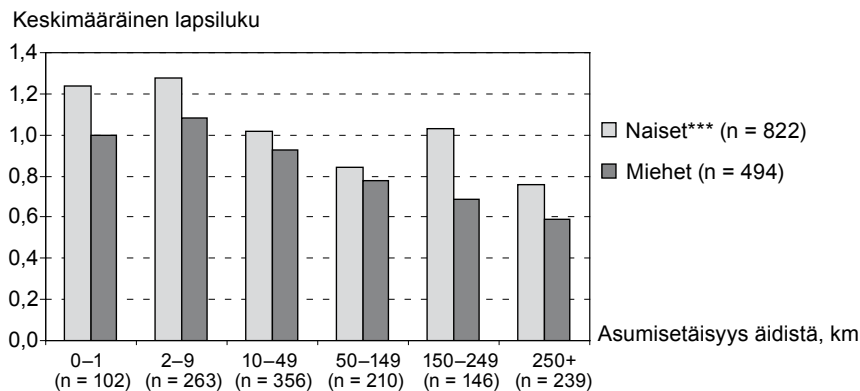
Suurista ikäluokista 84 prosentilla ja heidän lapsistaan 48 prosentilla on vähintään yksi elossa oleva lapsi. Suurilla ikäluokilla on keskimäärin 1,7, heidän lapsillaan 0,9 ja heidän vanhemmillaan noin neljä omaa lasta. Kannattaa kuitenkin todeta, että vanhimman polven vastaajat valittiin heidän lastensa ilmoituksen mukaan, joten kaikilla heistä on vähintään yksi lapsi. Suurten ikäluokkien keskimääräinen lapsiluku tuskin enää nousee, joten kokonaan lapsettomiksi jäänee noin 16 prosenttia vastaajista. Anneli Miettisen ja Anna Rotkirchin (2008) tekemän arvion mukaan vuosina 1945–1950 syntyneiden ikäryhmästä eli suurista ikäluokista lapsettomia on kaikkiaan noin 14 prosenttia ja keskimääräinen lapsiluku on noin 1,8. Näiden tarkastelujen perusteella on kohtuullista väittää, että aineistoomme valikoituneet suurten ikäluokkien edustajat ovat lasten määrän osalta hyvin samankaltaisia kuin koko suurten ikäluokkien populaatio.

Nuorimmasta polvesta 52 prosenttia on lapsettomia. Keskimääräinen lapsiluku niillä vastaajilla joilla on lapsia, on 1,8. Koska nuorin polvi on yhä hedelmällisessä iässä, heidän lapsilukunsa todennäköisesti vielä kasvaa. Verrattuna suuriin ikäluokkiin, nuorimmassa polvessa on enemmän lapsettomia ja vähemmän äitejä, joilla on neljä tai useampia lapsia. Sen sijaan toisen ja kolmannen lapsen suosio on jopa korostunut nuorimmassa polvessa. Keskimääräinen lapsiluku naista kohtaan ei ole siis merkittävästi muuttunut suurten ikäluokkien naisten ja heidän tyttäriensä kohdalla. (Miettinen ja Rotkirch 2008.)

Ranskalaisen tutkimuksen (Chauvel 2002; 2006) mukaan kovin suuri maantieteellinen läheisyys omiin vanhempiin on yhteydessä lapsettomuuteen. Suomen osalta erot eivät ole hyvin suuria. Enintään kilometrin päässä äidistään asuvilla nuorimman polven äideillä on keskimäärin 1,2 lasta, miehillä luku on vielä pienempi (1,0) ja puolestaan 2–9 km päässä asuvilla naisilla keskimääräinen lapsiluku on noin 1,3. Etäisyyden kasvaessa vähintään 10 kilometriin lapsiluku kuitenkin laskee sekä naisilla että miehillä melko tasaisesti; poikkeuksena naiset, jotka asuvat 150–249 kilometrin päässä äidistään. (Kuvio 2, s. 30.)

Suuret ikäluokat saivat lapsia 1960-luvun alusta lähtien, mutta ensimmäinen ja toinen lapsi syntyivät keskimäärin 1970-luvun alkupuolella. Mahdolliset kolmas ja neljäs lapset syntyivät keskimäärin jo 1980-luvun puolella. Osa suurten ikäluokkien edustajista sai lapsenlapsia samaan aikaan kuin ikäluokka oli vielä itsekkin lastensaanti-iässä, sillä ensimmäinen nuorimman polven edustajista sai lapsen jo 1970-luvun lopussa. Kuitenkin nuorimman polven edustajat saivat keskimäärin ensimmäisen lapsensa vasta vuosittuhannen vaihteessa. Aineiston vanhimman polven edustajista ensimmäinen sai lapsensa vuonna 1938, mutta keskimäärin ensimmäiset lapset syntyivät heti toisen maailmansodan jälkeen eli vuonna 1946. (Liitetaulukot 82 ja 88.)

Kuvio 2. Nuorimman polven keskimääräinen lapsiluku sen mukaan, miten kaukana asuu omasta äidistä (vanhempiansa luona asuvat rajattu tarkastelun ulkopuolelle).

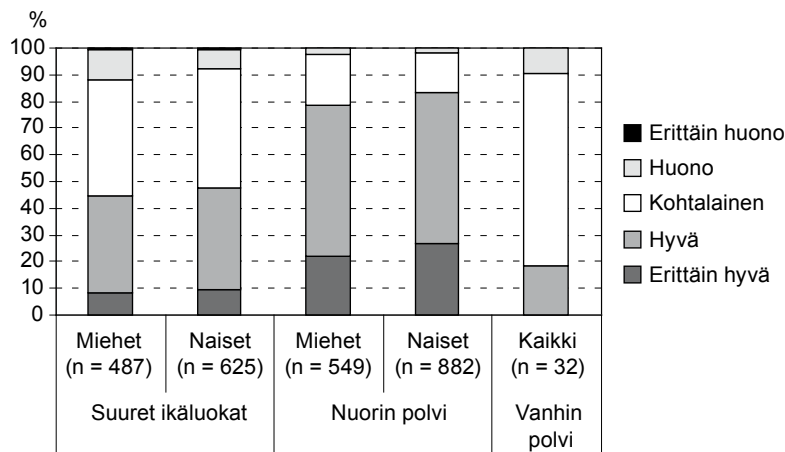
ANOVA-testin mukaan erot lapsiluvussa ovat tilastollisesti merkitsevät asumisetäisyyden mukaan naisilla ja yleisesti sukupuolen mukaan ($p = 0,036$). Merkitsevyytasot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Suurista ikäluokista 57 prosentilla on lapsenlapsia ja heidän vanhemmistaan 94 prosentilla. Niillä suurten ikäluokkien jäsenillä, joilla on lapsenlapsia, heitä on keskimäärin 3,3 ja vanhimmalla polvella 7,5. Nuorimmalta polvelta ei kysytty lastenlasten lukumäärää, koska pidettiin todennäköisenä, että harvalla niitä vielä olisi. Lastenlasten olemassaolo olikin hyvin harvinaista, sillä vain 0,6 prosentilla ($n = 8$) nuorimman polven edustajista oli lapsenlapsia, kun heiltä kysyttiin, keitä elossa olevia sukulaisia vastaajalla on.

3.2 Terveys

Myös terveys ja toimintakyky ovat keskeisellä sijalla tarkasteltaessa sukupolvien välisiä auttamissuhteita; apua tarvitsevat useammin ne, joilla on heikko terveys ja toimintakyky (ks. esim. Blomgren ym. 2006), kun taas hyvän terveyden omaavien mahdollisuus antaa apua läheisilleen on usein parempi. Lomakkeessa pyydettiin vastaajaa arvioimaan omaa terveyttään viisiluokkaisella mittarilla (liitetaulukko 120). Lisäksi suurten ikäluokkien ja nuorimman polven edustajia pyydettiin arvioimaan vanhempiansa terveyttä (liitetaulukko 68).

Suurista ikäluokista vajaa puolet, heidän lapsistaan noin neljä viidestä ja vanhemmistaan alle yksi viidestä pitää terveyttään hyvänä tai erittäin hyvänä. (Kuvio 3; liitetaulukko 120.) Terveys 2000 -tutkimuksen mukaan 55–64-vuotiaista miehistä 44 prosenttia ja naisista 40 prosenttia koki terveytensä hyväksi tai melko hyväksi (Koskinen ja Aromaa 2002, 38). Meidän tutkimissamme suurissa ikäluokissa osuudet ovat varsin samansuuruiset: miehistä 45 ja naisista 47 prosenttia pitää terveyttään hyvänä tai erittäin hyvänä; tosin vastausvaihtoehtojen eroavuudet selittänevät ainakin osan saaduista eroista.

Kuvio 3. Käsitys omasta terveydentilasta sukupuolen ja sukupolven mukaan (%).

χ^2 -testin mukaan sukupolvien väliset erot koetussa terveydentilassa ovat tilastollisesti merkitsevät (p -arvot = 0,000). Sukupuolten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

Sukupolvierot ovat odotetusti suuret myös pitkäaikaisten sairauksien kohdalla. Suurista ikäluokista 55, heidän lapsistaan 31 ja vanhimmasta polvesta 91 prosenttia ilmoittaa, että heillä on jokin pitkäaikainen terveysongelma, sairaus tai pysyvä vamma (liitetaulukko 121). 49 prosenttia suurten ikäluokkien edustajista katsoo pitkäaikaissairauden rajoittaneen jonkin verran tai huomattavasti heidän jokapäiväistä elämäänsä, kun taas nuorimmassa polvessa osuus jää 32 prosenttiin (liitetaulukko 122). Edellä mainitussa Terveys 2000 -tutkimuksessa ainakin yhden pitkäaikaissairauden ilmoittaneita on 55–64-vuotiaista miehistä ja naisista 66 prosenttia, mikä on siis enemmän kuin meidän aineistomme suurilla ikäluokilla. Terveystutkimukseen vastanneisiin saattaa kuitenkin valikoitua enemmän jotakin pitkäaikaissairautta sairastavia johtuen lähinnä tutkimuksen aihepiiristä.

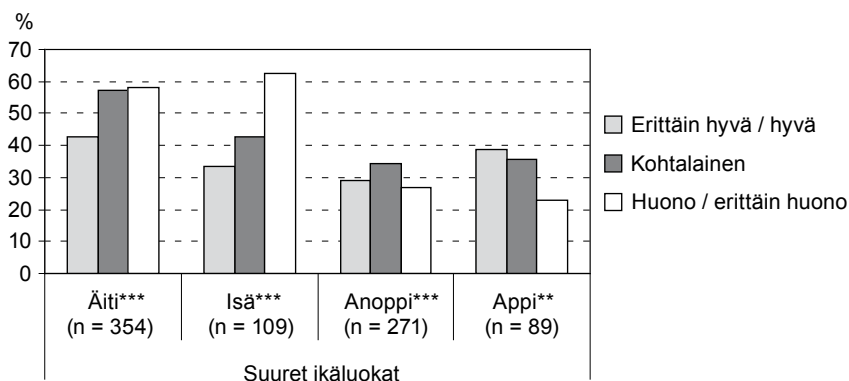
Seuraavaksi tarkastelemme, vaihteleeko suurten ikäluokkien omille ja puolison vanhemmille antama käytännön apu sen mukaan, miten suurten ikäluokkien edustaja arvioi omien ja/tai puolison vanhempien terveyden. Lisäksi tarkastellaan, vaikuttaako käytännön avun antamiseen se, miten suurten ikäluokkien edustaja kokee oman terveytensä.

Erityisesti suurten ikäluokkien omille vanhemmilleen antama käytännön apu liittyy vastaajan omaan arvioon vanhemman huonosta terveydestä (kuvio 4). Niistä vastaajista, jotka arvioivat vanhempiensa terveyden erittäin hyväksi tai hyväksi, selkeästi harvempi antoi käytännön apua vanhemmilleen kuin vanhempiensa terveyden kohtalaiseksi, huonoksi tai erittäin huonoksi arvioineet. Sen sijaan puolison vanhempien kohdalla arvio apen/anopin huonosta tai erittäin huonosta terveydentilasta ei näyttäisi lisäävän apua antavien osuutta (kuvio 4, s.32), vaan tulos on melkein päinvastainen:

useampi suurten ikäluokkien edustajista antaa apelle eli puolison isälle apua silloin, kun hänen terveytensä arvioidaan hyväksi tai erittäin hyväksi. Myös anopille harvempi suurten ikäluokkien edustaja antaa käytännön apua, jos arvioi hänen terveytensä huonoksi tai erittäin huonoksi. Toisin sanoen näyttäisi siltä, että huonokuntoisiin appivanhempiin ei olla valmiita satsaamaan samassa määrin kuin heikossa kunnossa oleviin omiin vanhempiin. Kannattaa kuitenkin todeta, että ainakin appien lukumäärä on tarkastelussa melko pieni, joten pitkälle vietyjä johtopäätöksiä kuvioiden perusteella ei kannata tehdä.

Yleisesti ottaen suurten ikäluokkien tai nuorimman polven edustajien omalla terveydellä ei näyttäisi olevan juurikaan vaikutusta käytännön apua antaneiden osuuksiin. Nuorimmalla polvella itse arvioidulla terveydellä ei ole minkäänlaista yhteyttä käytännön apua antaneiden osuuksiin. Sen sijaan suurilla ikäluokilla oman terveytensä erittäin hyväksi tai hyväksi arvioineista hieman useampi (85 %) antoi käytännön apua kuin oman terveytensä kohtalaiseksi tai huonoksi/erittäin huonoksi arvioineet (81 %). Ryhmien väliset prosenttiosuudet eivät kuitenkaan eroa tilastollisesti merkitsevästi toisistaan. Myöskään tarkasteltaessa avun antamisen useutta (liitetaulukko 20), terveydentilalla ei ollut selkeää yhteyttä avun antamiseen. Tämä saattaa selittyä sillä, että melko harvalla suurten ikäluokkien edustajalla on vielä sellainen terveyshaitta, joka vaikuttaisi auttamiseen; vain noin 10 prosenttia vastaajista arvioi terveytensä erittäin huonoksi tai huonoksi, ja todennäköisesti silloinkaan huono terveys ei vielä sulje pois toisten auttamista.

Kuvio 4. Suurten ikäluokkien omille ja puolison vanhemmille käytännön apua antaneiden osuus sen mukaan, minkälaiseksi vastaaja arvioi oman tai puolison vanhemman terveyden (%).

χ^2 -testin mukaan avun antamisen osuuksien erot terveydentilan mukaan ovat tilastollisesti merkitseviä. Merkitsevyytasot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

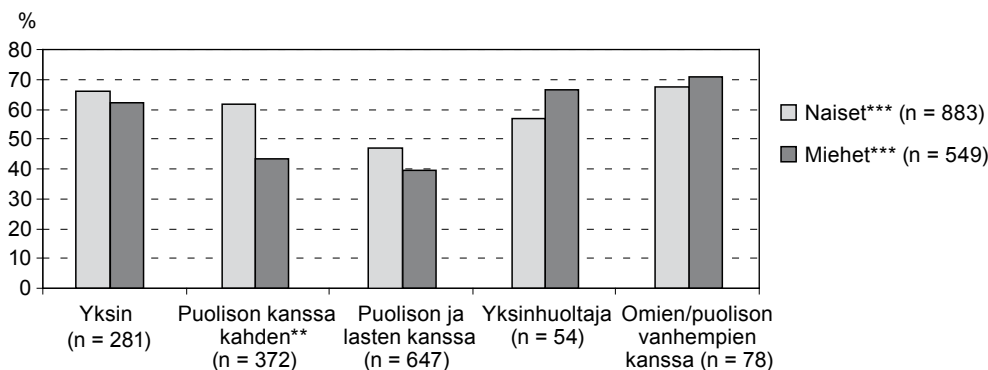
3.3 Asumismuoto ja siviilisääty

Tarkastelemme ensin kolmea sukupolvea nykyisen asumismuodon ja osittain siviilisäädyn osalta. Erityisesti asumismuodolla on vaikutusta sukupolvien väliseen auttamiseen, sillä asuminen puolison kanssa vähentää usein kodin ulkopuolisen avun tarvetta (Blomgren ym. 2006). Asumismuodon ja siviilisäädyn tarkastelut liittyvät pääasiassa vastaajan nykyiseen elämänvaiheeseen, mutta heijastavat osittain myös sukupolvien välillä tapahtuneita muutoksia, kuten avoliittojen yleistymistä nuorilla.

Kyselyyn vastanneista suurista ikäluokista enemmistö elää parisuhteessa (74 %), ja usein perheen lapset ovat jo muuttaneet pois kotoa. Puolison ja lasten kanssa asuvia on miehistä vain 12 ja naisista 6 prosenttia. Sen sijaan ilman puolisoa, mutta edelleen lasten kanssa asuvia on alle kaksi prosenttia vastanneista, kokonaan yksinasuvien osuuden noustessa lähes neljäsosaan. Myös suurten ikäluokkien aikuisista lapsista enemmistö asuu parisuhteessa, tosin vanhemmasta polvesta selvästi erottuen nuorimman polven parisuhteen muotona on usein myös avoliitto. Saman katon alla asuu usein puolison lisäksi myös lapsia, puolison ja lasten kanssa asuu 45 prosenttia nuorimman polven edustajista yksinhuoltajien osuuden jäädessä aineistossa vain neljään prosenttiin. Nuorimman polvesta vajaa viisi prosenttia asuu edelleen omien vanhempiansa kanssa kun yksinasuvien osuus on lähes viidesosa (liitetaulukot 3 ja 4). Lapsuuden kodistaan nuorin polvi on muuttanut keskimäärin parikymmppisinä. Miehet olivat keskimäärin 20,5-vuotiaita muuttaessaan pois vanhempiansa luota naisten ollessa keskimäärin 19-vuotiaita (liitetaulukko 159). Vanhin polvi eroaa selkeimmin kahdesta nuoremasta sukupolvesta, sillä odotetusti suurin osa siitä asuu yksin puolison kuoltua. Vain 16 prosenttia suurten ikäluokkien vanhemmista asuu jonkun toisen kanssa. Useimmiten asuinkumppani on puoliso, mutta kolme prosenttia vanhimman polvesta asuu lapsen kanssa (liitetaulukot 3 ja 4).

Erityisesti nuorimmassa polvessa taloudellisen tuen saaminen on yhteydessä siihen, asuuko yksin, omien vanhempien kanssa vai kumppanin ja/tai lasten kanssa. Tarkasteltaessa taloudellista tukea saaneiden osuuksia asuinmuodon mukaan voidaan havaita, että selkeästi harvempi niistä, jotka asuvat puolison kanssa, saa taloudellista tukea (kuvio 5). Tosin naisista vielä lähes kaksi kolmasosaa saa ainakin jonkin verran taloudellista tukea, vaikka he asuisivat avio- tai avopuolison kanssa. Useimmiten taloudellista tukea saavat omien vanhempiansa luona ja yksin asuvat nuorimman polven edustajat. Yksinhuoltajien osuuden jäädessä neljään prosenttiin ja yksinhuoltajamiesten lukumäärän jäädessä kolmeen kannattaa kuvion yksinhuoltajien osuuksiin suhtautua kriittisesti.

Erityisesti taloudellista tukea saaneiden miesten osuus laskee, kun he muuttavat puolison kanssa yhteen ja saavat lapsia (kuvio 5, s. 34). Tämä havaittu yhteys liittyy kuitenkin pitkälti ikään ja työssäkäyntiin eli nämä vastaajat ovat todennäköisemmin hivenen vanhempia ja saattavat olla jo siirtyneet pysyvämmiin työmarkkinoille. Etenkin lastensaanti on selkeästi yhteydessä vakaampiin tuloihin, mikä selittää pienemmän taloudellista tukea saaneiden osuuden tässä joukossa.

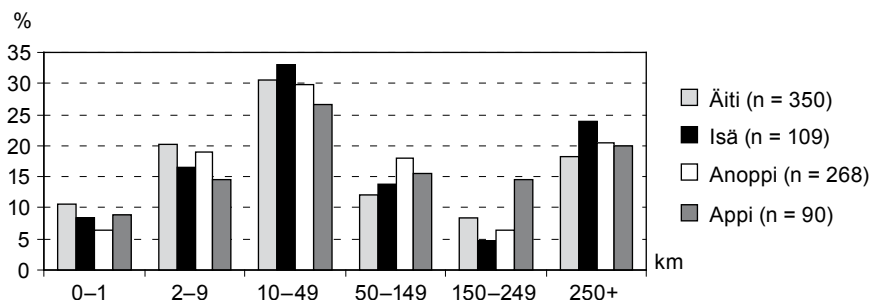
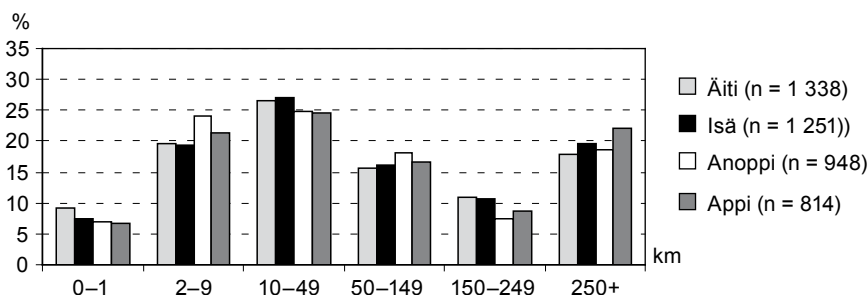
Kuvio 5. Taloudellista tukea saaneiden osuus nuorimmasta polvesta asumismuodon mukaan (%).

χ^2 -testin mukaan sekä sukupuoli että asumismuoto eroavat tilastollisesti merkitsevästi toisistaan. Lisäksi erot sukupuolten välillä ovat tilastollisesti merkitsevä puolison kanssa asuvilla. Merkitsevyytasot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

3.4 Asumisetäisyys omiin ja puolison vanhempiin

Ei riitä, että vastaajalla on lapsi(a) tai oma vanhempi on vielä elossa; myös asumisetäisyys on keskeinen tekijä tarkasteltaessa sukupolvien välistä auttamista (Ritamies ja Fägel 1998; Tanskanen ym. 2009), sillä ainakin käytännön avun antaminen/saaminen kauempaa on usein työlästä matkoihin menevän ajan ja rahallisen menetyksen takia. Tarkasteltaessa suurten ikäluokkien edustajien asumisetäisyyttä lapsistaan tulee esille, että he asuvat keskimäärin 190 kilometrin päässä lapsistaan. Tosin joidenkin vanhempien ja lasten väliset suuret välimatkat kasvattavat keskiarvoa melkoisesti, ja tarkasteltaessa etäisyyttä mediaanin eli suuruusjärjestykseen järjestetyn muuttujan keskimmäisen arvon avulla, välimatkat kutistuvat melkoisesti. Näin tarkasteltuna vanhemmat asuvat keskimäärin hieman yli 30 kilometrin päässä aikuisista lapsistaan. Vastaavasti suurten ikäluokkien omat ja appivanhemmat asuvat keskimäärin (aritmeettinen keskiarvo) 115–330 kilometrin etäisyydellä suurten ikäluokkien edustajista. Tosin tässäkin mediaanilla mitattuna välimatkat lyhenevät 30–45 kilometriin. Tarkasteltaessa asumisetäisyyksiä luokiteltuna muuttujana etäisyys sekä omiin että puolison vanhempiin näyttävät jakautuvan samansuuntaisesti sekä suurilla ikäluokilla että nuorimmalla polvella (kuviot 6 ja 7)³. Hyvin lähellä, enintään kilometrin etäisyydellä omista ja puolison vanhemmista asuminen on harvinaista; vain 5–10 prosenttia sekä suurten ikäluokkien että nuorimman polven vastaajista asuu näin lähellä edellistä polvea. Suurin ryhmä (25–30 %) on niitä, jotka asuvat 10–49 kilometrin etäisyydellä vanhemmistaan tai appivanhemmistaan. Viikoittaisen avun kannalta huomattavan kaukana eli yli 150 km:n päässä asuvia on noin kolmasosa kaikista vastaajista.

3 Kun testamme jatkuvien muuttujien erojen tilastollisia merkitsevyyksiä, käytämme t-testin lisäksi usein yleistä lineaarista mallia (General Linear Model eli GLM). Sen avulla voidaan testata useiden muuttujien päävaikutusten ja muuttujien vuorovaikutuksen eli interaktion merkitsevyyksiä. Vanhin polvi on jätetty pois kaikista tilastollisista testauksista.

Kuvio 6. Suurten ikäluokkien asumisetäisyys omiin ja puolison vanhempiin (%).**Kuvio 7.** Nuorimman polven asumisetäisyys omiin ja puolison vanhempiin (%).

Yleisen lineaarisen mallin eli GLM-testin mukaan kuvioiden 6 ja 7 sukupolvien väliset erot äidin, isän, anopin ja apen keskimääräisessä asumisetäisyydessä eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

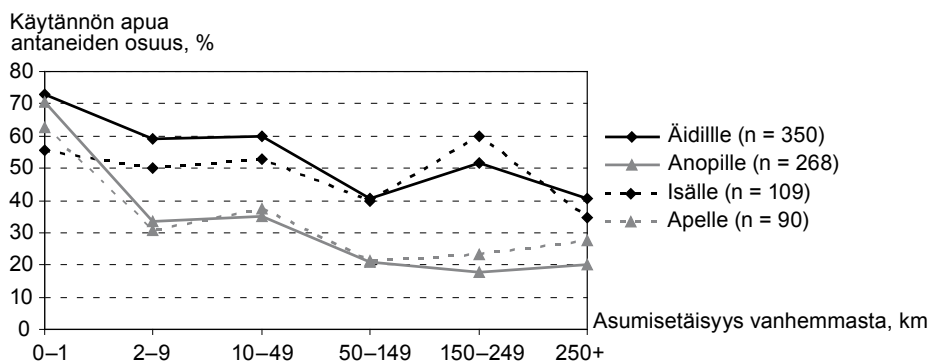
Käytännön avun antamisella ja asumisetäisyydellä on selkeä yhteys toisiinsa. Käytännön apua omille tai puolison vanhemmille antaneiden suurten ikäluokkien edustajien osuus pienenee melko lineaarisesti asumisetäisyyden kasvaessa eli vanhin polvi näyttää hyötyvän siitä, jos oma lapsi (tässä suurten ikäluokkien edustaja) asuu lähellä (kuvio 8, s. 36). Kiinnostavaa on huomata, että omia ja puolison vanhempia autetaan yhtä paljon silloin, kun he asuvat hyvin lähellä eli alle kilometrin päässä, mutta etäisyyden kasvaessa omille vanhemmille käytännön apua antaneiden osuus on selkeästi suurempi kuin puolison vanhemmille käytännön apua antaneiden osuus. Eniten lasten lähellä asumisesta hyötyvät siis alle yhden kilometrin päässä asuvien (appi) vanhemmat, poikkeuksena isät, joista eniten hyötyvät yllättäen 150–249 kilometrin päässä asuvat. Tosin osuuksissa tapahtuvat suurehkot vaihtelut johtuvat, ainakin osittain, melko pienestä (appi)vanhempien lukumäärästä.

Nuorimman polven käytännön avun saamisessa omien ja/tai puolison vanhempien lähellä asuminen näyttää hyödyttävän myös nuoria perheitä (kuvio 9, s. 36). Lasten antamien tietojen mukaan yli 85 prosenttia heidän alle kymmenen kilometrin päässä asuvista äideistään on hoitanut lapsenlapsia ja/tai auttanut lapsensa perhettä käytännön töissä viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Vähintään 150 kilometrin

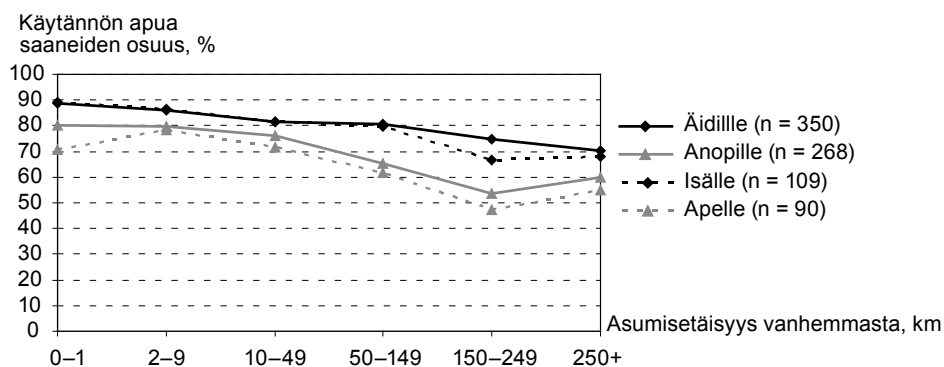
päässä asuvista äideistä 75 prosenttia on yhä auttanut lapsiaan lastenhoidossa tai käytännön askareissa. Tämäkin osuus on varsin suuri, joten pitkäkään välimatka ei estä suuriin ikäluokkiin kuuluvia äitejä auttamasta jälkikasvuun, joskin matkan pituus usein hankaloittaa avun antamista. Seuraava suurten ikäluokkiin kuuluvan naisen kuvaus liittyy auttamiseen ja välimatkaan:

Joskus tarvii lastenhoitoapua tyttö tai semmosta. Kyllähän sitä avuntarvetta varmaan enemmän on. Mutta aina ei voi lähteä, kun on nuo työvuorot. Ei se aina käy, kun muutenkin tää matka on hankala. (H29 Suuret ikäluokat, nainen)

Kuvio 8. Käytännön apua omille ja/tai puolison vanhemmille antaneiden osuus suurista ikäluokista sen mukaan, miten kaukana vastaaja asuu (appi)vanhemmistaan (%).

Kuvio 9. Käytännön apua omilta ja puolison vanhemmilta saaneiden osuus nuorimmasta polvesta sen mukaan, miten kaukana asuu (appi)vanhemmistaan (%).

Isien suhteen löytyy hyvin samantyyppinen yhteys. Kannattaa kuitenkin ottaa huomioon, että tarkasteluissa ei ole huomioitu mitenkään avun saamisen useutta eli kauempana (yli 250 km:n päässä) asuvat vanhemmat todennäköisesti myös auttavat huomattavasti harvemmin kuin lähellä, alle 10 kilometrin päässä lapsistaan asuvat.

Myös puolison vanhempien eli anopin ja apen lähellä asuminen hyödyttää nuoria perheitä, vaikka apua saaneiden osuus jää hieman pienemmäksi kuin omien vanhempien kohdalla (kuvio 9). Kiinnostavaa on huomata, että erityisesti ne jotka asuvat 150–249 kilometrin päässä appivanhemmistaan, saavat vähiten käytännön apua.

3.5 Koulutus, tulot ja saadut sosiaaliturvaetuudet

Vastaajan taloudellinen tilanne ja asema vaikuttaa erityisesti mahdollisuuteen antaa taloudellista tukea ja kääntäen myös tarpeeseen saada taloudellista tukea (Fritzell ja Lennartsson 2005). Kuitenkin myös hyvinvointivaltion laajenemisella, erityisesti eläkejärjestelmän kehittymisellä sekä elintason kohoamisella, on ollut merkittävä vaikutus sukupolvien välisiin riippuvuussuhteisiin (esim. Kohli 1999). Koulutustason kohoaminen sukupolvesta toiseen näkyy aineistossamme selvästi, ja nuorimmasta polvesta erityisesti naiset ovat panostaneet vanhempiaan enemmän koulutukseen. Taloudellista tilannetta tarkasteltaessa sukupolvien ja sukupuolten väliset erot ovat selkeät, tosin sukupolvien erot näyttäisivät tasoittuvan ja tulevaisuudessa suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle tulojen valtasuhteet kääntyvät toisinpäin.

Koulutustason kohoaminen näkyy selkeästi tarkasteltaessa suurten ikäluokkien ja nuorimman polven osuuksien eroja korkeimman tutkinnon suorittamisessa. Suurten ikäluokkien naisista vain hieman yli joka kymmenes, mutta tyttäristä jo yli kolmasosa on suorittanut alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon. Vastaavasti suurten ikäluokkien miehistä korkeakoulututkinnon on suorittanut 18 prosenttia, kun heidän pojistaan sellaisen on suorittanut yli neljäsosa. (Liitetaulukko 156.) Täytyy myös muistaa, että nuorin polvi ei ole vielä koulutusputken päässä, vaan osa heistä on edelleen opiskelijoita tai jatkaa vielä tulevaisuudessa opiskeluitaan. Saadut jakaumat ovat samansuuntaisia myös Tilastokeskuksen (2004) tietokantataulukoista saatavien tulosten kanssa. Vuoden 2004 lopussa 55–59-vuotiaista naisista 11 prosenttia ja vastaavasti miehistä 15 prosenttia on suorittanut korkeakoulututkinnon. Vastaavasti 25–39-vuotiaista naisista on tietokantataulukoiden mukaan 28 prosenttia suorittanut alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon ja samanikäisistä miehistä 21 prosenttia (Tilastokeskus 2004). Suurten ikäluokkien koulutustasoa kuvaavat jakaumat viittaavat myös siihen, mikä oli havaittavissa 2. luvun tarkasteluissa; koulutus korreloi positiivisesti kyselytutkimuksiin vastaamiseen eli mitä koulutetumpi vastaaja on, sitä todennäköisemmin hän vastaa kyselyyn. Tämä johtaa siihen, että korkeammin koulutettuja on yleensä suhteellisesti enemmän kyselyyn vastanneiden joukossa kuin perusjoukossa.

Sen sijaan tarkasteltaessa sosioekonomista asemaa vuoden 2004 rekisteritietojen mukaan vajaa puolet suurten ikäluokkien edustajista ja yli puolet heidän lapsistaan on toimihenkilöitä. Työntekijöitä on suurten ikäluokkien miehistä ja lapsista noin viidennes ja suurten ikäluokkien naisista 15 prosenttia. Suurista ikäluokista kahdeksan prosenttia ja heidän lapsistaan neljä prosenttia on sosioekonomiselta asemaltaan yrittäjiä. Eläkkeelle oli vuoden 2004 loppuun mennessä jäänyt jo kuudesosa suurten ikäluokkien edustajista ja työttömänä oli 12 prosenttia. Nuorimmassa polvessa opiskelijoita oli vuoden 2004 lopussa noin 15 prosenttia. Työttömien osuus jäi kuuteen prosenttiin. (Liitetaulukko 154.)

Vastaajien taloudellista tilannetta voidaan selvittää sekä heidän omien ilmoitustensa että Tilastokeskuksen aineistoon liittämien omia valtionveronalaisia tuloja ja asuntokunnan yhteisiä käyttötuloja kuvaavien rekisteritietojen perusteella. Tosin tässä osiossa tarkastellaan vain vastaajan henkilökohtaisia tuloja. Rekisteritietoja ei ole saatavilla vanhimmasta polvesta. Kyselylomakkeessa vastaajia pyydettiin kertomaan, kuinka suuret heidän omat tulonsa ja heidän kotitaloutensa (vastaajan ja muiden kotona asuvien perheenjäsenten) tulot ovat keskimäärin kuukaudessa verojen jälkeen.

Vuoden 2004 valtionveronalaiset tulot⁴ on poimittu verohallinnon tietokannasta ja ne sisältävät kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot *ennen verotusta* muutamien poikkeuksin. Koska käytettävissämme on tieto valtionveronalaisten tulojen lisäksi kyseisenä vuonna maksetuista veroista, on meidän mahdollista saada melko tarkka tieto vuoden 2004 *nettotuloista*. Poikkeuksena ovat tietyt sosiaaliturvaetuudet, joiden määristä meillä ei ole tietoja. Lähinnä tämän tiedon puute erottaa mahdollisuuden verrata systemaattisesti vuoden 2004 nettotuloja vuoden 2007 kyselystä saatuihin tulotietoihin. Kyselyssä vastaajaa pyydettiin huomiomaan kaikki säännölliset kuukausitulot *verotuksen jälkeen*, kuten ansio- ja omaisuustulot, eläkkeet ja muut sosiaaliturvaetuudet.

Kuviosta 10 on nähtävissä, että suurilla ikäluokilla oli selkeästi suuremmat keskimääräiset nettotulot vuonna 2004 kuin heidän lapsillaan. Eritoten suurten ikäluokkien miehet erottuvat omaksi ryhmäkseen nettotulojen suhteen. Sen sijaan kyselytietojen perusteella sukupolvien ja sukupuolten väliset tuloerot olisivat tasoittuneet huomattavasti kolmessa vuodessa. Suurten ikäluokkien tulot ovat laskeneet ja heidän lastensa tulot nousseet. Vuonna 2007 suurten ikäluokkien miesten keskimääräiset käytettävissä olevat kuukausitulot ovat yhtä suuret kuin heidän poikiensa. Kyse voi olla ainakin osittain verotietojen ja kyselytietojen välisistä näennäiseroista.

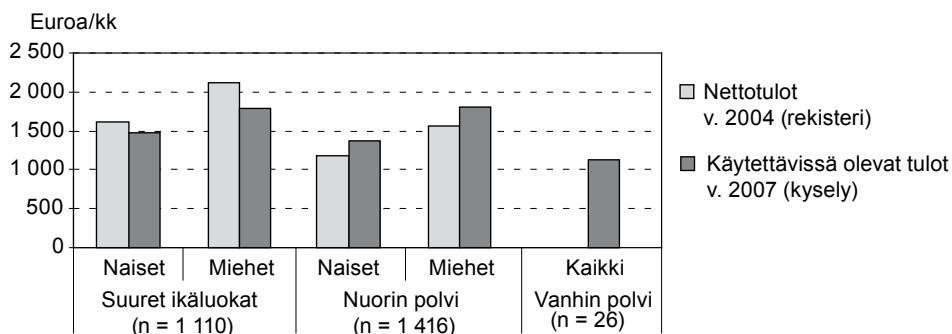
Tuloerojen tasoittuminen voi johtua myös siitä, että kasvava osa suurten ikäluokkien edustajista on siirtynyt työmarkkinoiden ulkopuolelle, kun taas aikuisten lasten siirtyminen pysyvämmiin työelämään on vaikuttanut lasten kasvaneisiin tuloihin. On

4 Valtionveronalaisiksi tuloiksi ei lueta muun muassa julkisyhteisöiltä saatuja stipendejä ja apurahoja, ulkomailta saatuja palkkatuloja, jos työskentely ulkomailta on kestänyt vähintään puoli vuotta, osaa julkiselta sektorilta saaduista sosiaaliturvaetuuksista sekä verovapaita korkotuloja.

kiinnostavaa huomata, että nuorimman polven kohdalla sekä miesten että naisten tulot kasvoivat lähes viidenneksellä, joten naisten ja miesten tuloerot säilyivät. Sen sijaan suurilla ikäluokilla sukupuolten väliset tuloerot kaventuivat. Miesten tulot ovat silti suuremmat kuin naisten sekä molempina eri ajankohtina että molemmilla sukupolvilla. Vanhimman polven tulot vuonna 2007 ovat huomattavasti pienemmät kuin keskimmäisen ja nuorimman polven tulot. (Kuvio 10.)

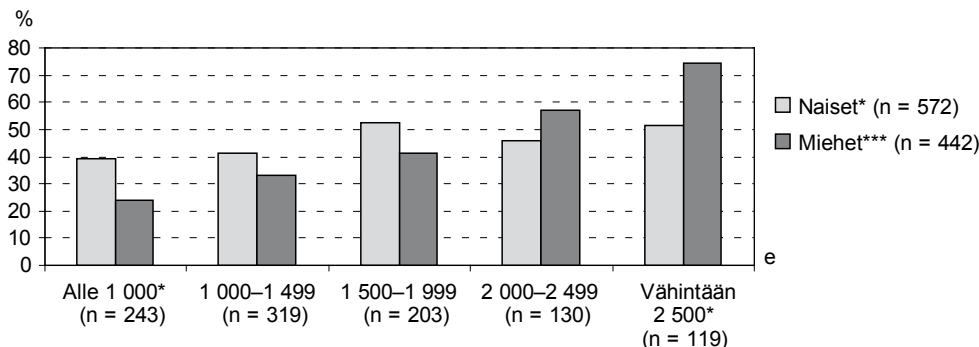
Tarkasteltaessa käytettävissä olevien tulojen vaikutusta omille lapsille annettuun taloudelliseen tukeen suurten ikäluokkien miehillä näkyy selkeä positiivinen yhteys: tukea antaneiden osuudet kasvavat melko tasaisesti tulojen nousun myötä (kuvio 11).

Kuvio 10. Vuoden 2004 nettotulojen ja vuoden 2007 käytettävissä olevien tulojen jakautuminen sukupolven ja sukupuolen mukaan, euroa/kk.

GLM-testin mukaan nettotuloissa sukupolven ja sukupuolen väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä (kaikki p-arvot 0,000); käytettävissä olevissa tuloissa sukupuoli on tilastollisesti merkitsevä (p-arvo = 0,000), sukupolvi ei.

Kuvio 11. Taloudellista tukea aikuisille lapsilleen antaneiden osuus suurista ikäluokista käytettävissä olevien tulojen (euroa/kk) ja sukupuolen mukaan (%).

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot käytettävissä olevien tulojen mukaan on tilastollisesti merkitsevä ainoastaan korkeimmassa tuloluokassa. Sen sijaan tukea antaneiden osuudet eri tuloluokissa ovat tilastollisesti merkitseviä niin naisilla kuin miehilläkin. Merkitsevyytätasot: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

Naisten tuloilla ei ole yhtä selkeää lineaarista yhteyttä annettuun taloudelliseen tukeen. Näyttäisi pikemminkin siltä, että niillä naisilla joiden käytettävissä oleva tulot ovat alle 1 500 euroa kuukaudessa taloudellista tukea lapsilleen antaneiden osuus jää noin 40 prosenttiin, kun sitä enemmän tuloa saavilla tukea antavien osuus nousee noin 50 prosenttiin.

Kysyimme myös vastaajien viimeisten 12 kuukauden aikana saamista sosiaalietuuksista ja tulonsiirroista. Näissä on huomattavia eroja sekä sukupolvien että sukupuolten välillä. Sukupolvien väliset erot on ennakoitu jo kyselylomakkeessa, jossa eri sukupolville on annettu erilaisia vastausvaihtoehtoja. Suurista ikäluokista ja heidän lapsistaan yli puolet ja vanhimpaan sukupolveen kuuluvista kaikki ilmoittavat saaneensa jotain sosiaalietuutta viimeisten 12 kuukauden aikana. (Kuvio 12; liitetaulukko 102.)

Suurten ikäluokkien yleisimmin saamat sosiaalietuudet ovat *vanhuuseläke* (kansan- tai työeläke), *työkyvyttömyyseläke/kuntoutustuki* tai *ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha*. Kutakin näistä sosiaalietuuksista ilmoittaa saaneensa noin joka kymmenes vastaaja. Suurten ikäluokkien osalta huomattavin ero sukupuolten välillä on sairauspäivärahassa, jota saa miehistä vajaa kuusi prosenttia mutta naisista lähes kymmenen prosenttia. Sukupuolten väliset erot sosiaalietuuksien saamisessa ovat kuitenkin pieniä. (Liitetaulukko 102.)

Sen sijaan suurten ikäluokkien täysi-ikäisillä lapsilla on sukupuolten välillä huomattavia eroja erilaisten sosiaalietuuksien saamisessa. Tosin osa eroista saattaa johtua muun muassa siitä, että kyselylomakkeen kysymyksiä ei ole luettu huolella. Erot näkyvät etenkin yleisimmin saadussa etuudessa eli *lapsilisässä*. Nuorimman polven miehistä, joilla on vähintään yksi lapsi, lapsilisää ilmoittaa saaneensa puolet vastanneista, kun vastaava osuus naisilla nousi 92 prosenttiin. Koska lapsilisä maksetaan useimmiten äidille, monet isät eivät ilmeisesti ole huomanneet merkitä sitä lomakkeeseen, vaikka se periaatteessa koskee myös heitä. Huomattavia eroja sukupuolten välillä on myös esimerkiksi kotihoidontuessa ja vanhempainpäivärahassa, joita naiset ilmoittavat saaneensa huomattavasti yleisemmin kuin miehet. Tosin tämä ero selittyy sillä, että naiset jäävät Suomessa huomattavasti miehiä useammin kotiin hoitamaan lapsia. Ylipäätään nuoremmassa sukupolvessa ei ole yhtään sellaista sosiaalietuutta, jota miehet saisivat huomattavasti naisia useammin. (Liitetaulukko 102.)

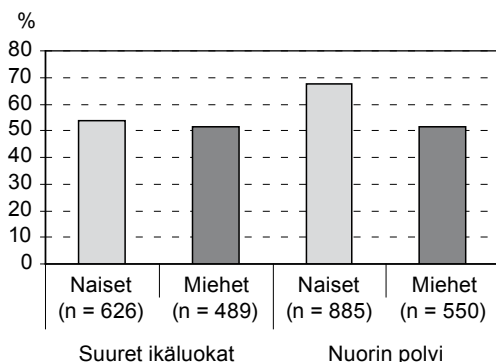
Suurten ikäluokkien vanhempien useimmin saama sosiaalietuus on *perhe-eläke*, jota ilmoittaa saaneensa kolme neljäsosaa kyselyyn vastanneista vanhimman polven edustajista. Kansaneläkettä ja työeläkettä tai pelkkää työeläkettä saa noin 40 prosenttia ja pelkkää kansaneläkettä taas noin 15 prosenttia vastaajista. Näiden lisäksi noin kolmasosa vanhemmasta polvesta saa rintamamieslisää. (Liitetaulukko 102.)

Vaikka suomalainen hyvinvointivaltio antaa turvaa ja auttaa kansalaisiaan erilaisissa elämäntilanteissa, eivät saadut sosiaaliturvaetuudet ole estäneet taloudellista auttamista sukulaisten välillä. Eräs suurten ikäluokkien nainen kertoo lapsilleen antamastaan avusta seuraavaa:

Mä oon nyt lapsillekin jonkun verran antanut, mä oon jeesannut poikaa, kun se on ihan sillä peruspäivärahalla ja se on tosi pieni, niin maksaa sitten takaisin varojensa mukaan. Kun on äiti, joka vielä pystyy auttamaan, näin mulle on kerrottu, (naurua). En mä ole aina ihan samaa mieltä. (H29 suuret ikäluokat, nainen)

Tämä näyttäisi pätevän laajemminkin, sillä ne nuorimman polven edustajat, jotka saivat jotain sosiaaliturvaetuutta⁵ (ei sisällä lapsilisää), saivat todennäköisemmin taloudellista tukea myös sukulaisilta tai ystäviltään kuin ne, joiden tulot eivät koostuneet mistään edellä mainituista sosiaaliturvaetuuksista. Ylimääräistä taloudellista tukea sukulaisiltaan tai ystäviltään saa yli puolet (58 %) nuorimman polven edustajista jotka saavat ainakin jotain sosiaaliturvaetuutta, kun taas niistä, joiden tulot eivät koostu miltään osin kyseisistä etuisuuksista, taloudellista tukea saa 45 prosenttia.

Kuvio 12. Jotakin sosiaalietuutta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana saaneet (%).

GLM-testin mukaan sukupolvien ja sukupuolten erot sosiaalietuuksien saamisessa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

5 Ks. liitetaulukko 102.

4 SUKULAISTEN VUOROVAIKUTUS

Sukulaisen olemassaolon lisäksi sukupolvien ja sukulaisten välisen auttamisen perusedellytyksenä on sukulaisten välinen kanssakäyminen; ilman vuorovaikutusta ja kanssakäymistä ei voi esiintyä auttamistakaan. Aloitamme sukupolvien välisen auttamisen tarkastelun kuvailemalla ensin sukulaisten vuorovaikutussuhteita: keihin sukulaisiin ollaan eniten yhteydessä, kuinka usein vastaaja on yhteydessä lähisukulaisiinsa ja keiden kanssa hänellä on erimielisyyksiä tai ristiriitoja sekä onko vastaaja kokenut vanhempiansa taholta epätasapuolista kohtelua suhteessa sisaruksiinsa. Vasta tämän jälkeen siirrymme tarkastelemaan sukupolvien välistä auttamista (luvut 5–7). Ylipäätään on tärkeää huomata, että sukulaiskontaktien määrä ja laatu vaihtelevat huomattavasti perheiden ja sukujen kesken, ja joillekin hyvin luonnollinen vuorovaikutussuhde voi toiselle olla hyvin vieras. Tätä kuvaa hienosti erään nuorimman polven naisen teemahaastattelu, jossa hän kertoo olleensa avioliittonsa alussa ihmeissään, kun hänen miehensä oli tuskin lainkaan tekemisissä sukulaistensa kanssa toisin kuin hän itse:

Ei ne [puolison sukulaiset] ole missään tekemisissä toistensa kanssa. Jos mun vanhemmat ei ole pääsiäisenä meillä, niin sitten he menee näiden sisarusten luo ja kokoontuu. Ja kaikki juhannukset ne on yhdessä. Ja kesälomat vähän yritetään sumplia, että oltaisiin ja tavattaisiin jossakin vaiheessa. – – Se oli omituista kun mä tapasin A:n ja me mentiin naimisiin ja mä huomasinkin, että ei ne ole missään tekemisissä keskenään. Että toisia nähdään suurin piirtein häissä ja hautajaisissa. (H01 nuorin polvi, nainen)

4.1 Sukulaisten välinen yhteydenpito

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin, kehen sukulaiseen vastaaja on eniten yhteydessä. Kaikki osuudet on laskettu niistä vastaajista, joilla on kyseessä oleva sukulainen. Tulokset osoittavat naisten olevan yhteydenpidon keskiössä kaikissa tarkastelluissa sukupolvissa. Suuret ikäluokat ovat olleet viimeisen vuoden aikana usein yhteydessä lastensa ja erityisesti tyttäriensä kanssa. Lähes kaksi kolmasosaa (62 %) suurten ikäluokkien naisista ja 43 prosenttia miehistä on eniten yhteydessä tyttärensä, kun vastaavasti 30 prosenttia naisista ja 38 prosenttia miehistä ilmoittaa pitävänsä eniten yhteyttä poikaansa. Noin kolmasosa kaikista suurten ikäluokkien miehistä ja naisista on eniten yhteydessä äitiensä ja vastaavasti kymmenisen prosenttia isänsä kanssa. Kuudesosa on eniten yhteydessä siskonsa kanssa, tosin naisista hieman useampi kuin miehistä. Lisäksi miehistä seitsemäsosa pitää eniten yhteyttä veljeensä tai veljiinsä, naisista vain viisi prosenttia. (Ks. myös liitetaulukko 6.)

Nuorimman polven miehistä 42 prosenttia ja naisista 64 prosenttia pitää eniten yhteyttä äitiinsä. Tämän polven miehistä huomattava osa, yli neljännes, on eniten yhteydessä isän kanssa, mutta naisista vain kuusi prosenttia. (Ks. myös liitetaulukko 6.) Nuorimman polven naisista reilu neljäsosa ja miehistä lähes kuudesosa pitää eniten

yhteyttä siskoon tai siskoihin, jos heillä on sellainen. Vastaavasti nuorimman polven miehistä 22 prosenttia on eniten yhteydessä veljensä tai veljiensä kanssa, naisilla osuus jää viiteen prosenttiin.

Suurten ikäluokkien vanhemmista neljä viidestä ilmoittaa olevansa eniten yhteydessä tyttärensä/tyttäriensä kanssa ja vain 16 prosenttia poikansa/poikiensa kanssa. Näiden lisäksi noin kolme prosenttia pitää eniten yhteyttä siskoonsa. Tosin siskoja on vain puolella vastanneista (liitetaulukko 5). Yhteenvetona sukulaisten välisestä yhteydenpidosta voidaan sanoa, että eniten yhteydessä ollaan ”alkuperäisen” ydinperheen kanssa ja muiden sukulaisten kanssa yhteydenpito jää selkeästi tämän varjoon.

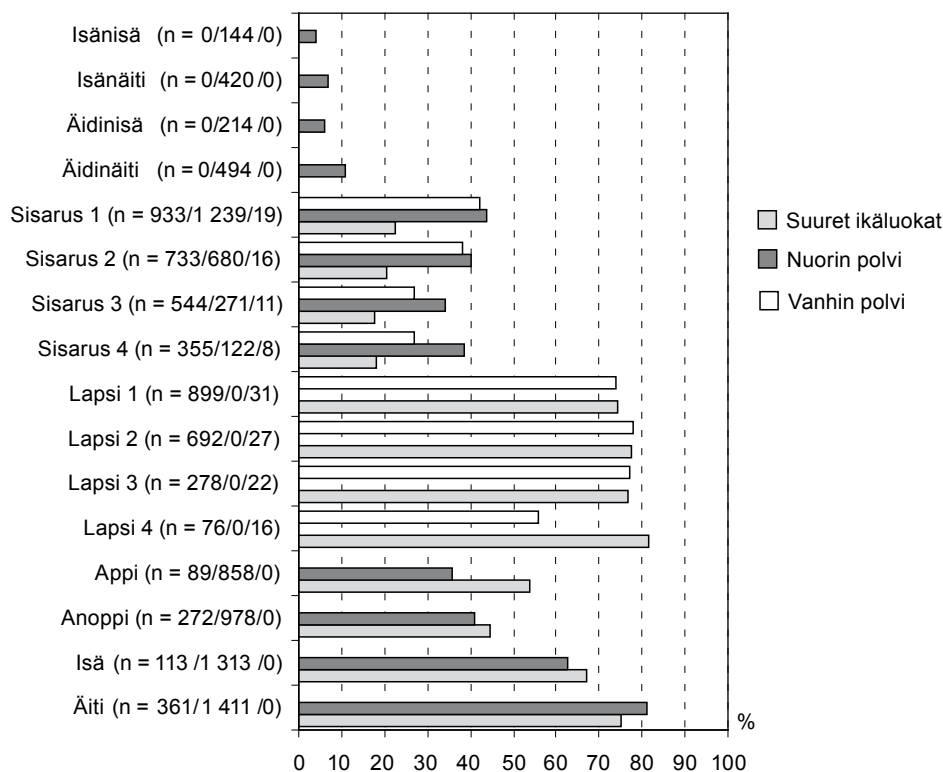
Miten paljon ollaan *ylipäänsä yhteydessä* sukulaisiin? Seuraavaksi tarkastellaan, miten suuri osuus vastanneista on vähintään *viikoittain* yhteydessä lähisukulaistensa kanssa. Liitetaulukkoista 70, 75, 87 ja 133 näkee tarkemmin vastanneiden yhteydet elossa olevien vanhempien, appivanhempien, sisarusten, lasten ja isovanhempien kanssa. Kaikki osuudet on laskettu niistä vastaajista, joilla on kyseessä oleva sukulainen.

Yhteydet äitiin ovat vilkkaat molemmissa nuoremmassa sukupolvissa (kuvio 13) ja etenkin naiset ovat yhteydessä äiteihinsä. Yli 80 prosenttia sekä suurten ikäluokkien että nuorimman polven naisista on vähintään kerran viikossa yhteydessä äitiinsä. Myös miehet ovat usein yhteydessä äitiinsä, joskin hivenen harvemmin kuin naiset (liitetaulukko 70). Isään ollaan myös usein yhteydessä, sillä noin kaksi kolmasosaa sekä suurten ikäluokkien että nuorimman polven edustajista on vähintään kerran viikossa yhteydessä omaan isäänsä. Yhteydenpito appivanhempien kanssa on myös melko vilkasta, mutta selvästi harvempaa kuin omien vanhempien kanssa (kuvio 13). Kiinnostavaa on kuitenkin huomata, että suurten ikäluokkien miehet pitävät keskimäärin useammin yhteyttä puolisonsa vanhempiin kuin muut tarkastellut ryhmät (liitetaulukko 70).

Myös yhteydet toiseen suuntaan eli vanhempien yhteydenpito lapsiin on vilkasta. Lähes neljä viidesosaa suurten ikäluokkien jäsenistä on viikoittain yhteydessä 18 vuotta täyttäneisiin lapsiinsa (kuvio 13, s. 44). Myös suurten ikäluokkien vanhemmat ovat usein yhteydessä aikuisiin lapsiinsa. Lasten syntymäjärjestys ei juuri vaikuta yhteydenpitoon vanhimman sukupolven ja suurten ikäluokkien välillä, ei myöskään näiden sukupuoli.

Yhteydenpito sisarusten kanssa on yleisintä nuorimmassa polvessa, jossa noin 40 prosenttia on yhteydessä sisarukseensa vähintään kerran viikossa. Suurista ikäluokista näin tiivistä yhteyttä sisaruksiinsa pitää vain joka viides ja vanhimmassa polvesta noin joka kolmas. Sisarusten syntymäjärjestykselläkin näyttäisi olevan jonkinlainen yhteys yhteydenpidon useuteen, sillä suurempi osa sekä suurten ikäluokkien että nuorimman polven edustajista on viikoittain yhteydessä vanhempiin kuin nuorempiin sisaruksiinsa, poikkeuksena nuorimman polven nuorin (neljäs) sisarus (kuvio 13). Myös siskoihin pidetään yleisemmin yhteyttä kuin veljiin. (Liitetaulukko 75.)

Kuvio 13. Viikoittain lähiomaisiin yhteyttä pitäneiden osuus viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana sukupolven mukaan (%). Tarkastelussa mukana ne, joilla on kyseinen omainen.

T-testin mukaan suurten ikäluokkien ja heidän aikuisten lastensa väliset sukupolvierot yhteydenpidossa lähiomaisiin ovat tilastollisesti merkitseviä kaikissa sukulaisryhmissä (p-arvot 0,000).

Yhteydet isovanhempiin ovat harvalukuisemmat ja vain noin viitisen prosenttia nuorimmasta polvesta on viikoittain yhteydessä omiin isovanhempiinsa. Kiinnostavaa on huomata, että yhteydenpito äidinäitiin on selkeästi tiiviimpää kuin muihin isovanhempiin (kuvio 13, ks. myös liitetaulukko 133).

Yleisimpiä suvun tapaamistilaisuuksia ovat merkkipäivät, vuosittaiset juhlat ja sukukokoukset. Useissa haastatteluissa käy ilmi, että lähisukulaisia ja ystäviä tavataan normaalisti käymällä kylässä tai viettämällä muuten aikaa yhdessä, mutta etäisempiä sukulaisia – kuten serkkuja, tätejä ja setiä – nähdään useimmiten erilaisilla sukulaisten merkkipäivillä.

– – aika paljon me seurustellaan kesämökeillä. – – Rakennettiin – – talviasuttava talo ja nyt me siellä ollaan paljon ja me ollaan molemmat osa-aikaeläkkeellä, niin sitten tulee usein vieraita pitemmäskin aikaa tai talvella ja muuten. Tai pidennettyä viikonloppua, ei ne sen pidempää oo, mutta kuitenkin. Se on melkein yleisin kanssakäymisen muoto, harvemmin käydään kotona kylässä. (H05 suuret ikäluokat, mies)

On mulla enoja tällasia, mutta en mä oo hirveesti ollut tekemisissä – – No, jotkut sukujuhlat – häät, hautajaiset ja muut – niin silloin tulee nähtyä. Sitten on näitä mutsin sukulaisia, mitkä on jossain [paikkakunta poistettu]-oastolla, sehän on pirun kaukana eikä tule käytyä siellä. – – Ne on näitä sukujuhlia, missä niitä näkee. (H03 nuorin polvi, mies)

Suuriin ikäluokkiin kuuluvat suhtautuvat melko myönteisesti suvun suuriin tapaamisiin ja osa haastateltavista on ollut myös itse järjestämässä sukukokouksia. Haastateltavat näkevät sukukokoukset tavallisesti mukavina tapahtumina, joissa pääsee näkemään etäisiäkin sukulaisia.

Meidän isän puolella – – meillä on tommonen sukuseura, jolla on kans parin vuoden välein ollut tommonen sukukokous. – – Mä nyt kuulun siihen johtokuntaan meidän suvussa, että meitä on kymmenkunta siellä. – – Johtokunta – – se on se porukka, mikä järjestelee ja sitten muut tulee ja se on se tapaaminen. Ei se sen virallisempi asia ole, se on vaan sen takia, että sukulaiset saa tilaisuuden tavata toisiaan. [Siellä] käy suurin piirtein ehkä jotain 40–80 henkilöä.

Sukulaisten tämmöset perinteet ja muut saa semmosta aikaperspektiiviä ja semmosta jatkuvuutta elämälle, että kyllä se on semmonen geeniperimä, mikä itse kussakin on, on jostain tullut ja jatkuu edelleenkin. Niin kyllä siinä semmonen tiettyyhteys on ja jatkuu edelleen, että jokin siinä on, mikä saa sen tuntumaan ihan kiinnostavalta. – – Se on jännää, että vaikka oltais ihan vieraita ihmisiä, niin joku tietoisuus tai fillis siinä on, mikä jollain tavalla yhdistää. (H26 suuret ikäluokat, mies)

Sukujuhliissa sukulaiset tapaavat toisiaan, muistelevat suvun vaiheita ja tietenkin juhlistavat omaa sukuaan syömällä ja juomalla. Vaikka yleensä sukujuhliin suhtaututaan myönteisesti, myös toisenlaisia kokemuksia tulee haastatteluaineistossa esiin. Eräs nuori nainen kertoo pitävänsä isoja sukujuhlia sekä hauskoina että inhottavina ja vetäytyvänsä monesti syrjään muiden joukosta:

Kyllä ne voi olla ihan hauskoja. Mä muistan jotkut juhlat, kun meidän poika oli just joku kuus viikkoo ja vauva oli siellä niinku kaikkien selän takana. Niin mä ajattelin, että toi on tosi kaameeta. Mä näin, että siellä on piha täynnä autoja ja tuntemattomia ihmisiä, jotka on nähny mut joskus 3–5-vuotiaana. Lapsena oli aivan suunnattoman ärsyttävää, kun joku tuli, että oi kun sä oot kasvanut. – – Mun serkun kanssa oli sama tunnelma. Me oltiin tosi läheisii lapsena, vetäydyttiin jonnekin – – Se oli musta inhottavaa, kun oli tupa täynnä jotain ihmisii ja sun pitäis käyttäytyä tietyllä tavalla, mut sä et itekään tiedä, miten. Siinä on vielä kaksinkertainen inhottavuus, kun lapset on siinä ja niille pitäis sitten näyttää. Niin mä olin siinä ihan pokkana, että okei, ei sanota kellekään mitään ja mennään tonne nurkkapöytään. (H08 nuorin polvi, nainen)

Monet haastatellut kertovat viettäneensä aikoinaan kesiään isovanhempiansa luona. Seuraavassa nainen muistelee, kuinka hänen mummonsansa pyysi eläessään sukulaisia

apuun heinätöihin ja halonhakuuseen ja kaikki tulivat mummolaan mielellään. Vierailut mummolaan jatkuvat isoäidin kuoltuakin, mutta niissä ei ole enää samaa hohtoa kuin ennen.

[Nykyisinkin] mennään [kesänviettopaikkaan] käymään [kesällä] – – Mutta ei se enää ole semmoinen kokoontumispaikka niin kuin ennen, koska silloin kun hän vielä eli, niin me oltiin aina kaikki kesälomat siellä, me kokoonnuttiin sisarusten lapset ja serkukset. Meillä oli aina kauheat telttamajoitukset. No meillä oli asuntovaunu heti pienenä, mikä oli tietysti kätevää, että me parkattiin se mummolan pihalle ja me oltiin siellä sitten. (H09 suuret ikäluokat, nainen)

Päijät-Hämeessä kerättyä Ikihyvä-aineistoa käytettiin tutkimuksessa (Tomassini ym. 2004), jossa verrattiin eläkeikäisten kanssakäymistä lastensa kanssa neljässä eurooppalaisessa maassa. Hollannissa eläkeikäisillä oli enemmän lapsia kuin Suomessa, Italiassa ja Isossa-Britanniassa, ja niiden osuus, jotka olivat vähintään viikoittain kanssakäymisessä ainakin jonkun lapsensa kanssa, on huomattavasti suurempi Italiassa ja Hollannissa kuin Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Vain Suomessa kanssakäymisessä oli sukupuoliero: miehet olivat harvemmin yhteydessä lapsiinsa kuin naiset⁶. Leskeksi jääminen ei vaikuttanut kontaktien tiheyteen muualla kuin Hollannissa, missä naislesket pitävät keskimääräistä tiheämmin yhteyttä lapsiinsa. Avioerot sen sijaan vaikuttivat yhteydenpitoon. Kaikissa maissa eronneet miehet ja Suomessa myös eronneet naiset olivat keskimääräistä harvemmin yhteydessä lapsiinsa. Myös koulutus vaikutti suomalaisten ja brittimiesten, samoin kuin italialaisten ja hollantilaisten naisten kanssakäymiseen – aina siten, että korkeasti koulutetut olivat hieman harvemmin kanssakäymisissä kuin vähän koulutetut.

Sen jälkeen, kun Cecilia Tomassini ym. olivat tutkineet edellä kuvattujen taustatekijöiden vaikutusta kanssakäymiseen, he laativat skenaarioita, joilla ennakoitiin asianomaisissa taustatekijöissä tapahtuvia muutoksia. Tutkittiin, mikä vaikutus kanssakäymiseen on sillä, että yksilapsisten perheiden määrä kasvaa, koulutustaso nousee ja avioerot yleistyvät. Yksi skenaarioista perustui siihen, miten siviilisäädyn ennustetaan muuttuvan 2030-luvulle siirryttäessä, ja siinä otettiin huomioon myös koulutustason nousu. Skenaariolaskelmien valossa kovin suuria muutoksia lasten kanssa tapahtuvaan kanssakäymiseen ei ole odotettavissa mainittujen sosiodemografisten muutosten myötä (kanssakäymisen alttiuden kussakin ryhmässä oletettiin pysyvän ennallaan). Avioerojen yleistyminen uhkaa kuitenkin supistaa etenkin miesten yhteydenpitoa lapsiinsa. (Tomassini ym. 2004.)

4.2 Sukulaisten ja tuttavien väliset ristiriidat

Sukulaisten väliset kontaktit liittyvät usein keskinäiseen auttamiseen ja ne ovat yleensä myönteisiä. Kuitenkin sukulaisten välillä on myös erimielisyyksiä ja risti-

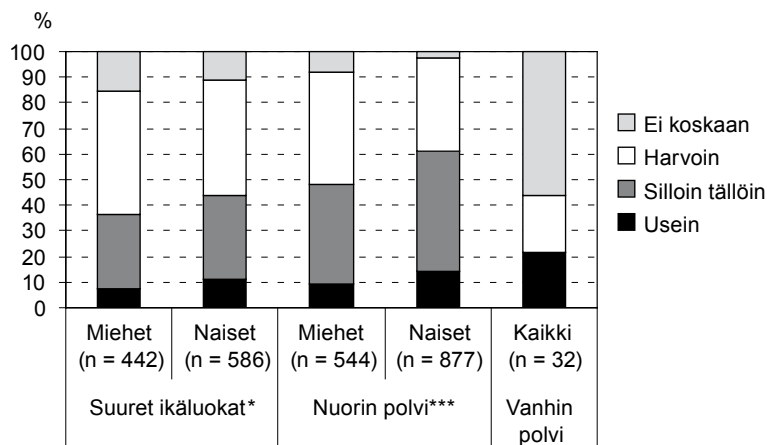
6 Sama suuntaus näkyy myös meidän aineistossamme, ks. liitetaulukko 87.

riitoja. Ristiriitoja koskeva kysymys alkaa lomakkeessa toteamuksella: ”Läheisten väliset erimielisyydet saattavat johtaa ristiriitoihin”. Varsinainen kysymys kuuluu: ”Onko Sinulla ollut ristiriitoja seuraavien henkilöiden kanssa. Miten usein?” Sukulaisten lisäksi kyselylomakkeessa on vastausvaihtoehtoina mainittu ystävä, työtoveri ja naapuri. Tässä kohtaa kannattaa tosin huomata se, että ainakin osa vastaajista on tarkastellut ristiriitojen kokemista pitemmällä aikaperspektiivillä, sillä esimerkiksi vanhimmasta polvesta seitsemän prosenttia ilmoittaa kokeneensa usein tai silloin tällöin ristiriitoja äitinsä kanssa (kuvio 15, s. 48), vaikka yhdelläkään heistä ei ole enää elossa olevaa äitiä.

Tarkasteltaessa aineistojemme perusteella ristiriitojen useutta yleisellä tasolla ristiriitoja ilmenee jonkin verran (kuvio 14). Suurista ikäluokista 41 prosenttia ja nuorimmasta polvesta 56 prosenttia kertoo usein tai silloin tällöin sattuneista erimielisyyksistä jonkun sukulaisten, ystävän, työtoverin tai naapurin kanssa, kun ristiriitoja oman puolison kanssa ei oteta huomioon. Eniten ristiriitoja sukulaisten ja/tai tuttavien kesken löytyy naisilta ja nuorimmalta polvelta. Erityisesti nuorimman sukupolven naiset näyttäisivät tunnistavan ja tunnistavan ristiriidat elämässään, sillä heillä usein tai silloin tällöin ristiriitoja kokeneiden osuus nousee 61 prosenttiin, kun suurten ikäluokkien miehillä osuus jää 37 prosenttiin.

Yksittäisten sukulais- ja tuttavaryhmien tasolla ristiriitojen osuus on huomattavasti pienempi (kuvio 15). Odotetusti eniten ristiriitoja on puolison kanssa ja erityisesti nuorimmalla polvella on ristiriitoja elämäkumppaninsa kanssa. Suuremmalla osalla nuorimmasta polvesta on myös usein tai silloin tällöin ristiriitoja vanhempiansa, sisarustensa ja työtovereidensa kanssa kuin muilla sukupolvilla. Kiinnostavaa on

Kuvio 14. Ristiriitoja usein tai silloin tällöin sukulaisten tai tuttavien kanssa kokeneet sukupuolen ja sukupolven mukaan (%).

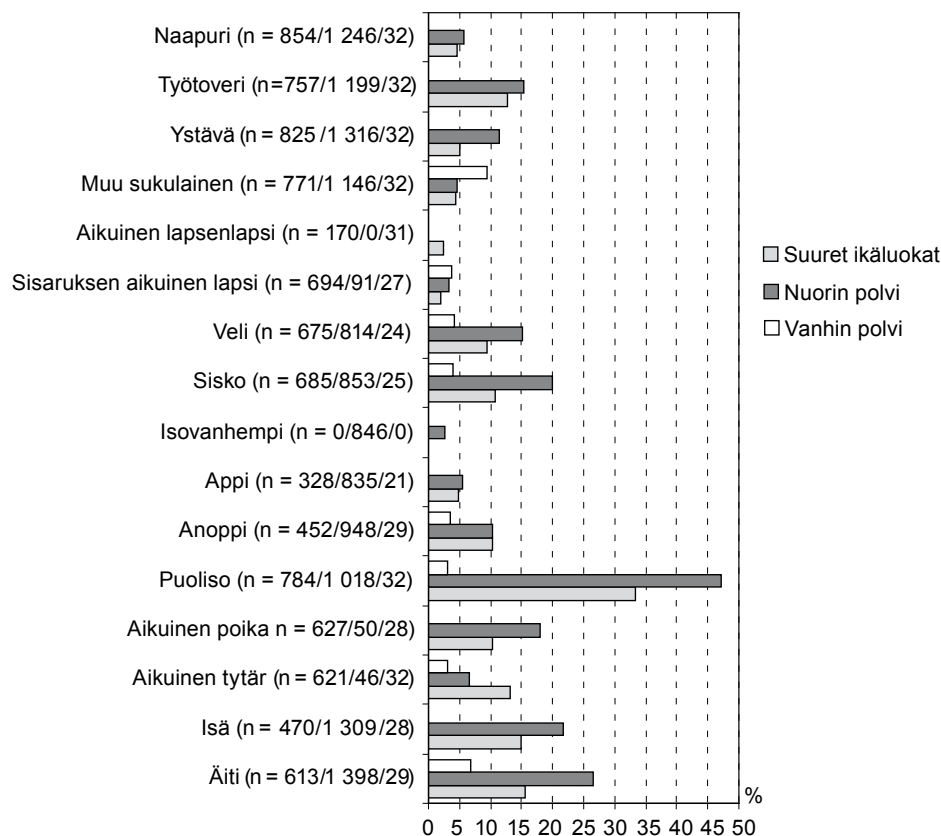

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot ovat tilastollisesti merkitsevät sekä suurilla ikäluokilla että nuorimmalla polvella. Eroja sukupolvien välillä ei testattu. Merkitsevyyssatot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

kuitenkin huomata, että nuorin polvi raportoi huomattavasti useammin ristiriidoista omien vanhempiensa kanssa kuin suurten ikäluokkien edustajat raportoivat ristiriidoista omien lastensa kanssa. Yleisesti ottaen suuret ikäluokat kertovat ristiriidoista harvempien sukulaisten ja tuttavien kanssa kuin nuorin polvi ristiriidoista läheistensä kanssa. Suurten ikäluokkien vanhemmat mainitsevat erimielisyyksistä vain muutamien sukulaisten tai tuttavien kanssa. Erot voivat johtua osittain siitä, miten kysymys on ymmärretty eli miten ristiriita käsitetään eri sukupolvien sisällä, sekä siitä, miten sukupolvet kokevat soveliaaksi vastata ristiriitoja käsittelevään kysymykseen.

Ristiriitoja suvun keskuudessa aiheutuu joskus perinnönjaon yhteydessä. Suurista ikäluokista yli 40 prosenttia, heidän lapsistaan vajaa viidesosa ja suurten ikäluokkien vanhemmista yli kaksi kolmasosaa on joskus saanut vähintään 5 000 euron arvosta perintö tai ennakkoperintöä tai samanarvoisen lahjan (liitetaulukko 40; ks. myös luvut 5 ja 6). Lisäksi noin viisi prosenttia suurista ikäluokista ilmoittaa saaneensa

Kuvio 15. Ristiriitoja usein tai silloin tällöin sukulaisten tai tuttavien kanssa kokeneet sukulais- ja tuttavyhmän mukaan (%).

T-testien mukaan suurten ikäluokkien ja heidän aikuisten lastensa väliset sukupolvierot ovat tilastollisesti merkitseviä kaikissa ryhmissä (p-arvot 0,000).

vähintään 5 000 euron arvosta perintöä, ennakkoperintöä tai samanarvoisen lahjan muulta sukulaiselta. Samoin noin viisi prosenttia suurten ikäluokkien lapsista ilmoittaa saaneensa perinnön, ennakkoperinnön tai lahjan isovanhemmalta. Suurten ikäluokkien vanhemmista noin joka kymmenes on saanut perinnön, ennakkoperinnön tai lahjan puolisoltaan ja yhtä moni ystävältään. (Liitetaulukko 41.) Kuitenkin vain selvälle vähemmistölle vastaajista saatu perintö, ennakkoperintö tai lahja on aiheuttanut erimielisyyksiä. Erimielisyyksistä suurin osa on pieniä, sillä vain muutamat kertovat erimielisyyksien olleen niin vakavia, että välit ovat menneet poikki. (Liitetaulukko 42.) Välien rikkoutumisesta mainitaan kuitenkin melko usein teemahaastatteluissa. On kuitenkin syytä ottaa huomioon, että välien rikkoutuminen ei välttämättä kosketa haastateltua henkilöä itseään, vaan jotain muuta sukulaista.

Ristiriitoja syntyy usein myös niin sanottujen ”mustien lampaiden”, eli jostakin syystä eristämistä tai paheksuntaa kokevien sukulaisten johdosta. Tähän liittyen etenkin alkoholin ja muiden päihteiden käyttö nousee esiin teemahaastatteluaineistossa. Seuraavaksi suvustaan kertoo kaksi nuorimman polven naista:

Eikö joka suvussa oo [mustia lampaita]? No, isän puolen suvussa on ehkä hänen yks veljensä eli mun setä, niin on kyl vähän semmonen. Hänellä on peliriippuvuus ja käytösongelmia, että hän on vähän ongelmatapaus suvussa, josta kaikki tietää, mutta siitä ei kauheesti puhuta. – – Ja sitten tässä äidin puolella nyt on se mun isosisko – – semmonen niin erilainen, kun hän on tommonen boheemi. Niin ehkä hänestä ollaan eniten huolissaan aina, että miten hän pärjää tuolla maailmalla ja muuta. (H18 nuorin polvi, nainen)

Ehkä se minun naisserkku, joka muutti etelään ja kuoli, niin tais olla vähän semmonen alkoholisti. Mutta ei tämä minun täti, joka itse on absolutisti ja muuta, niin oo siitä sit sen kummemmin puhunut. Ja sitten on tällä tätillä toinen lapsi – minun miespuolinen serkku – joka on semmonen vähän tuurijuoppo, että siitä aina semmosena vitsinä puhutaan, että ei oo näkynyt vähään aikaan, että onkohan se taas jossakin reissussa, ryppyreissussa. Ja on käyny – muistan sillon, kun olin lapsi – hakemassa isältä ja äidiltä rahaa ja – – se oli vielä myyny autonsa jollekin mustalaiselle, että oli saanu rahaa ja oli päässy rautatieaseman ravintolaan. Mutta ne oli vähän semmosia vitsejä. Semmosia vitsiluontosia, mutta ongelmiahan ne tietysti on ollu aina ja on varmaan tälle mun tätille tosi rankkoja juttuja. Mutta ei niinkö semmosia varsinaisia mustia lampaita oo ollu, nämäkin hyväksytään kyllä joukkoon. (H17 nuorin polvi, nainen)

Yli neljä viidesosaa niistä, jotka kertovat suvussaan olevan vakavasta päihde- tai mielenterveysongelmasta kärsivän henkilön, on myös jonkinlaisessa yhteydessä tähän. Vajaa puolet sekä suurista ikäluokista että heidän lapsistaan tapaa tällaista sukulaista kuitenkin ainoastaan satunnaisesti. Vajaa viidennes suurista ikäluokista auttaa häntä satunnaisesti ja hieman yli viidennes säännöllisesti. Nuorimmasta polvesta hieman yli viidennes auttaa ongelmaista sukulaista satunnaisesti ja noin joka kuudes säännöllisesti. Suurten ikäluokkien vanhemmista kolme neljästä tapaa tällaista sukulaista

ainoastaan satunnaisesti ja yksi neljästä auttaa häntä satunnaisesti. (Liitetaulukko 25.) Inhimillistä kuitenkin on se, että suuri enemmistö ei kokonaan hylkää näitä henkilöitä.

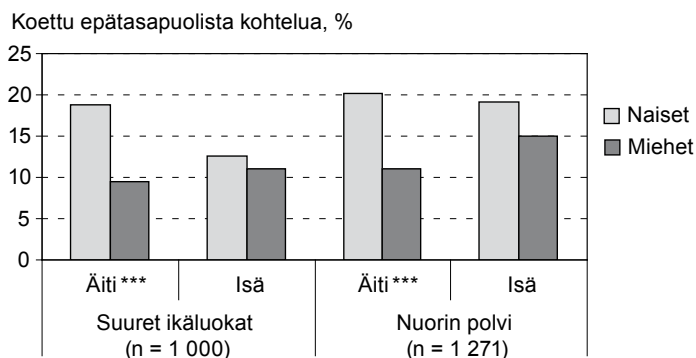
4.3 Sisarusten epätasapuolinen kohtelu perheessä

Kysyimme myös mielipiteitä siitä, onko perheen sisaruksia kohdeltu tasapuolisesti. Tähän kysymykseen vastasivat vain ne, joilla on tai on ollut vähintään yksi sisarus. Enemmistön mielestä vanhemmat ovat pääasiassa kohdelleet sisaruksia tasapuolisesti. Tarkasteltaessa vastauksia sukupolven mukaan voidaan huomata, ettei suurten ikäluokkien ja heidän lastensa välillä ole juuri eroa näkemyksissä, mutta sukupuolten välillä eroa on, sillä naiset kokevat miehiä useammin, ettei äiti ole kohdellut lapsia tasapuolisesti (kuvio 16).

Sekä suurten ikäluokkien että heidän lastensa kohdalla miehistä joka kymmenes, mutta naisista jopa viides kokee, että äiti on kohdellut sisaruksia eri tavalla. Suuret ikäluokat kokevat isänsä kohdelleen sisaruksia huomattavasti tasapuolisemmin kuin nuorimman polven edustajat. Toisaalta etenkin nuorimman polven miehet kokevat, etteivät isät ole kohdelleen sisaruksia tasapuolisesti. Myös osa suurten ikäluokkien vanhemmista katsoo, että nimenomaan äiti ei ole kohdellut sisaruksia tasapuolisesti. (Liitetaulukko 77.)

Useissa tutkimuksissa on todettu, että vanhemmat kohtelevat lapsiaan eri tavalla riippuen siitä, monesko lapsi on sisarussarjassa (ks. esim. Sulloway 2008). Toisin sanoen esikoisia kohdellaan eri tavoin kuin toiseksi syntynyttä lasta ja niin edelleen, tai ainakin lapset kokevat niin. Tarkasteltaessa vastaajien käsityksiä vanhempien taholta tulleesta epätasapuolisesta kohtelusta sen mukaan, monesko sisarussarjassa

Kuvio 16. Vastaajan mielipide siitä, että vanhemmat ovat kohdelleet sisaruksia epätasapuolisesti sukupuolen ja sukupolven mukaan (%).

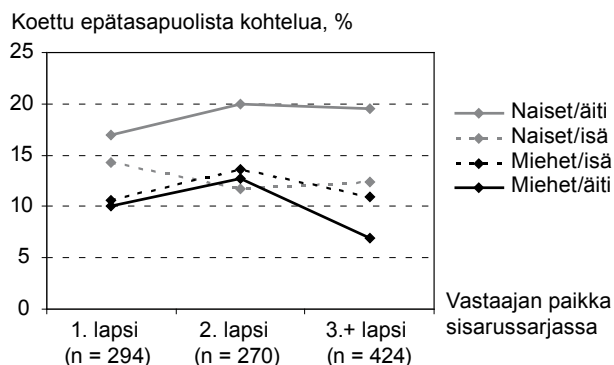

GLM-testin mukaan molemmilla sukupolvilla sukupuolierot ovat tilastollisesti merkitseviä äitien kohdalla (p-arvot = 0,000). Sukupolvien väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä miesten kohdalla (p-arvo = 0,000).

vastaaja on, löytyy tälle väitteelle jonkin verran pohjaa nuorimman polven kohdalla. Sen sijaan suurten ikäluokkien kohdalla ei voida sanoa, että vastaajan paikka sisarus-sarjassa juurikaan selittäisi käsityksiä sisarusten epätasapuolisesta kohtelusta omien vanhempien taholta (kuvio 17). Toisaalta kuitenkin naiset kokevat äitinsä taholta epätasapuolista kohtelua yleisemmin kuin miehet (ks. myös kuvio 16), ja äidin taholta koettu epätasapuolinen kohtelu on naispuolisten esikoisten mielestä jonkin verran harvinaisempaa kuin toisena tai sitä myöhemmin syntyneiden naisten mielestä (kuvio 17). Erot eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä.

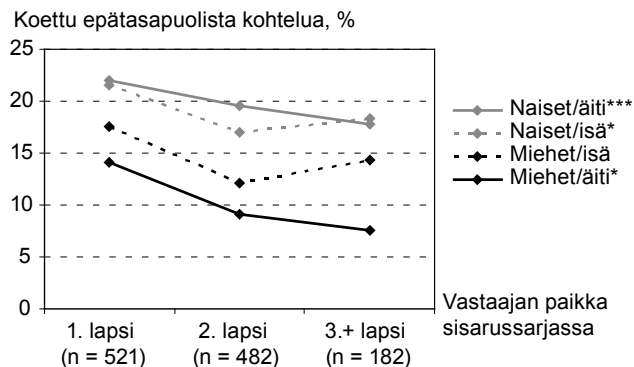
Nuorimmassa polvessa esikoisista selkeästi useampi kuin myöhemmin syntyneistä kokee, että sisaruksia on kohdeltu epätasapuolisesti, etenkin äidin taholta (kuvio 18). Tämä on

Kuvio 17. Arvio sisarusten epätasapuolisesta kohtelusta oman äidin ja isän taholta sukupuolen mukaan (%), suuret ikäluokat.

χ^2 -testin mukaan paikka sisarus-sarjassa ei ollut tilastollisesti merkitsevä selitettäessä sukupuolten epätasapuolista kohtelua.

Kuvio 18. Arvio sisarusten epätasapuolisesta kohtelusta oman äidin ja isän taholta sukupuolen mukaan (%), nuorin polvi.

χ^2 -testin mukaan paikka sisarus-sarjassa oli tilastollisesti merkitsevä selitettäessä sukupuolten epätasapuolista kohtelua. Merkitsevyytasot: * p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001.

luonnollista siinä mielessä, että esikoiset, ns. tienraivaajat, kokevat usein vanhempinsa asettavan heille enemmän vaatimuksia ja paineita kuin nuoremmille sisaruksille. Sama kokemus on sekä naisilla että miehillä. Tosin naisten kohdalla epätasapuolista kohtelua äidin taholta on kokenut lähes kaksinkertainen määrä miehiin verrattuna (ks. myös kuvio 16). Nuorimman polven edustajat kokivat myös melko usein, että isät ovat kohdelleet sisaruksia epätasapuolisesti, joskaan sisarusjärjestys ei ollut yhtä määräävä kuin äitien kohdalla (kuvio 18).

Teemahaastattelussa eräs nuorimman polven nainen kertoo ensin siitä, kuinka vanhemmat ovat kohdelleet lapsia tasapuolisesti hyvin tai huonosti, mutta hän vetää sitten sanojaan takaisin:

Ainut, että nuorempana mun veli sai tota noinnii enemmän niinku roinaa ja sitten moottoripyörän osti faija, tämmöstä mitä me ei saatu. Mutta ei sekään enää harmittanut koska ei me enää asuttu kotona, että ei siitä tullut sellaista riitaa. Hän on mua kahdeksan vuotta nuorempi. (H01 nuorin polvi, nainen)

Naiset siis ilmoittavat miehiä useammin kohdanneensa epätasapuolista kohtelua, mutta kertovat jotkut miehetkin sitä kohdanneensa. Eräs suuriin ikäluokkiin kuuluva mies muistelee hieman kateellisena äitinsä hurmaa pikkuväljen menestyksen johdosta:

Siinä vaiheessa kun toi niin sanottu pikkubroidi, joka nyt on kaks vuotta mua nuorempi, pääsi tonne kansainvälisiin hommiin, niin mutsi oli niin innoissaan, että se on semmonen varsinainen kultapoika, että. Ei siinä sen kummempaa. Mutta kyllä minäkin oon alkanut kelpaamaan, kun mä asun tässä lähellä niin ja pidetään yhteyttä. Sitt aina jonkun verran pientä apua sinne annetaan. (H07 suuret ikäluokat, mies)

Vanhempien epätasapuolinen kohtelu ilmenee useilla elämän osa-alueilla. Vastaajat liittävät epätasapuolisen kohtelun etenkin henkilökohtaiseen suosimiseen sekä hieinan harvemmin taloudelliseen epätasapuolisuuteen, esimerkiksi perinnönjakoon. Mainintoja näihin liittyvästä epätasapuolisuudesta tulee kaikilta kolmelta tutkitulta sukupolvelta. (Liitetaulukko 78.)

4.4 Yhteenveto

2000-luvun sukulaissuhteet ovat muuttuneet pitkäkestoisimmiksi mutta ”kapeammiksi” ja sukupolvet ylittävät suhteet korostuvat sisarusmäärän pienentyessä. Apua mahdollisesti antavan sukulaispiirin koko on supistunut lasten lukumäärän pienentyttyä, mutta eliniän piteneminen vaikuttaa taas toiseen suuntaan. Miesten saavutuksessa naisia pikkuhiljaa eliniän pituudessa kasvaa iäkkäiden parien määrä ja sitä myötä myös mahdollisen puolisoivan määrä.

Oman aineistomme pohjalta voidaan todeta yhteenvetona sukulaisten välisistä suhteista, että biologiset sukulaiset ovat paljon läheisempiä kuin avioliiton kautta saadut sukulaiset. Yhteyttä pidetään tiiviimmin pystysuoraan, kahden peräkkäisen sukupolven välillä (vanhempi ja lapsi), kuin vaakasuoraan (sisarukset ja serkut). Lähisukulaisten kanssaan ollaan useammin myös eri mieltä, mikä johtunee yksinkertaisesti tiiviimmästä yhteydenpidosta. Toisaalta voi olla niinkin, että verisukulaiset kestävät ristiriitoja paremmin rikkomatta välejä lopullisesti niiden takia. Ristiriitoja näyttäisi syntyvän ennen kaikkea perinnönjaon yhteydessä, ja pahimmillaan riidat voivat johtaa välien rikkoutumiseen useiksi vuosiksi. Suurilla ikäluokilla on jonkin verran vähemmän ristiriitoja kuin heidän lapsillaan.

Vanhemmat kohtelevat yleensä lapsiaan tasapuolisesti, mutta suosimistakin esiintyy esimerkiksi lasten erilaisen menestymisen ja sukupuolen perusteella. Suvun mustiin lampaisiin suhtaudutaan henkilökohtaisten haastattelujen mukaan melko suopeasti, mutta näiden auttaminen on kyselyn mukaan harvinaista.

5 SUURTEN IKÄLUOKKIEKIN ANTAMA JA SAAMA APU

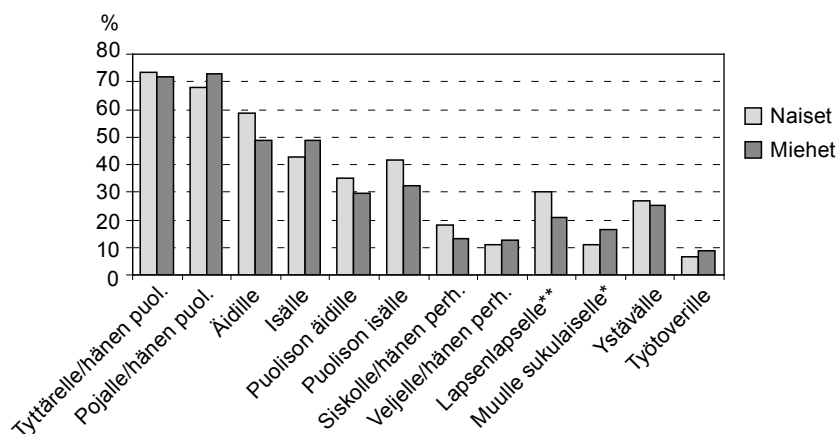
Tässä ja kahdessa seuraavassa luvussa tarkastelemme avun vastaanottamista ja antamista vuorotellen yhden sukupolven näkökulmasta. Ensinnä käsittelemme suurten ikäluokkien antamaa ja saamaa käytännön apua. Erityisenä kiinnostuksen kohteena on suurten ikäluokkien aikuisille lapsilleen antama käytännön apu. Prosenttiosuuksia vertaillaessa kannattaa kuitenkin pitää mielessä, että kyselylomakkeessa on kysytty yksityiskohtaisemmin omille aikuisille lapsille annetuista avusta, jolloin heille annettu apu on ehkä myös muistettu ja mainittu useammin. Lisäksi tarkastelemme taloudellista tukea, jossa huomio kiinnitetään saatuihin ja annettuihin lainoihin, perintöihin, ennakkoperintöihin sekä suuriin lahjoihin. Lähes kaikki tarkastelut liittyvät kotitalouden ulkopuolelle annettuun käytännön apuun ja taloudelliseen tukeen, ja vastaukset liittyvät pääasiassa kyselyä edeltäneeseen 12 kuukauteen. Avun antamista ja saamista koskevat prosenttiosuudet on laskettu yksittäisiä sukulaisryhmiä tarkasteltaessa rajatusta, kyseisen sukulaisen omaavasta joukosta. Ystävien ja työtovereiden kohdalla oletuksena on, että kaikilla on ystäviä ja työtovereita.

5.1 Suurten ikäluokkien antama apu

Annettu käytännön apu

Yli neljä viidesosaa suurista ikäluokista on antanut käytännön apua jollekin viimeisen 12 kuukauden aikana. Miesten osuus avun antajista on hieman pienempi kuin naisten. Omat lapset ovat yleisin auttamiskohde, omat vanhemmat toiseksi yleisin ja puolison vanhemmat kolmanneksi yleisin. Lapsenlapsille ja ystäville apua antaa noin neljäsosa kaikista suurista ikäluokista. (Kuvio 19; ks. myös liitetaulukot 15–17.)

Kuvio 19. Sukulaisille ja ystäville käytännön apua antaneiden osuus suurista ikäluokista sukupuolen mukaan (%). Tarkastelussa mukana ne, joilla on kyseinen sukulainen.

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot eri sukulais- ja tuttavaryhmissä ovat tilastollisesti merkitseviä lastenlapsille ja muille sukulaisille annetuissa avuissa. Merkitsevyystasot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Miehet ovat naisia hieman useammin avun antajina miespuolisille verisukulaisilleen ja työtovereilleen, kun taas naiset naispuolisille verisukulaisille ja ystävilleen. Puolison vanhemmille annetun käytännön avun osalta tilanne on erilainen, sillä suurempi osa suurten ikäluokkien naisista antaa apua molemmille puolison vanhemmille. Kannattaa kuitenkin huomata, että sukupuolten väliset erot auttamisessa ovat tilastollisesti merkitseviä ainoastaan lapsenlapsille ja ns. muille sukulaisille annetussa käytännön avussa. Nämä muut sukulaiset sisältävät muun muassa (pikku)serkut, tädit, sedät ja enot (kuvio 19).

Kun omille lapsille annettu käytännön apu jätetään huomioimatta, hieman yli puolet suurista ikäluokista ilmoittaa antavansa käytännön apua (liitetaulukko 15). Muille kuin omille lapsille annetaan eniten kuljetusapua ja apua käytännön kotitöissä. Noin kolmasosa miehistä ilmoittaa antavansa kuljetusapua ja naisista vastaava osuus ilmoittaa auttavansa käytännön kotitöissä (liitetaulukko 16). Naiset auttavat jonkin verran useammin kuin miehet: päivittäin tai viikoittain auttavia on suurten ikäluokkien naisista 42 prosenttia, kun miehillä vastaava osuus jää alle kolmasosaan (liitetaulukko 20).

Omalle äidille annettu käytännön apu nousee esiin myös teemahaastatteluissa. Esimerkiksi eräs suurten ikäluokkien nainen kertoo, miten hän auttaa kotitöissä omaa äitiään:

– – äitiä nyt autan joissain asioissa. Siellä siivottiin aina, kun hän ei oikein jaksanut kuljettaa mattoja. Me ollaan monta kertaa sanottu, että sekin riittäisi, kun hyvin imurois. Ja kun hän saa vielä pitää omalla parvekkeella tuulettumassa. Mut hänestä ei oo niinku siihen. – – me ei olla kevään jälkeen käyty yhtään kertaa perusteellisemmin siivoomassa – – Jonkun verran ollaan käyty mattoja viemässä ja sellasta pientä. – – kun hän ei uskalla nousta edes tuolille, jos hän ei saa tukea. – – jos huippaa, niin ei oo hyvä. (H11 suuret ikäluokat, nainen)

Omille lapsille annettu käytännön apu

Omat lapset ovat suurten ikäluokkien yleisin avun antamisen kohde. Noin 80 prosenttia niistä, joilla on omia aikuisia lapsia, antaa heille käytännön apua. Miehistä hieman suurempi osuus antaa apua pojilleen ja vastaavasti äidit tyttärilleen (kuvio 19). Suurten ikäluokkien miehet antavat usein kuljetus- sekä rakennus- ja remontointiapua. Noin 40 prosenttia suurten ikäluokkien miehistä antaa tällaista apua. Myös naisten joukossa kuljetusavun antaminen on yleistä, mutta yhtä usea heistä antaa apua myös käytännön kotitöissä. Molempia edellä mainittuja avun muotoja antaa yli neljäsosa suurten ikäluokkien naisista. Suuret ikäluokat antavat hyvin samantyyppistä apua pojilleen sekä tyttärilleen, ja lapsille annetaan lähes samassa määrin apua esimerkiksi lastenhoidossa ja kuljetuksessa. Sukupuolten välinen pieni ero (ks. kuvio 19) selittyy pitkälti sillä, että suurten ikäluokkien naisista hieman suurempi osuus antaa tyttärilleen apua käytännön kotitöissä, lemmikkieläinten hoitoapua, lastenhoitoapua

ja lomanviettoon liittyvää apua. Eräs suurten ikäluokkien mies kertoo lapsilleen antamastaan avusta seuraavaa:

No, on myös sellastakin, että kaiken näköstä korjaus- ja sellasta apua. Tää keskimäinen lapsi, tytär, asuu nyt omakotitalossa ja asu aikaisemmin lähempänä täällä [paikkakunta poistettu] omakotitalossa. Ja niissä on molemmissa ollut vähän semmosta erilaista remonttihanke, missä mä olen ollut ja vaimo myös, niin ollaan oltu niitä hommia tekemässä. Vaimo on tekniikan ihminen, niin osaa niitä hommia tehdä, et semmosta apua on pyydetty – – Ja samoin nuorimmalle tyttärelle kans, joka asuu yksinään, niin on kaikennäköisiä hommia tehty. No, poika on kans vähän tekniikan ihminen niinku minäkin, ettei niin paljon sellasta apua tartte. Mutta jotain vanhemman ihmisen neuvoja ja myös tukena olemista ja tekemistä, niin semmosia apuja on siellä tarvittu ja on joskus oltu ja on tehty semmosta yhteistyötä. (H26 suuret ikäluokat, mies)

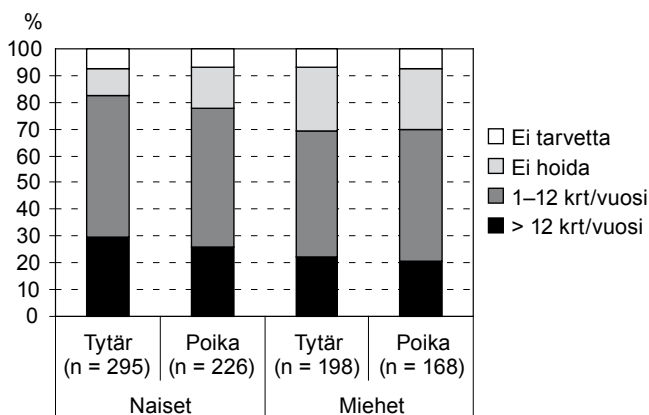
Yli puolet suurista ikäluokista on isovanhempia eli heillä on vähintään yksi lapsenlapsi. Merkittävin piirre tarkasteltaessa heidän antamaansa lastenhoitoapua on se, että he hoitavat pääasiassa omia lapsenlapsiaan. Vain noin 10 prosenttia suurten ikäluokkien edustajista hoitaa myös muita lapsia (liitetaulukko 16). Naisista noin 80 prosenttia antaa lastenhoitoapua omille lapsilleen, kun miehillä vastaava osuus on noin 70 prosenttia. Neljäsosa suuriin ikäluokkiin kuuluvista isovanhemmista ei hoida lainkaan lapsenlapsiaan, tosin heistä lähes kolmasosa on sitä mieltä, ettei lastenhoitoapua tarvita. Suurten ikäluokkien naisista suurempi osa antaa lastenhoitoapua tyttärelleen kuin pojilleen, ja he myös antavat tyttärelleen hieman useammin lastenhoitoapua (ks. kuvio 20). Miesten kohdalla vastaavaa ei ole yhtä selkeästi havaittavissa, vaan he näyttäisivät antavat lapsilleen suunnilleen samassa määrin lastenhoitoapua riippumatta lapsen sukupuolesta.

Suurten ikäluokkien edustajat hoitavat lapsenlapsiaan melko usein, mutta vajaa kymmenes ilmoittaa hoidon olevan säännöllistä (liitetaulukko 97). Suurten ikäluokkien naiset antavat lastenhoitoapua hieman taajemmin nuoremmille lapsilleen. (Ks. kuvio 21.) Tämä johtunee siitä, että nuorempien lapsien omat lapset ovat todennäköisesti nuorempia kuin heidän vanhempien sisarustensa lapset. Arvioitaessa nuorimmalle polvelle annettavan lastenhoidon tarvetta miehet olettavat naisia useammin ettei hoitotarvetta ole (lukuun ottamatta ensimmäistä lasta), ja heidän osuutensa kasvaa lasten lukumäärän kasvaessa. Sen sijaan naisten kohdalla ilmiö on päinvastainen: vain neljä prosenttia heistä arvioi, ettei kolmannella ja/tai neljännellä lapsella ole tarvetta lastenhoitoapuun, kun vastaava osuus miehillä nousi 20 prosenttiin (ks. kuvio 21). Ero saattaa johtua siitä, että lapset ilmoittavat lastenhoitotarpeensa hanakammin äidilleen kuin isälleen tai sitten ero voi yksinkertaisesti johtua siitä, että isoäiti mieltää hoitotarpeen suuremmaksi kuin isoisä.

Seuraavat katkelmat teemahaastatteluista osoittavat, miten suurten ikäluokkien nuoremalle sukupolvelle antama lastenhoitoapu saattaa olla hyvinkin intensiivistä ja toisinaan myös uhratuva. Lastenlapsista huolehditaan usein, vaikka isovanhempi olisi vielä itse mukana työelämässä.

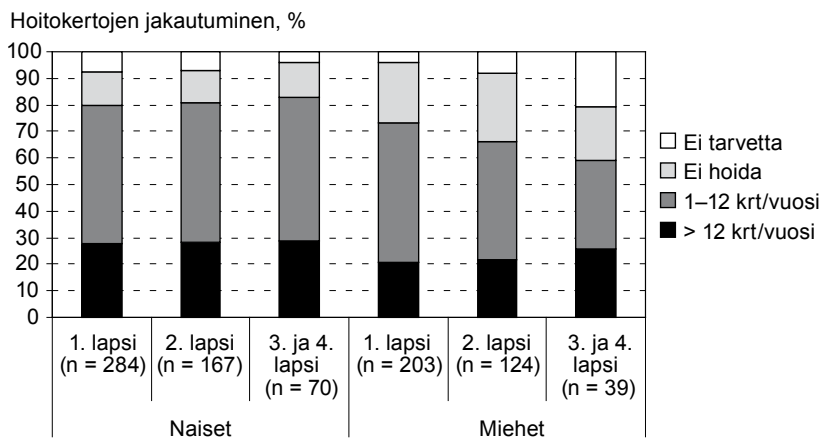
Kyllä se nyt ollu melkeen viikottaista sillai, että kerran viikossa jotakin. Mä jäin nyt tässä maaliskuun alusta osa-aikaeläkkeelle elikkä mä oon aina tällai joka toinen viikko eläkeviikolla ja mä oon sopinukin mun tyttären kanssa, että mä sanoin, että

Kuvio 20. Suurten ikäluokkien omille lapsilleen antaman lastenhoitoavun jakautuminen lapsen sukupuolen mukaan (%).

Sukupuolten välisiä eroja ei pystytty testaamaan.

Kuvio 21. Suurten ikäluokkien omille lapsilleen antaman lastenhoitoavun jakautuminen lapsen järjestysluvun mukaan (%).

Sukupuolten välisiä eroja ei pystytty testaamaan.

voit varata menoja sillä tavalla, että mä tuun kyllä sitten. Ja sitten viikonloppusin me ollaan otettu niitä isompia lapsia hoitoon – – . Sit mä olin kaks vuotta sitten kolme kuukautta vuorotteluvapaalla ja mä menin sinne ulkomaille hoitaa tätä toista lasta, et hän oli vuoden vanha ja sen kolme kuukautta olin siellä. (H23 suuret ikäluokat, nainen)

Mutta sillä tavalla on kyllä ollut sitten, että aina tulee joskus semmonen hälytys, että kummallakin on sellanen työtilanne, että voisko mennä [hoitamaan lastenlapsia]. Se on sitten ollut, kun mun mieheni tekee enemmän tässä kotona, hänellä on toimisto ja voi muutella niitä aikataulujaan, niin hän on sitten mennyt [paikkakunta poistettu] hoitamaan niitä. Mutta kyllä sitten tiukan paikan tullen mäkin pääsen lähtemään töistä, mutta se nyt on ollut luontevampaa. Sillä tavalla ei oo nyt semmosta tilannetta, että tarviis vakituiseen auttaa. (H36 suuret ikäluokat, nainen)

Suuret ikäluokat hoitavat lastenlapsiaan useimmiten siksi, että isovanhemmat haluavat olla omien lastenlastensa kanssa, mutta myös vanhempien iltamenojen ja harrastusten takia. Lisäksi suuret ikäluokat hoitavat omia lastenlapsiaan vanhempien työkiireiden ja työmatkojen takia. (Liitetaulukko 98.)

Kolme prosenttia suurten ikäluokkien vastaajista asuu samassa kotitaloudessa päivittäistä tai lähes päivittäistä hoivaa tai henkilökohtaista apua tarvitsevan henkilön kanssa (liitetaulukko 21). Yleensä kyseessä on oma täysi-ikäinen lapsi, puoliso tai oma vanhempi (liitetaulukko 22). Kolmasosa suurista ikäluokista ilmoittaa olevansa vastuussa jostain sukuun tai sukulaisiin liittyvästä asiasta; naisista reilut 40 prosenttia ja miehistä noin 20 prosenttia (liitetaulukko 23).

Annettu taloudellinen tuki

Jaamme annetun taloudellisen tuen tarkastelut kahteen osaan – ensin tarkastelemme suurten ikäluokkien antamaa taloudellista tukea yleisesti ja tämän jälkeen tarkastelemme heidän omille lapsilleen antamaa taloudellista tukea.

Noin puolet suurista ikäluokista antaa taloudellista tukea. Jos omille lapsille annettua taloudellista tukea ei huomioida, tukea antaa noin joka kymmenes suurten ikäluokkien edustaja ja sukupuolten välillä ei ole mainittavaa eroa. (Liitetaulukko 45.) Muille kuin omille lapsille annettu taloudellinen tuki ei siis ole kovinkaan mittavaa. Lähes puolet tästä suurten ikäluokkien antamasta taloudellisesta tuesta sijoittuu 50–250 euron luokkaan. Kolmeen ylimpään luokkaan – 251–500, 501–500 ja yli 1 500 euroa – sijoittuu kuhunkin noin 10 prosenttia. Alle viidesosalla tukea antaneista vastaajista summa jää alle 50 euron. Miehet ja naiset eivät eroa sanottavasti tuen antamisessa, joskin miesten antamat summat ovat keskimäärin hieman useammin suurempia kuin naisten. (Liitetaulukot 46–48.)

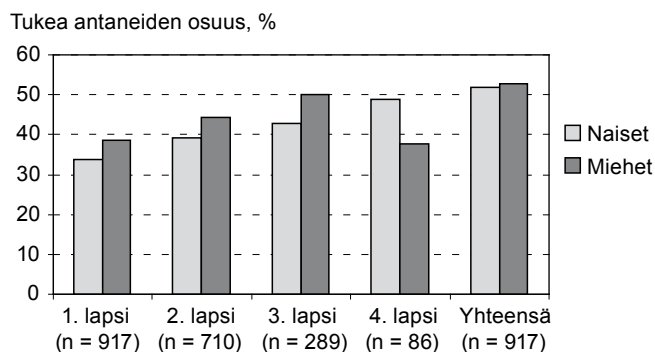
Suuret ikäluokat antavat taloudellista tukea lähinnä jokapäiväisiä menoja, kuten ruokaa, vaatteita ja asumista varten (liitetaulukko 49). Lapsiensa lisäksi, taloudellista tukea annetaan lähinnä ystäville ja omille sisaruksille. Tosin ystäville ja sisaruksille taloudellista tukea antavien osuudet jäävät alhaisiksi. Esimerkiksi ystäville taloudellista tukea ilmoittaa antaneensa vain noin neljä prosenttia vastaajista. (Liitetaulukko 47.) Omille vanhemmilleen tai puolison vanhemmille suurten ikäluokkien edustajat eivät anna, satunnaisia vastaajia lukuun ottamatta, taloudellista tukea (liitetaulukko 41).

Omille lapsille annettu taloudellinen tuki

Suuret ikäluokat antavat taloudellista tukea lähinnä omille lapsilleen ja heille annetaan myös selkeästi suurempia summia taloudellista tukea kuin muille sukulaisille tai ystäville. Noin puolet niistä vastaajista, joilla on vähintään yksi täysi-ikäinen lapsi, antaa hänelle taloudellista tukea⁷ (ks. myös kuvio 22). Suurten ikäluokkien miehistä hieman suurempi osa antaa taloudellista tukea lapsilleen kuin naisista, tämä sukupuolten välinen ero ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä. Miehistä myös hieman suurempi osa antaa rahallista tukea pojilleen kuin tyttärilleen. Naisilla vastaavaa eroa ei ole havaittavissa (ei esitetä kuviossa).

Tarkasteltaessa tuen antamista lapsen järjestysluvun mukaan kuvioista 22 voi havaita, että tukea antavien osuus nousee lapsen järjestysluvun kasvaessa. Tämä ei kuitenkaan päde neljännen lapsen kohdalla: miesten osuus tuen antajina heille on pienempi kuin ensimmäiselle lapselle. Aineiston pienuus saattaa kuitenkin selittää tämän poikkeavuuden. Tukea antavien nouseva suuntaus selittyy pitkälti lapsen iällä; nuoremmille lapsille taloudellista tukea antavien osuus on suurin, ja mitä suurempi lapsen järjestysluku on, sitä nuorempi lapsi keskimäärin on (ks. myös luku 6).

Kuvio 22. Täysi-ikäisille lapsilleen taloudellista tukea antaneiden osuus suurista ikäluokista lapsen järjestysluvun mukaan (%).

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

⁷ Taloudellisen tuen suuruus yli nolla euroa.

Annetun taloudellisen tuen keskiarvoja tarkasteltaessa voimme todeta, että ainakin osa suurten ikäluokkien edustajista antaa huomattavaa rahallista avustusta nuoremalle polvelle⁸. Silloin kun taloudellista tukea annetaan, suuret ikäluokat antavat sitä keskimäärin 1 370 euroa⁹ vuodessa. Isät antavat keskimäärin hieman suurempia summia taloudellista tukea aikuisille lapsilleen kuin äidit. Isät myös antavat keskimäärin suurempia summia taloudellista tukea tyttärilleen ja äidit pojilleen (ei esitetä kuviossa).

Keskiluvun valinta vaikuttaa kuitenkin saatuihin tuloksiin ja tarkasteltaessa annetun tuen mediaaneja eli suuruusjärjestykseen asetetuista muuttujan arvoista keskimmäistä, summat ovat selkeästi pienempiä kuin keskiarvoja tarkasteltaessa. Tosin suurten ikäluokkien miehet antavat näinkin tarkasteltuna lapsilleen taloudellista tukea hieman suurempia summia (600 euroa) kuin naiset (500 euroa). Tämä pätee muiden kuin neljännen lapsen kohdalla, joille naiset antavat suurempia summia taloudellista tukea kuin miehet. (Liitetaulukko 91.) On syytä kuitenkin huomioida, että suurten ikäluokkien lapsilleen antama taloudellinen tuki on luonteeltaan lähinnä satunnaista (liitetaulukko 92).

Suuret ikäluokat antavat taloudellista tukea lapsilleen usein jokapäiväisiä menoja, kuten ruokaa, vaatteita ja asumista, varten. Tosin tukea on annettu myös muun muassa talon tai asunnon ostamiseen ja/tai sen remontoimiseen (liitetaulukko 93). Teemahaastatteluistakin löytyy kuvauksia suurten ikäluokkien aikuisille lapsilleen antamasta taloudellisesta tuesta. Seuraava katkelma kuvaa osuvasti sitä, kuinka annettu taloudellinen tuki on luonteeltaan satunnaista ja sitä annetaan jokapäiväisiä menoja varten:

– – poika tarvii raha-apua, mutta tietysti tyttökin tarvitti sillon, kun se koulua kävi. Mutta se nyt on päässyt jo siitä yli. Poika nyt on vielä sillon tällön pyytänyt apua. Jos nyt joka toinen kuukausi, ettei se nyt joka kuukausaan oo. – – ruokaan tarvii rahaa. Tietysti joskus on ollut se vuokrakin. Mutta ei ne nyt niin kauheita summia ole, kyllä ne aika hyvin nykyään nuo opiskelijat pärjää. Niillä on ne opintotuet ja semmoset aika hyvät Suomen maassa. Eihän siitä säästöön jää, mutta – – jos ne oikein tarkasti olis, niin ei tarviais ollenkaan apua antaa täältä. Mutta me on sitten päätetty, että me niitä autetaan. (H35 suuret ikäluokat, mies)

Suuret ikäluokat ilmoittavat, että heidän antamansa taloudellisen tuen määrä on pääasiassa pysynyt ennallaan tai vähentynyt aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vain noin viidesosa ilmoittaa, että heidän antamansa taloudellisen tuen määrä on lisääntynyt edellisiin vuosiin verrattuna. (Liitetaulukko 94.)

8 Luvun analyseistä poistettiin yksi huomattavan suuren summan kahdelle vanhimmalle lapselleen antanut vastaaja.

9 Vaihteluväli: 20–20 000 euroa.

Annetut lainat, ennakkoperinnöt ja suuret lahjat

Suuret ikäluokat lainaavat melko harvoin rahaa muille. Alle viidesosa sekä miehistä että naisista ilmoittaa lainanneensa rahaa toiselle henkilölle viimeisten 12 kuukauden aikana (liitetaulukko 51). Suuret ikäluokat lainaavat rahaa lähinnä omille lapsilleen. Noin 10 prosenttia vastaajista, naisista hieman suurempi osuus kuin miehistä, ilmoittaa lainanneensa rahaa joko omalle pojalleen tai tyttärelleen. Myös ystäville on rahaa lainannut muutama eli noin 5 prosenttia kaikista suurten ikäluokkien vastaajista. Omalle puolisolalle, vanhemmille, sisaruksille tai muille sukulaisille lainaa rahaa vielä harvempi. (Liitetaulukot 52–54.)

Suuret ikäluokat lainaavat omille lapsilleen selkeästi suurempia summia kuin ystävilleen. Ystäville lainattavat summat ovat pääasiassa alle 50 euroa, kun taas omille lapsille lainataan tavallisesti yli 50 euron summia. Yli puolet suurten ikäluokkien miesten antamista lainoista on yli 500 euron suuruisia, kun taas naisten antamat lainat painottuvat pienempiin summiin. (Liitetaulukot 52–54.) Suuret ikäluokat lainaavat rahaa pääasiassa jokapäiväisiä menoja, kuten ruokaa, vaatteita ja asumista, varten (liitetaulukko 55).

Noin 40 prosenttia suurten ikäluokkien edustajista ilmoittaa taanneensa pankkilainan/-lainoja viimeisten 20 vuoden aikana ja miehet ovat taanneet niitä hieman useammin kuin naiset (liitetaulukko 56). Sekä miehet että naiset ilmoittavat taanneensa pääasiassa omien lastensa lainoja (liitetaulukko 57). Suurten ikäluokkien edustajat antavat myös jonkin verran ennakkoperintöä – lähes kymmenesosa on antanut vähintään 5 000 euron suuruisen ennakkoperinnön (liitetaulukko 58). Ennakkoperinnöt suuntautuvat lähes yksinomaan omille lapsille tai joillakin myös lapsenlapsille (liitetaulukko 59).

5.2 Suurten ikäluokkien saama apu

Saatu käytännön apu

Suurten ikäluokkien edustajista hieman yli kolmannes ilmoittaa saaneensa jonkinlaista käytännön apua viimeisen 12 kuukauden aikana. Naisten osuus avun saajina on suurempi kuin miesten. (Liitetaulukko 7.) Naiset saavat eritoten teknologiaan liittyvää apua, kuten neuvomista ja auttamista matkapuhelimen, tietokoneen ja digiboxin asentamisessa ja käytössä. Heistä jopa neljäsosa saa tämän tyyppistä apua, miesten vastaava osuus jää alle viidesosaan. (Liitetaulukko 8.) Myös tarkasteltaessa minkä tyyppistä apua suuret ikäluokat saavat eniten, nousee teknologiaan liittyvän apu yleisimmäksi. Toiseksi yleisimmäksi saadun avun muodoksi nousee naisilla kotityöt ja miehillä remontti- ja rakennusapu. (Liitetaulukko 9.) Eräs suurten ikäluokkien edustaja kuvailee saamaansa käytännön apua seuraavasti:

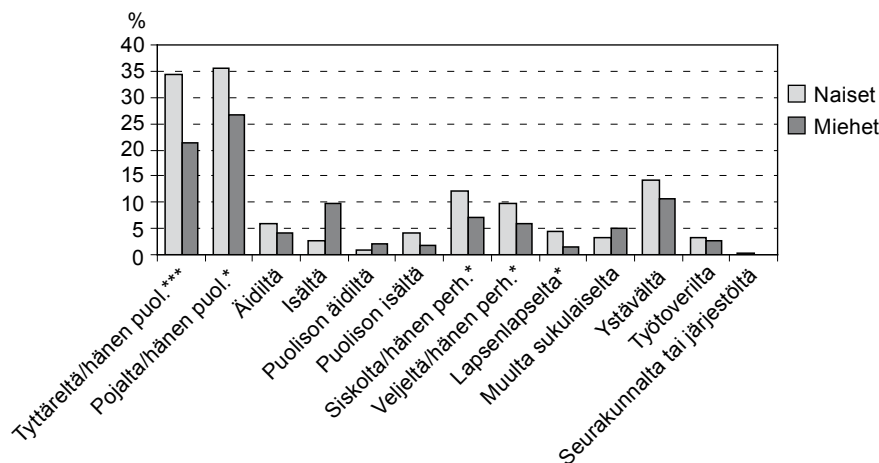
– – kun tuon auton kanssa tulee ongelmia, niin on saanu soittamalla apua [vaimon siskon mieheltä]. Nythän se tietysti on jo eläkkeellä, niin se pääsee hyvin tuleen.

Kyllä se melkein on sitten tullut. Silloin se oli melkein parempi, kun se oli töissä vielä [autokorjaamossa]. – – jos jotain joskus tarvii maksaa, niin se on käytännössä sitten, että kahvikupin voi ostaa tai muuta.

[Mökillä] jos jotain kaivetaan, siellä on kaikki sitten kaivamassa tai tekemässä jotain. – – Ei koskaan olla yksistään. Se on ihan, että saunotaan siellä ja täällä. Ja sitten taas päiväkahveet juodaan siellä ja täällä, vuoropäivin melkein. – – jos naiset menee johonkin, niin ne menee ja miehet menee mehtään tai johonkin, niin ne menee kimpassa. Kyllä tääkin [kaupunkiasunto] on paneloitu talkoilla. Ja sitten oli hyvä, kun tuo katto lakattiin, niin auttohan ne siinä, kun se laitettiin. Ei tarvinnut tikkaita, enkä se ollut minä. Silloin oli pitempiä kavereita tai niitä oli kaksikin pitempää. (H35 suuret ikäluokat, mies)

Suuret ikäluokat saavat usein käytännön apua omilta lapsiltaan, reilu kolmasosa vastaajista ilmoittaa saavansa käytännön apua omalta pojaltaan tai tyttäreltään. Pojaltaan apua saa 32 prosenttia ja tyttäreltään 29 prosenttia suurista ikäluokista (ks. kuvio 23). Kiinnostavaa on huomata, että suurten ikäluokkien naiset saavat lapsiltaan selkeästi useammin apua kuin miehet; naisista 39 prosenttia ilmoittaa saavansa apua joltain lapsistaan, kun miesten vastaava osuus on 28 prosenttia. Suuret ikäluokat saavat käytännön apua myös ystäviltä ja omilta sisaruksilta (kuvio 23). Sukupuolittain tarkasteltuna suurten ikäluokkien miehet saavat erityisesti apua omilta pojiltaan, sen sijaan naiset saavat apua yhtä paljon sekä tyttäriltään että pojiltaan (ks. myös liitetäulukko 11). Itse asiassa miesten osuus avun saajina on naisia pienempi lähes kaikissa tarkastelluissa sukulaisryhmissä. Selkeästi suurempi osa suurten ikäluokkien miehistä

Kuvio 23. Sukulaisilta ja ystäviltä käytännön apua saaneiden osuus suurista ikäluokista sukupuolen mukaan (%). Tarkastelussa mukana ne, joilla on kyseinen sukulainen.

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot ovat tilastollisesti merkitsevät tyttärien, poikien, siskojen, veljien ja lastenlasten kohdalla. Merkitsevyydet: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

kuin naisista saa käytännön apua ainoastaan omalta isältään, joskaan tässä sukupuolten välinen ero ei ole tilastollisesti merkitsevä (kuvio 23).

Suuret ikäluokat saavat käytännön apua melko harvoin. Kaksi kolmasosaa vastaajista ilmoittaa saavansa apua kuukausittain tai sitä harvemmin. Vain muutama prosentti vastaajista saa apua päivittäin eikä viikoittainkaan apua saavien osuus nouse 10 prosenttia suuremmaksi. (Liitetaulukko 12.) Todennäköistä on, etteivät suuret ikäluokat vielä tarvitse käytännön apua, sillä vain neljä prosenttia vastaajista ei edellisen vuoden aikana saanut apua pyynnöstään huolimatta (liitetaulukko 14).

Saatu taloudellinen tuki

Taloudellisen tuen saaminen on vähäistä suurten ikäluokkien keskuudessa. Noin neljä prosenttia heistä ilmoittaa saaneensa taloudellista tukea kyselyä edeltäneen vuoden aikana (liitetaulukko 26). Tukea saadaan useimmiten omalta äidiltä ja ystäviltä, mutta heiltäkin taloudellista tukea sai vain hieman yli prosentti kaikista vastaajista (liitetaulukot 27 ja 29). Suuret ikäluokat ilmoittavat saaneensa taloudellista tukea lähinnä jokapäiväisiä menoja, kuten ruokaa, vaatteita ja asumista, varten (liitetaulukko 30).

Taloudellinen tuki on suuruudeltaan melko vähäistä, sillä noin 15 prosenttia tukea saaneista ilmoittaa saaneensa sitä alle 50 euroa, kolmasosa 50–250 euroa ja hieman yli kolmasosa 251–1 500 euroa. Loput 15 prosenttia taloudellista tukea saaneista ilmoittaa avun määräksi yli 1 500 euroa. Vain muutama prosentti suurista ikäluokista ei ole saanut viimeisten 12 kuukauden aikana taloudellista tukea, vaikka he ovat sitä joltain pyytäneet (liitetaulukko 31).

Saadut lainat, perinnöt ja suuret lahjat

Noin neljä prosenttia suurten ikäluokkien edustajista on lainannut rahaa toiselta henkilöltä kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana (liitetaulukko 33). Miehet ilmoittavat lainanneensa rahaa useimmiten ystäviltään ja naiset tyttäriltään (liitetaulukot 34–36). Naiset saavat lainaa lähinnä jokapäiväisiä menoja, kuten ruokaa, vaatteita ja asumista varten, kun taas miehet saavat eniten lainaa muihin kuin kyselylomakkeessa esitettyihin syihin (liitetaulukko 37).

Suurten ikäluokkien edustajista hieman yli 10 prosentille on joku taannut pankkilainan viimeisten 20 vuoden aikana. Miehillä pankkilaina on taattu hieman useammin kuin naisille. (Liitetaulukko 38.) Yleensä takaajana on oma puoliso tai lähisukulainen, kuten omat vanhemmat, sisarus tai lapsi. Myös ystävät toimivat melko usein pankkilainan takaajina. (Liitetaulukko 39.)

Yli 40 prosenttia suurten ikäluokkien edustajista on saanut vähintään 5 000 euron arvoisen ennakkoperinnön, perinnön tai suuren lahjan (liitetaulukko 40). Selkeästi

eniten suuria (ennakko)perintöjä ja/tai rahalahjoja suuret ikäluokat ovat saaneet omilta vanhemmiltaan ja toiseksi eniten muilta sukulaisilta (liitetaulukko 41).

5.3 Yhteenveto

Tässä luvussa on tarkasteltu suurten ikäluokkien antamaa ja samaa käytännön apua ja taloudellista tukea. Tulosten perusteella voidaan todeta, että suuret ikäluokat elävät sellaista elämänvaihetta, jolloin tukea annetaan paljon muille mutta sitä ei vielä itse juurikaan tarvita eikä saada. Käytännön avun ja taloudellisen tuen antaminen on siten huomattavasti yleisempää kuin sen saaminen.

Suurten ikäluokkien apu suuntautuu pitkälti sekä pystysuorasti ylöspäin, omille vanhemmille annettuna käytännön apuna, että alaspäin, omille aikuisille lapsille annettuna käytännön apuna ja taloudellisenä tukena. Kiinnostavaa tuloksissa on erityisesti se, että useampi suurten ikäluokkien edustajista antaa käytännön apua omille lapsilleen kuin vanhemmilleen. Voisi olettaa, että eritoten suurten ikäluokkien vanhemmat tarvitsisivat enemmän käytännön apua, ja mielenkiintoinen kysymys liittyykin siihen, miksi apu suuntautuu vanhimman polven sijaan nuorimmalle. Suurten ikäluokkien naiset ovat hieman aktiivisempia käytännön avun antajia kuin miehet, ja avun antaminen on jossain määrin sukupuolittunutta useamman naisen antaessa apua naispuolisille sukulaisille ja miesten miespuolisille sukulaisilleen. Omille lapsille annetaan erityisesti lastenhoitoapua, mutta apua annetaan myös kotitöissä, kuljetuksessa, rakentamisessa ja remontoinnissa.

Suuret ikäluokat antavat taloudellista tukea lähinnä omille lapsilleen. Miehistä suurempi osa antaa taloudellista tukea, ja tukea antaessaan he antavat suurempia summia kuin naiset, tosin erot eivät ole kovinkaan suuret. Erityisen kiinnostavaa on huomata, että miehet antavat enemmän taloudellista tukea tyttärilleen ja naiset pojilleen.

Käytännön apua suurille ikäluokille, erityisesti naisille, antavat useimmiten heidän lapsensa. Myös ystävät ovat tärkeä avun lähde. Taloudellista tukea suurten ikäluokkien edustajat saavat vain harvoin, eikä sukupuolten välillä ole mainittavia eroja.

6 NUORIMMAN POLVEN ANTAMA JA SAAMA APU

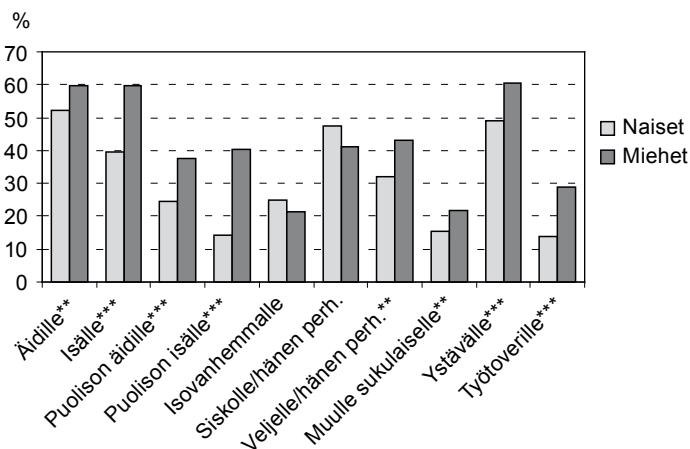
Tässä luvussa käsitellään nuorimman polven eli suurten ikäluokkien täysi-ikäisten lasten antamaa ja saamaa käytännön apua sekä taloudellista tukea. Käytännön apua analysoitaessa painopiste on erityisesti annetussa sekä saadussa lastenhoitoavussa. Taloudellisen tuen osalta huomioidaan laajalti erilaisia tukimuotoja: annettujen rahasummien lisäksi tarkastellaan saatuja ja annettuja lainoja, perintöjä, ennakkoperintöjä ja suuria lahjoja. Edelliseen, suurten ikäluokkien auttamista tarkastelleeseen lukuun verrattuna kannattaa muistaa, että suurten ikäluokkien lapset ovat syntyneet vuosina 1962–1988, joten he edustavat paljon laajempaa ikäryhmää ja siten erilaisia elämäntilanteita kuin heidän 1945–1950 syntyneet vanhempansa. Myös tässä luvussa avun antamista ja saamista koskevat prosenttiosuudet on laskettu pääasiassa kyseisen sukulaisen omaavasta joukosta, ja kuten myös edellä, kaikilla oletetaan olevan ystäviä ja työtovereita.

6.1 Nuorimman polven antama apu

Annettu käytännön apu

Huomattava osa eli 86 prosenttia nuorimmasta polvesta ilmoittaa antaneensa käytännön apua jollekin henkilölle viimeisten 12 kuukauden aikana, miehistä hieman suurempi osa kuin naisista (liitetaulukko 15). Suurin osa nuorimmasta polvesta on viimeisen 12 kuukauden aikana antanut käytännön apua omalle äidilleen ja ystävilleen: miehistä noin 60 prosenttia antaa apua sekä ystävilleen että omalle äidilleen, kun naisten vastaava osuus on noin 10 prosenttiyksikköä pienempi (kuvio 24). Pojista

Kuvio 24. Sukulaisille ja ystäville käytännön apua antaneiden osuus nuorimmasta polvesta sukupuolen mukaan (%). Tarkastelussa mukana ne, joilla on kyseinen sukulainen.

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä omille ja puolison vanhemmille, veljelle, muulle sukulaiselle, ystäville ja työtovereille annetussa käytännön avussa. Merkitsevyytasot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

noin 60 prosenttia on antanut viimeisen vuoden aikana käytännön apua myös isälleen, kun taas tytärten osuus jää noin 40 prosenttiin. Lähes puolet vastaajista antaa käytännön apua myös omille sisaruksilleen. Sukupuolittunut auttaminen kulkee myös tässä enemmän samaa sukupuolta olevien kesken linjassa – keskimäärin useampi nainen auttaa omaa sisartaan, kun taas vastaavasti miehet omaa veljeään. (Ks. myös liitetaulukko 18.)

Puolison vanhemmille käytännön apua on annettu omia vanhempia harvemmin viimeisen 12 kuukauden aikana. Kiinnostavaa on kuitenkin huomata, että miehet auttavat appivanhempiaan selkeästi yleisemmin kuin naiset. Nuorimman polven naisista noin neljäsosa ja miehistä hieman yli kolmannes ilmoittaa antaneensa käytännön apua puolison äidille (kuvio 24). Sen sijaan puolison isän kohdalla erot auttajien osuuksissa kasvavat, sillä miehistä 40 ja naisista vain 14 prosenttia antaa käytännön apua puolison isälle. Sukupuolten väliset erot poikkeavat kiinnostavasti myös luvun 5 suurten ikäluokkien auttamiseen liittyvistä tuloksista, jonka mukaan suurten ikäluokkien miehet auttavat naisia harvemmin appivanhempiaan.

Seuraavana nuorimpaan sukupolveen kuuluvan värikäs kuvaus antamastaan käytännön avusta omille lähisukulaisilleen:

Mutta muden ja fajian autoo tulee korjattua silloin, kun sitä tarvitsee korjata. Tää nykyinen yksilö on aika paljon parempi kuin ne aikaisemmat yksilöt. Ja mummia ei nyt tule hirveesti autettua, kun se on siellä [nimi], niin se nyt ei oikein tartte sellasta eikä sillä ookaan oikein mitään siellä. Mut aina mä sitten sen mummin rollaattorin tupit ajoin, kun sillä jäi ne käteen, niin mä laitoin fillarin kahvatupit siihen rollaattoriin. Muut mummot on ollu kateellisia. Aika hyvä pito niissä ilmeisesti on. (H03 nuorin polvi, mies)

Kenelle käytännön apua annetaan eniten? Vastausjakaumat ovat tässä samankaltaiset kuin edellä. Noin neljäsosa vastaajista ilmoittaa antaneensa eniten käytännön apua ystävilleen ja samoin noin neljäsosa omalle äidilleen (liitetaulukko 19). Miehistä noin joka kuudes ilmoittaa antaneensa isälleen eniten käytännön apua, naisista viisi prosenttia. Vastaavasti naisista reilu viidesosa ilmoittaa antaneensa eniten käytännön apua siskolle tai tämän perheelle, miesten osuus jää alle 10 prosenttiin.

Nuorimman polven naisten ja miesten välillä on huomattavia eroja annetun avun muodossa. Miehistä yli neljäsosa ilmoittaa antaneensa eniten uuteen teknologiaan liittyvää asennus- ja käyttöapua ja viidennes remontti- tai rakennusapua. Naiset taas vastaavat antaneensa eniten käytännön kotitöihin ja lastenhoitoon liittyvää apua. Näitä molempia avun muotoja ilmoittaa antaneensa noin neljäsosa vastanneista naisista. Lisäksi noin 15 prosenttia nuorimmasta polvesta ilmoittaa antaneensa eniten kuljetusapua. (Liitetaulukko 17.)

Toisin kun suuret ikäluokat nuorin sukupolvi antaa käytännön apua yleensä kuukausittain tai harvemmin: näin tekee lähes neljä viidesosaa vastaajista. Noin viidennes

antaa apua viikoittain, mutta päivittäin käytännön apua antaa nuorimmasta polvesta vain harva. (Liitetaulukko 20.)

Hoivaa tarvitsevan henkilön kanssa asuminen on harvinaista. Vain noin prosentti nuorimmasta polvesta asuu samassa kotitaloudessa päivittäistä tai lähes päivittäistä hoivaa tai henkilökohtaista apua tarvitsevan henkilön kanssa (liitetaulukko 21). Yleensä kyse on omasta puolisoista, omasta tai puolison vanhemmista tai omasta sisaruksesta. Kukaan tästä sukupolvesta ei asu yhdessä päivittäistä tai lähes päivittäistä hoivaa tarvitsevan isovanhemman kanssa. (Liitetaulukko 22.)

Annettu lastenhoitoapu ja annetut tai lainatut lastentarvikkeet

Lastenhoitoavun antaminen on vahvasti sukupuolittunut avun muoto. 58 prosenttia naisista mutta vain 35 prosenttia miehistä ilmoittaa antaneensa ilmaista lastenhoitoapua kyselyä edeltävän vuoden aikana (liitetaulukko 141). Yhteistä sukupuolille kuitenkin on se, että sekä miehet että naiset antavat lastenhoitoapua lähinnä ystäville ja sisaruksille (liitetaulukko 142). Myös ajallisesti maksutonta lastenhoitoapua annetaan eniten ystäville ja sisaruksille (liitetaulukko 143).

No, mä autan sitä mun siskoo tässä ko hän jäi yksinhuoltajaksi pari vuotta sitten niin mä hoidan aina [lasta], hänen tyttärsään sillain niiku keskimäärin kerran viikossa. Mä muun muassa tän jälkeen meen hakeen sen tarhasta, että mä haen sitä tarhasta ja sitten mä, jos mun siskolla tulee joku työhön liittyvä tai sitten vaikka joku, että [lapsi] on sairas niin silloin mä hoidan sitä. (H01 nuorin polvi, nainen)

Lastenhoitoapua annetaan useimmiten vanhempien iltamenojen takia; neljäsosa kyselyyn vastanneista nuorimman polven naisista ja vajaa viidennes miehistä ilmoittaa tämän syyn. Lisäksi noin neljäsosa naisista ilmoittaa antaneensa lastenhoitoapua viimeisen vuoden aikana, koska halusi olla lapsen kanssa, ja viidesosa siksi, että lapsen vanhemmalla on ollut työkiireitä. (Liitetaulukko 144.)

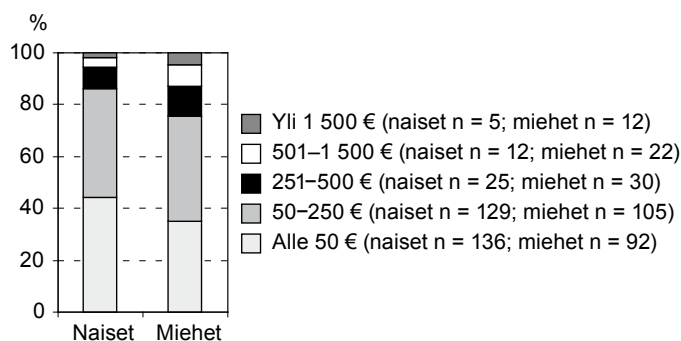
Annetun lastenhoitoavun lisäksi tutkimuksessa on selvitetty lastenvaatteiden, -tarvikkeiden ja harrastusvälineiden antamisen ja lainaamisen yleisyyttä, ja ylipäätään enemmistö kyselyyn vastanneista nuorimpaan polveen kuuluvista on antanut tai lainannut niitä. Naisista näin on tehnyt noin kaksi kolmasosaa ja miehistäkin selvästi yli puolet. Jos tarkastelu rajataan niihin nuorempiin polviin kuuluviin, joilla on omia lapsia, lastentarvikkeiden antamisen ja lainaamisen osuus nousevat miehillä 71 prosenttia ja naisilla 84 prosenttiin. Nuorin polvi antaa erilaisia lastentarvikkeita useimmin ystävilleen, joille niitä ilmoittaa antaneensa 42 prosenttia naisista ja 28 prosenttia miehistä. Lisäksi nuorin polvi antaa usein lastentarvikkeita omille sisaruksilleen. (Liitetaulukko 145.)

Annettu taloudellinen tuki

Noin neljäsosa suurten ikäluokkien lapsista on antanut taloudellista tukea jollekin henkilölle kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana. Miehistä taloudellista tukea ilmoittaa antaneensa 31 ja naisista 23 prosenttia. (Liitetaulukko 45.) On kuitenkin syytä huomioida, että nuorimman polven antamat rahasummat ovat yleensä melko pieniä verrattuna suurten ikäluokkien antamiin summiin. Nuorimman polven antamansa taloudellinen tuki on usein alle 50 euroa ja noin neljässä tapauksessa viidestä alle 250 euroa (ks. kuvio 25). Merkittävän taloudellisen tuen antaminen ei siis ole kovinkaan yleistä tälle sukupolvelle. Mikäli alle 50 euroa antaneet jätetään tarkastelun ulkopuolelle, miehistä enää noin viidesosa ja naisista vain 15 prosenttia on antanut taloudellista tukea.

Nuorimmasta polvesta noin viidesosa kaikista miesvastaajista ja 11 prosenttia naisista on antanut kyselyä edeltäneen vuoden aikana taloudellista tukea lähinnä ystävilleen. Ystäville taloudellista tukea ilmoittaa antaneensa noin. Lisäksi noin kymmenesosa vastaajista ilmoittaa antaneensa taloudellista tukea sisaruksilleen, hieman alle 5 prosenttia äidilleen ja vain noin kolme prosenttia isälleen. Nuorimpaan polveen kuuluvat antavat taloudellista tukea lähinnä jokapäiväisiä menoja, kuten ruokaa, vaatteita ja asumista varten. Jokapäiväisiin menoihin tukea ilmoittaa nimittäin anteensa noin kuudesosa kaikista kyselyyn vastanneista nuorimman polven edustajista. (Ks. myös liitetaulukko 49.)

Kuvio 25. Nuorimman polven antaman taloudellisen tuen^a suuruuden jakautuminen sukupuolen mukaan (%).

^a Sama henkilö on voinut antaa taloudellista tukea useammalle kuin yhdelle henkilölle. Suurin tukena annettu summa on huomioitu kuviossa.

Sukupuolten välisiä eroja ei pystytty testaamaan.

Annetut lainat, ennakkoperinnöt ja suuret lahjat

Nuorimmasta polvesta melko moni, miehistä noin 40 prosenttia ja naisistakin lähes kolmasosa, lainasi viimeisen vuoden aikana rahaa toiselle henkilölle. (Liitetaulukko 51.) Yli kaksi kolmasosa rahaa lainanneista miehistä ja reilusti yli puolet naisista ilmoittaa lainanneensa sitä ystävilleen. Puolisolle ja omille sisaruksille rahaa lainataan jo huomattavasti harvemmin. Noin 15 prosenttia lainoista annetaan omalle puolisolalle tai sisarukselle. Vain joka kymmenes lainaa äidilleen ja vielä harvempi isälleen. Rahan lainaaminen puolison vanhemmille on vielä tätäkin harvinaisempaa. Niin tekee vain muutama prosentti.

Ystäville lainattavat summat ovat pääasiassa pieniä ja jäävät usein alle 50 euron (liitetaulukko 54). Myös puolisolalle lainattavat summat ovat usein melko pieniä, yleisimmin 50–250 euron suuruisia (liitetaulukko 53). Nuorimmasta polvesta yli viidesosa on lainannut viimeisen vuoden aikana rahaa muille henkilöille useimmiten jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen. (Liitetaulukko 55.)

Noin joka kymmenes nuorimpaan polveen kuuluvista on taannut pankkilainan/-lainoja viimeisten 20 vuoden aikana (liitetaulukko 56). Mielenkiintoista kyllä miehet ovat useimmiten ystävien ja naiset omien sisarustensa pankkilainojen takaajina (liitetaulukko 57).

6.2 Nuorimman polven saama apu

Seuraavaksi kiinnostuksen kohteena on nuorimman polven saama käytännön apu ja taloudellinen tuki. Lisäksi tarkastelemme saatuja lainoja, lainojen takauksia ja suuria (ennakko)perintöjä. Prosenttiosuuksia vertaillaessa kannattaa pitää mielessä, että kyselylomakkeessa on kysytty yksityiskohtaisemmin omilta ja puolison vanhemmilta saadusta avusta, minkä vuoksi heiltä saatu apu on ehkä myös muistettu ja mainittu useammin. Lisäksi on huomattava, että ystäviä, työtovereita, sisaruksia ja muita sukulaisia, joilta apua on saatu, saattaa olla useampi kuin yksi (tosin ei aina), kun taas omia ja puolison äitejä ja isiä on vain yksi, jos sitäkään.

Saatu käytännön apu

Nuorimman polven edustajilta tiedusteltiin edeltäneen 12 kuukauden aikana sekä omilta vanhemmilta että muilta sukulaisilta, ystäviltä, työtovereilta ja järjestöiltä saatua käytännön apua. Saatujen vastausten perusteella lähes kaikki, selvästi yli 90 prosenttia, saa jotain käytännön apua. Apua saadaan erityisesti omilta ja puolison vanhemmilta; yhdeksän kymmenestä suurten ikäluokkien lapsesta ilmoittaa saaneensa viimeisen vuoden aikana käytännön apua joko omilta tai puolison vanhemmilta. Eritoten tyttäret saavat käytännön apua omalta äidiltään. (Ks. kuvio 26, s. 70.) Pojista lähes kolme neljäsosaa, mutta tyttäristä yli neljä viidesosaa saa käytännön

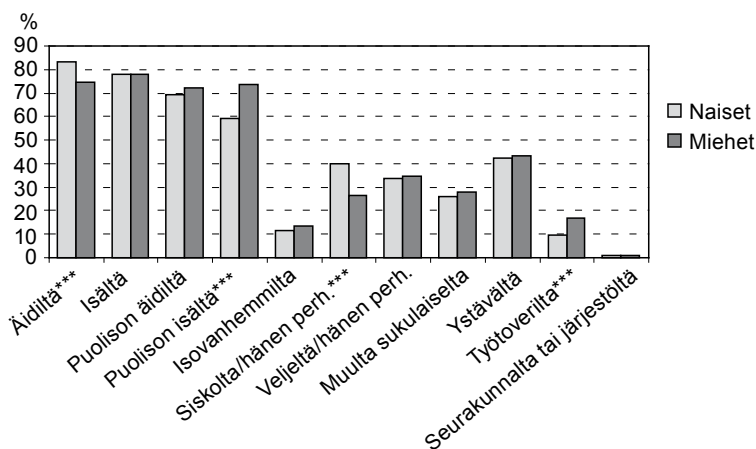
apua äidiltään. Isältä apua saaneiden osuuksissa ei ole eroja sukupuolten välillä, vaan nuorimmasta polvesta lähes 80 prosenttia saa apua isältään. Puolison äidiltä on käytännön apua viimeisen 12 kuukauden aikana saanut noin 70 prosenttia ja puolison isältä yli kaksi kolmasosaa vastaajista. Kiinnostavaa on huomata, että puolison isältä käytännön apua saaneiden osuus nousee miehillä lähes yhtä suureksi kuin omalta isältä apua saaneiden osuus (kuvio 26).

Omien ja puolison vanhempien lisäksi huomattavan suuri osuus, yli 40 prosenttia nuorimmasta polvesta, saa käytännön apua ystäviltään. Lisäksi yli neljännes vastaajista saa käytännön apua muilta sukulaisilta ja kolmasosa omalta veljeltään tai siskoltaan. Noin joka kymmenes vastaaja saa apua isovanhemmiltaan, jos isovanhempi on vielä elossa. Työtoverilta saa käytännön apua miehistä 17 prosenttia, mutta naisista vain 10 prosenttia. Kolmannelta sektorilta saadaan Suomessa vain vähän käytännön apua, joka näkyy myös nuorimman polven kohdalla: ainoastaan yksi sadasta ilmoittaa saaneensa ilmaista käytännön apua seurakunnalta tai järjestöltä (ks. kuvio 26).

Suurempi osuus miehistä kuin naisista saa käytännön apua molempien puolison vanhempien lisäksi myös omilta isovanhemmilta sekä veljeltä perheineen, joskaan erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Miehistä myös suurempi osa saa käytännön apua ystäviltä ja työtovereilta. Vastaavasti naisista miehiä suurempi osa saa käytännön apua vain äidiltään ja siskoltaan (ks. kuvio 26).

Suurten ikäluokkien lapset saavat monipuolisesti erilaista apua. Muilta kuin omilta vanhemmilta saatu käytännön apu on yleisimmin kuljetusapua ja sitä saa yli kolmasosa vastaajista (liitetaulukko 8). Sen sijaan ajallisesti eniten nuorin polvi saa remontti- ja rakennusapua sekä lastenhoitoapua (liitetaulukko 9).

Kuvio 26. Sukulaisilta ja ystäviltä käytännön apua saaneiden osuus nuorimmasta polvesta sukupuolen mukaan (%). Tarkastelussa mukana ne, joilla on kyseinen sukulainen.

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä äidiltä, puolison isältä, siskolta ja työtoverilta apua saaneiden osuuksissa. Merkitsevyytasot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Moni aikuisista lapsista saa isältään kuljetusavun lisäksi myös rakennus ja remontointiapua (liitetaulukot 127 ja 128). Myös puolison isältä remontti- ja rakennusapua saaneiden osuus nousee lähes 25 prosenttiin. Omalta ja puolison äidiltä nuorempi polvi saa sen sijaan useimmiten apua käytännön kotitöissä (liitetaulukot 126, 127). Nuorin polvi saa vanhemmiltaan myös erittäin paljon lastenhoitoapua, johon syvennyttyään kuitenkin tarkemmin seuraavassa alaluvussa. Eräs nuorimpaan polveen kuuluva kuvaa omilta ja puolison vanhemmilta saamaansa käytännön apua seuraavasti:

Mutta aika paljon [saan] tämmöstä lastenhoitoapua ja muuta, mitä pyytää. Meillä on niin läheiset ja hyvät välit, että pystyy suoraan pyytämään eikä tarte olla kiitollisuudenvelassa – – vaikka onkin aikuinen ja asuu erillään. – – mejän isä ei osaa yhtään rakentaa. Hän sanoo, että hän auttaa taloudellisesti, mutta hän ei ole koskaan ollut mikään kätevä käsistään. Miehen vanhemmat, ne auttaa rakentamisessa ja muussa, että sieltä taas tulee semmonen apu. (H13 nuorin polvi, nainen)

On myös huomioitava, että joissain tilanteissa avun tarve saattaa kasvaa yllättäen ja tällöin erityisesti vanhemmilta saatu apu saattaa kantaa elämän vaikeina hetkinä. Eräs nuorimpaan polveen kuuluva nainen kuvaa puolison menetyksen jälkeen saamaansa apua:

– – kun [aviomies] kuoli ja mulle tuli vakava masennus ja paniikkihäiriö puhkes siinä vaiheessa, mulla oli hirveän vaikeaa, kun ei pysynyt ajatukset koossa ja ei pystynyt hoitamaan asioita. Juuri isä teki hirveän ison työn hautajaisten järjestämisessä ja tosiaan ilmeisesti oli sisäriinsa yhteydessä siinä vaiheessa. Ja äiti, kun hän on ekonomi, auttoi niin hirveän paljon kaikissa papereitten täyttämässä. Äidin mies on lakimies, niin hän hoiti sitten perunkirjoitukset ja kaikki nämä viralliset. (H13 nuorin polvi, nainen)

Apua saadaan usein tarpeen mukaan, mutta pidemmällä aikajänteellä apu perustuu usein myös vastavuoroisuuteen. Tämä tulee selkeästi esille nuorimman polven haastattelussa:

Kun esimerkiks sitten äiti auttaa meitä noitten koirien ja vauvan kanssa ja välillä kodinhoidon kanssa. Niin me taas sitten autetaan mummia vastavuoroisesti, mies on diplomi-insinööri, niin hän auttaa kaikissa noissa elektroniikkahommissa, jos on jotain videoiden ajastamista tai jotakin tällasta, niin hän auttaa niissä ja toki sitten joissakin muissa asioissa myös, jos on jotakin sellasia. Mitä nyt tulisi mieleen? Jos on jotakin pankkiasioita tai sellasia, ettei keksi tai ymmärrä heti kaikkea, niin sitten voidaan niistä keskustella. Ja sitten myös, kun äitillä ei ole autoa ja meillä on, niin äiti saa välillä kyytiä sitten kotiin ja kyllä se on ihan vastavuoroista. (H18 nuorin polvi, nainen)

Tosin vastavuoroisuus ei kaikille ole kuitenkaan auttamisen edellytys:

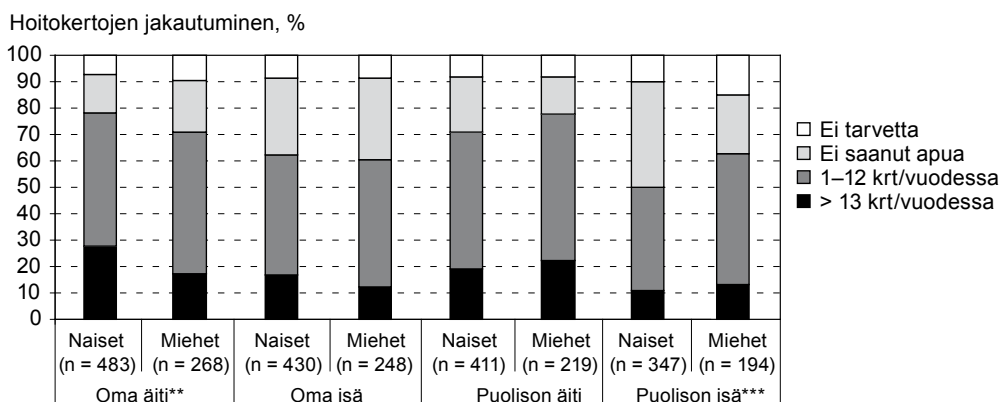
En mä ole kokenut sitä [vastavuoroisuutta] tärkeeks. Musta on vaan kivaa, että saa olla hyödyllinen jollekin. Tulee hyvä mieli, on sekin vähän kummallista, mutta kuitenkin. (H03 nuorin polvi, mies)

Saatu lastenhoitoapu ja saadut tai lainatut lastentarvikkeet

Seuraavaksi tarkastelemme nuorimman polven saamaa lastenhoitoapua. Tämän alaluvun laskelmissa mukana on vain ne nuorimpaan polveen kuuluvat, joilla on lapsia. On syytä painottaa, että lastenhoito on hyvin yleinen nuorimman polven saama avun muoto. Peräti 92 prosenttia niistä vastaajista, joilla on lapsia, on saanut ilmaista lastenhoitoapua kyselyä edeltävän 12 kuukauden aikana.

Viimeisen vuoden aikana huomattava osa vastaajista on saanut lastenhoitoapua omilta ja puolison vanhemmilta (liitetaulukko 127). Lastenhoitoavun saamisessa on kuitenkin eroja ja ne nousevat esiin, kun tarkastellaan, kuka apua antaa ja kenelle sitä annetaan (kuvio 27). Naiset saavat lastenhoitoapua yleisimmin omalta äidiltään ja miehet puolisonsa äidiltä. Omalta isältä saatu lastenhoitoapu on sekä omalta äidiltä että puolison äidiltä saatua apua vähäisempää. Puolison isältä saadaan lastenhoitoapua kaikkein vähiten, tosin häneltäkin, kuten myös puolison äidiltä, miehet saavat naisia useammin lastenhoitoapua.

Kuvio 27. Omilta ja puolison vanhemmilta saadun lastenhoitoavun jakautuminen hoitokertojen määrän ja sukupuolen mukaan (%).

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot saadun lastenhoitoavun jakautumisessa ovat tilastollisesti merkitseviä oman äidin ja puolison isän kohdalla. Merkitsevyystasot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Omilta ja puolison vanhemmilta saadussa lastenhoitoavussa on huomattavia eroja eritoten silloin, kun tarkastellaan niitä vastaajia, jotka ovat saaneet lastenhoitoapua yli 25 kertaa viimeisen vuoden aikana. Naiset saavat paljon lastenhoitoapua useimmiten omalta äidiltään ja harvimmin puolison isältä. Miehet taas saavat yli 25 kertaa vuodessa lastenhoitoapua useimmin puolison äidiltä. (Liitetaulukko 128.) Toisin sanoen lastenhoitoapua saadaan eniten naisen puoleisilta vanhemmilta ja etenkin naisen äidiltä. Lastenhoitoapu näyttäisikin olevan sukupuolittunutta ja kulkevan usein juuri naissukulinjaa pitkin (ks. myös Tanskanen ym. 2009). Nuorimman polven vastaajat arvioivat, että he ovat saaneet omilta ja puolison vanhemmilta lastenhoitoapua lähinnä siksi, että isovanhempi halusi olla lapsenlapsen kanssa. Muita keskeisiä syitä ovat lapsen vanhempien harrastukset ja iltamenot sekä työkiireet. (Liitetaulukko 130.) Eräs nuorimman polven nainen kertoo:

No, nyt tietysti ei vielä niin paljon ole [saatu lastenhoitoapua], kun hän on niin pieni. Mutta kyl se nytkin on ollut semmosta pari kertaa kuussa, että vanhemmat saa vähän omaa aikaa välillä. Mutta varmasti suunnitelmassa on, että meidän äiti rupeis hoitamaan meidän tytärtä sitten joskus, kun mä palaan työelämään. Sittenhän se on ihan jokapäiväistä, että varmasti tulee nää määrät kasvaan tässä, kun lapsi kasvaa. (H18 nuorin polvi, nainen)

Lastenhoito on yleinen myös muilta kuin omilta tai puolison vanhemmilta saatu avun muoto, sillä hieman yli puolet vastaajista ilmoittaa saaneensa eniten juuri lastenhoitoapua. Yleensä lastenhoitoapua saadaan omalta siskolta sekä ystäviltä (liitetaulukko 136). Lastenhoitoapua saadaan lähinnä vastaajan harrastusten ja iltamenojen takia (liitetaulukko 137). Lastenhoitoavun saaminen ei kuitenkaan ole automaattista, sillä jopa neljäsosa vastaajista ilmoittaa, etteivät he ole pyynnöstään huolimatta aina saaneet lastenhoitoapua kyselyä edeltäneenä vuotena (liitetaulukko 138).

Nuorin polvi saa lastenhoitoavun lisäksi lastenvaatteita, -tarvikkeita ja harrastusvälineitä sukulaisilta sekä ystäviltä. Reilusti yli neljä viidesosaa vastaajista ilmoittaa saaneensa tai lainanneensa erilaisia lastentarvikkeita. Eniten niitä on saatu tai lainattu ystäviltä (61 prosenttia naisista ja 55 prosenttia miehistä) ja toiseksi eniten omilta tai puolison vanhemmilta (42 prosenttia naisista ja 45 prosenttia miehistä). Myös omilta sisaruksilta ja muilta sukulaisilta on saatu tai lainattu lastentarvikkeita.

Saatu taloudellinen tuki

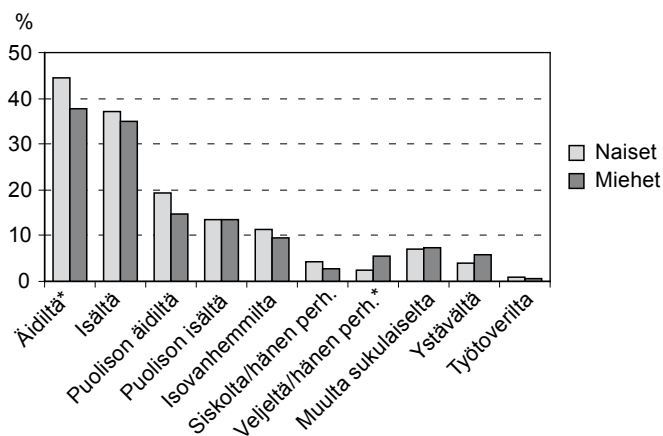
Taloudellista tukea on saanut kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana 53 prosenttia nuorimmasta polvesta. Kun huomioimme, onko vastaajalla kyseistä sukulaista olemassa, 43 prosenttia vastanneista ilmoitti saaneensa taloudellista tukea omalta äidiltään, 36 prosenttia omalta isältään, 18 prosenttia puolison äidiltä ja 14 prosenttia puolison isältä (kuvio 28). Selkeästi useampi nuorimman polven edustaja saa siis taloudellista tukea omilta vanhemmiltaan kuin puolison vanhemmilta.

-- No, siis kaikkea näitä mä oon saanut mun äidiltä. -- Sekä rahallista auttamista esimerkiksi opintolainan korkojen maksussa nytten niinku viime kuussa, et lainaamista ja sitten, sitten henkistäkin tukea, -- (H01 nuorin polvi, nainen)

Muilta taloudellista tukea saavien osuudet ovat pienempiä. Seitsemän prosenttia vastaajista saa taloudellista tukea muilta sukulaisilta, kun ystäviltä tukea saaneiden osuus jää alle viiteen prosenttiin (liitetaulukko 29). Isovanhemmat antavat taloudellista tukea hieman yli 10 prosentille vastaajista, jos isovanhempi on vielä elossa (kuvio 28). Kun tarkasteluissa rajataan alle 50 euron suuruiset summat pois, saadun taloudellisen tuen prosenttiosuudet eivät paljoakaan muutu, toisin kun annetussa taloudellisessa tuessa. Vuosittain vähintään 50 euroa taloudellista tukea saa noin puolet vastaajista.

Sukupuolen mukaan tarkasteltuna naisista miehiä useampi saa taloudellista tukea. Miehistä 48 prosenttia ja naisista 56 prosenttia ilmoittaa saaneensa taloudellista tukea kyselyä edeltäneenä vuotena. Naisista myös suurempi osuus saa taloudellista tukea lähes kaikilta naispuolisilta sukulaisryhmiltä (ks. kuvio 28). Naiset saavat miehiä useammin taloudellista tukea sekä omalta että puolison äidiltä. Tyttäristä 45 prosenttia ilmoittaa saaneensa äidiltään taloudellista tukea kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana, kun pojilla vastaava osuus on 38 prosenttia. Naisista tukea saa puolison äidiltä 19 prosenttia, ja miesten osuus jää 14 prosenttiin. Sen sijaan isältä saatavassa taloudellisessa tuessa ei ole juurikaan eroa sukupuolten välillä, sillä hieman yli kolmasosa sekä tyttäristä että pojista ilmoittaa saaneensa viimeisen vuoden aikana taloudellista tukea omalta isältään. Puolison isältä taloudellista tukea saa noin 14 prosenttia vastaajista (kuvio 28).

Kuvio 28. Taloudellista tukea sukulaisilta ja ystäviltä saaneiden osuus nuorimmasta polvesta sukupuolen mukaan (%). Tarkastelussa mukana ne, joilla on kyseinen sukulainen.

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot saadun taloudellisen tuen jakautumisessa ovat tilastollisesti merkitseviä oman äidin ja veljen kohdalla. Merkitsevyystasot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

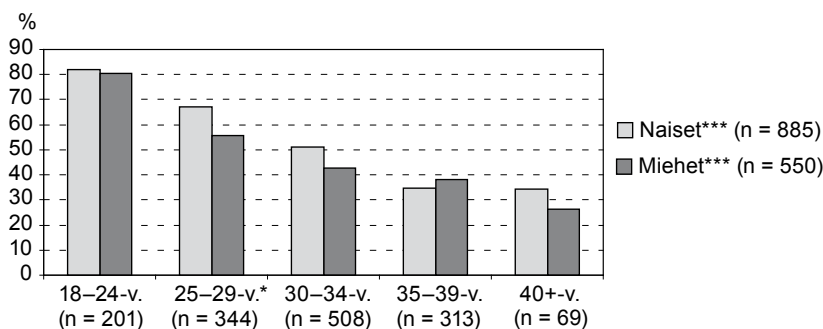
Taloudellisen tuen saaminen on vahvasti ikään sidottua. Jopa 80 prosenttia 18–24-vuotiaista saa taloudellista tukea joltain, kun yli 40-vuotiailla tukea saaneiden osuus laskee 30 prosenttiin (kuvio 29). Miehillä tuen saaminen vähenee selvästi heti 24 ikävuoden jälkeen, kun naisilla tukea saaneiden osuudet laskevat loivemmin ja tukea saaneiden osuus on miesten osuutta suurempi 40 vuoden rajapyykin jälkeen.

Myös omilta vanhemmilta saatu taloudellinen tuki on vahvasti sidoksissa ikään. 18–29-vuotiaista naisista 68 prosenttia ja miehistä 62 prosenttia saa taloudellista tukea jommaltakummalta vanhemmistaan, kun vastaavat osuudet 30–39-vuotiaiden keskuudessa ovat 37 ja 36 prosenttia. Vähintään 40-vuotiailla taloudellisen tuen saaminen omilta vanhemmilta on selvästi vähäisempää; naisista enää 22 prosenttia ja miehistä 17 prosenttia ilmoittaa saaneensa kyselyä edeltäneen vuoden aikana taloudellista tukea ainakin toiselta vanhemmistaan (vrt. kuvio 29).

Nuorin polvi saa omilta vanhemmiltaan keskimäärin hieman suurempia summia rahaa kuin puolison vanhemmilta. Silloin kun taloudellista tukea saadaan, miehet saavat tukea puolison isältä lähes yhtä paljon kuin omalta isältään: noin 700 euroa (liitetaulukko 123). Omalta äidiltä miehet saavat tukea enemmän, keskimäärin 740 euroa, sen sijaan naiset saavat keskimäärin 670 euroa. Puolison äidiltä saatu taloudellinen tuki on keskimäärin 500 euroa vuodessa, miesten saama tuki on keskimäärin selkeästi suurempi (600 euroa vs. 460 euroa). Yllättävää sen sijaan on se, että naiset saavat miehiä enemmän taloudellista tukea ainoastaan omalta isältään (keskimäärin 790 euroa), ja puolison vanhemmilta saatu taloudellinen tuki on selkeästi pienempi kuin omilta vanhemmilta saatu tuki. (Liitetaulukko 123.)

Tarkasteltaessa nuorimman polven omilta ja puolison vanhemmilta saadun taloudellisen tuen mediaaneja eli suuruusjärjestykseen asetetuista muuttujan arvoista keskimmäistä, ovat ne kaikissa ryhmissä huomattavasti pienempiä kuin (aritmeettisia)

Kuvio 29. Taloudellista tukea saaneiden osuus nuorimmasta polvesta ikäryhmän ja sukupuolen mukaan (%).

χ^2 -testin mukaan sukupuolten väliset erot vanhemmilta saadun tuen jakautumisessa ovat tilastollisesti merkitseviä 25–29-vuotiaiden ikäluokassa. Eri ikäryhmät eroavat tilastollisesti merkitsevästi sekä miehillä että naisilla. Merkitsevyyssatot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

keskiarvoja tarkasteltaessa ja sukupuolten väliset erot katoavat. Sekä miehillä että naisilla omalta äidiltä ja isältä saadun taloudellisen tuen mediaani on 300 euroa, kun puolison äidiltä ja isältä saadun taloudellisen tuen mediaani on 200 euroa. Kiinnostavaa on huomata, että nuorimman polven ilmoittama saatu taloudellinen tuki on keskimäärin selkeästi pienempi kuin heidän vanhempiansa ilmoittama nuorimmalle polvelle antama taloudellinen tuki (vrt. luku 5.1). Tämä johtunee ainakin osittain vastausaktiivisuudesta eri ryhmissä (ks. luku 2.1) ja siitä, että annettu taloudellinen tuki todennäköisesti muistetaan paremmin kuin itse saatu. Tarkasteltaessa muilta kuin omilta tai puolison vanhemmilta saatua taloudellista tukea voidaan todeta, että summat ovat pieniä (liitetaulukot 27–29).

Nuorin polvi ilmoittaa saaneensa eniten taloudellista tukea jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen (liitetaulukko 30). Nuorin polvi on sikäli onnellisessa asemassa, että he yleensä saavat taloudellista tukea sitä pyytäessään. Vain muutama prosentti vastaajista ilmoittaa viimeisten 12 kuukauden aikana käyneen niin, että he eivät ole saaneet taloudellista tukea vaikka ovat sitä pyytäneet. (Liitetaulukko 32.)

Saadut lainat, perinnöt ja suuret lahjat

Nuorimmasta polvesta hieman vajaa kolmannes on lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana joltakin toiselta henkilöltä. Lyhytaikaista lainaa eli niin sanottua pikalainaa pankista tai muusta rahoitusyhtiöstä taas on ottanut seitsemän prosenttia vastanneista (liitetaulukko 43). Sukupuolten välillä on eroja rahan lainaamisessa: miehet lainaavat rahaa useimmin ystäviltään ja naiset omalta äidiltään. Rahaa lainanneista miehistä 43 prosenttia ja naisista 36 prosenttia ilmoittaa lainanneensa sitä ystävältään, kun taas miehistä 37 prosenttia ja naisista 52 prosenttia äidiltään. Eräs nuorimman polven nainen kertoo rahan lainaamisestaan seuraavaa:

Kyllähän mä tietenkin olisin voinut joiltain ystäviltäni lainata rahaa, mutta en mä vaan oo sitä tehnyt. Että se on kuitenkin ollut jotenkin helpompi lainata meidän äitiltä rahaa ja kuitenkin ei ole tuhansia euroja vaan muutamia sataasia. (H01 nuorin polvi, nainen)

Lainojen osalta on kuitenkin syytä huomioida, että rahasummat vaihtelevat lainaavan tahon mukaan. Ystäviltä lainatut summat ovat yleensä pieniä, alle 50 euron suuruisia, kun taas vanhemmilta lainatut summat ovat yleisimmin 50–250 euron suuruisia. Nuorin polvi on käyttänyt muilta lainaamansa rahat yleisimmin jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen. Jokapäiväisiin menoihin lainaavat rahaa naisista vajaa puolet ja miehestäkin lähes kolmasosa.

Noin joka toiselle kyselyyn vastanneista nuorimman polven edustajista joku on taannut pankkilainan viimeisten 20 vuoden aikana (liitetaulukko 38). Yleisimmin lainatut ovat taanneet omat vanhemmat, mutta myös puolison vanhemmat toimivat melko usein lainojen takaajina (liitetaulukko 39). Jos lainassa on henkilötakaaja, takaajina toimivat 85 prosentille vastaajista joko omat tai puolison vanhemmat.

Suurten ikäluokkien lapsista noin joka kuudes on saanut vähintään 5 000 euron arvoisen ennakkoperinnön, perinnön tai suuren lahjan. Eniten suuria (ennakko)perintöjä ja/tai rahalahjoja he ovat saaneet omilta vanhemmiltaan ja toiseksi eniten isovanhemmiltaan. Muilta tahoilta (ennakko)perintöjä tai rahalahjoja on saanut vain harva. (Liitetaulukko 41.)

6.3 Yhteenveto

Nuoruus ja siihen liittyvät elämänmuutokset ovat usein yhteydessä lisääntyneeseen avuntarpeeseen. Kotoa muutto, opiskelu, työttömyys ja pienten lasten kasvattaminen ovat sellaisia elämäntilanteita jolloin, ainakin hetkellinen, avuntarve usein kasvaa. Nuorin polvi saakin selvästi enemmän apua kuin he sitä antavat.

Yli yhdeksän kymmenestä vastaajasta on saanut käytännön apua kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana. Käytännön apua nuorin polvi saa erityisesti omilta ja puolison vanhemmilta, ja apua saadaan erityisesti lastenhoitoon. Sen sijaan taloudellisen tuen saaminen ei ole aivan yhtä yleistä ja se koskettaa vain noin joka toista nuoremman polven edustajaa. Taloudellista tukea saadaan erityisesti omilta vanhemmilta, tosin myös puolison vanhemmilta ja omilta isovanhemmilta. Iällä on vahva yhteys taloudellisen tuen saamiseen, sillä tukea saaneiden osuus pienenee selkeästi iän karttuessa. Annetun avun muotoa tarkasteltaessa huomioitavaa on se, että käytännön avun antaminen on yleisempää kuin taloudellisen tuen antaminen. Lähes yhdeksän kymmenestä vastanneesta ilmoittaa antaneensa käytännön apua, kun taas taloudellista tukea antaa vain noin neljäsosa vastanneista, ja silloinkin taloudellinen tuki on määrältään vähäistä. Saadusta avusta poiketen sekä taloudellista tukea että käytännön apua annetaan usein ystäville.

Kiinnostavaa kyllä, suurempi osuus nuorimman polven miehistä kuin naisista näyttäisi antavan läheisilleen käytännön apua (vrt. luku 5, jonka mukaan suurten ikäluokkien naiset olivat avun antajina miehiä aktiivisempia). Sama suuntaus on nähtävissä myös taloudellisessa tuessa. Ensinnäkin useampi nuorimman polven miehistä antaa taloudellista tukea ja toiseksi miehet antavat suurempia summia kuin naiset. Sukupuolten väliset avun antamista koskevat erot ovat erittäin mielenkiintoisia, kun niitä verrataan avun saamiseen; naisten osuus sekä taloudellisen tuen että käytännön avun saajina on miehiä suurempi. Omilta ja puolison vanhemmilta saatua taloudellista tukea pojat tosin saavat keskimäärin hieman enemmän kuin tyttävät. Saatua taloudellista tukea on sukupuolittunutta myös antajan suhteen – pojat saavat keskimäärin enemmän taloudellista tukea äideiltään ja tyttävät isiltään. Muusta avusta poiketen miehet saavat keskimäärin enemmän lastenhoitoapua ja taloudellista tukea puolison vanhemmilta kuin naiset. Vaikuttaakin siltä, että auttaminen on nuorimman polven kohdalla jossain määrin sukupuolittunutta. Suurten ikäluokkien lapsista miehet ovat useammin apua antavana ja naiset apua saavana osapuolena.

7 VANHIMMAN POLVEN ANTAMA JA SAAMA APU

Tässä luvussa tarkastelemme sukupolvien välistä apua ja tukea vanhimman polven eli suurten ikäluokkien vanhempien näkökulmasta. Tulokset ovat viitteellisiä, eikä niistä voi tehdä yleistäviä johtopäätöksiä. Tämä johtuu siitä, että vanhimpaan polveen kuuluvat vastaajat ovat pieni ja valikoitunut joukko (ks. luku 2.2). Kyselyyn vastanneita vanhimman polven edustajia on vain 32 ja heistä 28 on naisia, joten sukupuolten vertaaminenkaan ei ole mielekäästä. Valikoituminen näkyy selkeästi esimerkiksi siinä, ettei aineistossa ole yhtään henkilöä, jonka toimintakyky olisi sillä tavoin rajoittunut, että heillä olisi ongelmia selviytyä itsenäisesti pukeutumisesta, peseytymisestä, ruokailusta tai WC:ssä käynnistä (liitetaulukko 152). Tällaisia toimintarajoitteita on kuitenkin huomattavalla osalla 75 vuotta täyttäneestä väestöstä (Martelin ym. 2009).

7.1 Vanhimman polven antama apu

Aluksi tarkastelukohteena on vanhimman polven antama käytännön apu. Kaikkiaan 16 prosenttia vanhimpaan polveen kuuluvista vastaajista on antanut käytännön apua kotitalouden ulkopuolella asuvalle henkilölle viimeisen vuoden aikana (liitetaulukko 15). Yleisin avun muoto on kuljetusapu. Lisäksi annetaan käytännön kotitöihin, lastenhoitoon ja omaan erityisammattitaitoon liittyvää apua. (liitetaulukko 16.) Eniten apua annetaan ystäville ja lapsenlapsille (liitetaulukot 18 ja 19). Suurin osa apua antavista ilmoittaa antavansa sitä viikoittain (liitetaulukko 20). Vanhimpaan polveen kuuluva nainen kertoo haastattelussa antamastaan avusta seuraavaa:

Ja olen minäkin sitten vielä, niin joka kevät käyn tuolla [naapurissa] kukkia istuttamassa ja juurikasvia tekemässä. – – Mie olen vielä tähän asti, niin ihan tänä kesänäkin keräsin mustikoita aika paljon lapsille. (H21 vanhin polvi, nainen)

Lähes 40 prosenttia vanhimman polven vastaajista ilmoittaa olevansa vastuussa jostain sukuun tai sukulaisiin liittyvästä yhteisestä asiasta (liitetaulukko 23). Haudan hoito on yleisimmin mainittu esimerkki tällaisesta seikasta. Kukaan vastaajista ei puolestaan asu sellaisen täysi-ikäisen henkilön kanssa, joka tarvitsisi päivittäistä hoivaa tai henkilökohtaista apua (liitetaulukko 21). Noin 13 prosentilla on suvussa tai lähipiirissä henkilö, jolla on vakava päihde- ja/tai mielenterveysongelma (liitetaulukko 24). Tätä henkilöä tavataan yleensä ainoastaan satunnaisesti (liitetaulukko 25).

Seuraavaksi tarkastelemme vanhimman polven antamaa taloudellista tukea. Ennako-oletuksen mukaista on, että lastenlapset ovat usein sen kohteena, mutta yllättävää on se, että vastaajat tukevat taloudellista yksinomaan heitä (liitetaulukot 45 ja 146). Ehkä kyse on siitä, että vanhimman polven omat lapset ovat selvästi varakkaampia kuin he itse, kun taas lapsenlapset eivät välttämättä ole vielä edes ansiotyössä. Vastaajista 17 prosenttia on antanut taloudellista tukea ainakin yhdelle lapsenlapselle kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana. Sitä on annettu jokapäiväisiä menoja, matkaa ja muita suuria hankintoja varten (liitetaulukko 148).

Yleisempää kuin taloudellisen tuen antaminen on ennakoperinnön tai lahjan antaminen, mutta sitä koskeva aikavälikin on pitempi. Lähes kolmasosa vanhimmasta polvesta ilmoittaa antaneensa vähintään 5 000 euron arvoisen ennakoperinnön tai lahjan jossakin vaiheessa elämäänsä (liitetaulukko 58). Se on annettu joko omalle lapselle tai lapsenlapselle (liitetaulukko 59).

7.2 Vanhimman polven saama apu

Seuraavaksi käsittelemme vanhimman polven saamaa käytännön apua ja taloudellista tukea. Odotetusti käytännön apua saadaan yleisemmin kuin sitä annetaan. Lähes 70 prosenttia vanhimmasta polvesta ilmoittaa saaneensa käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana (liitetaulukko 7). Eniten sitä saadaan kotitöihin ja liikkumiseen (liitetaulukko 8). Eräs apua saaneista kertoo seuraavasti:

Kyllä hyö [tyttäret] aina auttaa ja kovasti sitä painottavat, että muista se, ettet nouse tikkaille, etkä rupee sitä ja sitä laittelemaan, että hyö laittaa. – – Kun ennen vanhaan joka kevät vaihettiin aina kesäverhot ikkunaan, sit syksyllä vaihettiin talviverhot. Ja ties mistä nyt pitää luopua. – – Ne ei oo aina kumminkaan niin välttämättömiäkään. [Tytär] mainitsi – kun mie sanoin, että mulla on tuolla semmosia kaappeja, että pitäis nousta ja pyyhkiä kaappien päältä pölyjä – niin et nouse, et pyyhi. Seuraavan kerran kun mie tuun, niin mie pyyhin. (H20 vanhin polvi, nainen)

Vanhin polvi ilmoittaa saaneensa käytännön apua lähinnä omilta lähisukulaisiltaan. Puolet käytännön apua saaneista on saanut sitä omalta tyttäreltä tai hänen puolisoltaan ja vajaa puolet taas omalta pojalta tai hänen puolisoltaan. Moni ilmoittaa myös saavansa käytännön apua lapsenlapsiltaan. Sen sijaan ystäviltä apua saa vain vajaat 10 prosenttia vastaajista. (Liitetaulukko 10.) Vanhin polvi siis antaa ystävilleen enemmän käytännön apua kuin saa sitä.

Jos oletetaan, että vanhimman polven ystävät ovat heidän kanssaan suunnilleen saman ikäisiä, voi olla että vastaajiksi valikoituneet – todennäköisesti tavallista paremmassa kunnossa olevat ikäluokkansa edustajat – auttavat usein heitä huonommassa kunnossa olevia ystäviään. Sen sijaan he itse saavat käytännön apua lähinnä omilta hyväkuntoisilta lähisukulaisiltaan. Tätä oletusta tukee ainakin se, ettei yksikään vanhimpaan sukupolveen kuuluvista vastaajista ilmoita jääneensä ilman pyytämäänsä apua viimeisen 12 kuukauden aikana (liitetaulukko 14). Niistä vanhimman polven edustajista, jotka ilmoittavat saaneensa apua, yli puolet saa sitä melko säännöllisesti eli päivittäin tai viikoittain (liitetaulukko 12). Kaikki käytännön apua saaneet ilmoittavat olevansa erittäin tyytyväisiä samaansa apuun (liitetaulukko 13).

Minusta poika huolehtii ja taas sitten seuraavan siskon poika hänestä ja Ruotsissa oleva sisko, niin hänen poikansa taas huolehtii hänestä. Vaikka minullakin on tytär ja hän on [kaupunki poistettu] ja hän on niin pitkän matkan päässä. Mutta [poika] kun on tuossa lähempänä, niin hän huolehtii sitten minusta. Hän huolehtii minun

laskuistani ja sitten minun tytär huolehtii vaatteista, että kyllä ne minusta ovat hyvin huolehtineet. (H04 vanhin polvi, nainen)

Lähes joka toinen vanhimmasta polvesta saa jotain arkielämää helpottavia palveluja kunnalta tai yksityiseltä palvelutuottajalta. Käytössä on esimerkiksi erilaisia arjen toimintaa helpottavia välineitä, kuten rollaattori tai kuljetuspalvelujen tapaisia, asumista tukevia, palveluja. Osa saa myös kunnan tarjoamaa kotisairaanhoidoa. (Liitetaulukko 151.)

Taloudellista tukea ei ole viimeisen 12 kuukauden aikana saanut yksikään vanhimmasta polvesta (liitetaulukko 26). Tosin he eivät ilmeisesti ole pyytäneetkään sitä, sillä kukaan ei ilmoita jääneensä pyytämäänsä taloudellista tukea vaille (liitetaulukko 32). Sen sijaan lähes 40 prosenttia vastaajista on saanut vähintään 5 000 euron arvoisen (ennakko)perinnön tai lahjan jossakin vaiheessa elämäänsä (liitetaulukko 40). Noin joka kolmannelle tällaisen suurehkon perinnön tai rahalahjan on jättänyt oma äiti tai isä. Lisäksi ennakkoperinnön tai rahalahjoja on jättänyt oma puoliso sekä muuttamassa tapauksessa oma lapsi. (Liitetaulukko 41.) Noin neljäsosa vastaajista ilmoittaa tällaisten varallisuuden siirtojen aiheuttaneen erimielisyyttä sukulaisten kesken (liitetaulukko 42).

Edellä mainittiin, että vanhin polvi lainaa harvoin rahaa muille henkilöille, mutta myös rahan lainaaminen muilta on harvinaista. Yksikään vanhimpaan polveen kuuluvista tutkittavista ei ole lainannut rahaa sukulaisiltaan tai ystäviltään kyselyä edeltäneen vuoden aikana (liitetaulukko 33).

7.3 Yhteenveto

Voimavarojen ehtyessä ja toimintakyvyn heikentyessä käytännön avun tarve kasvaa ja suurten ikäluokkien vanhemmat ovat käytännön avun suhteen saavana osapuolena eli saavat sitä enemmän kuin antavat. Vanhin polvi saa apua pääasiassa nuoremmilta sukupolvilta. He saavat käytännön apua lähinnä omilta lapsiltaan eli suurten ikäluokkien edustajilta, ja antavat sitä lähinnä omille ystävilleen ja lastenlapsilleen.

Taloudellista tukea tarkasteltaessa vanhin polvi on usein antavana osapuolena, ja tuki kulkeutuu tyypillisesti yhden sukupolven ylitse omille lastenlapsille. Kyselyyn vastanneiden joukossa taloudellisen tuen antaminen ei kuitenkaan ole kovin yleistä. Sen saaminen on vielä harvinaisempaa, sillä itse asiassa yksikään vastaajista ei ole saanut taloudellista tukea kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana.

8 AUTTAMISEN MALLIT

Tässä luvussa teemahaastattelujen anti on tiivistetty auttamisjärjestelyjä kuvaaviksi malleiksi, jotka on muodostettu auttamisen määrän, laadun ja muodon perusteella. Ensin esitämme kullekin mallille tyypillisen tapauksen (kursivoitu teksti), sitten kuvaamme ja tiivistämme mallien yleispiirteitä (ks. myös taulukko 2, s. 88). Kaikki lukujen alussa olevat tyypikkuvaukset on suurten ikäluokkien haastatteluista.

8.1 Niukat auttamissuhteet

Ilari¹⁰ on työkyvyttömyyseläkkeellä oleva entinen rakennustyömies. Hän asuu vaimonsa kanssa kahdestaan ja heillä on kaksi aikuista tytärtä, joista toisella on kaksi lasta ja toinen elää avoliitossa. Lasten ja heidän perheidensä kanssa pidetään yhteyttä tasaisesti sekä kyläillään puolin ja toisin. Elossa olevista sukulaisistaan Ilari mainitsee äidin, siskon ja kaksi veljeä sekä useampia tätejä, setiä ja serkkuja. Muihin kuin äitiinsä Ilari ei pidä yhteyttä, eivätkä he ole hänelle erityisen läheisiä. Siskon kanssa välit ovat katkenneet toistakymmentä vuotta sitten ja myös isän kanssa useita vuosia aikaisemmin. Välikotit johtuivat siitä, että Ilari koki isän suosivan taloudellisesti siskoa. Ilari kokee itsensä myös suvun mustaksi lamppaaksi.

Ilari kertoo, ettei sukutapaamisia järjestetä. Äidin syntymäpäivät ovat ainoita juhlia, joihin sukulaisia kokoontuu. Vaimon sukujuhliin tai tapaamisiin Ilari ei osallistu. Perinteiset juhlapyhät, kuten joulun, Ilari viettää ydinperheen eli vaimonsa ja lapsiensa kanssa. Ilarilla ei ole monta läheistä ystävää. Kuolleen siskonsa entiseen puolisoon ja tämän lapsiin hän kuitenkin pitää yhteyttä.

Haastattelussa Ilari toteaa useaan kertaan, ettei hän ole apua juuri saanut, paitsi nuorena silloin tällöin pieniä summia viikkorahaa. Aikuisiällä saadusta avusta Ilari mainitsee isotätinsä kerran antaman lastenhoitoavun, kun lapset olivat pieniä. Tämän lisäksi Ilari kertoo saaneensa apua myös siskonsa mieheltä nimellisenä lainantakauksena. Sisko on kyllä Ilarin mukaan saanut apua. Myös avun antaminen on ollut vähäistä. Ilari on antanut remonttiapua kuolleen siskonsa miehelle ja osallistunut aikoinaan talkootöihin. Äitiään Ilari käy silloin tällöin auttamassa pihatöissä. Vastapalveluksena äiti antaa Ilarille bensarahaa ja poimimiaan marjoja sekä muita elintarvikkeita. Lapsiaan Ilari auttaa heidän tarpeidensa ja oman kykynsä mukaan, mutta ei mitenkään merkittävästi. Lapsenlapsiaan Ilari on kuitenkin hoitanut vaimonsa kanssa usein.

Kutsumme Ilarin kuvittamaa auttamisjärjestelmää niukaksi auttamissuhteeksi. Sille on ominaista sosiaalisten suhteiden rajoittuminen omiin vanhempiin, lapsiin ja lastenlapsiin sekä jossain määrin sisaruksiin. Muiden sukulaisten kanssa ollaan tekemisissä harvakseltaan, esimerkiksi häissä ja hautajaisissa. Suvun ulkopuoliset sosiaaliset verkostot ovat suppeita ja enemmän tuttavuus- kuin ystävyyssuhteita; yhteydenpito

10 Nimi muutettu.

on satunnaista tai virallisissa merkeissä, kuten töissä, tapahtuvaa, ei niinkään arkista yhteydenpitoa tai kyläilyä.

No, mie oon aina ollut aika yksin. No, työkaverit on tossa, mutta en mie niitä oo tavannut työelämän ulkopuolella. Enkä mie tunne oikeastaan vielä naapureita ollenkaan. (H29 suuret ikäluokat, nainen)

Tässä on tottunut olemaan omissa oloissa, yksin kotona, niin en kaipaa silleen, että pitäis pyöriä joka pyhä jossain tuolla kylillä tai sukulaisten nurkissa. – Mie tiijän muistakin serkuista, että se on aika vähäistä, mitä ne toisissaan kulkee. Se ei oo visiin meijän suvussa semmonen kovinkaan yleinen asia. (H30 suuret ikäluokat, mies)

Myös autettavien piiri on suppea: lähinnä autetaan vanhempia sekä lapsia tai lastenlapsia ja näistäkin eniten lapsia. Avunanto ja erityisesti avun saaminen on vähäistä. Auttamisen muodot määrittävät yksittäisten erityistilanteiden mukaan, jolloin apua tarvitaan. Tavallisesti auttaminen rajoittuu vanhempien pienimuotoiseen avustamiseen ja lasten tukemiseen sekä lastenhoito avun antamiseen. Lasten auttamiseenkin voidaan suhtautua varauksellisesti:

Mä oon nyt lapsillekin jonkun verran antanut, mä oon jeesannut poikaa, kun se on ihan sillä peruspäivärahalla ja se on tosi pieni, niin maksaa sitten takaisin varojensa mukaan. Kun on äiti, joka vielä pystyy auttamaan, näin mulle on kerrottu, [naurua]. En mä ole aina ihan samaa mieltä. – Sit jos toiselle annat jotakin, niin sitten on toinen tuossa, no kun sekin sai. Se on sitten se sisaruksien välinen kateus tai joku, mikä se sit onkaan. (H29 suuret ikäluokat, nainen)

Niukalle auttamismallille on tyypillistä sen suppeus, varauksellisuus ja itseparjäämisen eetos: on selvittävä itse, eikä toisten avun varaan voi laskea.

Jaa-a, kohta mä tulen tietysti vanhaks ja tän tyypistä. Sitten kun ne lapset on tuolla kaukana, niin miten mä selviän sitten joskus. Miten mä joskus selviän ja mihin tää maailma on menossa ja tälleen, että miten tämmöset yksinäiset, vanhat mummot selviää. Onks ne jossain laitoksessa tai onks laitoksia enää ollenkaan? Mitä tää eläkeikä tuo nyt tullessaan? Vai onks se niin, että jokaisen on selvittävä omin avuin – luultavasti. (H29 suuret ikäluokat, nainen)

8.2 Tavanomaiset auttamissuhteet

Tuula¹¹ on naimisissa ja hänellä on kaksi aikuista tytärtä sekä neljä lastenlasta. Lasten perheet asuvat toisella paikkakunnalla. He eivät tapaa kovin usein, mutta pitävät yhteyttä puhelimitse, sähköpostitse ja tekstiviestein lähes viikoittain. Tuulan äiti on kuollut muutamia vuosia sitten, mutta hänen isänsä on elossa. Isä asuu myös eri

11 Nimi muutettu.

paikkakunnalla ja häneen Tuula pitää yhteyttä joka viikko. Muista lähisukulaisista Tuula mainitsee kaksi siskoa ja veljen. Siskoihin hän on yhteydessä jotakuinkin kuukausittain ja veljeen harvemmin. Lisäksi Tuula toteaa olevansa jonkin verran yhteydessä vanhempiensa sisaruksiin, serkkuihinsa sekä myös puolisonsa sukulaisiin. Miehen puolen sukulaisuuksia on kerran kolmessa vuodessa ja myös omia sukulaisiaan hän tapaa erilaisissa juhlissa, kuten häissä ja ristiäisissä. Tuulan suvussa on ollut joitain pieniä kahnauksia, mutta ei mitään vakavampia riitoja tai välirikkoja. Anopille Tuula on loukkaantunut muutamia kertoja. Tuulalla on puolisonsa kanssa viitisen ystäväpariskuntaa, joiden kanssa heillä on yhteisiä juhlia ja muita kokoontumisia. Tuulalla on myös joitain omia ystäviä, työkavereita ja naapureita, joiden kanssa hän viettää aikaa satunnaisesti.

Kun Tuulan äiti oli elossa ja vakavasti sairaana, Tuula antoi hänelle muutaman vuoden ajan hoiva-apua ja teki erinäisiä kotitöitä, kuten siivousta. Lapsiaan Tuula ja hänen miehensä ovat auttaneet lastenhoidossa aina tarvittaessa, mutta auttamismahdollisuuksia on kaventanut perheiden välimatka. Tulevaisuudessa on tarkoitus loma-aikoina hoitaa lapsenlapsia pidempiä pätkiä kerrallaan. Tuula myös muistelee, kuinka he auttoivat aikoinaan paljon hänen aviomiehensä siskon kahta pientä lasta, kun tämä kuoli yllättäen. Tuula on osallistunut joskus talkootöihin ja kertoo myös työssään auttavansa jatkuvasti ihmisiä. Tuula on miettinyt vapaaehtoistyön tekemistä, mutta ei ole ajanpuutteen vuoksi ryhtynyt siihen.

Tuula on auttamishaluinen ihminen. Auttamisen määrään kuitenkin vaikuttavat mahdollisuuksien puute, sillä lapset ja lapsenlapset asuvat etäällä eikä avulle ole nykyisin suurta tarvettakaan lähipiirissä. Tuula itse ei juuri tarvitse ulkopuolista apua. Tuulan mielestä yhteiskunnalla on velvollisuus tukea perheitä, mutta toisaalta hän näkee myös perheellä olevan vastuu läheisten huolenpidosta. Tuula sanoo, että auttamisessa on olennaista vastavuoroinen huomioiminen ja hänen mielestään rahan vastikkeeton antaminen ulkopuoliselle on vaikeaa.

Tavanomaisen auttamisen mallissa tiiviit sukulaiskontaktit keskittyvät lähisukulaisiin, kuten lapsiin, vanhempiin ja sisaruksiin. Muihin sukulaisiin pidetään vähemmän yhteyttä ja heitä tavataan satunnaisesti. Ystäväverkostot ovat pienehköjä, joskin nuorilla ne ovat laajempia kuin heidän vanhemmillaan. Toisaalta vaikka ystävyyskontaktit saattavat olla määrällisesti vähäisiä, ne ovat yleensä vireät sisältäen yhteydenpitoa ja yhteistä ajan viettoa.

Avun piiri on edellistä mallia laajempi, mutta se keskittyy ennen kaikkea perheeseen ja lähisukulaisiin sekä vähemmässä määrin myös lähimpiin ystäviin. Apua myös annetaan enemmän ja useammin kuin nuukkojen auttamissuhteiden mallissa. Erottavana tekijänä on myös auttaminen suhteessa sisaruksien perheeseen sekä muihin sukulaisiin ja ystäviin. Edellisessä mallissa auttamissuhteet suuntautuivat erityisesti sukulinjassa nuoremmille, mutta tässä myös sivuttain sekä vahvemmin vanhemmillemme. Voittopuolisesti suuret ikäluokat ovat apua antava taho ja nuorempi polvi avun vastaanottaja. Mallille on kuitenkin edellistä vahvemmin ominaista avun vaihto, ei

ainoastaan yksipuolinen saaminen tai antaminen, joskin ikävaihe ja sen mukaiset tarpeet aiheuttavat epäsymmetriaa avun vaihdossa eri sukupolvien välille.

Auttaminen on myös edellistä mallia jatkuvampaa ja laajempaa. Auttamisen muodot ovat monimuotoisemmat mutta määrittyvät tässäkin tavallisesti tilannekohtaisesti. Tyypillisiä auttamismuotoja ovat arkinen käytännönapu, kuten kotityö-, hoito-, korjaus- tai kuljetusapu.

No, kaupassakäynti on aina semmonen juttu, kun [äidille] menee, niin käyn kaupassa, mutta hän haluaa päästä itsekin, että pääsee mukaan sinne. – – Ja vaikka hän itse sanoo, että hän ei ainakaan halua kenenkään nurkkiin tulla, mutta katotaan nyt sitten. Mut sit taas kun ajattelee, mitä on nähnyt tuolla maailmalla, niin isovanhemmillä on tärkeä, että niistä pidetään huolta sillä tavalla, että ne saa olla kotona. Tää on tilanne, josta ei tiedä, miten se nyt muuttuu sitten. – – [Lapsien luona] me ollaan käyty ja annettu lastenhoitoapua tai sitten ne on ollu meillä, et niitten kanssa on ollut tämmöstä tiiviimpää apua. Ja kaupungissa lastenhoitoapu, niin se on kyllä melkein se kaikkein tärkein juttu, mitä on sitten kuljettamista jostain jonnekin. (H34 suuret ikäluokat, nainen)

Suhtautuminen auttamiseen on mallissa pääsääntöisesti myönteistä, vaikka se onkin usein ”tarveperustaista” eli kun apua syystä tai toisesta tarvitaan, sitä mahdollisuuksien mukaan yleensä myös annetaan.

Kyllä monesti, vaikka ois kuinka väsynyt, niin kyllä loppuun teen, mä oon semmonen. Musta tuntuu, että mä jättäisin heitteille omaiseni, jos en mä auttais. Että kyllä se toisaalta on siitä halustakin, että mä haluan, että hänellä [äidillä] olis hyvä loppuelämä, hänellä ois hyvä olla ja hänellä ois kaikki asiat siellä kunnossa. Mulle tulee ittelleni silloin hyvä olo, kun mä tiedän, että hällä on hyvin asiat, että siinä on vähän molempia. – – Nuorten suhteen taas, niin en mä tiedä, onks siinä nyt niin velvollisuudentunnettakaan. Mä tykkään sillain, että jos musta on jotain apua, niin mä autan. Sekin tuntuu sillain, että siinä tulee semmonen mielihyvän tunne, että mä voin auttaa niitä jossain asiassa, jos se helpottaa niitten elämää tai sitä tilannetta tai jotain. (H33 suuret ikäluokat, nainen)

8.3 Laajat auttamissuhteet

Yrittäjänä toimiva Seppo¹² asuu kahdestaan vaimonsa kanssa. Heillä on kaksi yhteistä poikaa, jotka ovat jo aikuisia ja muuttaneet pois vanhempiansa luota. Sepon isä on kuollut, mutta äiti on elossa ja asuu vanhainkodissa. Muista sukulaisista Seppo mainitsee siskon ja tämän lapset, vanhempien sisaruksia, serkkuja ja pikkuserkkuja sekä heidän perheensä. Lapsiinsa Seppo on tiiviisti yhteydessä, samoin äitiinsä, jota hän käy tapaamassa hoitokodissa. Seppo kertoo pitävänsä usein yhteyttä myös siskoonsa ja

12 Nimi muutettu.

tämän aikuiseen lapseen sekä setänsä perheeseen ja kolmeen serkkuunsa, joiden kanssa hän kertoo vallitsevan tietynlainen ”yhteistyö- ja avunantosopimus”. Ystävyyssuhteista Seppo ei juuri puhu, mutta epäsuorasti haastattelusta ilmenee, että hänen sosiaalinen elämänsä on vilkasta. Sepon poika kertoo omassa haastattelussaan, että hänen vanhemmillaan on aktiivinen naapurusto, jossa ihmiset ovat paljon tekemisissä keskenään ja järjestävät yhteisiä tapahtumia, joihin Sepon lapsetkin joskus osallistuvat.

Äitiään Seppo auttaa paljon ja vähentää näin työvoimapulasta kärsivän hoitokodin henkilökunnan työtaakkaa. Seppo hoitaa muun muassa kaikki äitinsä raha-asiat ja muut juoksevat asiat, tekee mahdolliset tarvikeostokset ja antaa hänelle kuljetusapua tarvittaessa. Samoin Seppo auttaa leskeksi jäänyttä siskoaan sekä tämän aikuista poikaa tarpeen mukaan erinäisten asioiden selvittämisessä ja hoitamisessa. Seppo kertoo myös, että oli kerran ottamassa tuttavaperheen heille asumaan näiden jouduttua taloudelliseen ahdinkoon, mutta he olivat onnistuneet ratkaisemaan itse tilanteensa. Sepon auttaminen ei ole tavallisesti rahallista, mutta pojilleen hän on antanut taloudellistakin apua. Ennen kaikkea auttaminen, kuten myös avun saaminen, painottuu käytännön apuun, kuten remontti- ja korjausapuun sekä erityisesti asiakirjojen laatimiseen ja muiden virallisten asioiden hoitamiseen.

Seppo on käyttänyt myös henkilökohtaisia suhteitaan ja mainettaan toisten auttamiseen, esimerkiksi työpaikan hankkimiseksi. Seppo on osapuolena vastavuoroisen auttamisen järjestelmässä, jossa eri tahot osaavat tai tietävät eri asioita ja voivat siten auttaa toinen toisiaan. Tämä koskee myös Sepon aiemmin saamaa apua. Hän muistelee, että heidän taloaan olivat aikoinaan rakentamassa hänen isänsä, setiään ja isän ystäviä. Nykyisin Seppo vaikuttaa olevan enemmän auttavana kuin autettavana osapuolena. Hän kuitenkin korostaa ihmisten vastuullisuutta huolehtia itse itsestään, eikä näe sinänsä esimerkiksi sukulaisilla olevan velvollisuutta auttaa toisiaan. Hän kuitenkin toteaa, että yhteiskunnalla on velvoite auttaa niitä, jotka eivät itse pärjää.

Laajan auttamissuhteen mallille on ominaista edellisiä malleja monipuolisemmat sosiaaliset suhteet sekä laajempi verkostoituminen. Aktiivisia kontakteja on paljon ja ne ulottuvat etäisempiin sukulaisiin, ystäviin, työtovereihin ja naapureihinkin. Myös suvun tapaamisiin ja muuhun yhteistoimintaan osallistutaan enemmän.

Meillä on semmonen pingisorukka ja korttiporukka – – tässä naapurustossa, ihan naapureita kaikki. Ei me muita oteta tänne korttiporukkaan. Pingisorukkaan nyt voidaan joskus ottaa joku, kaks kertaa viikossa pelataan pingistä tuolla. – – (H35 suuret ikäluokat, mies)

Apua vaihdetaan laajasti eri tahojen, sukulaisten sekä ystävien tai tuttavien, välillä ja auttamiseen asennoidutaan hyvin myönteisesti. Erona edelliseen auttamismalliin tässä ilmenee vahvempi ja jatkuva pyrkimys auttamiseen: apua vaihdetaan jatkuvasti erilaisten asioiden yhteydessä, eikä vain ajoittain tai tilannekohtaisesti.

Että jos joltain puuttuu huonekaluja tai joku on muuttamassa, niin täällä olisi sulle mattoja ja täällä olisi sulle kirjahyllyä, että tarvitsetko. Että ne kierrätetään. Äitikin aina kerää kaikki tavarat, sellaiset, mitä se ei enää käytä, niin se vie mummolaan ja siellä ne käy läpi. Että mitään ei heitetä pois [nauraa]. Joku voi tarvita. – – Mä olen vähän semmoinen, että – – joillekin kun syntyy vauvoja, niin mä olen heti tarjoamassa, että tarvitsetteko te sitä tai tarvitsetteko te tätä, että mulla on täällä lastenvaatteita – – (H09 nuorin polvi, nainen)

Auttaminen on myös monipuolista kattaen laajalti avun eri muodot. Erityispiirteinä mallissa tulevat esiin ystävien ja/tai sukulaisten apuringit, joissa vaihdetaan vastavuoroisesti tietoa, materiaaleja ja käytännön apua. Seuraavassa haastateltava vastaa kysymykseen, pyydetäänkö häneltä usein apua:

No, sitä tulee aika usein. Mutta ne on ja semmosia melkein, että lainaa markka tai joku vastaava, lainaa sitä vehjettä tai työkalua. Niitä lainataan yleensä aika paljon. – – On se hyvä, että saa korjattua jonkun tai tehtyä jotain, mitä kaveri haluaa. Ja sitten jos ei itellä satu olemaan, niin sitten voi pyytää siltä. Se on vähän semmosta, että molempiin suuntiin sitä mennään. Tässä naapurustossa on justiin tällöinen piiri, että kyllä melkein löytyy mitä vaan. – – Löytyy joka alan [osaajia]. Ainoo nyt on, että sähkömiestä ei oo tässä, kun joku ois tarvinnut. (H35 suuret ikäluokat, mies)

Auttamisrinkien yhteydessä tulee esiin myös avun vastavuoroisuus, jota ei välttämättä itsessään korosteta, mutta auttamisrinkien perusta on juuri vastavuoroisuudessa. Seuraavassa sitaatissa nuoreen polveen kuuluva mies pohtii auttamisrinkinsä ulkopuolisten tahojen avunpyyntöjen omituisuuksia.

Mut sen minkä mä oon huomannut, niin tän oman piirin ulkopuoliset hommat, kun joku kysyy, että pitäis saada jotain sähkömiestä jonnekin. Silleen tää on ärsyttävä homma tää sähkömiehen työ. Niissäkin on semmonen, mitä on jätkien kanssa naurettu, että toteutus pitäis olla heti, mikään ei sais maksaa mitään ja sitten ne materiaalit pitäis työnantajalta varastaa suunnilleen. (H03 nuorin polvi, mies)

Eräs mielenkiintoinen laajojen auttamissuhteiden mallissa esiin tuleva auttamisen muoto on toisten asioiden edistäminen omilla henkilökohtaisilla suhteilla, joista esimerkiksi seuraava haastateltava kertoo.

Mä oon niinku hyvä tekemään asiakirjoja eli ja sitten mulla on iso henkilöverkosto, mä pystyn aika paljon selvittämään asioita niinku taustatöitä tekemään ja otta- maan suhteita ja kysymään ihmisiltä apua ja muuta sitten, niin se on mun voimani suhteet sitten. Ja sitten mä oon hyvä kirjoittamaan asiakirjoja. – – Systerin poj[ika] oli työttömänä pitkään ja se teki velkaa sitten ja – – kaiken näköistä ja mä sitten järkkäsin hänelle asuntohommia ja järkkäsin hänet sitten, että hän pääsi tohon erään kaupungin tohon sosiaalihuollon puolelle ja puhuin sitten ohi systeemeistä. (H02 suuret ikäluokat, mies)

Myös laajojen auttamissuhteiden mallissa auttamisen keskiössä ovat ennen kaikkea vanhemmat, lapset ja sisarukset perheineen, mutta erona tavanomaisten auttamissuhteiden malliin on auttamisen määrä ja vahvempi vastavuoroisuus tai monisuuntaisuus.

8.4 Yhteenveto

Edellä esitetyt auttamisen mallit voidaan tiivistää seuraavasti. Niukkojen auttamissuhteiden mallissa auttaminen on vähäistä ja satunnaista. Auttaminen kulkee sukulinjassa lähinnä pystysuorasti ja erityisesti lapsien suuntaan. Tavanomaisten auttamissuhteiden mallissa apu on runsaampaa ja säännöllisempää, joskin silti satunnaista. Auttaminen kulkee myös vaakatasossa, ennen kaikkea sisarusten perheille, mutta vähemmässä määrin myös muille sukulaisille ja ystäville. Laajojen auttamissuhteiden mallissa apu on monipuolista ja jatkuvaa. Sukulinjassa sitä annetaan molempiin suuntiin niin pystysuoraan kuin vaakatasossakin. Lisäksi ystävien välinen auttaminen on muita malleja korostuneempaa.

Mallit ovat aineistosta tehtyjä tiivistyksiä, joten autenttiset tapaukset eivät välttämättä vastaa niitä sellaisenaan. Teemahaastatteluaineiston pohjalta ei voida myöskään esittää määrällisiä jakaumia malleista, sillä yksittäiset haastattelut voivat sijoittua niiden välimaastoon ja niissä voi esiintyä useamman mallin piirteitä, kuten vaikka itsejärjäämisen eetosta ja tavanomaista auttamista.

Myöskään mallien taustoihin ei ole tässä puututtu ja se vaatiikin pitemmälle menevää analyysiä. Periaatteessa mallien taustoja voidaan testata kvantitatiivisin menetelmin lomakehaastatteluaineiston avulla. Kuten jäljempänä esitetään, suurten ikäluokkien aikuisilla lapsilla sukulaisten suuri lukumäärä lisää voimakkaasti todennäköisyyttä saada käytännön apua. Vastaavasti antaminen on vähäistä niiden joukossa, joilla on vähän elossa olevia sukulaisia; toisin sanoen apua ei voida vaihtaa, mikäli ei ole autettavia tai auttavia ihmisiä. Voidaan myös olettaa, että nuorilla on enemmän ystävyyssuhteita ja muita sosiaalisia kontakteja sekä mahdollisesti myös elossa olevia sukulaisia kuin vanhemmilla. Näin ollen niukkojen auttamissuhteiden mallissa painottuvat iäkkäämmät henkilöt ja nuoret ovat taas vahvemmin edustettuina kahdessa muussa auttamisen mallissa.

Auttamisen mallien tarkoitus ei olekaan esittää, että tietynlaiset auttamissuhteet olisivat joillekin ihmisille tai suvuille luontaisia tai pysyviä. On selvää, että esimerkiksi persoonallisuus vaikuttaa auttamishalukkuuteen, mutta käyttäytymistä muokkaavat myös oma elämänvaihe ja elämäntilanne. Esimerkiksi puolison kielteinen tai kannustava suhtautuminen auttamiseen todennäköisesti muokkaa yksilön käyttäytymistä.

Toisaalta on mahdollista, että henkilöiden auttamistavat heijastavat myös sukujen tai yhteisöjen auttamiskulttuureja ja aineistossa esiintyy tapauksia, joissa vanhemman ja lapsen auttamistapojen tai -mallien sisällöt ovat hyvin samantapaiset eli auttamis-

käytännöt kulkevat suvuissa ainakin muutaman sukupolven ajan. Erityisistä auttamiskulttuureista puhuminen edellyttää kuitenkin vielä huomattavasti pidemmälle menevää analyysyä.

Taulukko 2. *Auttamisen mallit.*

	Niukat auttamissuhteet	Tavanomaiset auttamissuhteet	Laajat auttamissuhteet
Avun määrä	Vähän ja satunnaisesti	Reiluhkosti, mutta epäsäännöllisesti	Paljon ja jatkuvasti
Autettavien piiri	Autettavien ja auttajien piiri rajoittuu läheisimpiin sukulaisiin (lapset, lapsenlapset, vanhemmat)	Autettavien ja auttajien piiri keskittyy perheeseen ja lähimpiin sukulaisiin (vanhemmat, lapset, lapsenlapset, sisarukset) sekä vähemmässä määrin myös etäisempiin sukulaisiin ja ystäviin	Laaja autettavien ja auttajien piiri; perhe, lähisukulaiset, muut sukulaiset, ystävät, naapurit
Auttamissuhteen pääsuunta	Pystysuorasti sukulinjassa, erityisesti alaspäin	Pystysuorasti ja vaakatasossa sukulinjassa, suhteellisen monisuuntaisesti	Pystysuoraan, vaakatasossa ja poikittain sukulinjassa, vahvan monisuuntaisesti
Auttamistilanteet	Yksittäiset erityistilanteet	Auttamistilanteet painottuvat ajoittaisiin tilannekohtaisiin tarpeisiin ja tapahtumiin	Auttamistilanteet eivät rajoitu vain erityisiin tilanteisiin, vaan auttaminen on jatkuva osa arkipäiväistä elämää
Auttamisen muodot	Auttaminen rajoittuu sisällöltään muutamaan eri avun muotoon, kuten kotityö- tai lastenhoitoapuun	Auttaminen sisältää useita avun muotoja, kuten hoiva-, remontti- ja lastenhoitoapua sekä taloudellista tukea	Auttamisen sisältö on monipuolista käsittäen laajasti käytännön ja taloudellisen avun muotoja Mallille on ominaista myös avun organisoiminen; muodostetaan erilaisia piirejä, joissa vaihdetaan tietoa, materiaaleja tai käytännön palveluksia

9 ONKO AUTTAMINEN VELVOLLISUUS?

Tässä luvussa tarkastelemme sitä, pitävätkö vastaajat sukulaisten velvollisuutena auttaa toisiaan ja miten asenteet liittyvät konkreettiseen auttamiseen. Kyselylomakkeessa vastaajille on esitetty yhteensä 12 väittämää, jotka mittaavat neljää eri ulottuvuutta: isovanhempien velvollisuuksia omia lapsiaan ja lapsenlapsiaan kohtaan, lasten velvollisuuksia omia vanhempiaan kohtaan, omaisten auttamiseen liittyviä asenteita sekä perheen ja yhteiskunnan väliseen vastuuseen liittyviä hyvinvointiasenteita. Nämä 12 väittämää on koottu osittain muunneltuina useasta kansainvälisestä tutkimuksesta¹³.

Arvioitaessa saatuja tuloksia on hyvä pitää mielessä se, että alun perin asennevääntämiin oli viisi eri vastausvaihtoehtoa. Analyysyjä ja kuvioita varten ne tiivistettiin kolmeen luokkaan, koska muuten joihinkin vastausluokkiin olisi tullut liian vähän tapauksia. Summamuuttujissa käytettiin kuitenkin alkuperäisiä viisiluokkaisia muuttujia. Lisäksi on muistettava, että suurten ikäluokkien vanhempia on aineistossa vähän, ja heistä lähes kaikki ovat naisia. Vanhimman polven vastausten prosenttiosuudet ovatkin vain suuntaa antavia, eikä heidän kohdallaan ole mielekästä tehdä esimerkiksi sukupuolten välisiä vertailuja.

9.1 Käsitukset isovanhempien velvollisuuksista

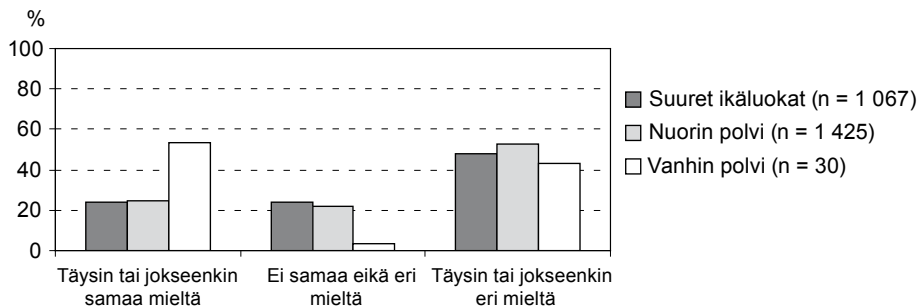
Isovanhempien velvollisuuksiin liittyviä asenteita on kartoitettu kolmella asennevääntämällä:

- Isovanhempien velvollisuus on hoitaa pieniä lapsenlapsia.
- Isovanhempien velvollisuus on edistää lastenlasten ja heidän perheensä taloudellista turvallisuutta.
- Isovanhempien tulee ottaa vastuu lapsenlapsistaan, jos lasten vanhemmat eivät siihen jostain syystä kykene.

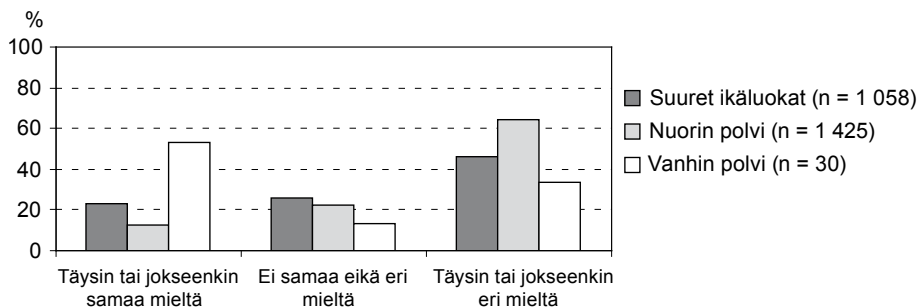
Isovanhempien velvollisuuksia lapsiaan ja lapsenlapsiaan kohtaan pidetään ylipäätään melko vähäisinä (kuviot 30 ja 31, s. 90). Noin neljäsosa suurista ikäluokista ja nuorimmasta polvesta on samaa mieltä kahden ensimmäisen väitteen kanssa (kuviot 30 ja 31). Vasta hätätilassa odotetaan, että isovanhemmat tulevat lastensa avuksi (kuvio 32, s. 90). On kuitenkin huomioitava, että sukupolvien välillä on selkeitä eroja asenteissa, sillä vanhin polvi korostaa isovanhempien velvollisuuksia kahta muuta tutkittua sukupolvea enemmän (liitetaulukko 114). Yli 70 prosenttia suurten ikäluokkien vastaajista on sitä mieltä, että isovanhempien tulee ottaa vastuu lapsenlapsistaan, jos lasten vanhemmat eivät siihen jostain syystä kykene. Nuorimmasta polvesta samaa mieltä on yli puolet.

¹³ Usean Euroopan maan käsittävät SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) ja Generation and Gender -hankkeet, ruotsalainen Familjeband mellan generationer (Ulla Björnberg) sekä yhdysvaltalainen Lognitudinal Study of Generations 1971, 1985, 1988, 1991, 1994, 1997.

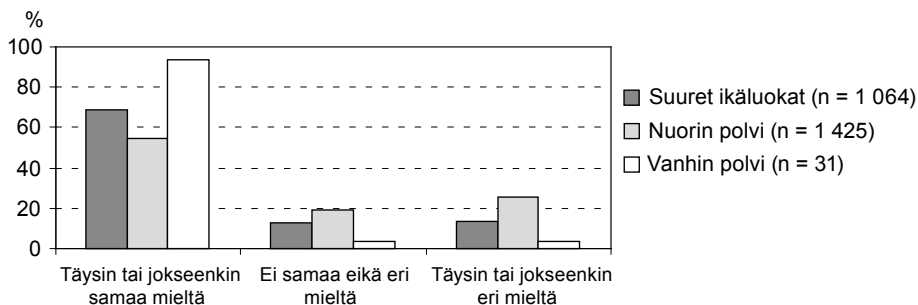
Kuvio 30. Isovanhempien velvollisuus on hoitaa pieniä lapsenlapsia (%).

Kuvio 31. Isovanhempien velvollisuus on edistää lastenlasten ja heidän perheensä taloudellista turvallisuutta (%).

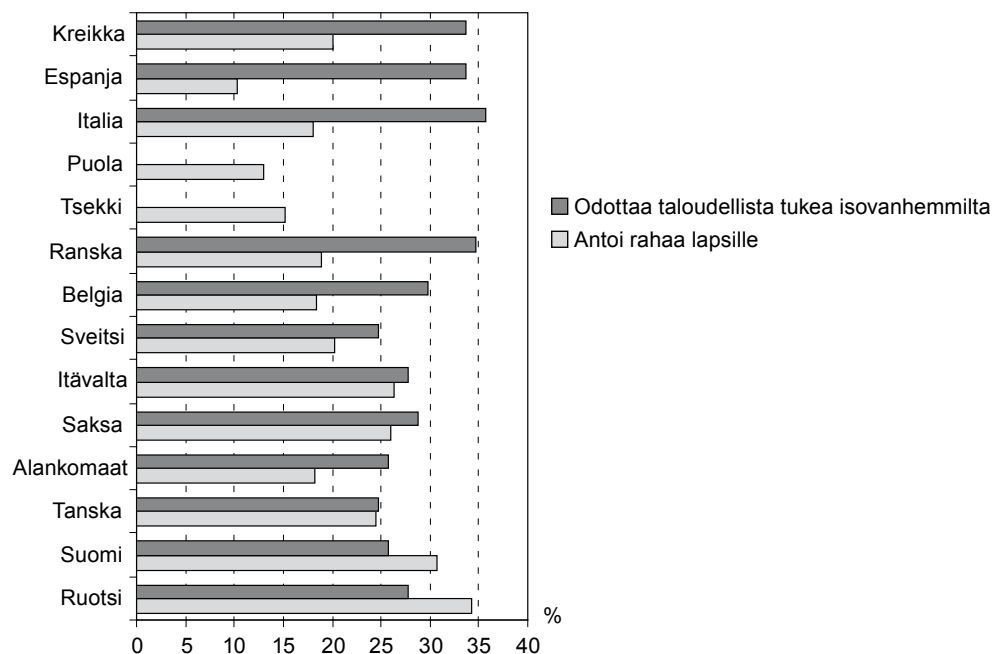
Kuvio 32. Isovanhempien tulee ottaa vastuu lapsenlapsistaan, jos lasten vanhemmat eivät siihen jostain syystä kykene (%).

Sukupuolten välisiä asenne-eroja tarkasteltaessa huomaamme miesten olevan naisia useammin sitä mieltä, että isovanhempien velvollisuus on auttaa lastenhoidossa ja tukea taloudellisesti. Sukupuolten väliset asenne-erot ovat kuitenkin sukupolvien välisiä eroja vähäisemmät. (Liitetaulukko 114.)

Mielipiteet ja käyttäytyminen eivät kuitenkaan aina vastaa toisiaan. Vertailu eräiden muiden Länsi-Euroopan maiden vuosina 1945–1950 syntyneisiin (kuvio 33) osoittaa, että Ruotsissa, Suomessa, Tanskassa, Alankomaissa ja Sveitsissä isovanhempia ei pidetä yhtä yleisesti velvollisina tukemaan lapsenlapsiaan kuin muualla Euroopassa. Silti suomalaiset ja ruotsalaiset ovat käytännössä antaneet taloudellista tukea (yli 250 euroa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana) lapsilleen yleisemmin kuin muualla. Muualla Euroopassa, erityisesti Belgiassa, Ranskassa, Italiassa, Espanjassa ja Kreikassa, asenteiden ja käyttäytymisen suhde on päinvastainen: taloudellista tukea isovanhemmilta edellyttäviä on huomattavasti enemmän kuin apua antavia vanhempia. Tsekistä ja Puolasta ei toistaiseksi ole tietoa asenteista, mutta taloudellisen tuen antaminen on näissä maissa harvinaista. Asiaan vaikuttaa muun muassa se, että lapset muuttavat Pohjoismaissa aikaisemmin pois kotoa, jolloin näiden avustaminen on ajankohtaisempaa jo nuorempana.

Kuvio 33. Myönteinen asenne isovanhempien velvollisuuteen tukea lapsenlapsiaan taloudellisesti ja vanhempien lapsilleen antama taloudellinen tuki (> 250 euroa) eräissä Länsi-Euroopan maissa 2000-luvun alussa niillä vuosina 1945–1950 syntyneillä, joilla on lapsia.

9.2 Käsitukset lasten velvollisuuksista

Lasten velvollisuuksiin liittyviä asenteita on mitattu kyselylomakkeessa kolmella väittämällä:

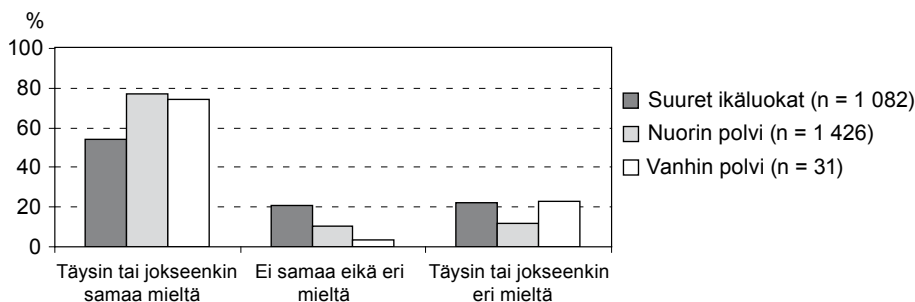
- Lasten tulisi ottaa vastuu vanhempiensa auttamisesta silloin, kun vanhemmat tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa.
- On luonnollista, että tyttäret ottavat enemmän hoitovastuuta vanhemmistaan kuin pojat.
- Lasten tulee ottaa vanhemmat luokseen asumaan silloin, kun vanhemmat eivät kykene enää asumaan itsenäisesti.

Vastaajat ovat enimmäkseen samaa mieltä siitä, että lasten tulee ottaa vastuu vanhempien auttamisesta, kun vanhemmat tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa (kuvio 34). Suurista ikäluokista yli puolet, suurten ikäluokkien lapsista lähes neljä viidestä ja suurten ikäluokkien vanhemmista noin kolme neljästä on tätä mieltä.

Suomen tasa-arvoon pyrkivä perhekulttuuri näkyy puolestaan toisen väitteen vastauksissa, verrattaessa kahta nuorempaa sukupolvea vanhimpaan. Noin joka viides suurista ikäluokista ja heidän lapsistaan on sitä mieltä, että tytärten tulisi ottaa luonnostaan enemmän hoitovastuuta vanhemmistaan kuin poikien, mutta vanhimmasta sukupolvesta tätä mieltä on lähes kaksi viidestä vastaajasta. (Kuvio 35.)

Myös usean sukupolven asuminen samassa kotitaloudessa on nykyisen pohjoismaisen perhekäsityksen mukaan melko vieras ja reilusti yli kaksi kolmesta torjuu väittämän ”Lasten tulee ottaa vanhemmat luokseen asumaan silloin, kun vanhemmat eivät kykene enää asumaan itsenäisesti”. Yllättäen vanhimmalla sukupolvella on kaikkein jyrkin vastustus useamman sukupolven yhteiseloon, sillä yli 80 prosenttia heistä on täysin tai jokseenkin eri mieltä tämän väittämän kanssa. Vielä useammin erimielisiä ovat suurten ikäluokkien naiset. (Kuvio 36; liitetaulukko 115.)

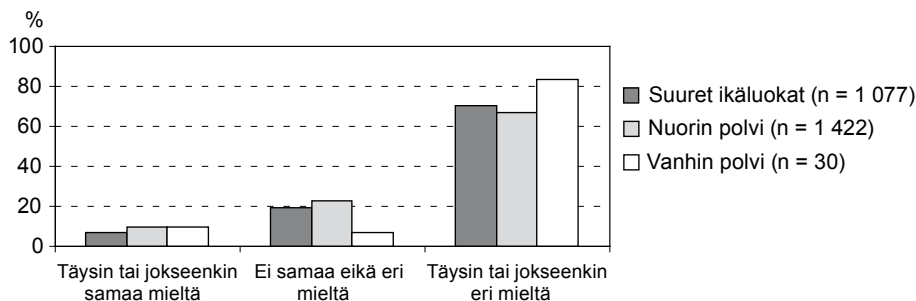
Kuvio 34. Lasten tulisi ottaa vastuu vanhempiensa auttamisessa silloin, kun vanhemmat tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa (%).

Kuvio 35. On luonnollista, että tyttäret ottavat enemmän hoitovastuuta vanhemmistaan kuin pojat (%).

Kuvio 36. Lasten tulee ottaa vanhemmat luokseen asumaan silloin, kun vanhemmat eivät kykene enää asumaan itsenäisesti (%).

9.3 Avun antaminen omaisille

Vastaajien asenteita omaisille annettavaan apuun on kyselylomakkeessa selvitetty kolmella väitekysymyksellä:

- Kun autan omaistani, odotan saavani häneltä apua sitten, kun itse sitä tarvitsen.
- Annan apua ja tukea vain sellaisille omaisille joista pidän.
- Omaiseni vaativat minulta liikaa.

Suuret ikäluokat ja heidän vanhempansa asennoituvat nuorinta polvea pyyteettömämmin auttamiseen. Väitteen ”Kun autan omaistani, odotan saavani häneltä apua sitten, kun itse sitä tarvitsen” kanssa on eri mieltä yli puolet näihin sukupolviin kuuluvista vastaajista (kuvio 37, s. 94). Suurten ikäluokkien lapset puolestaan odottavat muita ryhmiä huomattavasti useammin saavansa vasta-apua auttaessaan omaisiaan, sillä heistä vain reilu kolmannes ilmoittaa olevansa eri mieltä kyseisen väitteen kanssa. Myös henkilökohtaisissa haastatteluissa vastavuoroisuuden odotus nousee esiin:

Ehkä se perheenjäsenten velvollisuus auttaa toisiaan tulee jokaisen omasta sisimmästä, että kyllä mä koen sitä olevan jonkin verran omia vanhempia kohtaan.

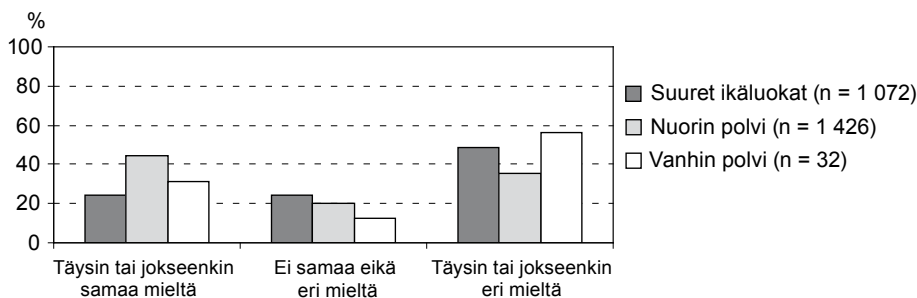
Nyt varsinkin, kun tietää, minkälaista tää lastenhoito on, aika rankkaa. Niin, että haluaisi sitten omalta puoleltansa auttaa omia vanhempiansa myöhemmin, kun he on vanhempia. Mutta kyllä mä koen, että jonkinlaista velvollisuutta on. (H18 nuorin polvi, nainen)

No, tuota sitä autetaan just esimerkiksi, jos aattelee tätä miespuolista serkkua, joka auttaa meitä vaikka tuota nuissa tietokoneasioissa, niin hän on nyt sitten auttanut niissä muutaman kerran. Ja sitten minä ja mun mies ollaan autettu häntä ja hänen avopuolisoaan näissä muutoissa. (H17 nuorin polvi, nainen)

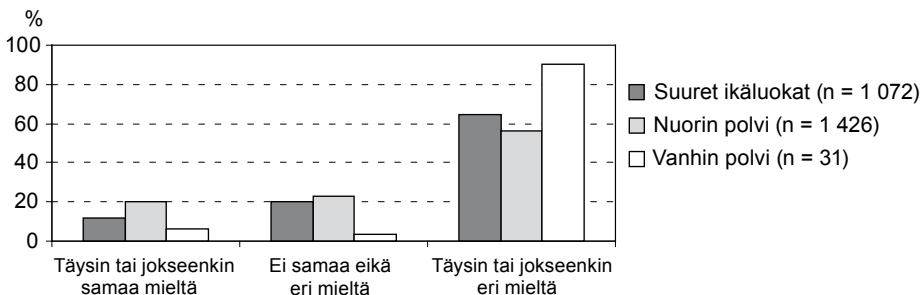
”Annan apua ja tukea vain sellaisille omaisille joista pidän” -väittämän kohdalla erot suurten ikäluokkien ja heidän lastensa asenteiden välillä ovat kuitenkin jo pienemmät, ja noin 60 prosenttia molemmista ryhmistä on eri mieltä väitteen kanssa (kuvio 38). Suurten ikäluokkien vanhemmista melkein kaikki ovat eri mieltä tämän väittämän kanssa.

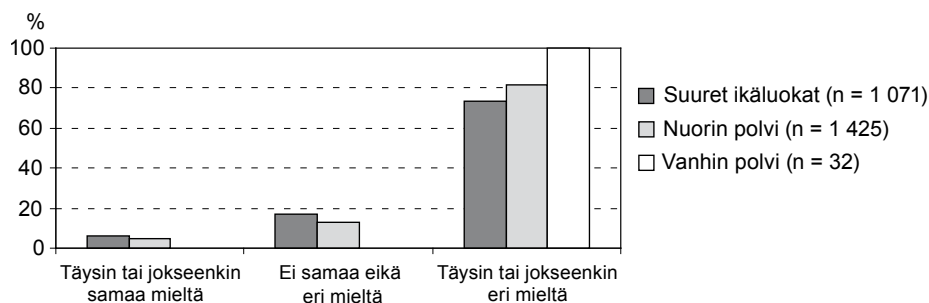
Suuri osa vastaajista torjuu myös väittämän ”Omaiseni vaativat minulta liikaa”. Vanhimpiaan sukupolveen kuuluvista kukaan ei ole sitä mieltä ja suurista ikäluokista ja heidän lapsistaankin täysin tai jokseenkin samaa mieltä on vain viitisen prosenttia (kuvio 39). Sukupuolten väliset erot omaisten auttamiseen liittyvissä asenteissa ovat suhteellisen vähäisiä kaikkien kolmen tutkitun sukupolven sisällä (liitetaulukko 116.)

Kuvio 37. Omaisiltaan vastavuroista apua odottavat vastaajat (%).

Kuvio 38. Vastaajat, jotka antavat apua ja tukea vain sellaisille omaisille, joista pitävät (%).

Kuvio 39. Vastaajat, joiden mielestä omaiset vaativat heiltä liikaa (%).

9.4 Perheen vai yhteiskunnan vastuu?

Eräs hyvinvointipolitiikan keskeisistä tutkimusalueista on hyvinvointivaltion legitimitettä kartoittava tutkimus. Sukupolvien ketju -tutkimushankkeen lomakehaastatteluaineistoissa selvitettiin vastaajien asenteita vanhusten auttamiseen (ks. myös Tanskanen ja Danielsbacka 2009). Lomakkeessa kysyttiin, miten perheen ja yhteiskunnan vastuu tulisi jakaa seuraavissa asioissa:

- vanhusten taloudellinen tukeminen
- vanhusten auttaminen arkipäivän askareissa, kuten siivouksessa ja pyykinpesussa
- vanhusten hoivaaminen, kuten peseytyminen, pukeutuminen ja syöttäminen.

Vastaajat mieltävät vanhusten taloudellisen tukemisen lähinnä yhteiskunnan velvollisuudeksi: noin kaksi kolmasosaa suurista ikäluokista ja heidän lapsistaan sekä selkeästi yli puolet suurten ikäluokkien vanhemmista on sitä mieltä, että vanhusten taloudellinen tukeminen on pääasiassa tai yksinomaan yhteiskunnan vastuulla (kuvio 40). Myös perhe koetaan jossain määrin vastuulliseksi, sillä noin 40 prosenttia vanhimmasta polvesta, kolmannes suurista ikäluokista ja hieman yli neljäsosa heidän aikuisista lapsistaan mieltää vanhusten taloudellisen tukemisen olevan yhtä paljon perheen kuin yhteiskunnan vastuulla.

Suurten ikäluokkien vanhempien lisäksi erottuvat suurten ikäluokkien naiset, joista lähes 40 prosenttia on sitä mieltä, että vanhusten taloudellinen tukeminen on yhtä paljon perheen ja yhteiskunnan vastuulla. Väite, että vanhusten taloudellinen tukeminen olisi ainoastaan perheen vastuulla, ei saa merkittävästi kannatusta minkään sukupolven keskuudessa. (Ks. liitetaulukko 116.) Vaikka taloudellista tukemista ei koeta velvollisuudeksi, asenne sitä kohtaan on kuitenkin myönteinen. Tämä nousee hyvin esiin erään nuorimman polven naisen teemahaastattelussa:

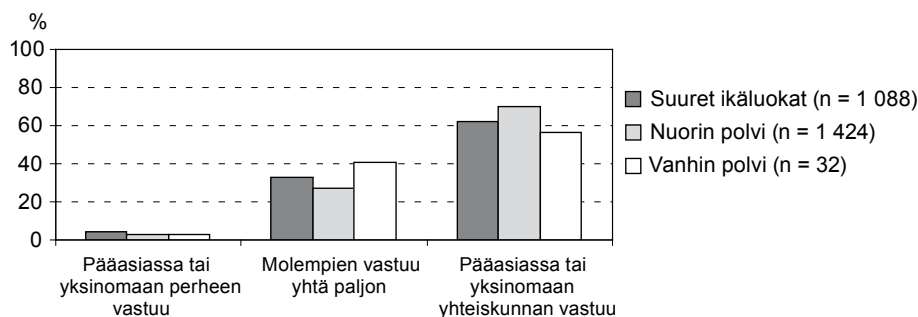
- – Taloudelliseen auttamiseen mun mielestä ei oo mitään velvollisuutta, vaikka oiskin perheenjäsen. Aika usein se on kuvioissa kuitenkin. Ja kyllä sitä ite vaikka auttais taloudellisesti, jos sellanen tarve tulisi. – –

- – Pystytkö ihan sanomaan, ketä ne vois olla, joita voisit ajatella auttavasi?
- – No, kyllä ihan omat vanhemmat olisi sellasia, että eipä juuri muut. (H18 nuorin polvi, nainen)

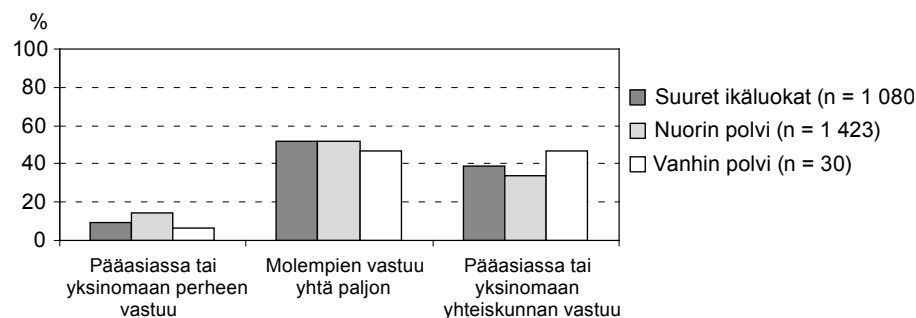
Käytännön auttamisessa perheen rooli korostuu jo hieman enemmän, sillä noin puolet kaikista vastaajista on sitä mieltä, että vanhusten auttaminen arkipäivän askareissa on yhtä paljon sekä perheen että yhteiskunnan vastuulla (kuvio 41). Hieman yli kolmannes suurista ikäluokista ja heidän lapsistaan taas pitää vanhusten käytännön auttamista pääasiassa tai yksinomaan yhteiskunnan asiaana. Vanhemman sukupolven vastauksissa korostuu muita enemmän näkemys siitä, että vastuu on yhteiskunnalla, sillä heistä vajaa puolet on tätä mieltä.

Myös vanhusten hoivan järjestäminen mielletään pääasiassa yhteiskunnan velvollisuudeksi. Noin puolet sekä suurista ikäluokista että heidän lapsistaan pitää pesemisen, pukemisen ja syöttämisen tapaisia tehtäviä pääasiassa tai yksinomaan yhteiskunnan

Kuvio 40. Vanhusten taloudellinen tukeminen (%).

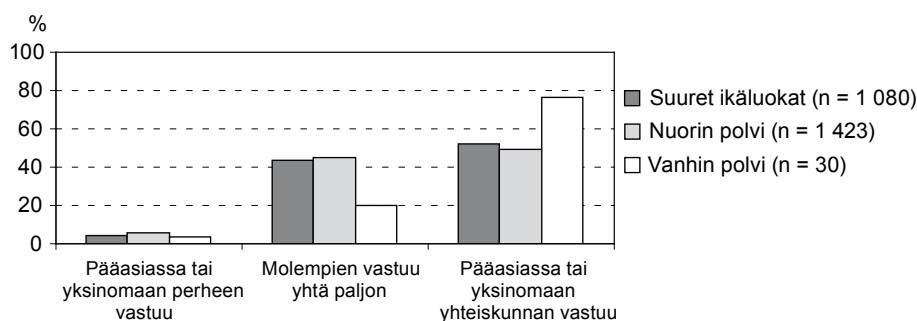

Kuvio 41. Vanhusten auttaminen arkipäivän askareissa, kuten siivouksessa ja pyykinpesussa (%).

velvollisuutena ja hieman yli 40 prosenttia yhtä paljon perheen ja yhteiskunnan velvollisuutena. Naisten vastauksissa korostuu miehiä useammin perheen ja yhteiskunnan vastuu, kun taas miehillä tulee useammin esille pelkästään yhteiskunnan vastuu. Kiinnostavaa on se, että vanhin polvi korostaa muita enemmän yhteiskunnan hoivavastuuta. Enemmän kuin kolme neljästä suurten ikäluokkien vanhemmista on nimittänyt sitä mieltä, että vastuu on pääasiassa tai yksinomaan yhteiskunnan. (Kuvio 42; liitetaulukko 116.)

Kuvio 42. Vanhusten hoivaaminen, kuten peseytyminen, pukeminen ja syöttäminen (%).

9.5 Auttamisasenteiden ulottuvuuksia

Edellä kuvatut vanhusten hoitoa koskevat asenteet tiivistetään seuraavassa faktori-analyysin avulla. Se perustuu muuttujien välisiin korrelaatioihin ja niiden taustalla oleviin yhteisiin tekijöihin. Faktori-analyysissä pyritään löytämään piileviä rakenteita eli faktoreita, jotka selittäisivät aineistossa havaittavan yhteisvaihtelun. Tässä tutkimuksessa faktorit on valittu pääkomponenttianalyysin avulla ja ne on rotatoitu varimax-menetelmällä. Rotatoitaviksi on otettu mukaan faktorit, joiden ominaisarvo on vähintään 1. Ominaisarvo kuvaa sitä, kuinka paljon yksittäiset faktorit selittävät aineiston yhteisvaihtelusta. Tässä esiin tulleet kolme faktoria selittävät 64,2 prosenttia kahdeksan muuttujan vaihtelusta¹⁴.

Muuttujien kommunaliteetit ilmoittavat, kuinka paljon yksittäisen muuttujan vaihtelusta pystytään selittämään kaikkien faktoreiden avulla. Vanhusten hoitoa koskevien muuttujien kommunaliteetit ovat varsin korkeita (taulukko 3, s. 98). Kolme faktoria selittää kaikkein voimakkaimmin sitä mielipidettä, että vanhusten hoivaaminen, kuten peseytyminen, pukeminen ja syöttäminen, ovat perheen, eivät yhteiskunnan vastuulla (muuttujan kommunaliteetti on 0,768).

¹⁴ Asennekysymyksiin sisältyvä väittämä ”on luonnollista, että tyttäret ottavat enemmän hoitovastuuta vanhemmistaan kuin pojat” jätettiin faktori-analyysistä pois, koska sen kommunaliteetti on melko alhainen (0,356).

Faktoreiden lataukset ilmoittavat, kuinka paljon faktori selittää kyseisen muuttujan vaihtelusta. Analyysissämme suurimmat lataukset ovat ensimmäisellä faktorilla, jota voidaan kutsua *perheen vastuuksi vanhuksista*. Sillä latautuvat väitteet vanhusten henkilökohtaisesta hoivaamisesta, näiden auttamisesta arkipäivän askareissa ja taloudellisesta tukemisesta. Toinen faktori korostaa *lasten vastuuta vanhemmistaan*. Sillä latautuvat väitteet lasten vastuusta antaa tarvittaessa vanhemmille hoivaa ja lasten vastuusta ottaa ikääntyvät vanhempansa asumaan luokseen silloin, kun he eivät enää kykene asumaan itsenäisesti. Myös auttamisen vastavuoroisuuden tähdentäminen latautuu varsin voimakkaasti toisella faktorilla, vaikka sen suurin lataus onkin kolmannella faktorilla. Kolmannen faktorin nimeämme *altruismiksi*. Sillä latautuvat väitteet korostavat auttamisen epäsymmetriaa ja pyyteettömyyttä eli avun antamisesta kaikille omaisille ilman vastavuoroisuuden oletusta ja ilman avun antamisen painostusta.

Faktorit heijastavat siten näkemystä auttamisesta toisaalta ulkoapäin tulleena velvollisuutena, toisaalta vapaaehtoisena ja mahdollisesti mieluisanakin toimintona. Seuraavassa pyrimme selvittämään, miten nämä asenteet vaihtelevat sukupolven, asumis-

Taulukko 3. Vanhusten hoitoa koskevien asenneväittämien kommunaliteetit ja faktorilataukset > 0,10 (n = 2 250).

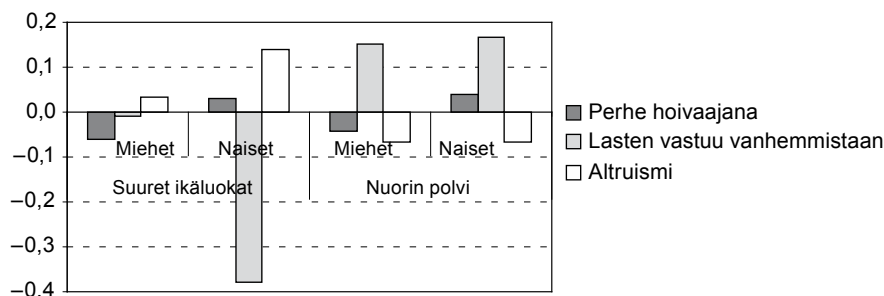
Asenneväittämät	Kommunaliteetit	Faktorilataukset (> 0,10)		
		Faktori 1	Faktori 2	Faktori 3
		Perheen vastuu	Lasten vastuu	Altruismi
Lasten tulisi ottaa vastuu vanhempiensa auttamisesta silloin, kun vanhemmat tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa	0,714	0,124	0,835	
Lasten tulee ottaa vanhemmat luokseen asumaan silloin, kun vanhemmat eivät kykene enää asumaan itsenäisesti	0,545	0,255	0,692	
Perheen vastuu: vanhusten taloudellinen tukeminen	0,623	0,784		
Perheen vastuu: vanhusten auttaminen arkipäivän askareissa, kuten siivouksessa ja pyykinpesussa	0,714	0,827	0,172	
Perheen vastuu: vanhusten hoivaaminen, kuten peseminen, pukeminen ja syöttäminen	0,768	0,858	0,176	
Eri mieltä: kun autan omaistani, odotan saavani häneltä apua sitten, kun itse sitä tarvitsen	0,556		-0,484	0,567
Eri mieltä: annan apua ja tukea vain sellaisille omaisille joista pidän	0,620			0,776
Eri mieltä: omaiseni vaativat minulta liikaa	0,595	-0,103	0,153	0,749
Ominaisarvo		2,13	1,51	1,49
Selitysosuus %		26,7	18,9	18,6

muodon (asuuko yksin), sukupiirin laajuuden, sukupuolen, sukulaiskontaktien, terveyden ja onnellisuuden mukaan. Asenteita kuvataan faktoripisteiden avulla. Ne kuvaavat yksittäisten havaintojen, tässä vastaajien, sijoittumista faktoreilla. Faktoripisteet vaihtelevat +1:n ja -1:n välillä ja niiden keskiarvo on 0.

Asenteet epävirallista auttamista kohtaan vaihtelevat jonkin verran sosiaalisen taustan mukaan. Tarkastelemme ensin sukupolven ja sukupuolen vaikutuksia auttamisasenteisiin (kuvio 43). Ensimmäisen eli perheen vastuu -faktorin arvot eivät juuri vaihtele sukupolven mukaan. Toisen faktorin, lasten velvollisuus auttaa vanhempiaan, kohdalla tulee esiin selvä sekä sukupolvi- että sukupuoliero. Nuorin polvi, etenkin sen miehet, katsoo huomattavasti yleisemmin kuin suuret ikäluokat, että lasten velvollisuus on huolehtia vanhemmistaan¹⁵. Nuoren polven miehet ovatkin viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana auttaneet elossa olevaa äitiään käytännön tehtävissä yleisemmin (59 %) kuin nuoren polven naiset (52 %) samoin kuin isäänsä (vastaavasti 60 % ja 40 %). Suurten ikäluokkien naiset puolestaan suhtautuvat erittäin kielteisesti ajatukseen, että lapset olivat vastuussa vanhemmistaan. Heillä on kokemusta vanhemmista huolehtimisesta, mutta niin on suurten ikäluokkien miehilläkin. Viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana on elossa olevalle äidilleen antanut käytännön apua 58 prosenttia naisista ja 49 prosenttia miehistä, elossa olevalle isälle naisista 42 prosenttia ja miehistä 49 prosenttia. Tyttäret ovat siis auttaneet äitejään enemmän kuin pojat, mutta pojat antavat yhtä yleisesti käytännön apua molemmille vanhemmilleen.

Kolmannen eli altruismifaktorin arvot osoittavat, että suuret ikäluokat ovat pyyteettömämpiä auttajia kuin nuorin polvi. Tulokset voivat liittyä sekä eri yhteiskunnallisten sukupolvien muuttuviin näkemyksiin että vastaajien eri elämänvaiheisiin. Yksilö on yleensä itsekkäämpi ja siten vähemmän altruistinen nuorena aikuisena kuin keski-ikäisenä.

Kuvio 43. Auttamisasenteet sukupolven ja sukupuolen mukaan (faktoripisteet).

GLM-testin mukaan sukupuoli liittyy lasten vastuuseen (p-arvo = 0,000), sukupolvi lasten vastuuseen ja altruismiin (p-arvot = 0,000) ja sukupuolen ja sukupolven interaktio lasten vastuuseen (p-arvo = 0,000).

¹⁵ Toisen faktorin, lasten vastuun vanhemmistaan, voi tulkitä kahdella lailla. Ihmiset voivat ensinnäkin ajatella vastuutaan omia vanhempiaan kohtaan tai toiseksi sitä, että heidän lastensa pitäisi kantaa vastuuta heistä sitten kun he ovat vanhoja. Käsittelemme tässä tuloksia ensimmäisen tulkinnan mukaan.

Sosiaalinen tausta ei liity kovin voimakkaasti asenteisiin. Esimerkiksi kieliryhmä, koulutustaso ja tulot eivät ole yhteydessä käsityksiin perheestä hoivaajana, lasten vastuusta vanhemmistaan eikä altruismista. Mutta on kuitenkin joitakin seikkoja, jotka ovat yhteydessä asenteisiin (taulukko 4). Hyvä itse arvioitu terveys samoin kuin onnellisuus ja tyytyväisyys (ks. määritelmä luvussa 10.1) liittyvät perheen hoivavatehtävää korostaviin ja epäitsekkäisiin asenteisiin. Laaja sukulaispiiri ja runsaat kontaktit lähisukulaisiin (ks. määritelmä luvussa 10.1) liittyvät altruismiin. Yksin asuvat tähdentävät lasten vastuuta vanhemmistaan ja auttamisen vastavuoroisuutta. Naiset torjuvat lasten vastuun vanhemmistaan yleisemmin kuin miehet.

Tarkennamme vielä sukulaiskontaktien ja asenteiden välisiä yhteyksiä eri sukupolvissa kuvioiden avulla. Mitä enemmän vastaajilla on ollut kuukausittaisia yhteyksiä äitiin, isään, anoppiin, appeen, sisareen, veljeen, tyttäreeseen tai poikaan, sitä enemmän he katsovat lasten olevan velvollisia hoitamaan vanhempiaan ja sitä altruistisempia ovat heidän asenteensa (kuviot 44 ja 45). Tulos on sama molemmissa sukupolvissa. On vaikea sanoa, kumpi – käyttäytyminen vai asenteet – on syy ja kumpi seuraus. Käyttäytyminen voi vaikuttaa asenteisiin mutta yhtä hyvin asenteet voivat säädellä käyttäytymistä. Perhe hoivaajana -asenteet ovat yhteydessä sukulaiskontakteihin vain nuoremman polven keskuudessa (kuviota ei esitetä).

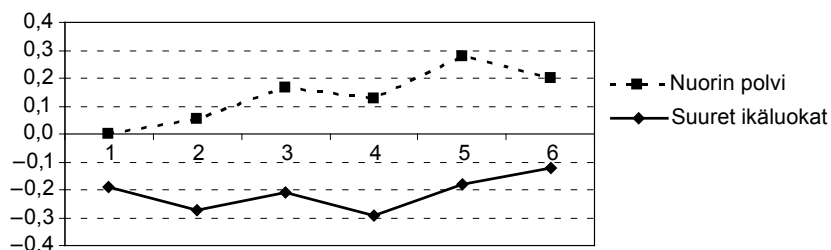
Taulukko 4. Vanhusten hoitoa koskevien ulottuvuuksien yhteyksiä sosiaaliseen taustaan sukupolven mukaan (korrelaatiokertoimet r) ($n = 2\,458$).

Selittäjä	Perhe hoivaajana		Lasten vastuu vanhemmistaan		Altruismi	
	Suuret ikäluokat	Nuorempi polvi	Suuret ikäluokat	Nuorempi polvi	Suuret ikäluokat	Nuorempi polvi
Sukupuoli: nainen	0,03	0,06*	-0,07***	-0,06*	0,05	0,03
Asuu yksin	0,02	0,03	0,08*	0,05	-0,06	-0,06*
Sukupiirin laajuus	0,03	-0,03	-0,08*	-0,05*	0,06*	0,07**
Kontaktit lähisukuun	-0,00	0,03	0,01	0,07*	0,10***	0,08**
Hyvä terveys	0,13***	0,04	-0,01	0,02	0,14***	0,10***
Onnellisuus ja tyytyväisyys	0,17**	0,06*	-0,03	-0,00	0,11***	0,09***

Tilastolliset merkitsevyydet: *** $p < 0,000$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$.

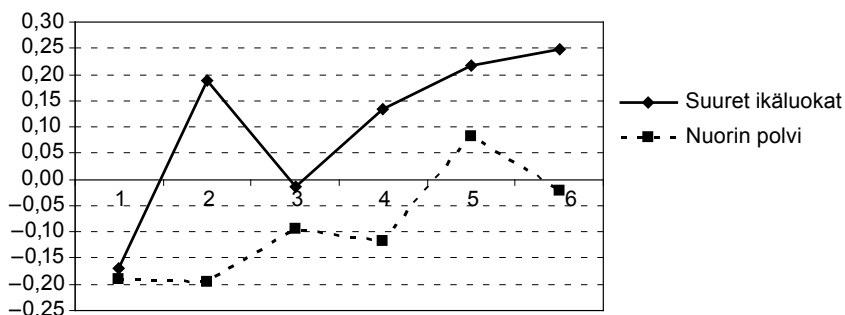
Perhettä koskevat yleiset asenteet heijastuvat siis selkeästi käytännön toimintaan. Myönteiset käsitykset perheestä hoivaajana samoin kuin sukulaisten välisen avun kokeminen altruistisena ovat siis ominaisempia terveille ja onnellisille ihmisille. Eli terveiden ja onnellisten ihmisten on usein helpompi auttaa toisia ilman odotusta avun vastavuoroisuudesta. Lisäksi erityisesti laaja sukupiiri ja vilkkaat kontaktit sukulaisten välillä ovat ominaisia pyyteettömästi auttaville. Laaja sukupiiri usein ”pakottaa” ihmiset pyyteettömään kanssakäymiseen, jossa apua sekä saadaan että annetaan ilman välitöntä vastavuoroisuuden oletusta. Sen sijaan lasten vastuuta vanhemmistaan korostavat enemmän miehet, yksinasuvat ja ne, joiden sukupiiri on suppea eli joilla on vähän elossa olevia sukulaisia. Lapsen ja vanhemman välisen (auttamis)suhteen merkitys, ainakin asennetasolla, näyttäisi siis olevan sitä suurempi, mitä suppeampi sukupiiri on.

Kuvio 44. Asenne lasten vastuuseen vanhemmistaan sukupolven ja kuukausittaisten sukulaiskontaktien määrän mukaan (faktoripisteet).

GLM-testin mukaan sukupolven ja sukulaiskontaktien sekä niiden interaktion yhteydet lasten vastuu -asenteisiin ovat tilastollisesti merkitseviä (p-arvot 0,000).

Kuvio 45. Altruismi sukupolven ja kuukausittaisten sukulaiskontaktien määrän mukaan (faktoripisteet).

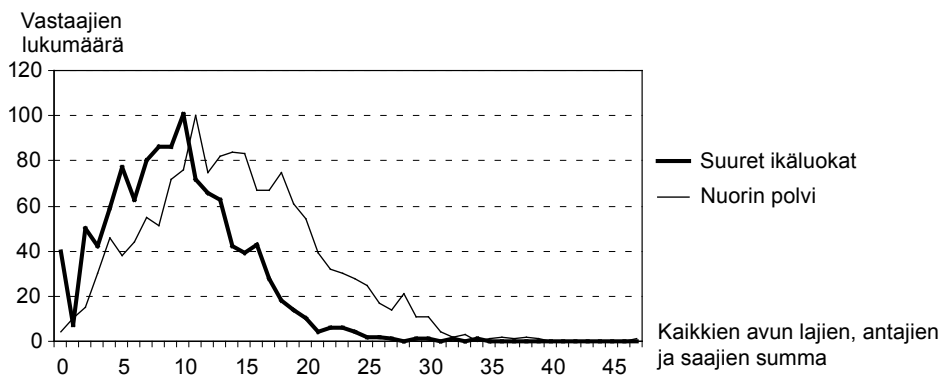
GLM-testin mukaan sukupolven yhteys altruismiin on tilastollisesti merkitsevä (p-arvo = 0,000). Perheen vastuu liittyy merkitsevästi sukuuoleen (p-arvo = 0,000).

9.6 Asenteiden ja auttamisen yhteyksiä

Seuraavaksi selvitetään kyselyaineiston avulla, liittyvätkö asenteet perheeseen ja lapsiin auttajana ja altruismista konkreettiseen auttamiseen eli selittävätkö asenteet auttamista myös käytännön tasolla. Auttamisen määrää mitataan kokonaisavun eli kaiken avun summamuuttujalla, jossa ovat mukana käytännön avun ja taloudellisen tuen antaja- ja saajatyytit sekä annetun ja saadun avun lajit. Antaja- ja saajatyypeillä tarkoitetaan vastaajaan jossakin sukulais- tai tuttavasuhteessa olevia henkilöitä, ei yksittäisiä ihmisiä. Esimerkiksi vastaajalla voi olla monta serkkua, joilta hän on saanut apua, mutta koska ei tiedetä, kuinka monta näitä on, käsitellään kaikkia serkkuja yhtenä henkilötyyppinä. Henkilötyyppejä on kyselylomakkeessa lueteltu 18 (ks. kysymys 5 suurten ikäluokkien lomakkeessa). Auttamisen lajeista voimme mainita esimerkiksi korjaustyöt tai henkilökohtaisen hoivan. Niitä on kyselylomakkeessa lueteltu 11 (ks. kysymys 8 suurten ikäluokkien lomakkeessa). Auttamisen lajeihin kuuluu myös taloudellinen tuki, jota on vain kahta lajia, rahalahjat ja lainat. Kyselyaineiston auttamisen määrät perustuvat siis auttamisen *runsauteen* eli auttaneiden tai autettujen henkilötyyppien lukumääriin ja *monipuolisuuteen* eli auttamisen lajien lukumääriin viimeksi kuluneiden 12 kuukauden kuluessa. Kokonaisavun asteikon vaihteluväli aineistossamme on 0–47. Annetun käytännön avun osa-asteikon vaihteluväli on 0–20, annetun taloudellisen avun 0–9, saadun käytännön avun 0–22 ja saadun taloudellisen avun 0–10.

Kokonaisavun jakautuma osoittaa, että nuorin polvi osallistuu auttamiskulttuuriin merkittävästi vilkkaammin kuin suuret ikäluokat (kuvio 46). Suurilla ikäluokilla kokonaisasteikon keskiarvo ja mediaani ovat 9, nuorimmalla polvella 14.

Kuvio 46. Kaikki käytännön ja taloudellinen apu yhteensä, absoluuttiset luvut.

GLM-testin mukaan sukupolvien välinen ero kaiken avun antamisessa ja saamisessa on tilastollisesti merkitsevää (p-arvo = 0,000).

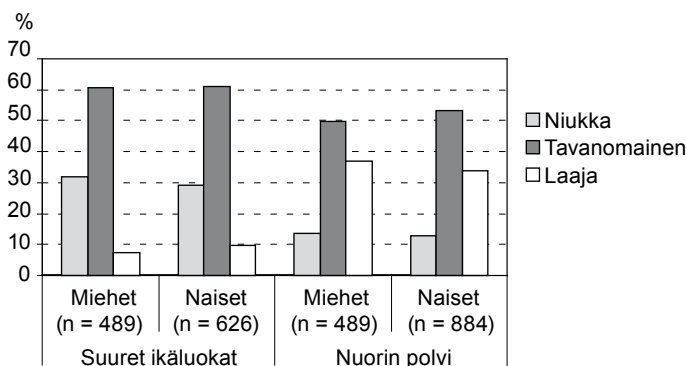
Laadulliseen aineistoon perustuvan auttamismallien luokittelun (ks. luku 8) innoittamina jaoinme kokonaisavun arvot kolmeen luokkaan: 1. *niukat auttamissuhteet*, 2. *tavanomaiset auttamissuhteet* ja 3. *laajat auttamissuhteet*. Summa-asteikon katkaisukohtat näkyvät taulukosta 5, josta ilmenee, että suuret ikäluokat painottuvat useammin niukan auttamisen malliin ja nuorin polvi laajan auttamisen malliin. Molemmista sukupolvista yli puolet kuuluu tavanomaisten auttamissuhteiden luokkaan (taulukko 5). Suurista ikäluokista vajaa kolmannes edustaa niukkaa auttamiskulttuuria, nuoresta polvesta vain 13 prosenttia. Laajaa auttamismallia ilmentää suurista ikäluokista yhdeksän prosenttia, nuorimmasta polvesta kokonaista 35 prosenttia. Sukupuolierot auttamisen mallien jakautumisessa ovat vähäisiä (kuvio 47).

Auttamisasenteet liittyvät auttamisen määrään eri tavoin suurten ikäluokkien ja nuorimman polven keskuudessa. *Suuret ikäluokat* suhtautuvat hyvin kielteisesti lasten velvollisuuteen auttaa vanhempiaan (kuvio 48, s. 104). Kaikkein negatiivisinta on asennoituminen lasten velvollisuuksiin tavanomaisten auttamissuhteiden mallia soveltavien keskuudessa. Perheen vastuun tähdentäminen ei juuri vaihtele auttamismallin mukaan. Auttamisen pyyteettömyyttä esiintyy yhtä paljon suurten ikäluokkien niukan ja tavanomaisen auttamisen mallissa, mutta laajan avun mallissa sitä ei ole lainkaan.

Taulukko 5. Auttamisen mallien jakautuminen (%).

Auttamisen malli ja katkaisukohtat	Suuret ikäluokat	Nuorin polvi
Niukat auttamissuhteet 0–6	30,3	13,0
Tavanomaiset auttamissuhteet 7–16	60,8	52,0
Laajat auttamissuhteet 17–45	8,9	35,0
Yhteensä	100,0	100,0
n	1 115	1 435

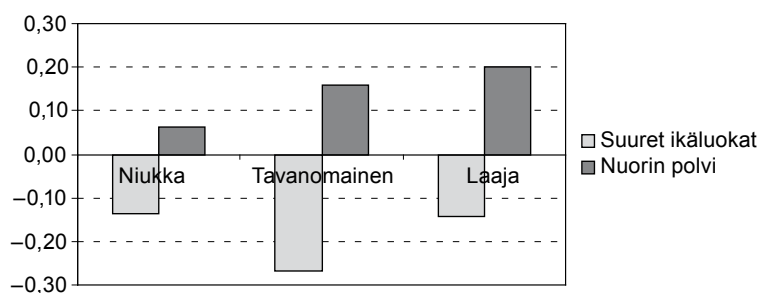
Kuvio 47. Auttamisen mallit sukupolven ja sukupuolen mukaan (%).

GLM-testin mukaan sukupolven yhteys auttamiseen on tilastollisesti merkitsevä (p-arvo 0,000).

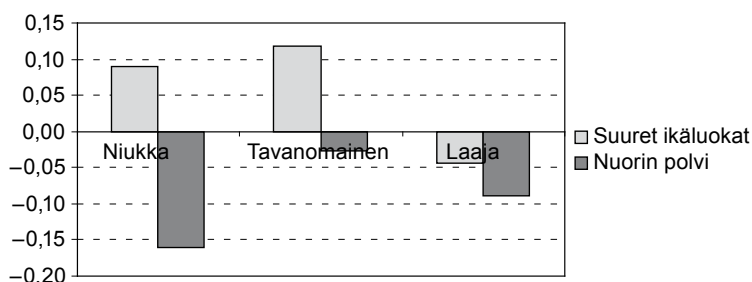
Nuorimmassa sukupolvessa auttamisen mallin liittyminen asenteisiin on erilaista kuin suurten ikäluokkien keskuudessa (kuvio 49). Tavanomaisen ja laajan auttamismallin ilmentäjät suhtautuvat erittäin myönteisesti siihen, että lapset ovat vastuussa vanhemmistaan. Tätä voi selittää se, että asia ei ole heille vielä ajankohtainen, koska heidän vanhempansa eivät toistaiseksi tarvitse apua. Perheenkin hoivaroolia kannattavat eniten laajan auttamismallin edustajat, mutta auttamismallien väliset erot ovat hyvin pieniä (kuviota ei esitetä). Nuorin polvi ei ole kovinkaan altruistinen, etenkin jos se elää niukan tai laajan auttamisen kulttuurissa.

Kuvio 48. Asenne lasten vastuuseen vanhemmistaan auttamisen mallin mukaan (faktoripisteet).

GLM-testin mukaan sukupolven ja lasten vastuu -asenteiden yhteys on tilastollisesti merkitsevä (p-arvo = 0,000).

Kuvio 49. Altruismi auttamisen mallin mukaan (faktoripisteet).

GLM-testin mukaan sukupolven ja altruismin yhteys on tilastollisesti merkitsevä (p-arvo = 0,004).

9.7 Yhteenveto

Sukupolvien ketju -kyselyssä on mitattu yhdeksän väittämän avulla vastaajien mielipiteitä sukulaisten auttamis- ja hoivavelvollisuuksista. Lisäksi kolmen väittämän avulla on kartoitettu näkemyksiä perheen ja yhteiskunnan vastuun jakautumisesta vanhusten käytännön auttamisen, taloudellisen tuen ja hoivan suhteen. Vanhin polvi eli suurten ikäluokkien vanhemmat erottuvat selvästi muista. Tähän on voinut

vaikuttaa se, että he ovat pieni ja valikoitunut joukko. Kiinnostavaa kuitenkin on, että he kannattavat prosentuaalisesti eniten isovanhempien vastuuta jälkipolvien auttamisessa. He korostavat jossain määrin myös lasten velvollisuuksia vanhempien suhteen, mutta etenkin hoivan antamisen he säilyttävät pääasiassa tai yksinomaan yhteiskunnan vastuuksi.

Toinen muista erottuva ryhmä ovat suurten ikäluokkien naiset. He hyväksyvät muita harvemmin sen, että heidän polvensa tulisi ottaa vastuuta omien vanhempiensa tai lastenlastensa hyvinvoinnista. Tämän voi ajatella johtuvan siitä, että suuri osa annetusta avusta ja hoivasta lankeaa heidän harteilleen. Tosin he ovat suurten ikäluokkien miesten tavoin muita valmiimpia ottamaan vastuuta lapsenlapsistaan, jos lasten vanhemmat eivät siihen jostain syystä kykene. Ehkäpä suurten ikäluokkien naiset ovat joutuneet arkielämässä vetämään rajoja auttamisessa ja siksi esitetyt väittämät koskettavat enemmän heidän kuin muiden ryhmien arkitodellisuutta.

Nuorin polvi antaa ja saa tukea arkielämän ongelmiinsa omien vanhempiensa lisäksi myös ystäviltään. Sukulaiset eivät ole heidän ainoa avun lähteensä tai auttamiskohhteensa, ja ehkä tämä myös heijastuu heidän asenteissaan, kun kyse on pyyteettömästä sukulaisten välisestä auttamisesta.

Vain hyvin harvat ovat sitä mieltä, että vanhusten tukeminen, auttaminen ja hoivaaminen ovat yksinomaan tai pääasiassa perheen velvollisuuksia. Tämä on kuitenkin yksi pieni, mutta selvä joukko. Perheen vastuu korostuu eniten käytännön auttamisen kohdalla ja pääasiassa suurten ikäluokkien lasten mielipiteissä. Heistä vajaa 15 prosenttia pitää käytännön auttamista yksinomaan tai pääasiassa perheen vastuualueena. Päätuloksena on kuitenkin selkeä: yhteiskunnalle halutaan antaa erittäin merkittävä rooli vanhusten auttamisessa ja tukemisessa.

Tiivis ja runsas yhteydenpito lähisukulaisiin liittyy siihen, että vastaajat korostavat lasten vastuuta vanhemmistaan ja suhtautuvat pyyteettömästi epäviralliseen auttamiseen. Sukupolvien väliset erot asenteiden ja käyttäytymisen välisessä suhteessa ovat melko suuret. Selvimmin erottuvat yhtäältä suurten ikäluokkien tavanomaisen auttamisen mallin edustajat, jotka eivät katso lasten olevan vastuussa vanhemmista huolehtimisesta ja toisaalta nuoren polven laajan auttamismallin ihmiset, jotka tähdentävät sitä, että lasten tulee kantaa huolta vanhoista vanhemmistaan. Edelliset luottavat yhteiskunnan apuun, jälkimmäiset ovat idealistisia epävirallisen avun kannattajia. Suurilla ikäluokilla laaja auttaminen vähentää altruismia; runsaaseen ja monipuoliseen auttamiseen sisältyy vastavuoroisuuden odotuksia. Nuorimmassa polvessa kaikki, erityisesti niukkimmin ja laajimmin auttavat, odottavat runsaasti vastavuoroisuutta.

10 AVUN TAUSTAT JA TYYTYVÄISYYS SAATUUN APUUN

Luvuissa 5–7 esittelimme käytännöllistä ja taloudellista auttamista erikseen suurten ikäluokkien, heidän lastensa ja heidän vanhempiensa ryhmissä. Tässä luvussa vertailemme näiden kolmen sukupolven antamaa ja saamaa apua toisiinsa. Lisäksi tarkastelemme sukupuolen, koulutuksen, tulojen, terveyden, perhesuhteen muodon, lähisukulaisten välisten kontaktien, sukulaispiirin koon sekä ristiriitojen ja onnellisuuden yhteyttä auttamiseen. Lopuksi tarkastelemme tyytyväisyyttä saatuun käytännön apuun.

Kuvaamme tässä luvussa neljä auttamisen muotoa: käytännön avun antaminen ja saaminen sekä taloudellisen tuen antaminen ja saaminen. Kutakin auttamismuotoa mittaava asteikko koostuu kyseessä olevan auttamisen monipuolisuuden (auttamislajien määrä, vaihteluväli 0–12) ja runsauden (autettujen tai auttaneiden henkilöiden määrä, vaihteluväli 0–11) summasta. Taloudellisen avun lajeja on vain kaksi, rahanlahjat ja lainat. Sekä käytännön että taloudellisen avun antaminen on huomattavasti yleisempää kuin avun saaminen. Ihminen muistaa ilmeisesti paremmin omat hyvät tekonsa kuin saamansa avun.

10.1 Mikä auttamista selittää?

Sukupolvien kesken on selviä eroja siinä, miten sukulaiset, ystävät, työtoverit, seurakunta tai järjestöt antavat ihmisille käytännön apua tai tukevat taloudellisesti samoin kuin myös siinä, miten monille vastaajat puolestaan antavat apua. Sukulaisista mainittiin lomakkeessa äiti, isä, anoppi, appi, neljä ensiksi syntynyttä aikuista lasta ja heidän puolisonsa, neljä vanhinta sisarusta ja heidän puolisonsa, isovanhemmat (lasten lomakkeessa), lapsenlapset (suurten ikäluokkien ja heidän vanhempiensa lomakkeessa), sisarusten lapset, tädit ja muut edellisen sukupolven sukulaiset sekä serkut ja muut oman sukupolven sukulaiset. Auttajina ja autettavina voi olla yksi tai useita samaan sukulaistyyppiin kuuluvia henkilöitä.

Tarkastelemme ensin avun antamisen monipuolisuutta sukupolven ja sukupuolen mukaan (kuvio 50, s. 108). Suuret ikäluokat ja nuorin polvi ovat antaneet suunnilleen yhtä yleisesti erilaista käytännön apua (lomakkeessa mainittiin kotityöt, remontit ja rakentaminen, kuljetus, korjaukset, lomaviettoon liittyvät asiat, kaavakkeiden täyttäminen, uuden tekniikan käyttö, lastenhoito, lemmikkieläinten hoito, henkilökohtainen hoiva ja erityisammattitaitoon liittyvä apu; tarkemmat määritelvät näkyvät kysymyksessä 8 suurten ikäluokkien kyselylomakkeessa). Apu uuden tekniikan käytössä muodostaa kuitenkin poikkeuksen. Se määritellään lomakkeessa neuvomiseksi ja auttamiseksi esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digiboksin asentamisessa tai käytössä. Nuorin polvi on auttanut uuden tekniikan käytössä huomattavasti enemmän kuin suuret ikäluokat.

Käytännön apua saaneita on nuoressa polvessa paljon enemmän kuin suurissa ikäluokissa (kuvio 51, s. 108). Erityisen suuria ovat sukupolvierot kuljetus-, korjaus- ja

rakennustöissä sekä lastenhoidossa ja kotitöissä. Näissä tehtävissä nuorin polvi on saanut roimasti yleisemmin apua kuin suuret ikäluokat.

Seuraavaksi kuvaamme auttamisen monipuolisuutta ryhmittelemällä saadun ja annetun avun alalajit kolmeen pääryhmään: *kotiapu, kuljetusapu ja informaatioapu*.

Kotiapu koostuu seuraavista avun alalajeista:

- apu käytännön kotitöissä, kuten ruuanlaitossa, kodin siivouksessa, kaupassakäynnissä, piha- ja puutarhatöissä
- lastenhoitoapu
- lemmikkieläinten hoitoapu
- hoiva tai henkilökohtainen apu, kuten apu peseytymisessä ja syömisessä sekä vaatteiden pukemisessa.

Kuljetusapuun kuuluvat:

- kuljetusapu
- remontti- tai rakennusapu
- autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvä korjaus- tai huoltoapu.

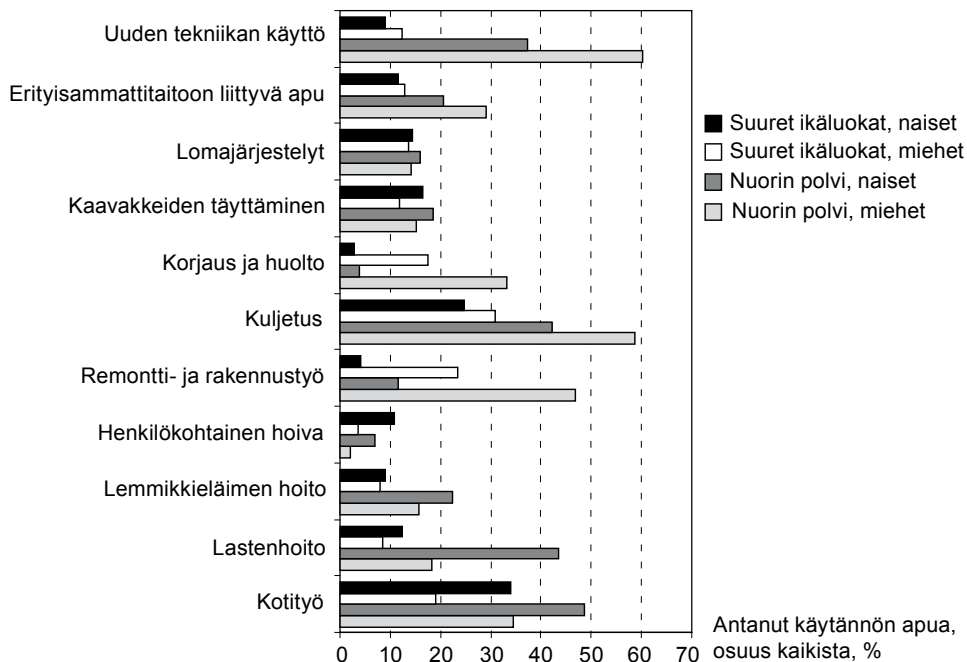
Informaatioapu on

- apua lomaviihtoon liittyvissä asioissa
- apua kaavakkeiden täyttämässä, taloudellisten tai oikeudellisten asioiden selvittämisessä
- neuvomista tai auttamista esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digiboksin asentamisessa ja käytössä
- auttajan muuhun erityisammattitaitoon liittyvää apua.

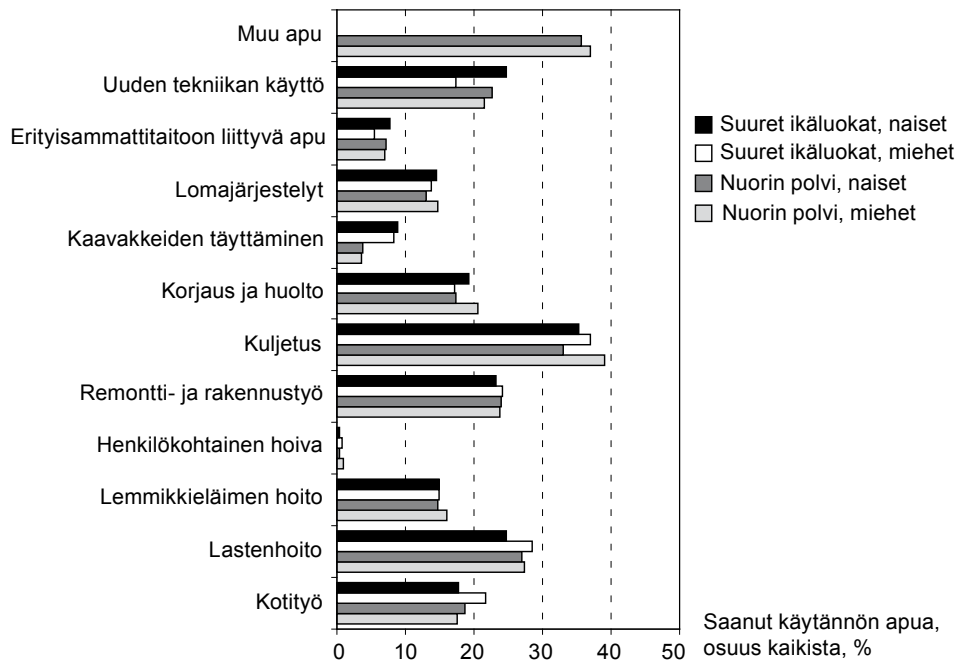
Suurten ikäluokkien ja nuorimman polven erot käytännön avun antamisessa ovat melko vähäiset (kuvio 52, s. 109). Nuorin polvi on antanut useammanlaista informaatioapua kuin suuret ikäluokat ja suurten ikäluokkien miehet ovat antaneet monipuolisemmin kuljetusapua kuin muut ryhmät. Suuri ero sukupolvien välillä näkyy sen sijaan käytännön avun saamisessa. Nuorin polvi on saanut kaikkien kolmen auttamisen päälain (kotiapu, kuljetusapu ja informaatioapu) mukaista käytännön apua huomattavasti monipuolisemmin kuin suurten ikäluokkien jäsenet. Perinteinen sukupuoliroolijako näkyy hieman käytännön avun antamisessa ja saamisessa. Suurten ikäluokkien miehet ovat antaneet enemmän kuljetusapua kuin naiset.

Taloudellista tukea käsittelevä asteikkomme koostuu tuen antajien, tuen lajien (lahja tai laina) ja niiden antajien lukumäärien summista. Suuret ikäluokat ovat antaneet taloudellista tukea hieman harvemmillä ja yksipuolisemmin kuin nuorin polvi (kuvio 53, s. 109). Aikamoinen ero sukupolvien välillä tulee sen sijaan esille, kun katsotaan taloudellisen tuen saamista. Suurissa ikäluokissa on vain muutamia taloudellista tukea saaneita, kun taas heidän lapsensa ovat saaneet tällaista tukea huomattavasti useampia lajeja ja useammilta sukulais- tai tuttavatyypeiltä.

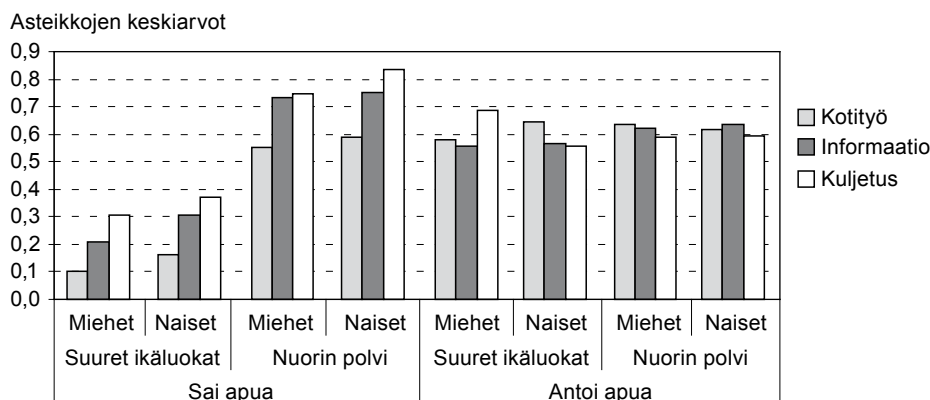
Kuvio 50. Käytännön avun lajit avunantajan sukupolven ja sukupuolen mukaan (%).

Kuvio 51. Käytännön avun lajit saajan sukupolven ja sukupuolen mukaan (%).

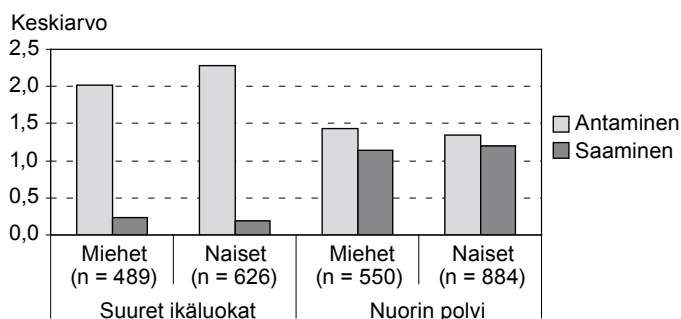

Kuvio 52. Käytännön avun antamisen ja saamisen lajien määrä sukupolven ja sukupuolen mukaan (summa-asteikkojen^a keskiarvo).

^a Summa-asteikot on laskettu siten, että kunkin apulajin (esimerkiksi henkilökohtainen hoiva tai remontti- ja rakennustyö) mainitsemisesta kyselylomakkeessa saa yhden pisteen. Summa-asteikkoa varten apulajipisteet lasketaan yhteen. Jokaiseen pääapulajiin (kotityö, kuljetus ja informaatio) sisältyy 3–4 apulajia. GLM-testin mukaan sukupolvi liittyy tilastollisesti merkitsevästi kotiaavun (p-arvo = 0,001) ja kuljetusavun antamiseen (p-arvo = 0,019). Miessukupuoli lisää kuljetusavun antamista (p-arvo = 0,003) mutta vain suurilla ikäluokilla; kuljetusavussa on näet merkitsevä sukupolven ja sukupuolen interaktio (p-arvo = 0,000). GLM-testin mukaan nuorin polvi on saanut tilastollisesti merkitsevästi enemmän kaiken kolmenlaista apua (p-arvot = 0,000). Naiset ovat saaneet enemmän kuljetusapua (p-arvo = 0,019) ja informaatioapua (p-arvo = 0,041) kuin miehet.

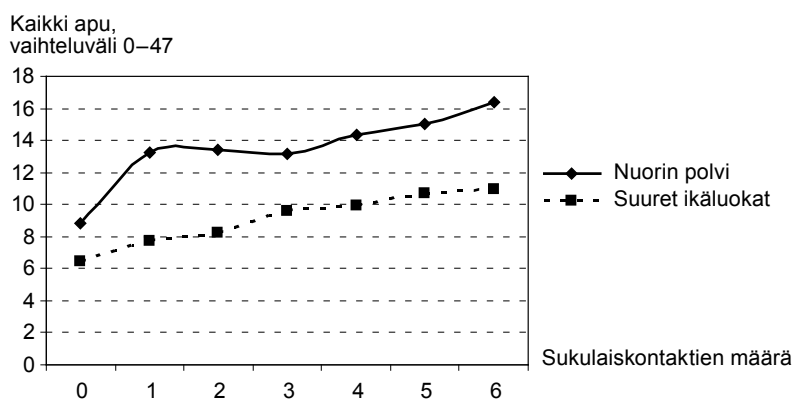
Kuvio 53. Taloudellisen tuen antaminen ja saaminen sukupolven ja sukupuolen mukaan (lajien ja henkilötyyppien summan keskiarvo).

GLM-testin mukaan kaikki sukupolvierot taloudellisen tuen antamisessa ja saamisessa ovat tilastollisesti merkitseviä (p-arvot = 0,000) ja tuen antamisessa on sukupolven ja sukupuolen merkitsevä interaktio (p-arvo = 0,012).

Suurilla ikäluokilla kokonaisauttaminen (annettu ja saatu apu) kasvaa suoraviivaisesti lähisukulaiskontaktien lisääntyessä (kuvio 54, s. 110). Nuorimmassa polvessa auttamisen lineaarista linjaa ”häiritsee” se, että kokonaisapu ei muutu siirryttäessä yhteydenpidosta yhden sukulaisen kanssa kontakteihin kolmen sukulaisen kanssa. Kolmen sukulaisen jälkeen kokonaisapu kasvaa samaa tahtia kuin suurilla ikäluokilla.

Kuvio 54. Kaikki annettu ja saatu apu sukupolven ja kuukausittaisten sukulaiskontaktien määrän mukaan (summaasteikon keskiarvot).

GLM-testin mukaan sekä sukupolvi että sukulaiskontaktien määrä liittyvät tilastollisesti merkitsevästi kaikkeen apuun (p-arvot 0,000).

Auttamiseen liittyviä sosiaalisia tekijöitä sukupolven ja sukupuolen lisäksi tutkimme korrelaatioiden ja regressioanalyysin avulla. Analyyseihin otimme mukaan neljäntyyppisiä muuttujia:

- demografiset, perheeseen ja sukuun liittyvät tekijät eli sukupuoli, asuinkumppaneiden määrä (asuu yksin), elossa olevien sukulaistyyppien lukumäärä, yhteydenpito lähisukulaisiin ja lasten lukumäärä
- sosiaalista ja taloudellista asemaa kuvaavat muuttujat eli koulutustaso ja nettokautusitulot
- subjektiivista hyvinvointia kuvaavia tekijöitä eli oma käsitys terveydentilasta sekä onnellisuus ja tyytyväisyys taloudelliseen asemaan
- sukupolvi.

Paria analyyseihin mukaan otettua muuttujaa ei ole edellä määritelty, joten niitä selostetaan seuraavaksi. Niitä ovat lähisukulaiskontaktit, koulutusaste ja onnellisuus. Lähisukulaiskontakteja mittaavaa asteikkoa varten laskettiin yhteen niiden lähisukulaisten – äidinäiti, äidinisä, isänäiti, isänisä ([appi]vanhemmat vain nuorimmalla polvella), äiti, isä, anoppi, appi, neljä vanhinta sisarusta ja neljä vanhinta lasta (lapset vain suurilla ikäluokilla) – osuudet, joiden kanssa vastaaja on ollut yhteydessä ainakin kerran kuukaudessa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Koulutustaso luokiteltiin väestörekisterin tietojen perusteella seuraavasti: perusaste, keskiaste, alin korkea-aste, alempi korkeakouluaste ja ylempi korkeakouluaste.

Onnellisuudesta ei lomakkeessa ollut varsinaista kysymystä. Sen sijasta käytämme hyväksi tietoja tärkeistä myönteisistä ja kielteisistä elämäntapahtumista tai käännekohtista. Ne näkyvät suurten ikäluokkien lomakkeen kysymysten 100–101 ja lasten

lomakkeen kysymysten 109–110 avovastauksista. Tilaa oli kolmelle myönteiselle ja kolmelle kielteiselle käännekohtalle. Jokainen myönteinen ja kielteinen käännekohta luokiteltiin asteikolla, jonka vaihteluväli on 0–2. Suuret elämäntapahtumat saivat kaksi pistettä, melko suuret elämäntapahtumat yhden pisteen ja neutraalit elämäntapahtumat ja puuttuvat vastaukset nolla pistettä. Onnellisuusasteikko muodostettiin vähentämällä myönteisten käännekohtien summasta (vaihteluväli 0–6) kielteisten summa (vaihteluväli 0–6). Koko onnellisuusasteikon arvot vaihtelevat +6:sta –5:een, sillä yksikään vastaaja ei maininnut pelkästään kolmea negatiivista elämäntapahtumaa. On huomattava, ettei muuttuja kuvaa henkilön nykyistä onnellisuutta, mutta se kertoo tämän elämänmittaisesta onnellisuudesta tai ehkä tarkemmin positiivisesta tai negatiivisesta elämänarviosta. Muodostamamme muuttuja saattaa olla itse asiassa parempi onnellisuusmittari kuin suora kysymys. Ja mikä tärkeintä, se on enemmänkin selittäjä kuin seuraus. Lisäksi muuttuja on taatusti lähes riippumaton siitä, kuinka paljon ihminen on edellisenä vuonna auttanut tai saanut apua.

Kyselyyn sisältyy pari kysymystä, joita käytetään onnellisuusasteikon lisänä. Ensimmäinen kuuluu: ”Oletko tyytyväinen nykyiseen elintasoosi ja kulutusmahdollisuusiisi?” Viisi vastausvaihtoehtoa ulottuu erittäin tyytyväisestä erittäin tyytymättömyyseen. Toinen kysymys on: ”Millaisena pidät omaa taloudellista tilannettasi? Oletko mielestäsi varakas, hyvin toimeentuleva, keskituloinen, pienituloinen?” Vastausten jakautumat näkyvät liitetaulukoista 104 ja 105. Nämä kaksi kysymystä korreloivat keskenään ja myös onnellisuusasteikon kanssa. Kolmesta muuttujasta muodostettiin summa-asteikko, jonka reliabiliteetti (Cronbachin alfa) on 0,56, ei siis kovin hyvä mutta kuitenkin käyttökelpoinen. Asteikon vaihteluväli on 1–11, keskiarvo 6,0 ja standardipoikkeama 2,0.

Käytännön avun antamiseen ovat yhteydessä ennen kaikkea tiheät kontaktit lähimmäisiin ja jossain määrin myös laaja sukulaispiiri sekä korkea koulutus ja onnellisuus (taulukko 6, s. 113). Sukupolvi ei korreloi käytännön avun antamiseen. Käytännön avun saaminen on yhteydessä sukulaiskontakteihin, korkeaan koulutustasoon, hyvään terveyteen ja onnellisuuteen mutta korreloi negatiivisesti lasten lukumäärään ja tuloihin. Nuori polvi on saanut erittäin paljon enemmän käytännön apua kuin suuret ikäluokat.

Taloudellisen tuen eli rahalahjan tai lainan antaminenkin liittyy lähisukulaiskontakteihin ja laajaan sukulaispiiriin. Se on kuitenkin yhteydessä myös yksin asumiseen, lasten suureen lukumäärään, alhaiseen koulutustasoon, huonoon itse arvioituun terveyteen ja vähäiseen onnellisuuteen. Nämä osittain huono-osaisuuden indikaattorit ovat ominaisia suurille ikäluokille ja ne liittyvät taloudelliseen avustamiseen sen vuoksi, että sukupolvea ei ole vakioitu korrelaatioanalyysissä. Suuret ikäluokathan ovat antaneet monipuolisempaa taloudellista tukea kuin nuorin polvi.

Taloudellisen tuen saaminen korreloi vain niukasti sosiaaliseen taustaan. Pieni lapsiluku, korkea koulutustaso ja hyvä itse arvioitu terveys – kaikki nuorelle polvelle ominaisia seikkoja – liittyvät taloudellisen tuen saamiseen, kun sukupolven vaikutusta ei ole otettu huomioon. Nuoreen polveen kuuluvat ovat saaneet taloudellista tukea huomattavasti yleisemmin kuin suuret ikäluokat.

Korrelaatioanalyysien osittain yllättävät tulokset saattavat siis johtua siitä, että sukupolven vaikutusta auttamiseen ei ole vakioitu. Niinpä kontrolloimme sen ja muiden selittävien tekijöiden yhteydet auttamiseen. Etsimme taulukossa 7 kaiken käytännön ja taloudellisen avun antamista ja saamista (kokonaisapua) mahdollisesti selittäviä tekijöitä askeltavan lineaarisen regressioanalyysin avulla.

Tämän menetelmän avulla tutkitaan yhden tai useamman selittävän muuttujan vaikutusta selitettävään muuttujaan. Regressioanalyysin erityinen etu on, että siinä voidaan tutkia yhtä aikaa monen selittävän muuttujan vaikutusta selitettävään muuttujaan. Tällöin tuloksen kertovat, mikä on yksittäisen selittävän muuttujan osuus silloin, kun muiden vaikuttavien tekijöiden vaikutus selitettävään muuttujaan on otettu huomioon.

Regressioanalyysi on monipuolinen ja joustava menetelmä muuttujien välisten kausaalisuhteiden tutkimukseen. Lineaarisen regressioanalyysin edellytyksenä on, että selitettävä muuttuja on vähintään välimatka-asteikollinen. Selittävät muuttujat ovat yleensä myös vähintään välimatka-asteikollisia, mutta myös luokittelu- ja järjestysasteikollisia muuttujia voidaan sisällyttää analyysiin. Tällöin niistä täytyy tehdä ns. dummy-muuttujia eli kaksiluokkaisia muuttujia.

Taulukossa 7 esitetään askeltavassa regressioanalyysissä käytettyjen selittävien muuttujien beta-kertoimet, joita käytetään selittävien muuttujien keskinäiseen vertailuun. Beta-kertoimien tilastollinen merkitsevyys esitetään tähtien eli asteriskien avulla. Taulukon viimeisellä rivillä on regressiomallin korjattu (adjusted) R^2 eli selitysosuus selittävien muuttujien vaihtelusta. Se ottaa huomioon mallien sisältämien selittävien muuttujien lukumäärän.

Kokonaisavun summa selittyy ennen sukupolven liittämistä malliin yksin asuminen, sukulaiskontaktien tiiviiden, sukupiirin laajuuden, korkean koulutuksen ja hyvän terveyden avulla. Mutta kun mukaan otetaan sukupolvi, sukupiirin laajuuden, koulutuksen ja terveyden vaikutus heikkenee ja vain yksin asuminen ja vilkkaiden sukulaiskontaktien yhteys kokonaisauttamiseen säilyy ennallaan. Nuorempi polvi saa ja antaa käytännön ja taloudellista apua huomattavasti enemmän kuin suurten ikäluokkien sukupolvi. Molemmissa polvissa yksin asuminen ja sukulaiskontaktit ovat kuitenkin tärkeitä auttamista edistäviä tekijöitä.

Taulukko 6. Annetun ja saadun avun yhteydet sosiaaliseen taustaan (korrelaatiokertoimet r) ($n = 2\,550$).

	Kaikki annettu ja saatu apu	Antoi käytännön apua	Antoi taloudellista tukea	Sai käytännön apua	Sai taloudellista tukea
Sukupuoli: nainen	-0,060**	-0,010	0,068***	-0,058**	-0,043*
Asuu yksin	0,039*	0,004	0,078***	0,020	0,016
Sukupiirin laajuus	0,129***	0,041*	0,073***	0,114***	0,044*
Tiheät kontaktit lähisukulaisiin	0,225***	0,167***	0,110***	0,165***	0,058**
Lasten lukumäärä	-0,107**	0,001	0,314***	-0,191***	-0,115***
Korkea koulutus	0,196***	0,082***	-0,143***	0,192***	0,096***
Suuret nettotulot	-0,088***	0,000	-0,019	-0,101***	-0,069***
Hyvä terveys	0,172***	0,021	-0,127***	0,214***	0,122***
Onnellisuus ja tyytyväisyys	0,080***	0,068***	-0,102***	0,089***	0,008
Sukupolvi: nuorin polvi	0,476***	0,010	-0,234***	0,599***	0,313***

Merkitsevyytasot: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Taulukko 7. Kokonaisapua selittäviä tekijöitä. Lineaarinen regressioanalyysi, beta-kertoimet ja niiden tilastollinen merkitsevyytensä ($n = 2\,550$).

Selittäjä	Kaikki annettu ja saatu apu			
	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
Sukupuoli: nainen	-0,02	-0,01	-0,02	-0,02
Asuu yksin	0,18***	0,18***	0,17***	0,15***
Sukupiirin laajuus	0,24***	0,22***	0,22***	0,10***
Tiheät kontaktit lähisukulaisiin	0,15***	0,15***	0,14***	0,14***
Lasten lukumäärä	-0,04*	-0,03	-0,03	0,01
Suuret nettotulot		0,03	0,03	0,05**
Korkea koulutus		0,16***	0,14***	0,07***
Hyvä terveys			0,10***	-0,04
Onnellisuus ja tyytyväisyys			-0,01	0,02
Sukupolvi: nuorin polvi				0,43***
R^2	0,096	0,123	0,131	0,275

Auttaminen on osa sukulaisten välistä yhteydenpitoa. Epävirallinen sukulaisapu antaa sisältöä ja merkitystä lähisukulaisten henkilökohtaisille tapaamisille samoin kuin puhelin- ja sähköpostikeskusteluille. Omaisten väliset kontaktit eivät ole pelkästään juhlaa ja jutustelua.

10.2 Auttaminen, ristiriidat ja onnellisuus

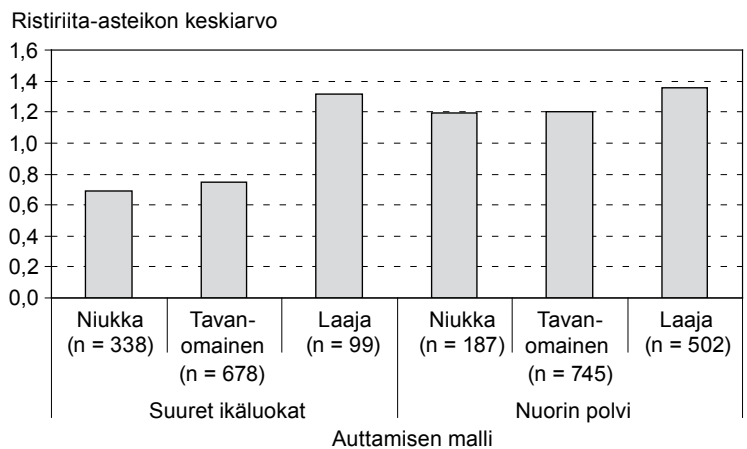
Epäviralliseen apuun liittyy usein myös ristiriitoja autettavien ja auttajien välillä. Jos ei anneta eikä saada apua, ei erimielisyyksiäkään kovin helposti synny. Riidat voivat kuitenkin olla myös rakentavia. Unkarilainen Agnes Utasi (2008, 10) on todennut tutkimustulostensa perusteella, että ne sosiaaliset siteet, jotka aiheuttavat paljon tuskaa ja sisältävät runsaasti kamppailua, tarjoavat enemmän onnellisuutta ja tyydytystä yhteiskunnan jäsenille kuin atomisoitunut yksinäisyys.

Tarkastelemme seuraavassa sitä, miten sukulaisilta, ystävilta, työtovereilta ja naapureilta saatu ja heille annettu apu on yhteydessä ristiriitoihin näiden kanssa. Ristiriitojen yleisyyttä tutkittiin kysymällä, kuinka usein vastaajalla on ollut ristiriitoja sukulaisten tai tuttavien kanssa (liitetaulukot 109–112). Ristiriitojen yleisyyden mittana käytämme seuraavaa luokitusta. ”Usein”-vastauksille annettiin arvo 2, ”silloin tällöin”-vastaukset saivat arvon 1 ja muut, myös ne jotka jättivät kohdan tyhjäksi, arvon 0. Arvot laskettiin kaikkien sukulaistyyppien osalta yhteen ja 15 muuttujan ristiriitojen summa-asteikon vaihteluväliksi muodostui 0–9.

Suurten ikäluokkien parissa laaja auttaminen lisää ristiriitojen todennäköisyyttä (kuvio 55). Ne suurten ikäluokkien jäsenet, jotka osallistuvat laajasti auttamiseen, ovat myös melko onnettomia (kuvio 56).

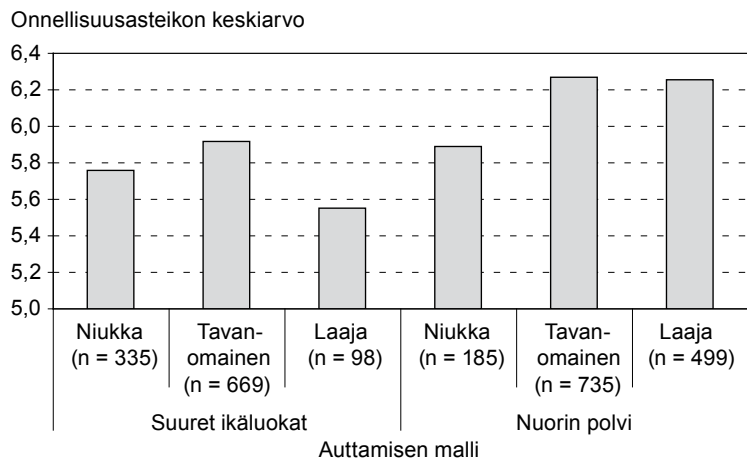
Nuorimmassa polvessa ristiriitojen määrä vaihtelee vain hieman auttamisen mallin mukaan. Laajaa ja tavanomaista auttamismallia toteuttava nuorempi polvi on kuitenkin onnellinen ja tyytyväinen. Ehkä nuorten aikuisten kulttuuriin kuuluu auttaminen mieluisana toimintana ja vuorovaikutuksena, kun taas suuret ikäluokat saattavat kokea sen pakollisena taakkana.

Kuvio 55. Ristiriitojen yleisyys sukupolven ja auttamisen mukaan (summa-asteikon keskiarvo, arvot 2 = usein, 1 = joskus, 0 = ei).

GLM-testin mukaan sukupolven ja auttamisen yhteydet ristiriitoihin ovat tilastollisesti merkitseviä (p-arvot 0,000) ja myös niiden interaktio on merkitsevä (p-arvo = 0,045).

Kuvio 56. Onnellisuus ja tyytyväisyys sukupolven ja auttamisen mukaan (keskiarvo).

GLM-testin mukaan sukupolven ja auttamisen yhteydet onnellisuuteen ja tyytyväisyyteen ovat tilastollisesti merkitseviä (p-arvot sukupolvella 0,000 ja auttamismallilla 0,021).

10.3 Tyytyväisyys käytännön apuun

Epävirallista käytännön apua saaneista suurten ikäluokkien ja heidän lastensa edustajista noin 70 prosenttia on erittäin tyytyväisiä käytännön avun saamiseen. Noin neljäsosa on melko tyytyväisiä ja loput eivät ole erityisen tyytyväisiä tai suorastaan tyytymättömiä. Suurten ikäluokkien miehet ovat harvimminkin erittäin tyytyväisiä. Vastaavasti vanhimman polven vastaajista kaikki käytännön apua saaneet ilmoittavat olevansa erittäin tyytyväisiä saamaansa apuun. (Liitetaulukko 13.)

Tarkastelemme vielä erittäin tyytyväisten osuutta sen mukaan, keneltä vastaaja on saanut eniten apua ja millaista apua hän on saanut eniten. Suurten ikäluokkien edustajat ovat erityisen tyytyväisiä saamaansa apuun silloin, kun heitä eniten auttanut henkilö on tytär, sisar tai poika. Yhtä tyytyväisiä ei olla silloin, kun pääasiallinen auttaja on muu sukulainen.

Nuorin polvi on lähtökohtaisesti hyvin tyytyväinen saamaansa käytännön apuun. Peräti 98 prosenttia vastaajista ilmoittaa olevansa erittäin tai melko tyytyväisiä siihen. (Liitetaulukko 13.) Mielenkiintoista kuitenkin on se, että noin viidesosa vastaajista ilmoittaa, että viimeisen vuoden aikana on ollut tilanteita, jolloin he eivät ole saaneet apua pyytäessään (liitetaulukko 14). Tämä voidaan tulkita siten, että silloin kun apua saadaan, siihen ollaan tyytyväisiä, mutta avun saaminen ei ole kuitenkaan itsestään selvää.

Sukulaissuhteet ovat käytännön avunannossa keskeisiä ja sukulaisten antamaan apuun ollaan myös tyytyväisiä. Tämä ei kuitenkaan sulje pois sitä, ettei myös muiden tahojen antamaan apuun oltaisi tyytyväisiä. Eräs suurten ikäluokkien edustaja kuvaa tyytyväisyyttään seuraavasti:

Minulla oli tämä ihana ystävä, joka tänäkin aamuna soitti. Niin hän tuli joka päivä minun luokse silloin kun hänellä oli kesäloma. Hän otti toukokuun kesälomaa kun minut huhtikuussa leikattiin. Silloin heti kun mä olin sairaalasta tullut, niin jumppasi mun kättä. Hän on itse sairaanhoitaja, niin hän jumppasi ja tiesi miten tärkeitä se jumppaaminen on. Että mulla ei ole ollut mitään [ongelmaa] tämän käden kanssa [vaikka työssä tarvitaan käsivoimia]. (H10 suuret ikäluokat, nainen)

Tyytyväisyys saatuun käytännön apuun oli suunnilleen yhtä yleistä riippumatta siitä, minkä tyyppistä käytännön apua vastaajat ovat saaneet eniten. Yksittäisten auttamislajien kohdalla näkyi kuitenkin joitakin eroja. Suurissa ikäluokissa kaikkein tyytyväisimpiä ovat ne, jotka ovat saaneet auttajan erityisammattitaitoon ja uuden tekniikan käyttöön liittyvää apua. Heidän lapsensa taas ovat tyytyväisimpiä saatuun apuun lomaviettoasioissa, kaavakkeiden täytössä sekä koneiden korjauksissa ja huollossa. Nuorimman polven tyytyväisyys on vähäisempää, jos kyse on auttajan erityisammattitaitoon liittyvästä tai lastenhoitoavusta. Vaikka vastaajat ovat yleensä tyytyväisiä käytännön avun saamiseensa, poikkeuksiakin löytyy. Seuraavaksi erään nuorimman polven edustajan kuvaus:

Mun piti aina vähän pelätä, kun se [äiti] oli mummolomalla. Niin mä hoidin yhtä tutkimusprojektia kotoa käsin. Ja sit mä tavallaan ajattelin, että okei jos äiti on mummolomalla, niin se voi ehkä katsoo niitä lapsia ja mä voin tehdä töitä – – pienimuotoisesti. Mut sit se aina, kun se halus lukee niille satuu, niin se tunkeutu siihen samaan huoneeseen. – – se halus, että me ollaan kaikki yhdessä ja musta se taas oli aivan hirveen ärsyttävää. Mä oisin halunnut, että se tulee, ottaa lapset ja mä saan olla vähän aikaa yksin. (H08 nuorin polvi, nainen)

Vastaajilta kysyttiin myös, ovatko he joutuneet viimeisten 12 kuukauden aikana tilanteeseen, jossa he ovat pyytäneet käytännön apua kotitalouden ulkopuolella asuvalta läheiseltä, mutta eivät ole saaneet sitä. Suurista ikäluokista vain neljä prosenttia, mutta heidän lapsistaan joka neljäs ilmoittaa tällaista sattuneen. Sukupuolen mukaan tarkasteltuna suurten ikäluokkien tyttävät ovat jääneet vaille pyytämäänsä apua hieman yleisemmin kuin pojat. (Liitetaulukko 14.) Vain kolme prosenttia on jäänyt ilman pyytämäänsä taloudellista apua (liitetaulukko 32).

Suurissa ikäluokissa pyytämäänsä käytännön apua vaille jääneitä on enemmän niiden keskuudessa, joita sukulaiset ja tuttavat ovat auttaneet käytännön töissä (6 %, n = 472) kuin niistä, jotka eivät ole tällaisen avunannon piirissä (2 %, n = 594). Vastaaavat osuudet taloudellisen avun kohdalla ovat 11 prosenttia (n = 124) ja yksi prosentti (n = 960). Avun tarve on siis kasautuvaa: apua saaneet jäävät useammin sitä vaille kuin ne, jotka eivät ole saaneet apua. Jälkimmäiset eivät ilmeisesti ole apua pyytäneetkään.

10.4 Yhteenveto

Käytännön ja taloudellisen auttamisen monipuolisuus ja runsaus eivät liity kovin vahvasti sosiaaliseen taustaan. Vahvimmat käytännön avun antamisen selittäjät ovat tiiviit kontaktit lähimaisiin ja yksin asuminen. Taloudellisen tuen antaminenkin on yhteydessä sukulaiskontaktien määrään ja yksinasumiseen mutta myös suureen lapsilukuun. Sukupuolen, kieliryhmän, tulojen, koulutuksen ja terveyden yhteys auttamiseen heikkenee tai katoaa kokonaan, kun kaikki kyseiset selittävät muuttujat on vakioitu malleissa. Sukupuolierot tulevat kuitenkin esiin mm. siinä, että kotiavun antaminen on naisten ja kuljettamis- ja rakentamisapu miesten työtä. Informaatioavun antaminen on sen sijaan sukupuolineutraalia.

Suurten ikäluokkien ja heidän lastensa väliset erot auttamisessa ovat sen sijaan suuret. Nuorimman polven auttamiskulttuuri on paljon laajempi ja monipuolisempi kuin suurten ikäluokkien. Sukupolvierot avun antamisessa ovat pienemmät kuin sen saamisessa. Suuret ikäluokat saavat paljon vähemmän käytännön ja taloudellista apua kuin nuorin polvi.

Tutkimme myös sitä, miten ristiriidat, onnellisuus ja tyytyväisyys liittyvät auttamiseen. Suurten ikäluokkien laajassa auttamiskulttuurissa esiintyy runsaasti ristiriitoja eivätkä siinä elävät paljon apua saavat ja antavat ole onnellisia eivätkä tyytyväisiä. Sen

sijaan nuorimman polven jäsenet ovat onnellisia ja tyytyväisiä, kun he elävät laajan tai tavanomaisen auttamisen kulttuurissa. Auttaminen on heille mieluisaa vuorovai-
kutusta, usein sukulaisten lisäksi myös ystävien kanssa. Aktiivinen auttamiskulttuuri
näyttää siis sisältävän niin erimielisyyksiä kuin onneakin.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä projektijulkaisussa olemme tarkastelleet suurten ikäluokkien, suurten ikäluokkien lasten ja suurten ikäluokkien vanhempien auttamissuhteita. Olemme peilanneet auttamista sosiaaliseen ja taloudelliseen asemaan, terveydentilaan ja auttamista koskeviin asenteisiin. Raportin tulokset perustuvat pääasiassa kyselylomakeaineistoihin, mutta teemahaastatteluaineiston pohjalta olemme muodostaneet kolme auttamisen mallia. Jokaisen luvun lopussa on esitetty kattava yhteenveto niiden keskeisistä tuloksista.

Biologisen sukulaisuuden merkitys

Tutkimuksemme osoittaa, että sukulaisten välinen auttaminen on edelleen keskeinen osa ihmisten vuorovaikutuksesta ja myös taloudellisesti merkittävä tekijä. Olemme eniten yhteydessä sukulaisiimme, autamme heitä eniten – muutammin tuonnempana esitettävien poikkeuksien – ja saamme heiltä eniten apua. Mitä keskeisemmästä avun muodosta on kysymys, sitä tärkeämpiä ovat sukulaiset.

Löytämämme sukupolvien väliset erot auttamisessa voivat liittyä sekä vastaajien ikään ja elämänvaiheeseen että heidän edustamiensa ”sosiaalisten sukupolvien” kokemukseen ja asenteisiin. Esimerkiksi perhesuhteiden erot heijastavat ennen kaikkea elämänvaihetta. Enemmistö suurista ikäluokista asuu puolison kanssa kahden, lapsista suurin osa taas asuu puolison ja lasten kanssa ydinperheessä ja suurten ikäluokkien vanhemmista yksin asuvia on enemmän kuin neljä viidestä. Asumisjärjestelyä tutkittaessa havaittiin, että suurten ikäluokkien lapset ovat muuttaneet pois kotoa varsin varhain, noin 19–20 vuoden iässä. Kuitenkin nuorimmista täysi-ikäisistä lapsista kotona asuu pojista vielä 35 prosenttia. Suomi eroaakin merkittävästi useimmista muista Euroopan maista, joissa erityisesti pojat pysyvät kotona pitkälti yli kahdenkymmenen ikävuoden (Nikander 2009, 11).

Evoluutioteorian oletusten mukaan ihmiset auttavat biologisia sukulaisia muita enemmän. Tälle oletukselle löytyy selkeä tuki aineistostamme. Verisukulaiset ovat selkeästi läheisempiä kuin avioliiton kautta saadut sukulaiset, joka ilmenee muun muassa siinä, että edellisten kanssa ollaan useammin yhteydessä. Biologisten sukulaisten kanssa ollaan kuitenkin useammin myös eri mieltä ja erilaisia ristiriitoja ilmenee esimerkiksi perinnönjaon yhteydessä.

Sosiologiset teoriat ovat usein korostaneet, että yksilöitymisen myötä sosiaaliset suhteet rakentuvat mieltymyksille eivätkä esimerkiksi velvollisuudentunteelle ja elinikäiselle sitoutumiselle. Tuloksemme kuitenkin osoittavat päinvastaista: sukulaisten auttamisen on valtaosalle itsestään selvää, riippumatta siitä, mielletäänkö se velvollisuudeksi vai miellyttäväksi tehtäväksi. Harva vastaaja ilmoittaa antavansa apua ainoastaan niille omaisille, joista pitää. Vielä harvempi on sitä mieltä, että omaiset vaativat heiltä liikaa. Avun vastavuoroisuutta puolestaan odottaa omaisiltaan jo

useampi. Etenkin huomattava osa suurten ikäluokkien lapsista ilmoittaa omaistaan auttaessaan odottavansa häneltä vasta-apua.

Auttamisen ketju

Avun antamista ja saamista tarkasteltaessa on muistettava, että suuret ikäluokat ovat sellaisessa elämänvaiheessa, jolloin he antavat paljon käytännön apua ja taloudellista tukea muille, mutta eivät sitä itse vielä juurikaan tarvitse. Esimerkiksi terveydellisiä ongelmia heillä on toistaiseksi varsin vähän. Taloudellista tukea suuret ikäluokat antavat lähinnä vain lapsilleen. Tämä ei kuitenkaan johdu siitä, että suurten ikäluokkien edustajilla olisi kaikilla selvästi parempi taloudellinen asema kuin heidän lapsillaan. Tällä hetkellä suurten ikäluokkien tulot pienenevät heidän siirtyessään pois työelämästä ja heidän lastensa tulot kasvavat, sillä moni heistä vakiinnuttaa asemansa työmarkkinoilla. Silti nuorin polvi arvioi vanhempiensa taloudellisen tilanteen paremmaksi kuin heidän omansa, kun taas suuret ikäluokat arvioivat lastensa tilanteen suurin piirtein samalla lailla kuin lapset itse.

Suurten ikäluokkien lapset saavat käytännön apua ja taloudellista tukea erityisesti omilta ja puolison vanhemmilta ja antavat apua lähinnä ystävilleen. Suurten ikäluokkien lapsista huomattavasti suurempi osa saa erilaista apua kuin antaa sitä. Tämän ilmiön selityksestä on käyty paljon keskustelua myös tutkimusprojektimme sisällä. Osa katsoo, että nuorin polvi on ”itseks vastaanottaja”, joka ei välttämättä tulevaisuudessakaan tule auttamaan muita yhtä paljon kuin he itse ovat saaneet apua. Toiset korostavat nuorten elävän sellaista elämänvaihetta, jossa apua tarvitaan paljon. Esimerkiksi lapsuuden kodista muuton, opiskelun, työttömyyden ja lasten saamisen myötä avun tarve usein kasvaa.

Tulkinta itsekkästä sukupolvesta ei saa tukea myöskään evoluutioteoreettisista näkemyksistä. Päinvastoin suurten ikäluokkien lapsien voidaan olettaa pyrkivän saamaan vanhemmiltaan mahdollisimman paljon erilaisia resursseja. Evoluutioteorian perustalta on myös syytä olettaa, että apu kulkee sukupolvien ketjussa alaspäin. Onkin siis hyvin epätodennäköistä, että nyt olisi syntynyt jokin uusi ”itseks sukupolvi”.

Suurten ikäluokkien aikuisten lasten keskuudessa avun antaminen ja saaminen on jossain määrin sukupuolittunutta. Miehet antavat apua naisia useammin, kun taas naiset saavat miehiä useammin erilaista apua. Varsinkin isät ja äidit ovat hyvin erilaisessa asemassa. Näyttää siltä, että suuret ikäluokat jossain määrin suosivat tyttäriään ja heidän lapsiaan.

Poikien suosiminen taas korostuu eri sukupolvien naisten kokemuksissa. Enemmistö vastaajista kokee, että heidän vanhempansa ovat kohdelleet sisaruksia tasapuolisesti, mutta naiset kokevat huomattavasti miehiä useammin epätasapuolisuuutta tapah-tuneen. Voi olla, että aikuisia tyttäriä suositaan jokapäiväisessä yhteydenpidossa ja

lastenhoidossa, kun taas poikia suositaan – tai suosittiin aikaisemmin – esimerkiksi suurissa taloudellisissa lahjoissa.

Suurten ikäluokkien vanhemmat ovat jo iäkkäitä ja tarvitsevat usein erilaista apua. He ovatkin käytännön avun suhteen saavana osapuolena, ja saavat sitä lähinnä omilta lapsiltaan eli suurten ikäluokkien edustajilta. Osa suurten ikäluokkien vanhemmista myös antaa käytännön apua. Tällöin apua annetaan pääasiassa omille ystäville.

Käytännön avusta poiketen, suurten ikäluokkien vanhemmat ovat taloudellisen tuen osalta antavana osapuolena ja tuki kulkeutuu usein yhden sukupolven yli lastenlapsille. Vanhin polvi ei kuitenkaan anna taloudellista tukea kovin usein eikä tuki ole määrältään kovin merkittävää verrattuna suurten ikäluokkien antamaan tukeen. Vanhusten saama taloudellinen tuki on vielä harvinaisempaa; yksikään kyselyyn valikoituneista suurten ikäluokkien vanhemmista ei ole saanut taloudellista tukea kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana. Tätä voidaan pitää yllättävänä ottaen huomioon, että heidän eläkkeensä eivät ole erityisen suuria.

Evoluutioteoreettisten oletusten mukaan tulos ei kuitenkaan ole yllättävä. Se nimitäin tukee olettamusta, jonka mukaan apu kulkee sukupolvien ketjussa ”ylhäältä alaspäin” etenkin silloin, jos joku ei ole varsinaisessa hädässä. Tähän liittyen eräs tutkimuksemme keskeisistä tuloksista onkin se, että suuret ikäluokat todella antavat apua enemmän lapsilleen kuin vanhemmilleen, vaikka voisi kuvitella vanhempien tarvitsevan sitä enemmän.

Auttamisen mallit ja avun taustat

Teemahaastatteluaineiston perusteella muodostimme kolme auttamisen mallia, jotka nimesimme niukoiksi, tavanomaisiksi ja laajoiksi auttamissuhteiksi. Ensin mainitussa auttaminen on vähäistä ja apua annetaan lähinnä sukulinjassa pystysuorasti lasten suuntaan. Tavanomaisten auttamissuhteiden osalta auttaminen on monipuolisempaa ja runsaampaa, mutta luonteeltaan satunnaista. Mainitussa mallissa myös sisarusten välinen apu saa vahvemman painon ja lisäksi auttamista tapahtuu myös enemmän sukulinjassa ylöspäin. Laajojen auttamissuhteiden mallissa auttamissuhteet ovat edellisiä monipuolisempia ja auttaminen on enemmän jatkuvaa sekä monisuuntaisempaa eri tahojen välillä. Mallissa apua vaihdetaan sukulinjassa niin pystysuoraan kuin vaakatasossa ja lisäksi laajojen auttamissuhteiden mallissa etäisempien sukulaisten ja myös ystävien välinen auttaminen on tavanomaisempaa.

Kyselyaineistossa olemme soveltaneet teemahaastattelujen pohjalta tehtyä jaottelua ryhmittelemällä vastaajat auttamisen monipuolisuuden ja runsauden perusteella. Kyselyssä tulee esille sukupolvien välinen roima ero siinä, kuinka suuri osuus vastaajista edustaa erilaisia auttamisen malleja. Suurista ikäluokista 30 prosenttia mutta nuorimmasta polvesta vain 13 prosenttia kuuluu niukkojen auttamissuhteiden ryhmään. Laajoja auttamissuhteita toteuttaa nuorimmasta polvesta 35 prosenttia, mutta

suurista ikäluokista vain 9 prosenttia. Runsaasti yli puolet molempien sukupolvien vastaajista soveltaa tavanomaista auttamisen mallia.

Sosiaalinen tausta selittää jonkin verran käytännön *avun antamista*. Siihen liittyvät yksinasuminen, runsaat kontaktit sukulaisiin, sukupiirin laajuus ja korkea koulutustaso, mutta ei sukupolvi. Taloudellisen tuen antajat taas kuuluvat yleisesti suuriin ikäluokkiin, heillä on paljon lapsia, runsaasti kontakteja lähisukulaisiin ja he asuvat usein yksin. Sekä käytännön apua että taloudellista *tukea saavat* kuuluvat yleisesti nuorempaan sukupolveen Auttamissuhteiden monipuolisuus ja runsaus liittyvätkin ennen kaikkea siihen, että ihminen kuuluu nuoreen sukupolveen. Kun sukupolven vaikutus on vakioitu, yksin asuminen, tiheät yhteydet lähisukulaisiin, laaja sukulaispiiri, hyvät tulot ja korkea koulutustaso ovat yhteydessä auttamissuhteiden monipuolisuuteen ja runsauteen.

Apua tarpeen mukaan?

Miten avun saanti kohtaa sen tarpeen? Vastaajat ovat yleensä pyytäessään saaneet apua ja käytännön apua saaneet vastaajat ovat yleensä myös tyytyväisiä samaansa apuun. Yleensä suuret ikäluokat ja heidän vanhempansa ovat apua pyytäessään sitä saaneet. Suurten ikäluokkien lapsista taas joka viides ilmoittaa jääneensä viimeisen vuoden aikana vaille pyytämäänsä apua. Havaitsemme siten huomattavan vähemmistön nuoria aikuisia, jotka eivät saa niin paljon apua kuin ovat pyytäneet. On kuitenkin huomioitava, että apua saaneet myös jäävät useammin pyytäessään sitä vaille kuin ne, jotka eivät ole lainkaan saaneet apua.

Olemme tarkastelleet myös vastaajien auttamiseen liittyviä asenteita. Mielenkiintoista on, että vaikka apua annetaan ja saadaan paljon, hyvin harvat mieltävät vanhusten taloudellisen tukemisen, arkipäivän askareissa auttamisen ja hoivaamisen yksinomaan tai pääasiassa perheen velvollisuuksiksi. Mielenpitoissa painottuu siis yhteiskunnan vastuu ja mielipiteet liittyvät myös siihen, paljonko taloudellista ja käytännön apua vastaajat ovat antaneet ja saaneet. Vähän auttaneille on ominaista yhteiskunnan roolin tähdentäminen ja vastavuoroisuuden vaatimuksen vähäisyys, paljon auttaneille taas perheen vastuun edellyttäminen, johon liittyy myös toive auttamisen vastavuoroisuudesta. Mielenpidekysymysten perusteella voidaan sanoa, että vaikka yleensä lasten oletetaan auttavan vanhempiaan, raja tulee aika nopeasti vastaan. Vain harva on esimerkiksi samaa mieltä siitä, että lasten tulisi ottaa vanhempansa luokseen asumaan.

Väite siitä, että on luonnollista, että tyttäret ottavat enemmän hoitovastuuta vanhemmistaan, ei saa kovin suurta kannatusta vastaajien joukossa. Tosiasiassa tyttäret kuitenkin ovat selvästi enemmän yhteydessä vanhempiinsa kuin pojat. Tämä näkyy erityisesti suurten ikäluokkien ja heidän iäkkäiden vanhempien keskuudessa. Tyttäret myös auttavat vanhempiaan enemmän, varsinkin silloin kun nämä tarvitsevat paljon hoivaa.

Auttamista koskevilla asenteilla suurten ikäluokkien vanhemmat erottuvat usein omaksi ryhmäkseen, joka liittyyne osaltaan siihen, että kyselyyn vastanneet suurten ikäluokkien vanhemmat ovat pieni ja valikoitunut joukko. Sukupolvien väliset erot mielipiteissä näyttävät kuitenkin myös heijastavan vastaajien asemaa sukupolvien ketjussa. Vanhimman polven edustajista huomattava osa kannattaa isovanhempien vastuuta jälkipolvien hoitamisessa ja taloudellisessa tukemisessa, kun suurten ikäluokkien ja heidän lastensa keskuudessa isovanhempien vastuu on viimesijainen. Kahden nuoremman sukupolven näkemyksissä korostuu, että isovanhempien tulee ottaa vastuu lapsenlapsistaan vasta sitten, jos lapsen vanhemmat eivät siihen jostain syystä kykene. Vanhin sukupolvi myös katsoo vanhempien olevan vastuussa lapsistaan, mutta ei katso lasten tai lastenlasten olevan vastuussa vanhemmistaan, vaan odottavat tällöin yhteiskunnan tulevan apuun.

Auttaminen tulevaisuudessa

Miltä auttaminen näyttää tulevina vuosikymmeninä? Julkisessa keskustelussa esillä ollut äärimmäinen vaihtoehto – suurten ikäluokkien täydellinen itsekkyyks, eli kaikkien resurssien käyttö omaan kulutukseen ja tämän jälkeen hyvinvointivaltion resurssien täysimääräinen hyväksikäyttö, jolloin lapset jäisivät vaille perintöä – on epätodennäköinen. Sen sijaan vaihtoehto, että suuret ikäluokat satsaavat resurssejaan oman hoitonsa maksamiseen on varsin todennäköinen ottaen huomioon heidän haluttomuutensa joutua riippuvaisiksi sukulaisten avusta. Voi myös olla, että halu turvautua pikemmin julkisten palveluiden kuin lasten ja lastenlasten apuun vahvistuu iän myötä. Suurten ikäluokkien säästötaipumukset eivät myöskään näytä poikkeavan paljoakaan heidän vanhemmistaan. Toisaalta Suomessa ei suurten ikäluokkien jälkeen ole tullut uusia suuria ikäluokkia, mikä merkitsee, että suurten ikäluokkien tukivelvoite on vastaavasti pienempi.

Evoluutioteoreettisten oletusten perusteella auttamisen pääpaino kulkee sukupolvien ketjussa lisääntymis-suuntaan eli vanhemmilta sukupolvilta nuoremmille. Tämä oletus saa vahvistusta myös tutkimuksemme tuloksista, sillä suuret ikäluokat auttavat enemmän omia lapsiaan kuin todennäköisesti enemmän apua tarvitsevia vanhempiaan. Voidaan myös olettaa, että lähitulevaisuudessa ei tule tapahtumaan mitään radikaalia muutosta, jossa auttamisen pääasiallinen suunta kääntyisi päinvastaiseksi. Hyvinvointivaltion säilyminen on siis etenkin iäkkäiden ihmisten hyvinvoinnin kannalta keskeisessä asemassa.

SAMMANFATTNING

Haavio-Mannila E, Majamaa K, Tanskanen A, Hämäläinen H, Karisto A, Rotkirch A och Roos JP.

Generationskedjan. De stora årskullarna och växelverkan mellan generationerna i Finland.

Helsingfors: FPA, Social trygghet och hälsa: undersökningar 107, 2009. 263 s. ISBN 978-951-669-818-5 (hft.), ISBN 978-951-669-819-2 (pdf).

I undersökningen studerades formerna för och mängden av praktisk och ekonomisk hjälp mellan de stora årskullarna, deras vuxna barn och deras föräldrar. Resultaten bygger på två surveyundersökningar av de stora åldersklasserna (födda 1945–1950, $n = 1\,115$) och deras vuxna barn ($n = 1\,435$) samt personintervjuer med föräldrar till personer som tillhör de stora åldersklasserna ($n = 32$). Materialen samlades in 2007. Frågorna gällde hur mycket socialt stöd, praktisk hjälp och ekonomiska överföringar som respondenten gav till och mottog av personer utanför det egna hushållet. Svartalternativen skilde på släktingar på mödernet och fädernet, syskon enligt födelseordning och kön, biologiska föräldrar och svärföräldrar, liksom mellan olika slags icke-släktingar som vänner, grannar och arbetskolleger. Vi gjorde också 38 djupintervjuer med vissa av dem som fyllt i frågeformulären. Tre modeller för hjälpanvändning formulerades med hjälp av djupintervjuerna och användes sedan för att studera surveymaterialen.

Släktband i dagens Finland

Resultaten visar att släktingar fortfarande hjälper varandra i betydande utsträckning. Bland de sociala relationerna utanför hemmet och arbetsplatsen har finländarna mest kontakt med sina biologiska släktingar, vilka de också ger och av vilka de får mest hjälp. Ju väsentligare hjälp det handlar om, desto mer betydande är de nära släktingarnas roll.

De som tillhör de stora årskullarna lever oftast med en partner och de flesta av deras barn lever i en kärnfamilj med barn och en partner. De stora årskullarnas föräldrar lever oftast ensamma som änkor eller änklingar. De stora årskullarnas barn har flyttat hemifrån relativt tidigt i livet, vid 19–20 års ålder. Finland skiljer sig i detta avseende från de flesta andra europeiska länder, i vilka i synnerhet sönerna bor längre med sina föräldrar.

Över 80 procent av dem som tillhör de stora årskullarna hade gett praktisk hjälp till någon under de senaste tolv månaderna och omkring hälften hade gett ekonomiskt stöd. Av de stora årskullarnas vuxna barn hade 86 procent gett praktisk hjälp till någon. Jämfört med de stora årskullarna hjälpte de vuxna barnen mera sällan; endast 21 procent hjälpte dagligen eller varje vecka medan motsvarande siffra i de stora årskullarna var 36 procent. Skillnaderna mellan de två generationerna berodde på respondenternas ålder och livsskede samt på de attityder och erfarenheter som kännetecknar årskullarnas sociala generation.

Enligt teorin om släktskapsaltruism är individer mera benägna att hjälpa släktingar än icke-släktingar. Evolutionsteorin förutspår också intressekonflikter mellan föräldrar och avkomma och som en följd av syskonrivalitet. Våra resultat visade på både större altruism och högre konfliktbenägenhet bland släktingar. Till exempel står respondenterna närmare sina biologiska släktingar än ingifta släktingar. Enighet och konflikter uppstod också främst bland biologiska släktingar, till exempel i anslutning till arvsskifte.

Sociologiska teorier om individualisering hävdar att dagens sociala relationer i allt större utsträckning bygger på personliga preferenser, inte på någon känsla av plikt. I själva verket såg respondenterna det som en självklarhet att hjälpa sina släktingar, oberoende av om hjälpen uppfattades som en plikt eller som något trevligt. Få respondenter sade sig hjälpa bara de släktingar som de tyckte om. Få ansåg också att släktingarna kräver för mycket av dem. Däremot var det många som väntade sig gentjänster då de hjälpt släktingar, i synnerhet gällde detta de stora årskullarnas vuxna barn.

Hjälp mellan familjegerationer

I linje med tidigare undersökningar visade våra resultat att den huvudsakliga strömmen av överföringar och hjälp går från den äldre till den yngre generationen. De stora årskullarnas livssituation påverkar också deras sätt att hjälpa. Eftersom deras ekonomiska situation och hälsa överlag är god, kan de erbjuda mycket ekonomisk och praktisk hjälp fastän de inte behöver eller tar emot mycket hjälp själva. De stora årskullarna i Finland ger i huvudsak ekonomiskt stöd till sina barn, även om deras egen ekonomi inte nödvändigtvis är bättre än barnens. Som en följd av att de pensionerat sig har de stora årskullarnas inkomster minskat, medan deras barns inkomster ökat då de flesta av dem etablerat sig på arbetsmarknaden. De vuxna barnen uppskattade att deras föräldrars ekonomiska situation var bättre än vad föräldrarna själva ansåg. Motsvarande skillnad mellan generationerna fanns inte då det gällde att uppskatta de vuxna barnens ekonomiska situation.

De stora årskullarnas vuxna barn mottar praktisk och ekonomisk hjälp i synnerhet från sina föräldrar och svärföräldrar medan de hjälper sina nära släktingar och också sina vänner. En stor majoritet av de vuxna barnen får mera hjälp än vad den ger. Behovet av hjälp är också ofta stort då många i den yngre generationen har bostadslån, studerar, är arbetslösa eller har små barn.

De stora årskullarnas hjälp varierar enligt kön. Då alla hjälpformer beaktas hjälper män mera än kvinnor, medan kvinnor får mera hjälp än män. De stora årskullarna hjälper i viss utsträckning sina döttrar mera än sina söner. Samtidigt rapporterade dock kvinnorna oftare att föräldrarna favoriserat deras bröder. De flesta ansåg att föräldrarna behandlat syskonen rättvist, men kvinnor hade oftare upplevt ojämlig behandling än männen. Det är möjligt att föräldrarna ger mera vardaglig hjälp till döttrarna, men ändå ger – eller gav tidigare – mera ekonomiskt stöd till sönerna.

De stora årskullarnas föräldrar var redan åldersstigna, kring 80 år gamla, och ofta i behov av olika slags hjälp för att få vardagen att fungera. Den äldsta generationen mottar hjälp, i synnerhet från sina barn. Några av dem gav också praktisk hjälp, i synnerhet till vänner. I fråga om ekonomiskt stöd var den äldsta generationen främst den givande sidan. Typiskt var att man gav små penningssummor till barnbarnen. Ekonomiskt stöd gavs inte ofta jämfört med det ekonomiska stöd som de stora årskullarna gav barnen. Den äldsta generationen verkar just inte motta ekonomiskt stöd; inte en enda av de 32 respondenterna sade sig ha mottagit ekonomiskt stöd under de senaste tolv månaderna. Detta är överraskande eftersom deras pensioner inte är höga. Å andra sidan var de äldsta respondenterna inte i behov av akut hjälp eller stöd.

Hjälpmodeller

Utgående från djupintervjuerna formulerade vi tre modeller för de former av hjälp och överföring som förekommer mellan familjegerationer. I den första och snävaste modellen hjälper man överlag sällan och hjälp ges nästan uteslutande till de egna barnen. I följande modell, som också var den vanligaste, får syskonhjälpen en viktigare ställning och hjälp kan också ges 'uppåt' i släkten. Den sista modellen representerar breda och mångsidiga relationer, där hjälpen är vanligare och når flera olika personer. I denna modell ges hjälp både vertikalt och horisontellt, och det är vanligt med hjälp också mellan avlägsnare släktingar och mellan vänner.

Vi grupperade våra surveydata enligt dessa tre modeller. Generationerna fördelade sig ojämnt i de tre grupperna, vilket tyder på att mönstren för hjälp delvis beror på livsskedet. Av de stora årskullarna hör 30 procent till den första, snäva modellen medan hälften färre (13 procent) av deras vuxna barn gör det. Däremot var 35 procent av de yngre involverade i mångsidiga och breda former av hjälp medan bara 9 procent av de stora årskullarna hörde till denna grupp. De flesta i de båda generationerna hörde till den moderata gruppen.

Mängden praktisk hjälp hängde ihop med omständigheter som att bo ensam, ha mycket kontakter med nära släktingar, ha flera släktingar och hög utbildning, men inte med vilken generation respondenten tillhörde. Ekonomiska överföringar var vanligare bland dem som tillhör de stora åldersklasserna samt bland dem som hade flera barn, mycket kontakt med släktingar och bodde ensamma. Den yngsta generationen var oftast den som fick mest praktisk och ekonomisk hjälp. De som gav mest hjälp bodde ensamma, hade mycket kontakt med släktingar, hade flera släktingar, en hög inkomst och hög utbildning.

Familjeband och plikt

Får den som behöver hjälp? Respondenterna hade oftast fått hjälp då de bett om det och de som fick praktisk hjälp var oftast nöjda med den hjälp de fått. De stora års-

kullarna och deras vuxna barn hade sällan upplevt att de inte fått hjälp fast de bett om det. Ändå hade så många som var femte i den yngsta generationen inte fått hjälp trots att de bett om det.

Fast man ofta hjälper släktingar var det få som ansåg att familjen ensam eller huvudsakligen borde vara ansvarig för vården av de äldre. Staten antas vara de äldres huvudsakliga källa till vård och stöd, också bland dem som redan är ålderstigna. Dessa attityder hängde samman med hur mycket hjälp respondenterna själva fått och gett.

Få respondenter höll med om påståendet att barnen borde ha föräldrarna boende hos sig ifall föräldrarna inte klarar sig själva. Få höll också med om påståendet att ”det är naturligt att döttrar tar större ansvar för vården av sina föräldrar än söner”. Trots detta hade döttrarna mera kontakt med sina föräldrar än vad sönerna hade. I synnerhet kvinnorna i de stora åldersklasserna hade mycket kontakt med sina föräldrar. Döttrarna hjälper också oftare sina gamla föräldrar, i synnerhet ifall dessa behöver mycket vård.

I den äldsta generationen var det många som stödde åsikten att mor- och farföräldrarna bör fostra kommande generationer, medan de stora årskullarna och deras vuxna barn inte just såg detta som ett värde. De äldsta betonade också vikten av föräldrarnas ansvar för sina barn, medan de inte ansåg att barn eller barnbarn hade ansvar för sina föräldrar. Ifall hjälp behövs, önskade den äldre generationen få den av staten och kommunen. De stora årskullarnas föräldrar hade alltså attityder som skiljde sig från de övriga generationernas. Resultatet beror troligen på att vi i denna generation hade få respondenter och att dessa dessutom tillhörde en utvald grupp. Det kan trots detta också avspegla verkliga skillnader mellan generationerna.

Hur ter sig framtiden?

Hur ser framtiden ut i Finland med tanke på hjälp mellan generationerna? Vissa röster har påstått att de stora åldersklasserna kommer att bete sig själviskt och använda både personliga tillgångar och offentliga medel för sin egen välfärd. Alternativet ter sig osannolikt med tanke på hur mycket denna generation är villig att ge sina barn och deras familjer. Men de stora åldersklasserna kommer antagligen att vilja satsa mycket på sin egen hälsa och omvårdnad, bland annat för att de inte vill bli beroende av sina barn. De stora åldersklasserna ger också sina barn mer stöd än sina föräldrar, trots att de senare kan vara i större behov av hjälp. Att upprätthålla välfärdssamhällets tjänster och förmåner är därför av avgörande betydelse då det gäller de äldres välmående.

SUMMARY

Haavio-Mannila E, Majamaa K, Tanskanen A, Hämäläinen H, Karisto A, Rotkirch A and Roos JP. **A chain of generations. Baby boomers and cross-generational interaction in Finland.** Helsinki: The Social Insurance Institution of Finland, Studies in social security and health 107, 2009. 263 pp. ISBN 978-951-669-818-5 (print), ISBN 978-951-669-819-2 (pdf).

In this publication we examine the interaction and helping relations between baby boomers, their adult children and their parents. The results are primarily based on two large sets of mail survey data of baby boomers (born in 1945–1950, $n = 1,115$) and of their children ($n = 1,435$), and a small number of structured face-to-face interviews with their parents ($n = 32$). The data was collected in 2007. We asked about the amounts and frequencies of mental support, practical help and financial assistance that the respondent provided and received. The answers distinguished between paternal and maternal kin, siblings according to birth order and gender, biological parents and in-laws, as well as different forms of non-kin such as friends, neighbours and colleagues at work. We also conducted 38 in-depth, thematic interviews with selected survey respondents. The three models of helping identified in the thematic interviews were used in analysing the survey results.

Kin help in contemporary Finland

Intergenerational help between kin including financial assistance plays an important role in everyday life. When it comes to social relations outside the household and the workplace, adult Finns are in closest contact with their biological relatives and both provide to and receive most help from kin. The more essential the form of assistance involved is, the more significant is the role of close relatives.

The majority of baby boomers live with their spouse and most of their children live in a nuclear family with a spouse and children. Baby boomers' parents usually live alone as widows or widowers. The children of baby boomers have moved into their own apartment at a rather early stage of life, around the age of 19–20 years. In this respect, Finland differs from many European countries, where children – especially boys – stay with their parents longer.

More than 80 percent of baby boomers had provided practical assistance for somebody during the last twelve months, and about half had provided financial aid. 86 percent of the baby boomers' adult children provide practical help to somebody. Compared to the baby boomers, their adult children help less frequently; only 21 percent gave practical assistance daily or weekly, whereas among baby boomers the share was 36 percent. Generational differences relate to the age of the respondent, the stage of life the respondent is in, and to the experiences and attitudes specific to the social generation the age cohorts belong to.

According to the theory of kin altruism, people are more inclined to help kin than non-kin. Evolutionary theory also predicts conflicts of interest to arise due to parent-offspring conflicts and sibling competition. Both higher altruism and higher conflict proneness among kin were supported by our results. For example, in their social contacts, individuals are clearly closer to their biological relatives than to in-laws. Correspondingly, disagreements and conflicts are more likely to occur among biological relatives, for instance over the distribution of inheritance.

Sociological theories of individualisation claim that contemporary social relations are increasingly based on individual preferences rather than on a sense of obligation or lifelong commitment. However, respondents considered helping relatives to be a matter of course, regardless of whether they perceived it as an obligation or as a pleasant activity. Only a few respondents said that they give support only to relatives whom they like. Few respondents expressed the view that their relatives demand too much from them. However, a large number of respondents expected reciprocity of assistance from kin – this was true especially of the baby boomers' adult children.

The chain of help

Results show that, in line with previous sociological studies, the main flow of intergenerational assistance goes from the older to the younger generation. The life situation of the baby boomers also affects their helping behaviour. Their financial situation and health are mainly good, and while they provide much practical help and financial aid, they neither need nor get much help themselves. Finnish baby boomers give financial aid predominantly to their children, although their own economic situation is not necessarily any better. As a consequence of retirement, baby boomers' incomes are decreasing, while their children's incomes are increasing because many of them have established positions in the labour market. The adult children estimate their parents' economical situation to be better than the baby boomers themselves report it to be. Estimations of the adult children's economic situation did not differ by generation.

Adult children of baby boomers receive practical help and financial aid especially from their parents and their parents-in-law, and give assistance to close relatives but also to their friends. The vast majority of the adult children receive more help than they give. The need for help typically increases with moving out of the parental home, studies, unemployment and especially having children.

Helping among baby boomers' children is also related to gender. Men give assistance more often than women do, while women receive help more often than men. Baby boomers slightly favour their daughters and their children over their sons. However, when women report their own experiences of sibling rivalry they often stress that their parents favoured their brothers. A majority of the respondents declare that their parents treated siblings equitably, but women are more likely than men to report

inequitable treatment. It is possible that parents favour their daughters in everyday communication and child care but give – or used to give – more financial aid to sons.

The parents of baby boomers are already quite old, around the age of 80, and often need various kinds of help in everyday life. The oldest generation is at the receiving end of the chain of assistance and gets help predominantly from their children. Some of these elderly parents also give practical help, typically to their friends. When it comes to financial aid, the oldest generation is predominantly the giving part. The elderly typically give small amounts of money to their grandchildren. This modest financial aid is not given particularly often compared to the financial support that the baby boomers give. The oldest generation appears to receive financial support rarely; not a single one of the 32 respondents reported having received financial support in the last twelve months. This is quite surprising because their pensions are not very high. However, the respondents from the oldest generation were not in a situation of particular or acute need.

Helping patterns

On the basis of the thematic interviews we composed three models of helping relations; minor, medium and extensive. According to the first model, help is scarce and given almost exclusively to one's own children. According to the model of medium helping relations, assistance is varied and more generous, but sporadic by nature. However, in this model, help between siblings takes on significance and help also flows 'upwards' in the kin line. In the model of extensive helping relations, assistance is more varied than in the previous ones and helping is both more constant and more multi-directional. Assistance is exchanged in vertical and horizontal directions, and helping is common also between distant relatives and friends.

Based on the three models of helping relations, we also grouped our survey data to three groups. Generations were dispersed very differently across these groups. To the group of minor helping relations belonged 30 percent of baby boomers, but only 13 per cent of the youngest generation. Conversely, about 35 percent of the youngest generation had extensive helping relations, whereas of the baby boomers only 9 percent belonged to that group. The majority of both generations belonged to the group of medium helping relations.

Living alone, frequent contacts with close relatives, a large circle of relatives and a high level of education, but not generation, were independently associated with giving practical help. We found, too, that providing financial aid was more typical of those who belonged to the baby-boom generation, had many children, had extensive contacts with close relatives, and lived alone. Those who received both practical and financial help often belonged to the youngest generation. Living alone, frequent contacts with close relatives, a large circle of relatives, good income, and high educational attainment were related to the wider-ranging forms and richness of helping relations.

The ethics of kin help

Is help provided when it is needed? Respondents have usually received help when they have asked for it, and those who have received practical assistance are usually satisfied with it. Only rarely did the baby boomers or their parents report not receiving assistance when they had asked for it. However, every fifth of the youngest generations had not obtained help even when they had asked for it.

While the actual amount of assistance is often ample, only a small proportion of respondents finds care of the elderly to be solely or mainly the responsibility of the family. Society is seen as the main source of assistance and care. Attitudes are related to the amount of given and received assistance.

Few respondents agree with the statement that children should have their parents live with them if the parents cannot cope by themselves. Further, few respondents supported the statement that "it is natural that daughters should take more responsibility for the care of parents than sons". In spite of this, daughters have more frequent contacts with their parents than do sons. This is particularly true of baby boomer women and their aged parents. Daughters are also more often the source of assistance, especially when parents need extensive care.

In the oldest generation a significant proportion of respondents supports the idea that grandparents should have a responsibility to assist future generations, whereas among baby boomers and the youngest generation little significance is attached to such responsibility. The oldest generation also emphasizes the responsibility of parents towards their children, but does not think that children or grandchildren should be responsible for their parents. When help is needed, they expect it to be provided by the state or the municipality. Thus the parents of baby boomers often stand out with their attitudes. The result is probably biased as these respondents were few and belonged to a highly selected group. Nevertheless, the result may indicate genuine generational differences.

Helping in the future

How will the future look from the perspective of intergenerational and public help in Finland? In the public discussion, some voices have made the argument that baby boomers are extremely selfish and are predicted to spend both their personal property and state resources on their individual wellbeing. This outcome is unlikely as baby boomers willingly help their children. However, baby boomers will probably want to invest in their own care, considering their unwillingness to be dependent on the help of their relatives. Baby boomers also give more assistance to their children than to their sometimes needier parents. On the whole, maintenance of the welfare state's services and benefits is a crucial factor when we consider the welfare of the aged.

KIRJALLISUUS

Attias-Donfut, Claudine. *Sociologie des générations*. Paris: Presse Universitaire Française, 1988.

Attias-Donfut, Claudine. Le double circuit des transmissions. Julkaisussa: Attias-Donfut, Claudine, ed. *Les solidarités entre générations*. Paris: Nathan, 1995: 41–79.

Attias-Donfut, Claudine; Segalen, Martine. *Les Grands-Parents. La famille à travers des générations*. Paris: Odile Jacob, 1998.

Attias-Donfut, Claudine; Lapierre, Nicole; Segalen, Martine. *Le nouvel esprit de famille*. Paris: Odile Jacob, 2002.

Bengtson, Vern L. Beyond the nuclear family. The increasing importance of multigenerational bonds. *Journal of Marriage and Family* 2001; 63: 1–16.

Bengtson, Vern L; Harootyan, Robert A, eds. *Intergenerational linkages. Hidden connections in American society*. New York, NY: Springer, 1994.

Bengtson, Vern L; Giarrusso, Roseann. Effets a long terme du lien filial. Julkaisussa: Attias-Donfut, Claudine, ed. *Les solidarités entre générations*. Paris: Nathan, 1995: 83–96.

Bengtson, VL; Giarrusso, Roseann; Mabry, J Beth; Silverstein, Merrill. Solidarity, conflict, and ambivalence. Complementary or competing perspectives on intergenerational relationships? *Journal of Marriage and Family* 2002; 64: 568–576.

Blomgren, Jenni; Martikainen, Pekka; Martelin, Tuija; Koskinen, Seppo. Ikääntyneiden saama epävirallinen ja virallinen apu Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 2006; 71 (2): 167–178.

Bordone, Valeria. Contact and proximity of older people to their adult children. A comparison between Italy and Sweden. *Population, Space and Place* 2009; 15 (4): 359–380.

Brown, Laura H. Intergenerational influences of perceptions of current relationships with grandparents. *Journal of Intergenerational Relationships*, 2003; 1 (1): 95–112.

Buss, David M, ed. *The handbook of evolutionary psychology*. Hoboken, NJ: Wiley, 2005.

Börsch-Supan, Axel; Brugiavini, Agar; Jürges, Hendrik; Kapteyn, Arie; Mackenbach, Johan; Siegrist, Johannes; Weber, Guglielmo. *Health, ageing and retirement in Europe (2004–2007) Starting the longitudinal dimension*. Mannheim: Mannheim Research Institute for the Economics of Aging (MEA), 2008.

Castrén, Anna-Maija. Perhe ja työ Helsingissä ja Pietarissa. Elämänpiirit ja yhteiskunta opettajien sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: SKS, SKS:n tutkimuksia 81, 2001.

Chauvel, Louis. *Le destin des générations, structure sociale et cohortes en France au XXe siècle*. Paris: Presse Universitaire Française, 2002.

Chauvel, Louis. *Les Classes moyennes à la dérive*. Paris: Seuil, 2006.

Clarke, Edward J; Preston, Mar; Raksin, Jo; Bengtson, Vern. Types of conflicts and tensions between older parents and adult children. *Gerontologist* 1999; 39 (3): 261–270.

Davey, Adam; Femia, Elia E; Shea, Dennis G; Zarit, Steven H; Sundstrom, Gerdt; Berg, Stig; Smyer, Michael A. How many elders receive assistance? A cross-national comparison. *Journal of Aging and Health* 1999; 11 (2): 199–220.

Ellingsæter, Anne Lise; Leira, Arnlaug, red. *Velferdsstaten og familien: utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal, 2004.

Fritzell, Johan; Lennartsson, Carin. Financial transfers between generations in Sweden. *Ageing and Society* 2005; 25 (3): 397–414.

Giddens, Anthony. *The transformation of intimacy*. Stanford, CA: Stanford University Press, 1992.

Godard, Francis. *La famille. Affaire des générations*. Paris: PUF, 1992.

Grundy, Emily; Henretta, John C. Between elderly parents and adult children. A new look at the intergenerational care provided by the 'sandwich generation'. *Ageing and Society* 2006; 26 (5): 707–722.

Hamilton, William D. The genetical evolution of social behavior. *Journal of Theoretical Biology* 1964; 7 (1): 1–52.

Hawkes, Kristen. The grandmother effect. *Nature* 2004; 428: 128–129.

Hiilamo, Heikki; Niemelä, Mikko. Paras turva perheessä? Suomen kotitalouksien väliset tulonsiirrot kansainvälisessä vertailussa. Julkaisussa: Pessi, Anne Birgitta; Saari, Juho, toim. *Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa*. Julkaisematon käsikirjoitus, 2009.

Hiilamo, Heikki; Hiilamo, Kirsi. *Apua? Lähimmäisyyden perusteet*. Helsinki: Kirjapaja, 2007.

Hill, Reuben. *Family development in three generations. A longitudinal study of changing family patterns of planning and achievement*. Cambridge, MA: Schenkman, 1970.

Hrdy, Sarah B. *Mothers and others: The evolutionary origins of mutual understanding*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2009.

Jallinoja, Riitta. *Perheen aika*. Helsinki: Otava, 2000.

Karisto, Antti. Suuret ikäluokat kuvastimessa. Julkaisussa: Karisto, Antti, toim. Suuret ikäluokat. Tampere: Vastapaino 2005: 17–60.

Karisto, Antti. Satumaa. Tutkimus suomalaiseläkeläisistä Espanjan Aurinkorannikolla. Helsinki: SKS, 2008.

Kattainen, Eija; Muuri, Anu; Luoma, Minna-Liisa; Voutilainen, Päivi. Läheisapu ja sen merkitys kansalaisille. Julkaisussa: Moisio, Pasi; Karvonen, Sakari; Simpura, Jussi; Heikkilä, Matti, toim. Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki: Stakes, 2008: 218–231.

Kazepov, Yuri. The subsidiarization of social policies. Actors processes and impacts. *European Societies* 2008; 10 (2): 247–273.

Kohli, Martin. Private and public transfers between generations. Linking the family and the state. *European Societies* 1999; 1 (1): 81–104.

Kohli, Martin; Szydlik, Marc. *Generationen in Familie und Gesellschaft*. Opladen: Leske + Budrich, 2000.

Koskinen, Seppo; Aromaa, Arpo. Koettu terveys ja pitkäaikaissairastavuus. Julkaisussa: Aromaa, Arpo; Koskinen, Seppo, toim. Terveys ja toimintakyky Suomessa. Terveys 2000 -tutkimuksen perustulokset. Helsinki: Kansanterveyslaitos, 2002.

Krause, Neal; Rook, Karen S. Negative interaction in late life. Issues in the stability and generalizability of conflict across relationships. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* 2003; 58 (2): 88–99.

Kurland, Jeffrey A; Gaulin, Steven JC. Cooperation and conflict among kin. Julkaisussa: Buss, David M, ed. *The handbook of evolutionary psychology*. Hoboken, NJ: Wiley, 2005: 447–482.

Kuusinen-James, Kirsi. Yhteinen vastuu – muuttuva työnjako? Uusi sosiaalinen sopimus ikääntyneiden hoivan järjestämisestä. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2008.

Lahdenperä, Mirikka; Lummaa, Virpi; Helle, Samuli; Tremblay, Marc; Russell, Andrew F. Fitness benefits of prolonged post-reproductive lifespan in women. *Nature* 2004; 428: 178–181.

Lallukka, Tea; Aittomäki, Akseli; Piha, Kustaa; Roos, Eva; Kivelä, Katariina; Silventoinen, Karri. Postikyselytutkimukseen vastanneiden edustavuus sosioekonomisten tekijöiden ja sairauspoissaolotietojen mukaan. Helsingin kaupungin henkilöstön terveystutkimus. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2002; 39 (3): 164–171.

Lowenstein, Ariela; Katz, Ruth; Prilutzky, Dana; Mehlhausen-Hassoen, David. The intergenerational solidarity paradigm. Julkaisussa: Daatland, Svein O; Herlofson, Katharina, eds. *Ageing, intergenerational relations, care systems and quality of life. An introduction to the OASIS project*. Oslo: NOVA, Rapport 14/2001: 11–30.

- Martelin, Tuija; Koskinen, Seppo; Sainio, Päivi; Härkänen, Tommi; Rissanen, Harri. Elinaika pitenee, mutta miten muuttuu vanhusten toimintakyky? Suomen väestöpoliittiset haasteet ja mahdollisuudet. TUTKAS-seminaari, Helsinki 11.2.2009.
- Miettinen, Anneli; Rotkirch, Anna. Milloin on lapsen aika? Lastenhankinnan toiveet ja esteet. Helsinki: Väestöliitto, 2008.
- Millennium cohort study. Saatavissa: <<http://www.cls.ioe.ac.uk/studies.asp?section=000100020001>>.
- Moen, Phyllis. Constructing a life course. *Marriage and Family Review* 2001; 30 (4): 97–109.
- Monserud, Maria A. Intergenerational relationships and affectual solidarity between grandparents and young adults. *Journal of Marriage and Family* 2008; 70 (1): 182–195.
- Mulder, Clara H; Meer, Marieke van der. Geographical distances and support from family members. *Population, Space and Place* 2009; 15 (4): 381–399.
- Murphy, Michael. Variations in kinship networks across geographic and social space. *Population and Development Review* 2008; 34 (1): 19–49.
- Nikander, Timo. Nuoret muuttavat omilleen yhä nuorempina. Hyvinvointikatsaus 1/2009. Saatavissa: <http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_004.html>.
- Paajanen, Pirjo. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E 30/2007.
- Pajamäki, Osku. Ahne sukupolvi. Suurten ikäluokkien varjo. Helsinki: Ajatus Kirjat, 2006.
- Pessi, Anne Birgitta; Saari, Juho. Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 2008.
- Pollet, Thomas V; Kuppens, Toons; Dunbar, Robin IM. When nieces and nephews become important. Differences between childless women and mothers in relationships with nieces and nephews. *Journal of Cultural and Evolutionary Psychology* 2006; 4 (2): 83–93.
- Pollet, Thomas V. Genetic relatedness and sibling characteristics in a modern society. *Evolution and Human Behaviour* 2007; 28 (3): 176–185.
- Purhonen, Semi. Sukupolvien ongelma. Tutkielmia sukupolven käsitteestä, sukupolvitietoisuudesta ja suurista ikäluokista. Helsinki: Helsingin yliopisto, Sosiologian laitoksen tutkimuksia 251, 2007.
- Ritamies, Marketta; Fågel, Stina. Aikuiset avunsaajina. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos, Julkaisusarja D 33, 1998.

Roos, JP. Laajat ja suppeat sukupolvet; esimerkkinä suuret ikäluokat ja niiden ympärille kertyneet sukupolviilikkeet. Julkaisussa: Karisto, Antti, toim. Suuret ikäluokat. Vastapaino, Tampere, 2005: 208–221.

Salmon, Catherine A; Shackelford, Todd K, eds. Family relationships. An evolutionary perspective. Oxford: Oxford University Press, 2007.

Sarmaja, Heikki. Ihmislajin perheenmuodostuksen evoluutiopsykologinen perusta. Yhteiskuntapolitiikka 2003; 68: 223–243.

Segalen, Martine. Continuités et discontinuités familiales. Approche socio-historique du lien intergénérationnel. Julkaisussa: Attias-Donfut, Claudine, ed. Les solidarités entre générations. Paris: Nathan, 1995: 27–40.

SHARE. Survey of health, ageing and retirement in Europe -projekti. 2008. Saatavissa: <<http://www.share-project.org>>. [Viitattu 12.5.2009.]

Sukupolvien välinen tulonjako. Sukupolvityöryhmän loppuraportti. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 3/1994.

Sulloway, Frank J. Birth order. Julkaisussa: Salmon, Catherine A; Shackelford, Todd K, eds. Family relationships. An evolutionary perspective. Oxford: Oxford University Press, 2008: 162–182.

Tanskanen, Antti; Danielsbacka, Mirkka. Perheen vai yhteiskunnan vastuu? Suurten ikäluokkien auttamisasenteiden tarkastelua. Janus 2009; 17 (1): 20–35.

Tanskanen Antti; Hämäläinen, Hans; Danielsbacka, Mirkka. Moderni isoäitihypoteesi – evoluutio-teoreettinen tulkinta isoäideiltä saadusta lastenhoitoavusta. Tulossa: Yhteiskuntapolitiikka 2009.

Terveiden eriarvoisuus Suomessa. Sosioekonomisten terveyserojen muutokset 1980–2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Julkaisuja 23, 2007.

Therborn, Göran. Between sex and power. Family in the world, 1900–2000. London: Routledge, 2004.

Tilastokeskus. 25–69-vuotiaat miehet ja naiset koulutustason, iän ja elävänä syntyneiden lasten määrän mukaan 31.12.2004. Saatavissa: <<http://www.stat.fi/til/vaerak/tau.html>>. [Viitattu 11.5.2009.]

Tilastokeskus. Tietokantataulukot. Helsinki: Tilastokeskus, 2009. Saatavissa: <<http://www.stat.fi/til/vaerak/tau.html>>. [Viitattu 11.5.2009.]

Tomassini Cecilia, Kalogirou, Stamatis; Grundy, Emily; et al. Contacts between elderly parents and their children in four European countries. Current patterns and future prospects. European Journal of Ageing 2004 (1): 54–63.

Trifiletti, Rossana; Simoni, Simonetta; Pratesi, Alessandro. Work and care in double front carer families. A qualitative comparison of care arrangements in Finland, France, Italy, Portugal and the UK. SOCCARE project report 5, European Commission. 2002.

Trivers, Robert L. Parental investment and sexual selection. Julkaisussa: Campbell, B, ed. Sexual selection and the descent of man, 1871–1971. Los Angeles, CA: University of California, 1972: 136–179.

Trivers, Robert L. Parent-offspring conflict. *American Zoologist* 1974 14: 249–264.

Trivers, Robert L. Natural selection and social theory. Selected papers of Robert Trivers. Oxford: Oxford University Press, 2002.

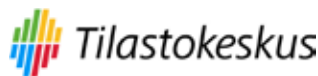
Unikkolinna, Mira. Sandwich-sukupolvi? Tutkimus suurista ikäluokista ja sukupolvien välisestä avunannosta. Lahti: Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaali-alan osaamiskeskus Verso, Verson julkaisuja 1/2008.

Utasi, Ágnes. Vitalizing relationships. The effects of the social network on the subjective quality of life. Budapest: ÚJ Mandátum, 2008.

Virtanen, Matti. Suuret ikäluokat sukupolvena. Julkaisussa: Karisto, Antti, toim. Suuret ikäluokat. Tampere: Vastapaino, 2005: 197–207.

Williams, George C. Pleiotropy, natural selection and the evolution of senescence. *Evolution* 1957; 11 (4): 398–411.

LIITE 1: KYSELYLOMAKKEET

Haastattelu- ja tutkimuspalvelut

Irrota kansilehti ja kyselyosa toisistaan katkoviivan kohdalta.

Tutkimus sukupolvien välisestä vuorovaikutuksesta

Millaista apua olet saanut läheisiltäsi? Oletko antanut taloudellista tukea toiselle henkilölle? Entä tulisiko isovanhempien hoitaa lapsenlapsiaan?

Helsingin yliopisto tutkii sukupolvien välistä vuorovaikutusta Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimuksessa. Tilastokeskus kerää tutkimusaineiston. Kysely tehdään saman suvun kolmen sukupolven jäsenelle. Tutkimme suuria ikäluokkia, heidän vanhempiaan ja lapsiaan. Sinä olet yksi satunnaisesti valituista* vuosina 1945–50 syntyneistä suurten ikäluokkien edustajista.

On erittäin tärkeää, että juuri Sinä vastaat kyselyyn, sillä mukaan arvottua henkilöä ei voi korvata toisella henkilöllä. Vaikka lomake saattaa vaikuttaa pitkältä, osa kysymyksistä ei koske kaikkia vastaajia.

Tutkimuksessa käytetään kyselyaineistojen lisäksi erilaisista tilastoista saatavia taustatietoja. Ennen aineiston luovuttamista tutkijoiden käyttöön Tilastokeskus poistaa kaikki yksittäisen vastaajan tunnistamiset mahdollistavat tiedot. Sinulla on mahdollisuus osallistua myöhemmin tehtävään tätä kyselyä täydentävään jatkohaastatteluun sekä mahdollisesti viiden vuoden kuluttua toistettavaan kyselytutkimukseen.

Pyydämme Sinua palauttamaan täytetyn lomakkeen 26.3.2007 mennessä oheisessa valmiiksi maksetussa kuoressa Tilastokeskukseen. Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan kolme 100 euron arvoista lahjakorttia. Arvonnot suorittaa Tilastokeskus. Voittajille ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Avustasi etukäteen kiittäen

Tilastokeskus

Helsingin yliopisto

Riitta Harala
tilastojohtajaJ.P. Roos
professori

Lisätietoja tutkimuksen sisällöstä antaa:

Helsingin yliopistossa professori Elina Haavio-Mannila
puh. (09) 1912 3960 tai sähköposti: elina.haavio-mannila@helsinki.fi

Lisätietoja tietojen keruusta antaa:

Tilastokeskuksessa tutkija Marika Jokinen
puh. (09) 1734 3628 tai sähköposti: marika.jokinen@tilastokeskus.fi

Tietoja tutkimuksesta löytyy internetistä: <http://blogit.helsinki.fi/gentrans/>

* Henkilöiden tiedot on poimittu Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tietokannasta.

Vastaamisohteet:

Vastaukset merkitään rengastamalla sopivaa vaihtoehtoa edustava numero tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun tilaan. Rengasta se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa Sinun tilannettasi tai käsityksiäsi. Valitse kustakin kohdasta vain yksi vastausvaihtoehto, ellei toisin pyydetä.

Esimerkki:

42. Mitä tarkoitusta varten annoit taloudellista tukea? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen ①
- Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms. 2
- Muuhun suureen hankintaan 3
- Matkaan ④
- Muuhun 5
- Ei erityistä syytä 6

Osa kysymyksistä koskee useampaa henkilöä. Vastaa näissä kohdissa kysymykseen sarakeittain jokaisen henkilön kohdalta erikseen.

Esimerkki:

	Äiti	Isä	Puolison äiti	Puolison isä
56. Mikä on/oli hänen peruskoulutuksensa?	Enintään kansakoulu 1	Enintään kansakoulu 1	Enintään kansakoulu ①	Enintään kansakoulu 1
	Keskikoulu 2	Keskikoulu ②	Keskikoulu 2	Keskikoulu ②
	Ylioppilastutkinto... ③	Ylioppilastutkinto... 3	Ylioppilastutkinto ... 3	Ylioppilastutkinto ... 3

Jos rengastamasi vaihtoehdon jäljessä pyydetään siirtymään johonkin tiettyyn kysymykseen, siirry suoraan numeron osoittamaan kysymykseen ja ohita väliin jäävät kysymykset.

Tarkasta lopuksi, että olet vastannut kaikkiin Sinua koskeviin kysymyksiin.

Tilastokeskus on valtion laitos, joka tekee yhteiskuntaoloja kuvaavia tilastoja ja tutkimuksia. Lisätietoja Tilastokeskuksesta löydät internetin sivuilta www.Tilastokeskus.fi

Sukupolvien ketju

- suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus

Taustatietoja

1. Oletko?

Nainen 1
Mies 2

2. Minä vuonna olet syntynyt? 19 _____

3. Mikä on nykyinen siviilisäätyysi?

Naimaton 1
Avoliitto 2
Avoliitto tai rekisteröity parisuhde 3
Eronnut 4
Leski..... 5

4. Kenen kanssa asut tällä hetkellä samassa kotitaloudessa?

Valitse vain yksi vaihtoehto.

Asun avio- tai avopuolisoni (jatkossa hänestä käytetään nimitystä puoliso) kanssa kahden 1
Asun puolisoni ja lasten kanssa 2
Asun yksin 3
Asun lapseni/lasteni kanssa 4
Asun puolisoni ja vanhempani/vanhempieni kanssa 5
Asun puolisoni ja puolisoni vanhemman/vanhempien kanssa 6
Asun vanhempani/vanhempieni kanssa 7

5. Keitä elossa olevia sukulaisia Sinulla on?

Ympyröi kaikkia elossa olevia sukulaisiasi vastaavat numerot.

Äiti 1	Sisko/siskoja 11
Isä 2	Siskon/siskojen puolisoita 12
Tytär/tyttäriä 3	Veli/veljiä 13
Poika/poikia 4	Veljen/veljien puolisoita 14
Puoliso 5	Sisaruksen lapsia 15
Puolison äiti 6	Lapsenlapsia 16
Puolison isä 7	Täitejä, setiä, enoja ja/tai heidän puolisoitaan 17
Isovanhempi/isovanhemmat 8	Serkkuja, pikkuserkkuja ja/tai heidän puolisoitaan .. 18
(Avo)miniä/miniöitä 9	Ei ketään edellä mainituista 19
(Avo)vävy/vävyjä 10	

6. Kenen edellisessä kysymyksessä mainitun kotitaloutesi ulkopuolella asuvan sukulaisen kanssa olet ollut eniten yhteydessä viimeisen 12 kuukauden aikana?

Merkitse häntä vastaava numero viivalle: _____

Saamasi maksuton käytännön apu

Seuraavat kysymykset koskevat kotitalouden ulkopuolelta saamaasi käytännön apua, josta et ole maksanut. Käytännön avulla tarkoitamme avustamista muun muassa koti- ja pihatöissä, remontissa ja tekniikan käytössä. Rahallisesta avusta kysytään myöhemmin.

7. Oletko saanut maksutonta käytännön apua (ks. kysymys 8) kotitaloutesi ulkopuolella asuvalta henkilöltä tai taholta viimeisten 12 kuukauden aikana?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 8.
 En 2 → Siirry kysymykseen 14.

8. Minkälaista käytännön apua olet saanut viimeisten 12 kuukauden aikana (kotitaloutesi ulkopuolella asuvalta henkilöltä)? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Apua käytännön kotitöissä, kuten ruuanlaitossa, kodin siivouksessa, kaupassa käynnissä, piha- ja puutarhatöissä 1
 Remontti- tai rakennusapua 2
 Kuljetusapua 3
 Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua 4
 Apua lomanviettoon liittyvissä asioissa 5
 Apua kaavakkeiden täyttämässä, taloudellisten tai oikeudellisten asioiden selvittämisessä 6
 Neuvomista ja auttamista esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digi-boxin asentamisessa tai käytössä 7
 Lastenhoitoapua 8
 Lemmikkieläimen hoitoapua 9
 Hoivaa tai henkilökohtaista apua, kuten apua peseytymisessä ja syömisessä sekä vaatteiden pukemisessa 10
 Auttajan muuhun erityisammattitaitoon liittyvää apua 11

9. Minkälaista edellisessä kysymyksessä mainittua käytännön apua olet saanut eniten?

Merkitse apua vastaava numero viivalle: _____

10. Keiltä kaikilta kotitaloutesi ulkopuolisilta henkilöiltä tai tahoilta olet saanut käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Äidiltä 1	Veljeltä tai hänen perheeltään 8
Isältä 2	Lapsenlapselta 9
Tyttäreiltä tai hänen puolisoltaan 3	Muulta sukulaiselta 10
Pojalta tai hänen puolisoltaan 4	Ystävältä 11
Puolison äidiltä 5	Työtoverilta 12
Puolison isältä 6	Seurakunnalta tai järjestöltä 13
Siskolta tai hänen perheeltään 7	

11. Keneltä tai miltä edellisessä kysymyksessä mainitulta henkilöltä tai taholta olet saanut eniten käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Merkitse häntä vastaava numero viivalle: _____

12. Miten usein sait häneltä käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana?

- Päivittäin 1
 Viikoittain 2
 Kuukausittain 3
 Harvemmin kuin kuukausittain 4

13. Kuinka tyytyväinen olet ollut saamaasi käytännön apuun?

- Erittäin tyytyväinen..... 1
 Melko tyytyväinen 2
 En erityisen tyytyväinen 3
 Melko tyytymätön 4
 Erittäin tyytymätön 5

14. Onko elämässäsi ollut viimeisten 12 kuukauden aikana tilanteita, jolloin olet pyytänyt käytännön apua kotitaloutesi ulkopuolella asuvalta läheiseltäsi, mutta et sitä häneltä saanut?

Läheisellä tarkoitamme tässä henkilöä, jonka koet itsellesi läheiseksi. Hän voi olla esim. sukulainen, ystävä, naapuri tai työtoveri.

- Kyllä 1
 Ei 2

Muille kuin omille lapsillesi antamasi maksuton käytännön apu

Seuraavat kysymykset koskevat Sinun antamaasi käytännön apua, josta et ole saanut maksua.

Kysymykset 15–20 koskevat muille kuin omille lapsillesi antamaasi käytännön apua. Omille lapsillesi antamastasi käytännön avusta kysymme kyselyn loppupuolella.

15. Oletko antanut maksutonta käytännön apua kotitaloutesi ulkopuolella asuvalle muulle henkilölle kuin omalle lapsellesi viimeisten 12 kuukauden aikana?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 16.
 En 2 → Siirry kysymykseen 21.

16. Minkälaista käytännön apua olet antanut viimeisten 12 kuukauden aikana (kotitaloutesi ulkopuolella asuvalle henkilölle)? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Apua käytännön kotitöissä, kuten ruuanlaitossa, kodin siivouksessa, kaupassa käynnissä, piha- ja puutarhatöissä 1
 Remontti- tai rakennusapua 2
 Kuljetusapua 3
 Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua 4
 Apua lomanviettoon liittyvissä asioissa 5
 Apua kaavakkeiden täyttämässä, taloudellisten tai oikeudellisten asioiden selvittämisessä 6
 Neuvomista ja auttamista esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digi-boxin asentamisessa tai käytössä 7
 Lastenhoitoapua 8
 Lemmikkieläimen hoitoapua 9
 Hoivaa tai henkilökohtaista apua, kuten apua peseytymisessä ja syömisessä sekä vaatteiden pukemisessa 10
 Muuhun omaan erityisammattitaitooni liittyvää apua 11

17. Minkälaista edellisessä kysymyksessä mainittua käytännön apua olet antanut eniten?

Merkitse apua vastaava numero viivalle: _____

18. Keille kaikille henkilöille olet antanut tätä käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana?*Voit valita useita vaihtoehtoja.*

Äidille.....	1	Veljelle tai hänen perheelleen.....	6
Isälle.....	2	Lapsenlapselle.....	7
Puolison äidille.....	3	Muulle sukulaiselle.....	8
Puolison isälle.....	4	Ystävälle.....	9
Siskolle tai hänen perheelleen.....	5	Työtoverille.....	10

19. Kenelle edellisessä kysymyksessä mainituista henkilöistä olet antanut eniten käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Merkitse häntä vastaava numero viivalle: _____

20. Miten usein annoit käytännön apua kotitaloutesi ulkopuolella asuvalle henkilölle keskimäärin viimeisten 12 kuukauden aikana? *Valitse saamasi tuen useutta parhaiten kuvaava vaihtoehto.*

Päivittäin.....	1
Viikoittain.....	2
Kuukausittain.....	3
Harvemmin kuin kuukausittain.....	4

21. Asuuko kanssasi joku 18 vuotta täyttänyt hoivaa tai henkilökohtaista apua tarvitseva henkilö, jota olet auttanut päivittäin tai lähes päivittäin viimeisten 12 kuukauden aikana?*Hoivalla ja henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan tässä esimerkiksi avustamista sängystä nousemisessa ja sänkyyn menemisessä, pukeutumisessa, peseytymisessä tai ruokailussa.*

Kyllä.....	1	→ Siirry kysymykseen 22.
Ei.....	2	→ Siirry kysymykseen 23.

22. Kuka kyseinen henkilö on?

Oma äiti ja/tai isä.....	1
Aikuinen lapsi.....	2
Puoliso.....	3
Puolison äiti ja/tai isä.....	4
Isovanhempi.....	5
Sisarus.....	6
Joku muu henkilö.....	7

23. Oletko Sinä toistuvasti vastuussa jostain sukuusi tai sukulaisiisi liittyvistä yhteisistä asioista (esim. hoitoavun tai perhejuhlien järjestäminen, yhteisomistukset, hautojen hoito yms.)?

Kyllä.....	1	→ Jos kyllä, mistä? _____
En.....	2	_____

24. Onko suvussasi tai lähipiirissäsi henkilöä, jolla on vakavia päihde- ja/tai mielenterveysongelmia?

Kyllä.....	1	→ Siirry kysymykseen 25.
Ei.....	2	→ Siirry kysymykseen 26.

25. Miten kuvailet suhdettasi häneen?

Emme ole yhteydessä.....	1
Autan häntä satunnaisesti.....	2
Autan häntä säännöllisesti.....	3
Tapaan häntä ainoastaan satunnaisesti..	4

Saamasi taloudellinen tuki

Seuraavat kysymykset koskevat kotitalouden ulkopuolelta saamaasi taloudellista tukea.

Taloudellisella tuella tarkoitamme rahan antamista tai osallistumista muun muassa koulutuksesta, hankinnoista tai matkoista koituneisiin kustannuksiin. Tässä ei tarkoiteta lainoja eikä perintöjä, joista kysymme myöhemmin.

26. Oletko saanut viimeisten 12 kuukauden aikana taloudellista tukea toiselta aikuiselta henkilöltä?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 27.
En..... 2 → Siirry kysymykseen 31.

27. Keiltä kaikilta sait taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon?

Ympyröi saamasi tuen kokonaissummaa vastaava numero niiden henkilöiden (a-k) kohdalta, joilta sait tukea.

	alle 50 €	50–250 €	251–500 €	501–1500 €	yli 1500 €
a) Äidiltä	1	2	3	4	5
b) Isältä	1	2	3	4	5
c) Tyttäreltä tai hänen puolisoltaan.....	1	2	3	4	5
d) Pojalta tai hänen puolisoltaan.....	1	2	3	4	5
e) Puolison äidiltä.....	1	2	3	4	5
f) Puolison isältä.....	1	2	3	4	5
g) Siskolta tai hänen perheeltään	1	2	3	4	5
h) Veljeltä tai hänen perheeltään	1	2	3	4	5
i) Muulta sukulaiselta	1	2	3	4	5
j) Ystävältä	1	2	3	4	5
k) Työtoverilta	1	2	3	4	5

28. Mitä tarkoitusta varten sait taloudellista tukea? Voit valita useampia vaihtoehtoja.

- Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen..... 1
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms. 2
Muuhan suureen hankintaan 3
Matkaan 4
Muuhan 5
Ei erityistä syytä 6

29. Onko tämän tuen määrä muuttunut aikaisempiin vuosiin verrattuna? Onko se:

- lisääntynyt..... 1
vähentynyt 2
pysynyt ennallaan 3 → Siirry kysymykseen 31.
en osaa sanoa 9 → Siirry kysymykseen 31.

30. Tapahtuiko Sinun elämäntilanteessasi viimeisten 12 kuukauden aikana muutoksia, joilla oli vaikutusta saamaasi taloudelliseen tukeen? Jos tapahtui, niin mitä?

31. Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana joutunut tilanteeseen, jossa olet pyytänyt taloudellista tukea, mutta et ole saanut sitä?

- Kyllä 1
En..... 2

Saamasi lainat ja perinnöt tai ennakoperinnöt

32. Oletko lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana joltakin toiselta henkilöltä?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 33.
En 2 → Siirry kysymykseen 35.

33. Keitä kaikilta lainasit rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon?

Ympyröi saamasi lainan kokonaissummaa vastaava numero niiden henkilöiden (a-l) kohdalta, joilta lainasit rahaa.

	alle 50 €	50–250 €	251–500 €	501–1500 €	yli 1500 €
a) Äidiltä	1	2	3	4	5
b) Isältä	1	2	3	4	5
c) Tyttäreltä tai hänen puolisoalta	1	2	3	4	5
d) Pojalta tai hänen puolisoalta	1	2	3	4	5
e) Puolisolta	1	2	3	4	5
f) Puolison äidiltä	1	2	3	4	5
g) Puolison isältä	1	2	3	4	5
h) Siskolta tai hänen perheeltään	1	2	3	4	5
i) Veljeltä tai hänen perheeltään	1	2	3	4	5
j) Muulta sukulaiselta	1	2	3	4	5
k) Ystävältä	1	2	3	4	5
l) Työtoverilta	1	2	3	4	5

34. Mitä tarkoitusta varten sait lainan? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen 1
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms. 2
Muuun suureen hankintaan 3
Matkaan 4
Muuun 5
Ei erityistä syytä 6

35. Onko kukaan taannut Sinulle pankkilainaa viimeisten 20 vuoden aikana?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 36
Ei 2 → Siirry kysymykseen 37.

36. Kuka/ketkä ovat taanneet sinulle lainan/lainoja? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Oma äiti ja/tai isä 1
Lapsi 2
Puoliso 3
Puolison äiti ja/tai isä 4
Isovanhempi 5
Sisarus 6
Muu sukulainen 7
Ystävä 8

37. Oletko koskaan saanut vähintään 5 000 euron (n. 30 000 markan) arvosta perintöä, ennakoperintöä tai lahjaa?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 38.
En 2 → Siirry kysymykseen 40.

38. Kuka/ketkä ovat antaneet tai jättäneet Sinulle vähintään 5 000 euron arvoisen perinnön, ennakkoperinnön tai lahjan? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Oma äiti ja/tai isä	1
Lapsi	2
Puoliso	3
Puolison äiti ja/tai isä	4
Isovanhempi	5
Sisarus	6
Muu sukulainen	7
Ystävä	8

39. Aiheuttiko tämä saamasi perintö, ennakkoperintö tai lahja erimielisyyttä sukulaisten tai heidän puolisoidensa kesken?

Ei	1
Kyllä, pieniä erimielisyyksiä	2
Kyllä, vakavia erimielisyyksiä	3
Kyllä, välit menivät poikki	4

Muille kuin omille lapsillesi antamasi taloudellinen tuki

Seuraavaksi kysymme antamastasi taloudellisesta tuesta.

Kysymykset 40–44 koskevat muille kuin omille lapsille antamaasi taloudellista tukea. Omille lapsillesi antamastasi taloudellista tuesta kysymme kyselyn loppupuolella.

40. Oletko antanut taloudellista tukea toiselle aikuiselle henkilölle viimeisten 12 kuukauden aikana?

Kyllä	1	→ Siirry kysymykseen 41.
En	2	→ Siirry kysymykseen 45.

41. Keille kaikille muille kuin omille lapsillesi annoit taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon?

Ympyröi antamasi tuen kokonaissummaa vastaava numero niiden henkilöiden (a-i) kohdalta, joille annoit taloudellista tukea.

	alle 50 €	50–250 €	251–500 €	501–1500 €	yli 1500 €
a) Äidille	1	2	3	4	5
b) Isälle	1	2	3	4	5
c) Puolison äidille	1	2	3	4	5
d) Puolison isälle	1	2	3	4	5
e) Siskolle tai hänen perheelleen	1	2	3	4	5
f) Veljelle tai hänen perheelleen	1	2	3	4	5
g) Muulle sukulaiselle	1	2	3	4	5
h) Ystävälle	1	2	3	4	5
i) Työtoverille	1	2	3	4	5

42. Mitä tarkoitusta varten annoit taloudellista tukea? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen	1
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.	2
Muuhun suureen hankintaan	3
Matkaan	4
Muuhun	5
Ei erityistä syytä	6

43. Onko tämän tuen määrä muuttunut aikaisempiin vuosiin verrattuna? Onko se:

- lisääntynyt 1
 vähentynyt 2
 pysynyt ennallaan 3 → Siirry kysymykseen 45.
 en osaa sanoa 9 → Siirry kysymykseen 45.

44. Tapahtuiko Sinun elämäntilanteessasi viimeisten 12 kuukauden aikana muutoksia, joilla oli vaikutusta antamaasi taloudelliseen tukeen? Jos tapahtui, niin mitä?

Antamasi lainat ja ennakoperinnöt

45. Oletko lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana jollekin toiselle henkilölle?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 46.
 En 2 → Siirry kysymykseen 48.

46. Keille kaikille henkilöille lainasit rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon?

Ympyröi antamasi lainan kokonaissummaa vastaava numero niiden henkilöiden kohdalta (a-l), joille lainasit rahaa.

	alle 50 €	50–250 €	251–500 €	501–1500 €	yli 1500 €
a) Äidille.....	1	2	3	4	5
b) Isälle.....	1	2	3	4	5
c) Tyttärelle tai hänen puolisolleen	1	2	3	4	5
d) Pojalle tai hänen puolisolleen	1	2	3	4	5
e) Puolisolle.....	1	2	3	4	5
f) Puolison äidille	1	2	3	4	5
g) Puolison isälle	1	2	3	4	5
h) Siskolle tai hänen perheelleen.....	1	2	3	4	5
i) Veljelle tai hänen perheelleen.....	1	2	3	4	5
j) Muulle sukulaiselle.....	1	2	3	4	5
k) Ystävälle.....	1	2	3	4	5
l) Työtoverille.....	1	2	3	4	5

47. Mitä tarkoitusta varten lainasit rahaa? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen 1
 Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms. 2
 Muuhun suureen hankintaan 3
 Matkaan 4
 Muuhun 5
 Ei erityistä syytä 6

48. Oletko taannut kenellekään pankkilainaa viimeisten 20 vuoden aikana?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 49.
 En 2 → Siirry kysymykseen 50.

49. Keille kaikille olet taannut lainan? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Omalle äidille ja/tai isälle	1
Lapselle	2
Puolisolle	3
Puolison äidille ja/tai isälle	4
Isovanhemmalle	5
Sisarukselle	6
Jollekin muulle sukulaiselle	7
Ystävälle	8

50. Oletko koskaan antanut vähintään 5 000 euron (n. 30 000 markan) arvosta ennakkoperintöä tai lahjaa?

Kyllä	1	→ Siirry kysymykseen 51.
En	2	→ Siirry kysymykseen 53.

51. Kenelle olet antanut vähintään 5000 euron arvoisen ennakkoperinnön tai lahjan? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Omalle äidille ja/tai isälle	1
Lapselle	2
Puolisolle	3
Lapsenlapselle	4
Puolison äidille ja/tai isälle	5
Isovanhemmalle	6
Sisarukselle	7
Jollekin muulle sukulaiselle	8
Ystävälle	9

52. Aiheuttiko antamasi ennakkoperintö tai lahja erimielisyyttä sukulaisten tai heidän puolisojensa kesken?

Ei	1
Kyllä, pieniä erimielisyyksiä	2
Kyllä, vakavia erimielisyyksiä ...	3
Kyllä, välit menivät poikki	4

Omat ja puolisosasi vanhemmat**Seuraavaksi kysymme omista ja puolisosasi vanhemmista. Kysymykset 53–57 koskevat myös jo kuolleita vanhempia.**

	Äiti	Isä	Puolison äiti	Puolison isä
53. Hänen syntymävuotensa?	v. _____	v. _____	v. _____	v. _____
54. Elääkö hän?	Kyllä 1 Ei 2 → hän kuoli vuonna: _____	Kyllä 1 Ei 2 → hän kuoli vuonna: _____	Kyllä 1 Ei 2 → hän kuoli vuonna: _____	Kyllä 1 Ei 2 → hän kuoli vuonna: _____
55. Onko/oliko hän Sinun/puolisosi biologinen vanhempi?	Kyllä 1 Ei 2	Kyllä 1 Ei 2	Kyllä 1 Ei 2	Kyllä 1 Ei 2
56. Mikä on/oli hänen peruskoulutuksensa?	Enintään kansakoulu 1 Keskipolku 2 Ylioppilastutkinto... 3	Enintään kansakoulu 1 Keskipolku 2 Ylioppilastutkinto... 3	Enintään kansakoulu 1 Keskipolku 2 Ylioppilastutkinto... 3	Enintään kansakoulu 1 Keskipolku 2 Ylioppilastutkinto... 3
57. Mikä oli hänen pääasiallinen ammattinsa hänen ollessaan työikänen?	_____	_____	_____	_____

Seuraavat kysymykset koskevat elossa olevia vanhempiasi tai puolisisi vanhempia.
Jos sekä Sinun että puolisisi molemmat vanhemmat ovat kuolleet, siirry kysymykseen 64.

	Äiti	Isä	Puolison äiti	Puolison isä
58. Asuuko hän Suomessa?	Kyllä 1 Ei 2 → missä maassa?	Kyllä 1 Ei 2 → missä maassa?	Kyllä 1 Ei 2 → missä maassa?	Kyllä 1 Ei 2 → missä maassa?
59. Missä hän asuu?	Omassa kodissaan 1 Minun luonani 2 Jonkun muun sukulaisten kodissa 3 Palvelutalossa 4 Vanhainkodissa tai sairaalassa 5	Omassa kodissaan 1 Minun luonani 2 Jonkun muun sukulaisten kodissa 3 Palvelutalossa 4 Vanhainkodissa tai sairaalassa 5	Omassa kodissaan 1 Minun luonani 2 Jonkun muun sukulaisten kodissa 3 Palvelutalossa 4 Vanhainkodissa tai sairaalassa 5	Omassa kodissaan 1 Minun luonani 2 Jonkun muun sukulaisten kodissa 3 Palvelutalossa 4 Vanhainkodissa tai sairaalassa 5
60. Miten kaukana Sinusta hän asuu?	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä
61. Millaiseksi arvioit hänen terveydentilansa?	Erittäin hyväksi 1 Hyväksi 2 Kohtalaiseksi 3 Huonoksi 4 Erittäin huonoksi ... 5 En osaa sanoa 9	Erittäin hyväksi 1 Hyväksi 2 Kohtalaiseksi 3 Huonoksi 4 Erittäin huonoksi ... 5 En osaa sanoa 9	Erittäin hyväksi 1 Hyväksi 2 Kohtalaiseksi 3 Huonoksi 4 Erittäin huonoksi ... 5 En osaa sanoa 9	Erittäin hyväksi 1 Hyväksi 2 Kohtalaiseksi 3 Huonoksi 4 Erittäin huonoksi ... 5 En osaa sanoa 9
62. Merkitse kaikki arkipäivän toimet, joissa hänellä on ongelmia selvityä itsenäisesti.	Pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu tai WC:ssä käynti 1 Ruoan laitto, pyykinpesu, siivous tai pihatyöt 2 Kaupassa käynti tai pankissa asiointi ... 3 Liikkuminen ulkona 4 Asioiden muistaminen 5 En osaa sanoa 9	Pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu tai WC:ssä käynti 1 Ruoan laitto, pyykinpesu, siivous tai pihatyöt 2 Kaupassa käynti tai pankissa asiointi ... 3 Liikkuminen ulkona 4 Asioiden muistaminen 5 En osaa sanoa 9	Pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu tai WC:ssä käynti 1 Ruoan laitto, pyykinpesu, siivous tai pihatyöt 2 Kaupassa käynti tai pankissa asiointi ... 3 Liikkuminen ulkona 4 Asioiden muistaminen 5 En osaa sanoa 9	Pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu tai WC:ssä käynti 1 Ruoan laitto, pyykinpesu, siivous tai pihatyöt 2 Kaupassa käynti tai pankissa asiointi ... 3 Liikkuminen ulkona 4 Asioiden muistaminen 5 En osaa sanoa 9
63. Kuinka usein keskimäärin olette olleet yhteydessä toisiinne viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostitse?	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5

Sisarukset

Jos Sinulla ei ole sisaruksia, siirry kysymykseen 72.

64. Kuinka monta sisarusta Sinulla on tai on ollut?

_____ sisarusta

65. Monesko Sinä olet ikäjärjestyksessä sisarussarjastasi?

_____.

Seuraavaksi kysymme tietoja elossa olevista sisaruksistasi.
Jos Sinulla on enemmän kuin neljä sisarusta, täytä tiedot vain neljästä vanhimmasta.

	Vanhin sisaruksesi	Toiseksi vanhin sisaruksesi	Kolmanneksi vanhin sisaruksesi	Neljänneksi vanhin sisaruksesi
66. Hänen syntymävuotensa?	v. _____	v. _____	v. _____	v. _____
67. Hänen sukupuolensa?	Nainen 1 Mies 2	Nainen 1 Mies 2	Nainen 1 Mies 2	Nainen 1 Mies 2
68. Kuinka usein keskimäärin olette olleet yhteydessä toisiinne viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostitse?	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5
69. Oletteko/olitteko sopineet sisarustesi kanssa töiden jakamisesta vanhempienne auttamisessa?	Emme ole sopineet 1 Olemme sopineet työnjaosta 2 Ei ole tarvetta 3	Emme ole sopineet 1 Olemme sopineet työnjaosta 2 Ei ole tarvetta 3	Emme ole sopineet 1 Olemme sopineet työnjaosta 2 Ei ole tarvetta 3	Emme ole sopineet 1 Olemme sopineet työnjaosta 2 Ei ole tarvetta 3

70. Ovato vanhempanne kohdelleet teitä kaikkia sisaruksia mielestäsi tasapuolisesti?

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
a) Äiti	1	2	9
b) Isä	1	2	9

 Jos vastasit molempiin kyllä, eli molemmat kohtelivat tasapuolisesti, → siirry kysymykseen 72.

71. Millä elämän osa-alueilla tämä epätasapuolisuus näkyi? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Koulutus	1
Taloudellinen apu (sisältää perinnönjaon) ..	2
Käytännön apu	3
Henkilökohtainen suosiminen	4
En osaa sanoa	9

Lapset ja lapsenlapset

Jos Sinulla ja puolisolllasi ei kummallakaan ole elossa olevia lapsia, siirry kysymykseen 91.

72. Kuinka monta lasta Sinulla ja puolisolllasi on yhteensä? Kirjoita lasten lukumäärät viivalle.

Lapsia on yhteensä _____, joista:

yhteisiä lapsia on _____

yksinomaan minun lapsiani on _____

yksinomaan puolisoni lapsia on _____

Jos Sinulla ja puolisolllasi ei kummallakaan ole lapsenlapsia, siirry kysymykseen 74.

73. Kuinka monta lastenlasta Sinulla ja puolisolllasi on yhteensä? Kirjoita lastenlapsien lukumäärät viivalle.

Lastenlapsia on yhteensä _____, joista:

yhteisiä lapsenlapsia _____

yksin minun lapsenlapsiani _____

yksin puolisoni lapsenlapsia _____

Seuraavat kysymykset koskevat Sinun omia lapsiasi. Jos Sinulla on enemmän kuin neljä lasta, vastaa neljän vanhimman osalta. Merkitse vastaukset lasten ikäjärjestyksessä. Jos Sinulla ei ole omia lapsia, siirry kysymykseen 91.

	Vanhin lapsi	Toiseksi vanhin lapsi	Kolmanneksi vanhin lapsi	Neljänneksi vanhin lapsi
74. Lapsen sukupuoli?	Nainen..... 1	Nainen 1	Nainen..... 1	Nainen..... 1
	Mies 2	Mies 2	Mies..... 2	Mies 2
75. Hänen syntymävuotensa?	v. _____	v. _____	v. _____	v. _____
76. Kuinka monta lasta hänellä on?	Ei yhtään 0	Ei yhtään..... 0	Ei yhtään 0	Ei yhtään 0
	Yksi 1	Yksi 1	Yksi 1	Yksi 1
	Kaksi 2	Kaksi 2	Kaksi 2	Kaksi 2
	Kolme 3	Kolme 3	Kolme 3	Kolme 3
	Neljä tai enemmän 4	Neljä tai enemmän..... 4	Neljä tai enemmän 4	Neljä tai enemmän 4

Seuraavat kysymykset (77–90) koskevat vain 18 vuotta täyttäneitä omia lapsiasi.

Jos Sinulla ei ole 18-vuotta täyttäneitä lapsia, siirry kysymykseen 91.

	Vanhin lapsi	Toiseksi vanhin lapsi	Kolmanneksi vanhin lapsi	Neljänneksi vanhin lapsi
77. Minkä ikäisenä hän muutti pois lapsuudenkodista?	Muutti pois n.____-vuotiaana ... 1	Muutti pois n.____-vuotiaana ... 1	Muutti pois n.____-vuotiaana....1	Muutti pois n.____-vuotiaana ... 1
	Asuu edelleen lapsuudenkodissaan ... 2	Asuu edelleen lapsuudenkodissaan... 2	Asuu edelleen lapsuudenkodissaan ...2	Asuu edelleen lapsuudenkodissaan ...2
78. Asuuko hän Suomessa?	Kyllä 1	Kyllä 1	Kyllä 1	Kyllä 1
	Ei 2 → missä maassa?	Ei 2 → missä maassa?	Ei 2 → missä maassa?	Ei 2 → missä maassa?
79. Miten kaukana Sinusta hän asuu?	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä

	Vanhin lapsi	Toiseksi vanhin lapsi	Kolmanneksi vanhin lapsi	Neljänneksi vanhin lapsi
80. Kuinka usein olette keskimäärin olleet yhteydessä toisiinne viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostitse?	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1
	Noin kerran viikossa 2	Noin kerran viikossa 2	Noin kerran viikossa 2	Noin kerran viikossa 2
	Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3	Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3	Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3	Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3
	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4
	En kertaakaan 5	En kertaakaan 5	En kertaakaan 5	En kertaakaan 5

Taloudellinen tuki ja käytännön apu lapsillesi

Seuraavaksi kysymme viimeisten 12 kuukauden aikana antamastasi taloudellisesta tuesta 18 vuotta täyttäneille omille lapsillesi. Taloudellisella tuella tarkoitamme rahan antamista tai osallistumista muun muassa koulutuksesta, hankinnoista tai matkoista koituneisiin kustannuksiin. **Älä ota huomioon perintönä annettua tukea.**

	Vanhin lapsi	Toiseksi vanhin lapsi	Kolmanneksi vanhin lapsi	Neljänneksi vanhin lapsi
81. Oletko antanut hänelle taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon yhteensä?	En 1	En 1	En 1	En 1
	Kyllä 2	Kyllä 2	Kyllä 2	Kyllä 2
	→ yhteensä noin _____ €	→ yhteensä noin _____ €	→ yhteensä noin _____ €	→ yhteensä noin _____ €
82. Oliko antamasi taloudellinen tuki luonteeltaan:	säännöllistä 1	säännöllistä 1	säännöllistä 1	säännöllistä 1
	satunnaista 2	satunnaista 2	satunnaista 2	satunnaista 2

83. Mitä käyttötarkoitusta varten annoit aikuisille lapsillesi taloudellista tukea? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen 1
- Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms. 2
- Muuhun suureen hankintaan 3
- Matkaan 4
- Muuhun 5
- Ei erityistä syytä 6

84. Onko tämän tuen määrä muuttunut aikaisempiin vuosiin verrattuna? Onko se:

- lisääntynyt 1
- vähentynyt 2
- pysynyt ennallaan 3 → Siirry kysymykseen 86.
- en osaa sanoa 9 → Siirry kysymykseen 86.

85. Tapahtuiko aikuisen lapsen elämäntilanteessa viimeisten 12 kuukauden aikana muutoksia, joilla oli vaikutusta antamaasi taloudelliseen tukeen? Jos niin mitä?

Seuraavaksi kysymme antamastasi lastenhoitoavusta 18 vuotta täyttäneille lapsillesi.

	Vanhin lapsi	Toiseksi vanhin lapsi	Kolmanneksi vanhin lapsi	Neljänneksi vanhin lapsi
86. Oletko hoitanut hänen lastaan /lapsiaan viimeisten 12 kuukauden aikana? <small>Jos et ole, siirry kysymykseen 90.</small>	Kyllä..... 1	Kyllä 1	Kyllä 1	Kyllä..... 1
	En 2	En..... 2	En 2	En 2
	Ei ole ollut tarvetta 3	Ei ole ollut tarvetta 3	Ei ole ollut tarvetta 3	Ei ole ollut tarvetta..... 3
	Ei ole lapsia 4	Ei ole lapsia 4	Ei ole lapsia..... 4	Ei ole lapsia 4
87. Kuinka usein hoidit hänen lapsiaan viimeisten 12 kuukauden aikana?	1–6 kertaa..... 1	1–6 kertaa 1	1–6 kertaa 1	1–6 kertaa..... 1
	7–12 kertaa..... 2	7–12 kertaa 2	7–12 kertaa 2	7–12 kertaa..... 2
	13–25 kertaa..... 3	13–25 kertaa 3	13–25 kertaa 3	13–25 kertaa 3
	Yli 25 kertaa..... 4	Yli 25 kertaa 4	Yli 25 kertaa 4	Yli 25 kertaa 4
88. Oliko hoito säännöllistä vai satunnaista?	Säännöllistä 1	Säännöllistä 1	Säännöllistä 1	Säännöllistä 1
	Satunnaista..... 2	Satunnaista 2	Satunnaista 2	Satunnaista..... 2

89. Miksi annoit lapsellesi/lapsillesi lapsenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana?*Ympyröi kaikki kyseeseen tulevat vastausvaihtoehdot.*

Lapsenlapsen sairastumisen takia.....	1
Vanhemman sairastumisen takia.....	2
Vauvan syntymän takia.....	3
Päivähoitopaikan puuttumisen takia.....	4
Työkiireiden tai työmatkan takia.....	5
Iltemenojen tai harrastusten takia.....	6
Lomamatkan takia.....	7
Perhekiärisin takia.....	8
Koska halusin olla lapsenlapsen/-lasten kanssa.....	9
Ei erityistä syytä.....	10

Tämän jälkeen kysymme antamastasi muusta käytännön avusta 18 vuotta täyttäneille lapsillesi.**Käytännön avulla tarkoitamme arkielämässä annettavaa ja saatavaa apua, kuten apua koti- tai pihatöissä, juhlien järjestämisessä, kauppasioissa yms.**

	Vanhin lapsi	Toiseksi vanhin lapsi	Kolmanneksi vanhin lapsi	Neljänneksi vanhin lapsi
90. Millaista käytännön apua olet antanut hänelle viimeisten 12 kuukauden aikana?	Apua kotitöissä 1	Apua kotitöissä..... 1	Apua kotitöissä..... 1	Apua kotitöissä 1
	Remontti- tai rakennusapua..... 2	Remontti- tai rakennusapua 2	Remontti- tai rakennusapua 2	Remontti- tai rakennusapua 2
	Kuljetusapua..... 3	Kuljetusapua 3	Kuljetusapua 3	Kuljetusapua 3
Lastenhoidosta kysymme edellä.	Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua 4	Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua 4	Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua 4	Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua..... 4
	Lemmikkieläimen hoitoapua..... 5	Lemmikkieläimen hoitoapua 5	Lemmikkieläimen hoitoapua 5	Lemmikkieläimen hoitoapua..... 5
Voit valita useamman vaihtoehdon.	Lomanviettoon liittyvää apua..... 6	Lomanviettoon liittyvää apua 6	Lomanviettoon liittyvää apua 6	Lomanviettoon liittyvää apua..... 6
	Omaan erityisammattitaitooni liittyvää apua..... 7	Omaan erityisammattitaitooni liittyvää apua 7	Omaan erityisammattitaitooni liittyvää apua 7	Omaan erityisammattitaitooni liittyvää apua..... 7
	Muuta apua..... 8	Muuta apua 8	Muuta apua 8	Muuta apua..... 8
	En ole antanut käytännön apua 9	En ole antanut käytännön apua..... 9	En ole antanut käytännön apua 9	En ole antanut käytännön apua 9

Taustatietoja taloudellisesta tilanteesta

91. Miten suuret ovat Sinun tulosi keskimäärin kuukaudessa verojen jälkeen?

Ota huomioon kaikki säännölliset tulosi verotuksen jälkeen, kuten ansio- ja omaisuustulot, eläkkeet ja muut sosiaaliturvaetuudet (esim. asumistuki).

Noin _____ euroa kuukaudessa

92. Entä miten suuret ovat kotitaloutesi (Sinun ja muiden kotona asuvien perheenjäsenten) kuukausitulot verojen jälkeen?

Noin _____ euroa kuukaudessa

93. Ympyröi alla olevasta listasta niitä sosiaalietuuksia ja tulonsiirtoja vastaavat numerot, joita olet saanut viimeisten 12 kuukauden aikana. *Voit valita useita vaihtoehtoja.*

Työttömyysturvan peruspäiväraha tai työmarkkinatuki	1
Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha	2
Sairauspäiväraha	3
Lapsilisä	4
Vanhuuseläke (kansan- tai työeläke)	5
Työttömyyseläke	6
Työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki (ent. määräaikainen työkyvyttömyyseläke) ..	7
Perhe-eläke	8
Asumistuki tai asumislisä	9
Toimeentulotuki	10
Jokin muu, mikä? _____	11
En mitään	12

94. Onko kotitaloutesi taloudellinen tilanne muuttunut viimeisten kolmen vuoden aikana?

Muuttunut huomattavasti parempaan suuntaan ...	1
Muuttunut jonkin verran parempaan suuntaan	2
Pysynyt ennallaan	3
Muuttunut jonkin verran heikompaan suuntaan ...	4
Muuttunut selvästi heikompaan suuntaan	5
En osaa sanoa	9

95. Oletko tyytyväinen nykyiseen elintasoosi ja kulutusmahdollisuuksiisi?

Erittäin tyytyväinen	1
Melko tyytyväinen	2
En tyytyväinen enkä tyytymätön	3
Melko tyytymätön	4
Erittäin tyytymätön	5

96. Millaisena pidät omaa taloudellista tilannettasi? Oletko mielestäsi:

varakas	1
hyvin toimeen tuleva	2
keskituloinen	3
pienituloinen	4

97. Millaisena pidät vanhempiesi taloudellista tilannetta? Ovatko/olivatko he mielestäsi:

varakkaita	1
hyvin toimeen tulevia	2
keskituloisia	3
pienituloisia	4

98. Millaisena pidät lastesi taloudellista tilannetta? Ovatko he mielestäsi:

varakkaita.....	1
hyvin toimeen tulevia	2
keskituloisia	3
pienituloisia	4

99. Läheisten väliset erimielisyydet saattavat johtaa ristiriitoihin. Onko Sinulla ollut ristiriitoja seuraavien henkilöiden kanssa? Miten usein?

	Usein	Silloin tällöin	Harvoin	Ei koskaan	Ei ole a.o. läheistä
a) Äidin kanssa.....	1	2	3	4	5
b) Isän kanssa	1	2	3	4	5
c) Aikuisen tyttären kanssa	1	2	3	4	5
d) Aikuisen pojan kanssa	1	2	3	4	5
e) Puolison kanssa	1	2	3	4	5
f) Puolison äidin kanssa	1	2	3	4	5
g) Puolison isän kanssa	1	2	3	4	5
h) Siskon tai hänen puolisonsa kanssa...	1	2	3	4	5
i) Veljen tai hänen puolisonsa kanssa ...	1	2	3	4	5
j) Sisaruksen aikuisen lapsen kanssa....	1	2	3	4	5
k) Aikuisen lapsenlapsen kanssa.....	1	2	3	4	5
l) Muun sukulaisen kanssa.....	1	2	3	4	5
m) Ystävän kanssa.....	1	2	3	4	5
n) Työtoverin kanssa.....	1	2	3	4	5
o) Naapurin kanssa	1	2	3	4	5

Kun ajattelet elämääsi, mitkä ovat olleet Sinuun eniten vaikuttaneita tapahtumia (esimerkiksi ihmissuhteisiin, terveydentilaan, työhön, asumiseen, taloudelliseen tilanteeseen liittyviä)? Mainitse erikseen myönteisiä ja kielteisiä elämäntapahtumia tai käännekohtia ja merkitse samalla, minä vuonna nämä tapahtuivat.

100. Mitkä ovat olleet Sinuun eniten vaikuttaneita myönteisiä tapahtumia tai käännekohtia elämässäsi? Minä vuosina ne tapahtuivat?

Tapahtuma	Vuosi
1.	
2.	
3.	

101. Mitkä ovat olleet Sinuun eniten vaikuttaneita kielteisiä tapahtumia tai käännekohtia elämässäsi? Minä vuosina ne tapahtuivat?

Tapahtuma	Vuosi
1.	
2.	
3.	

Mielipidekysymyksiä sukupolvien välisestä tuesta ja avusta

102. Seuraavat väittämät liittyvät perheenjäsenten väisiin velvollisuuksiin. Mitä mieltä olet niistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Isovanhempien velvollisuus on hoitaa pieniä lapsenlapsia	1	2	3	4	5
b) Isovanhempien velvollisuus on edistää lastenlasten ja heidän perheensä taloudellista turvallisuutta	1	2	3	4	5
c) Isovanhempien tulee ottaa vastuu lapsenlapsistaan, jos lasten vanhemmat eivät siihen jostain syystä kykene.....	1	2	3	4	5

103. Myös seuraavat väittämät liittyvät perheenjäsenten väisiin velvollisuuksiin. Mitä mieltä olet niistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Lasten tulisi ottaa vastuu vanhempiensa auttamisessa silloin, kun vanhemmat tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa	1	2	3	4	5
b) On luonnollista, että tyttäret ottavat enemmän hoitovastuuta vanhemmitaan kuin pojat	1	2	3	4	5
c) Lasten tulee ottaa vanhemmat luokseen asumaan silloin, kun vanhemmat eivät kykene enää asumaan itsenäisesti.....	1	2	3	4	5

104. Miten perheen ja yhteiskunnan pitäisi Sinun mielestäsi jakaa vastuu seuraavissa asioissa?

	Yksinomaan perheen vastuu	Pääasiasa perheen vastuu	Molempien vastuu yhtä paljon	Pääasiasa yhteiskunnan vastuu	Yksinomaan yhteiskunnan vastuu
a) Vanhusten taloudellinen tukeminen.....	1	2	3	4	5
b) Vanhusten auttaminen arkipäivän askareissa, kuten siivouksessa ja pyykinpesussa	1	2	3	4	5
c) Vanhusten hoivaaminen, kuten peseytyminen, pukeminen ja syöttäminen	1	2	3	4	5

105. Mitä mieltä olet tuen ja avun antamisesta omaisille?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Kun autan omaistani, odotan saavani häneltä apua sitten, kun itse sitä tarvitsen	1	2	3	4	5
b) Annan apua ja tukea vain sellaisille omaisille joista pidän.....	1	2	3	4	5
c) Omaiseni vaativat minulta liikaa	1	2	3	4	5

Terveys

106. Millaisena pidät terveyttäsi?

- Erittäin hyvänä 1
 Hyvänä 2
 Kohtalaisena 3
 Huonona 4
 Erittäin huonona 5

107. Onko Sinulla jokin pitkäaikainen terveysongelma, sairaus tai pysyvä vamma?

- Kyllä 1 → Jos kyllä, mikä? _____
 Ei 2

108. Onko se rajoittanut jokapäiväistä elämäsi viimeisten 12 kuukauden aikana?

- Ei ole rajoittanut 1
 Jonkin verran 2
 Huomattavasti 3

Tutkimusta on tarkoitus jatkaa sekä tarkentavilla haastatteluilla että myöhemmässä vaiheessa tehtävällä uudella tutkimuskierroksella. Tulemme pyytämään haastatteluihin osan niistä henkilöistä, jotka ovat antaneet suostumuksensa Tilastokeskukselle ja Helsingin yliopistolle. Haastattelija esittää jatkokysymyksiä tähän lomakkeeseen antamiasi vastausten pohjalta. Haluatko Sinä osallistua tähän jatkotutkimukseen?

A. Sopiiko, että haastattelija Helsingin yliopistosta tai Tilastokeskuksesta ottaa Sinuun yhteyttä vuoden sisällä täydentääkseen kyselyä?

- Kyllä 1
 Ei 2

B. Entä sopiiko Sinulle, että mahdollisesti toistamme tämän kyselyn kohdallasi 5 vuoden kuluessa?

- Kyllä 1
 Ehkä 2
 Ei 3

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus kartoittaa myös kolmannen sukupolven eli suurten ikäluokkien edustajien **vanhempien** kokemuksia sukupolvien välisestä vuorovaikutuksesta ja avunannosta.

C. Onko molemmilla tai toisella vanhemmistasi mahdollisuus osallistua tähän tutkimukseen?

Myöntävä vastaus ei velvoita vanhempaasi/vanhempiasi osallistumaan tutkimukseen, vaan häneltä/heiltä kysytään oma suostumus tutkimukseemme osallistumiseen.

- Kyllä 1
 Ei 2

Jos kyllä, mitkä ovat vanhempasi/vanhempiesi yhteystiedot?

Äitini nimi: _____

Osoite _____ puhelinnumero _____

Isäni nimi: _____

Osoite _____ puhelinnumero _____

KIITOKSET VASTAAMISESTA!

Palauta kyselylomake oheisessa valmiiksi maksetussa palautuskuoressa Tilastokeskukseen.

Tutkimus sukupolvien välisestä vuorovaikutuksesta

Millaista apua olet antanut läheisillesi? Oletko saanut taloudellista tukea vanhemmilta? Entä tulisiko isovanhempien hoitaa lapsenlapsiaan?

Helsingin yliopisto tutkii sukupolvien välistä vuorovaikutusta Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimuksessa. Tilastokeskus kerää tutkimusaineiston. Kysely tehdään saman suvun kolmen sukupolven jäsenelle. Tutkimme suuria ikäluokkia, heidän vanhempiaan ja lapsiaan. Sinä olet yksi tutkimukseen satunnaisesti valituista henkilöistä*.

On erittäin tärkeää, että juuri Sinä vastaat kyselyyn, sillä mukaan arvottua henkilöä ei voi korvata toisella henkilöllä. Vaikka lomake saattaa vaikuttaa pitkältä, osa kysymyksistä ei koske kaikkia vastaajia.

Tutkimuksessa käytetään kyselyaineistojen lisäksi erilaisista tilastoista saatavia taustatietoja. Ennen aineiston luovuttamista tutkijoiden käyttöön Tilastokeskus poistaa kaikki yksittäisen vastaajan tunnistamisen mahdollistavat tiedot. Sinulla on mahdollisuus osallistua myöhemmin tehtävään tätä kyselyä täydentävään jatko-haastatteluun sekä mahdollisesti viiden vuoden kuluttua toistettavaan kyselytutkimukseen.

Pyydämme Sinua palauttamaan täytetyn lomakkeen 26.3.2007 mennessä oheisessa valmiiksi maksetussa kuoressa Tilastokeskukseen. Kyselyyn vastaajien kesken arvotaan kolme 100 euron arvoista lahjakorttia. Arvonnot suorittaa Tilastokeskus. Voittajille ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Avustasi etukäteen kiittäen

Tilastokeskus

Helsingin yliopisto

Riitta Harala
tilastojohtaja

J.P. Roos
professori

Lisätietoja tutkimuksen sisällöstä antaa:
Helsingin yliopistossa professori Elina Haavio-Mannila
puh. (09) 1912 3960 tai sähköposti: elina.haavio-mannila@helsinki.fi
Lisätietoja tietojen keruusta antaa:
Tilastokeskuksessa tutkija Marika Jokinen
puh. (09) 1734 3628 tai sähköposti: marika.jokinen@tilastokeskus.fi
Tietoja tutkimuksesta löytyy internetistä: <http://blogit.helsinki.fi/gentrans/>

* Henkilöiden tiedot on poimittu Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tietokannasta.

Vastaamisohjeet:

Vastaukset merkitään rengastamalla sopivaa vaihtoehtoa edustava numero tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun tilaan. Rengasta se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa Sinun tilannettasi tai käsityksiäsi. Valitse kustakin kohdasta vain yksi vastausvaihtoehto, ellei toisin pyydetä.

Esimerkki:**86. Entä oletko maksanut jollekulle lastenhoitoavusta viimeisten 12 kuukauden aikana?**

Ota huomioon pienetkin antamasi korvaukset. Älä ota huomioon kunnallista/yksityistä päivähoitoa, jossa lapsesi käy säännöllisesti.

Kyllä (1) → Jos kyllä, montako kertaa viim. 12 kk aikana? Noin 6 kertaa.

En 2

Osa kysymyksistä koskee useampaa henkilöä. Vastaa näissä kohdissa kysymykseen sarakkeittain jokaisen henkilön kohdalta erikseen.

Esimerkki:

	Vanhin lapsi	Toiseksi vanhin lapsi	Kolmanneksi vanhin lapsi	Neljänneksi vanhin lapsi
78. Hänen syntymävuotensa?	v. <u>1997</u>	v. <u>2000</u>	v. _____	v. _____
79. Hänen sukupuolensa?	Tyttö 1 Poika (2)	Tyttö (1) Poika 2	Tyttö 1 Poika 2	Tyttö 1 Poika 2

Jos rengastamasi vaihtoehdon jäljessä pyydetään siirtymään johonkin tiettyyn kysymykseen, siirry suoraan numeron osoittamaan kysymykseen ja ohita väliin jäävät kysymykset.

Tarkasta lopuksi, että olet vastannut kaikkiin Sinua koskeviin kysymyksiin.

Tilastokeskus on valtion laitos, joka tekee yhteiskuntaoloja kuvaavia tilastoja ja tutkimuksia. Lisätietoja Tilastokeskuksesta löydät internetin sivuilta www.Tilastokeskus.fi

Sukupolvien ketju

- suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus

Taustatietoja

1. Oletko?

Nainen 1
Mies 2

2. Minä vuonna olet syntynyt? 19 _____

3. Mikä on nykyinen siviilisäätyysi?

Naimaton 1
Avoliitto 2
Avoliitto tai rekisteröity parisuhde 3
Eronnut 4
Leski 5

4. Kenen kanssa asut tällä hetkellä samassa kotitaloudessa?

Valitse vain yksi vaihtoehto.

Asun avio- tai avopuolisoni (jatkossa hänestä käytetään nimitystä puoliso) kanssa kahden 1
Asun puolisoni ja lasten kanssa 2
Asun yksin 3
Asun lapseni/lasteni kanssa 4
Asun puolisoni ja vanhempani/vanhempieni kanssa 5
Asun puolisoni ja puolisoni vanhemman/vanhempien kanssa 6
Asun vanhempani/vanhempieni kanssa 7 → Siirry kysymykseen 6.

5. Minkä ikäisenä muutit pois lapsuudenkodistasi? _____ -vuotiaana

6. Keitä elossa olevia sukulaisia Sinulla on?

Ympyröi kaikkia elossa olevia sukulaisiasi vastaavat numerot.

Äiti 1	Sisko/siskoja 11
Isä 2	Siskon/siskojen puolisoita 12
Tytär/tyttäriä 3	Veli/veljiä 13
Poika/poikia 4	Veljen/veljien puolisoita 14
Puoliso 5	Sisaruksen lapsia 15
Puolison äiti 6	Lapsenlapsia 16
Puolison isä 7	Tätejä, setiä, enoja ja/tai heidän puolisoitaan 17
Isovanhempi/isovanhemmat 8	Serkkuja, pikkuserkkuja ja/tai heidän puolisoitaan .. 18
(Avo)miniä/miniöitä 9	Ei ketään edellä mainituista 19
(Avo)vävy/vävyjä 10	

7. Kenen edellisessä kysymyksessä mainitun kotitaloutesi ulkopuolella asuvan sukulaisen kanssa olet ollut eniten yhteydessä viimeisten 12 kuukauden aikana?

Merkitse häntä vastaava numero viivalle: _____

Saamasi maksuton käytännön apu

**Kysymykset 8 - 14 koskevat kotitalouden ulkopuolelta muilta kuin omilta tai puolisosilta vanhemmilta saamaasi käytännön apua, josta et ole maksanut. Käytännön avulla tarkoitamme avustamista muun muassa koti- ja pihatöissä, remon-
tissa ja tekniikan käytössä. Vanhemmilta saadusta käytännön avusta sekä rahallisesta avusta kysytään myöhemmin.**

8. Oletko saanut maksutonta käytännön apua (ks. kysymys 9) kotitaloutesi ulkopuolella asuvalta henkilöltä tai taholta viimeisten 12 kuukauden aikana?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 9.
En 2 → Siirry kysymykseen 15.

9. Minkälaista käytännön apua olet saanut viimeisten 12 kuukauden aikana (kotitaloutesi ulkopuolella asuvalta henkilöltä)? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Apua käytännön kotitöissä, kuten ruuanlaitossa, kodin siivouksessa, kaupassa käynnissä, piha- ja puutarhatöissä 1
Remontti- tai rakennusapua 2
Kuljetusapua 3
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua 4
Apua lomanviettoon liittyvissä asioissa 5
Apua kaavakkeiden täyttämiseksi, taloudellisten tai oikeudellisten asioiden selvittämisessä 6
Neuvomista ja auttamista esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digi-boxin asentamisessa tai käytössä 7
Lastenhoitoapua 8
Lemmikkieläimen hoitoapua 9
Hoivaa tai henkilökohtaista apua, kuten apua peseytymisessä ja syömisessä sekä vaatteiden pukemisessa 10
Auttajan muuhun erityisammattitaitoon liittyvää apua 11

10. Minkälaista edellisessä kysymyksessä mainittua käytännön apua olet saanut eniten?

Merkitse apua vastaava numero viivalle: _____

11. Keiltä kaikilta kotitaloutesi ulkopuolisilta henkilöiltä tai tahoilta olet saanut käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Tyttäreltä tai hänen puolisoiltaan 1	Muulta sukulaiselta 6
Pojalta tai hänen puolisoiltaan 2	Ystävältä 7
Isovanhemmilta 3	Työtoverilta 8
Siskolta tai hänen perheeltään 4	Seurakunnalta tai järjestöltä 9
Veljeltä tai hänen perheeltään 5	

12. Keneltä tai miltä edellisessä kysymyksessä mainitulta henkilöltä tai taholta olet saanut eniten käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Merkitse häntä vastaava numero viivalle: _____

13. Miten usein sait häneltä käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana?

- Päivittäin 1
Viikoittain 2
Kuukausittain 3
Harvemmin kuin kuukausittain 4

14. Kuinka tyytyväinen olet ollut saamaasi käytännön apuun?

Erittäin tyytyväinen.....	1
Melko tyytyväinen	2
En erityisen tyytyväinen	3
Melko tyytymätön.....	4
Erittäin tyytymätön	5

15. Onko elämässäsi ollut viimeisten 12 kuukauden aikana tilanteita, jolloin olet pyytänyt käytännön apua kotitaloutesi ulkopuolella asuvalta läheiseltäsi, mutta et sitä häneltä saanut?

Läheisellä tarkoitamme tässä henkilöä, jonka koet itsellesi läheiseksi. Hän voi olla esim. sukulainen, ystävä, naapuri tai työtoveri.

Kyllä	1
Ei.....	2

Antamasi maksuton käytännön apu

Seuraavat kysymykset koskevat Sinun antamaasi käytännön apua, josta et ole saanut maksua.

16. Oletko antanut maksutonta käytännön apua kotitaloutesi ulkopuolella asuvalle henkilölle viimeisten 12 kuukauden aikana?

Kyllä	1	→	Siirry kysymykseen 17.
En.....	2	→	Siirry kysymykseen 22.

17. Minkälaista käytännön apua olet antanut viimeisten 12 kuukauden aikana (kotitaloutesi ulkopuolella asuvalle henkilölle)? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Apua käytännön kotitöissä, kuten ruuanlaitossa, kodin siivouksessa, kaupassa käynnissä, piha- ja puutarhatöissä.....	1
Remontti- tai rakennusapua	2
Kuljetusapua	3
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua.....	4
Apua lomanviettoon liittyvissä asioissa	5
Apua kaavakkeiden täyttämässä, taloudellisten tai oikeudellisten asioiden selvittämisessä	6
Neuvomista ja auttamista esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digi-boxin asentamisessa tai käytössä	7
Lastenhoitoapua	8
Lemmikkieläimen hoitoapua	9
Hoivaa tai henkilökohtaista apua, kuten apua peseytymisessä ja syömisessä sekä vaatteiden pukemisessa	10
Muuhun omaan erityisammattitaitooni liittyvää apua.....	11

18. Minkälaista edellisessä kysymyksessä mainittua käytännön apua olet antanut eniten?

Merkitse apua vastaava numero viivalle: _____

19. Keille kaikille henkilöille olet antanut tätä käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Voit valita useita vaihtoehtoja.

Äidille	1	Isovanhemmille.....	7
Isälle.....	2	Siskolle tai hänen perheelleen	8
Tyttäreille tai hänen puolisolleen	3	Veljelle tai hänen perheelleen	9
Pojalle tai hänen puolisolleen	4	Muulle sukulaiselle	10
Puolison äidille.....	5	Ystävälle	11
Puolison isälle.....	6	Työtoverille	12

20. Kenelle edellisessä kysymyksessä mainituista henkilöistä olet antanut eniten käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Merkitse häntä vastaava numero viivalle: _____

21. Miten usein annoit käytännön apua kotitaloutesi ulkopuolella asuvalle henkilölle keskimäärin viimeisten 12 kuukauden aikana? *Valitse saamasi tuen useutta parhaiten kuvaava vaihtoehto.*

- Päivittäin..... 1
 Viikoittain..... 2
 Kuukausittain 3
 Harvemmin kuin kuukausittain..... 4

22. Asuuko kanssasi joku 18 vuotta täyttänyt hoivaa tai henkilökohtaista apua tarvitseva henkilö, jota olet auttanut päivittäin tai lähes päivittäin viimeisten 12 kuukauden aikana?

Hoivalla ja henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan tässä esimerkiksi avustamista sängystä nousemisessa ja sänkyyn menemisessä, pukeutumisessa, peseytymisessä tai ruokailussa.

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 23.
 Ei 2 → Siirry kysymykseen 24.

23. Kuka kyseinen henkilö on?

- Oma äiti ja/tai isä 1
 Aikuinen lapsi 2
 Puoliso 3
 Puolison äiti ja/tai isä 4
 Isovanhempi..... 5
 Sisarus 6
 Joku muu henkilö..... 7

24. Oletko Sinä toistuvasti vastuussa jostain sukuusi tai sukulaisiisi liittyvistä yhteisistä asioista (esim. hoitoavun tai perhejuhlien järjestäminen, yhteisomistukset, hautojen hoito yms.)?

- Kyllä 1 → Jos kyllä, mistä? _____
 En 2 _____

25. Onko suvussasi tai lähipiirissäsi henkilöä, jolla on vakavia päihde- ja/tai mielenterveysongelmia?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 26.
 Ei 2 → Siirry kysymykseen 27.

26. Miten kuvailet suhdettasi häneen?

- Emme ole yhteydessä..... 1
 Autan häntä satunnaisesti..... 2
 Autan häntä säännöllisesti 3
 Tapaan häntä ainoastaan satunnaisesti .. 4

Saamasi taloudellinen tuki

Kysymykset 27–31 koskevat kotitalouden ulkopuolelta muilta kuin vanhemmilta tai puolisolilta saamaasi taloudellista tukea. Taloudellisella tuella tarkoitamme rahan antamista tai osallistumista muun muassa koulutuksesta, hankinnoista tai matkoista koituneisiin kustannuksiin. Tässä ei tarkoiteta lainoja eikä perintöjä, joista kysymme myöhemmin. Myös vanhemmilta saadusta tuesta kysytään myöhemmin.

27. Oletko saanut viimeisten 12 kuukauden aikana taloudellista tukea toiselta aikuiselta henkilöltä?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 28.
 En 2 → Siirry kysymykseen 32.

28. Keiltä kaikilta sait taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon?

Ympyröi saamasi tuen kokonaissummaa vastaava numero niiden henkilöiden (a-h) kohdalta, joilta sait tukea.

	alle 50 €	50–250 €	251–500 €	501–1500 €	yli 1500 €
a) Tyttareltä tai hänen puolisoltaan.....	1	2	3	4	5
b) Pojalta tai hänen puolisoltaan.....	1	2	3	4	5
c) Isovanhemmilta.....	1	2	3	4	5
d) Siskolta tai hänen perheeltään.....	1	2	3	4	5
e) Veljeltä tai hänen perheeltään.....	1	2	3	4	5
f) Muulta sukulaiselta.....	1	2	3	4	5
g) Ystävältä.....	1	2	3	4	5
h) Työtoverilta.....	1	2	3	4	5

29. Mitä tarkoitusta varten sait taloudellista tukea? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen.....	1
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.....	2
Muuhun suureen hankintaan.....	3
Matkaan.....	4
Muuhun.....	5
Ei erityistä syytä.....	6

30. Onko tämän tuen määrä muuttunut aikaisempiin vuosiin verrattuna? Onko se:

lisääntynyt.....	1	
vähentynyt.....	2	
pysynyt ennallaan.....	3	→ Siirry kysymykseen 32.
en osaa sanoa.....	9	→ Siirry kysymykseen 32.

31. Tapahtuiko Sinun elämäntilanteessasi viimeisten 12 kuukauden aikana muutoksia, joilla oli vaikutusta saamaasi taloudelliseen tukeen? Jos tapahtui, niin mitä?

32. Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana joutunut tilanteeseen, jossa olet pyytänyt taloudellista tukea, mutta et ole saanut sitä?

Kyllä.....	1
En.....	2

Saamasi lainat ja perinnöt tai ennakoperinnöt

33. Oletko lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana joltakin henkilöltä?

Kyllä.....	1	→ Siirry kysymykseen 34.
En.....	2	→ Siirry kysymykseen 36.

34. Keiltä kaikilta lainasit rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon?

Ympyröi saamasi lainan kokonaissummaa vastaava numero niiden henkilöiden (a-m) kohdalta, joilta lainasit rahaa.

	alle 50 €	50–250 €	251–500 €	501–1500 €	yli 1500 €
a) Äidiltä	1	2	3	4	5
b) Isältä.....	1	2	3	4	5
c) Tyttäreltä tai hänen puolisoltaan.....	1	2	3	4	5
d) Pojalta tai hänen puolisoltaan.....	1	2	3	4	5
e) Puolisolta.....	1	2	3	4	5
f) Puolison äidiltä.....	1	2	3	4	5
g) Puolison isältä.....	1	2	3	4	5
h) Isovanhemmilta.....	1	2	3	4	5
i) Siskolta tai hänen perheeltään.....	1	2	3	4	5
j) Veljeltä tai hänen perheeltään.....	1	2	3	4	5
k) Muulta sukulaiselta.....	1	2	3	4	5
l) Ystävältä.....	1	2	3	4	5
m) Työtoverilta.....	1	2	3	4	5

35. Mitä tarkoitusta varten sait lainan? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen.....	1
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.	2
Muuhun suureen hankintaan.....	3
Matkaan.....	4
Muuhun.....	5
Ei erityistä syytä.....	6

36. Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana ottanut lyhytaikaista lainaa eli niin sanottua pikalainaa pankista tai muusta rahoitusyhtiöstä?

Kyllä.....	1	→ Jos kyllä, kuinka paljon? Noin _____ €.
En.....	2	

37. Onko kukaan taannut Sinulle pankkilainaa viimeisten 20 vuoden aikana?

Kyllä.....	1	→ Siirry kysymykseen 38
Ei.....	2	→ Siirry kysymykseen 39.

38. Kuka/ketkä ovat taanneet sinulle lainan/lainoja? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Oma äiti ja/tai isä.....	1
Aikuinen lapsi.....	2
Puoliso.....	3
Puolison äiti ja/tai isä.....	4
Isovanhempi.....	5
Sisarus.....	6
Muu sukulainen.....	7
Ystävä.....	8

39. Oletko koskaan saanut vähintään 5 000 euron (n. 30 000 markan) arvosta perintöä, ennakkoperintöä tai lahjaa?

Kyllä.....	1	→ Siirry kysymykseen 40.
En.....	2	→ Siirry kysymykseen 42.

40. Kuka/ketkä ovat antaneet tai jättäneet Sinulle vähintään 5 000 euron arvoisen perinnön, ennakoperinnön tai lahjan? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Oma äiti ja/tai isä	1
Lapsi	2
Puoliso	3
Puolison äiti ja/tai isä	4
Isovanhempi	5
Sisarus	6
Muu sukulainen	7
Ystävä	8

41. Aiheuttiko tämä saamasi perintö, ennakoperintö tai lahja erimielisyyttä sukulaisten tai heidän puolisojensa kesken?

Ei	1
Kyllä, pieniä erimielisyyksiä	2
Kyllä, vakavia erimielisyyksiä	3
Kyllä, välit menivät poikki	4

Antamasi taloudellinen tuki

42. Oletko antanut taloudellista tukea toiselle aikuiselle henkilölle viimeisten 12 kuukauden aikana?

Kyllä	1	→ Siirry kysymykseen 43.
En	2	→ Siirry kysymykseen 47.

43. Keille kaikille annoit taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon?

Ympyröi antamasi tuen kokonaissummaa vastaava numero niiden henkilöiden (a-l) kohdalta, joille annoit taloudellista tukea.

	alle 50 €	50–250 €	251–500 €	501–1500 €	yli 1500 €
a) Äidille	1	2	3	4	5
b) Isälle	1	2	3	4	5
c) Tyttärelle tai hänen puolisolleen	1	2	3	4	5
d) Pojalle tai hänen puolisolleen	1	2	3	4	5
e) Puolison äidille	1	2	3	4	5
f) Puolison isälle	1	2	3	4	5
g) Isovanhemmille	1	2	3	4	5
h) Siskolle tai hänen perheelleen	1	2	3	4	5
i) Veljelle tai hänen perheelleen	1	2	3	4	5
j) Muulle sukulaiselle	1	2	3	4	5
k) Ystävälle	1	2	3	4	5
l) Työtoverille	1	2	3	4	5

44. Mitä tarkoitusta varten annoit taloudellista tukea? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen	1
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.	2
Muuhun suureen hankintaan	3
Matkaan	4
Muuhun	5
Ei erityistä syytä	6

45. Onko tämän tuen määrä muuttunut aikaisempiin vuosiin verrattuna? Onko se:

lisääntynyt	1	
vähentynyt	2	
pysynyt ennallaan	3	→ Siirry kysymykseen 47.
en osaa sanoa	9	→ Siirry kysymykseen 47.

46. Tapahtuiko Sinun elämäntilanteessasi viimeisten 12 kuukauden aikana muutoksia, joilla oli vaikutusta antamaasi taloudelliseen tukeen? Jos tapahtui, niin mitä?

Antamasi lainat

47. Oletko lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana jollekin toiselle henkilölle?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 48.
En 2 → Siirry kysymykseen 50.

48. Keille kaikille henkilöille lainasit rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon?

Ympyröi antamasi lainan kokonaissummaa vastaava numero niiden henkilöiden kohdalta (a-m), joille lainasit rahaa.

	alle 50 €	50–250 €	251–500 €	501–1500 €	yli 1500 €
a) Äidille.....	1	2	3	4	5
b) Isälle.....	1	2	3	4	5
c) Tyttärelle tai hänen puolisolleen	1	2	3	4	5
d) Pojalle tai hänen puolisolleen	1	2	3	4	5
e) Puolisolle.....	1	2	3	4	5
f) Puolison äidille	1	2	3	4	5
g) Puolison isälle	1	2	3	4	5
h) Isovanhemmille	1	2	3	4	5
i) Siskolle tai hänen perheelleen	1	2	3	4	5
j) Veljelle tai hänen perheelleen.....	1	2	3	4	5
k) Muulle sukulaiselle.....	1	2	3	4	5
l) Ystävälle.....	1	2	3	4	5
m) Työtoverille.....	1	2	3	4	5

49. Mitä tarkoitusta varten lainasit rahaa? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen..... 1
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms. 2
Muuhan suureen hankintaan 3
Matkaan 4
Muuhan 5
Ei erityistä syytä 6

50. Oletko taannut kenellekään pankkilainaa viimeisten 20 vuoden aikana?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 51.
En 2 → Siirry kysymykseen 52.

51. Keille kaikille olet taannut lainan? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Omalle äidille ja/tai isälle..... 1
Aikuiselle lapselle..... 2
Puolisolle..... 3
Puolison äidille ja/tai isälle 4
Isovanhemmalle..... 5
Sisarukselle..... 6
Muulle sukulaiselle..... 7
Ystävälle..... 8

Omat ja puolisosien vanhemmat

Seuraavaksi kysymme omista ja puolisosien vanhemmista. Kysymykset 52–53 koskevat myös jo kuolleita vanhempia.

	Äiti	Isä	Puolison äiti	Puolison isä
52. Hänen syntymävuotensa?	v. _____	v. _____	v. _____	v. _____
53. Elääkö hän?	Kyllä..... 1 Ei 2 → hän kuoli vuonna: _____	Kyllä..... 1 Ei 2 → hän kuoli vuonna: _____	Kyllä 1 Ei 2 → hän kuoli vuonna: _____	Kyllä 1 Ei 2 → hän kuoli vuonna: _____

Seuraavat kysymykset koskevat elossa olevia vanhempiasi tai puolisosien vanhempia.

Jos sekä Sinun että puolisosien molemmat vanhemmat ovat kuolleet, siirry kysymyksen 67.

	Äiti	Isä	Puolison äiti	Puolison isä
54. Asuuko hän Suomessa?	Kyllä..... 1 Ei 2 → missä maassa? _____	Kyllä..... 1 Ei 2 → missä maassa? _____	Kyllä 1 Ei 2 → missä maassa? _____	Kyllä 1 Ei 2 → missä maassa? _____
55. Miten kaukana Sinusta hän asuu?	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä
56. Kuinka usein keskimäärin olette olleet yhteydessä toisiinne viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostitse?	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5
57. Millaiseksi arvioit hänen terveydentilansa?	Erittäin hyväksi 1 Hyväksi 2 Kohtalaiseksi 3 Huonoksi 4 Erittäin huonoksi ... 5 En osaa sanoa 9	Erittäin hyväksi 1 Hyväksi 2 Kohtalaiseksi 3 Huonoksi 4 Erittäin huonoksi 5 En osaa sanoa 9	Erittäin hyväksi 1 Hyväksi 2 Kohtalaiseksi 3 Huonoksi 4 Erittäin huonoksi 5 En osaa sanoa 9	Erittäin hyväksi 1 Hyväksi 2 Kohtalaiseksi 3 Huonoksi 4 Erittäin huonoksi ... 5 En osaa sanoa 9

Seuraavaksi kysymme vanhemmilta ja puolisosien vanhemmilta saamastasi taloudellisesta tuesta. Perinnöistä ja lainoista kysymme edellä.

	Äiti	Isä	Puolison äiti	Puolison isä
58. Oletko saanut häneltä taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon yhteensä?	En 1 Kyllä 2 → yhteensä noin _____ €	En 1 Kyllä 2 → yhteensä noin _____ €	En 1 Kyllä 2 → yhteensä noin _____ €	En 1 Kyllä 2 → yhteensä noin _____ €
59. Oliko saamasi taloudellinen tuki luonteeltaan:	säännöllistä 1 satunnaista 2	säännöllistä 1 satunnaista 2	säännöllistä 1 satunnaista 2	säännöllistä 1 satunnaista 2

60. Mitä tarkoitusta varten sait taloudellista tukea? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen	1
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.	2
Muuhun suureen hankintaan	3
Matkaan	4
Muuhun	5
Ei erityistä syytä	6

61. Tapahtuiko Sinun elämäntilanteessasi viimeisten 12 kuukauden aikana muutoksia, joilla oli vaikutusta saamaasi taloudelliseen tukeen? Jos tapahtui, niin mitä?

Kysymykset 62-66 koskevat vanhemmiltasi saamaasi käytännön apua. Käytännön avulla tarkoitamme arkielämässä annettavaa ja saatavaa apua, kuten apua koti- tai pihatöissä, juhlien järjestämisessä, kauppa-asioissa yms.

	Äiti	Isä	Puolison äiti	Puolison isä
62. Millaista käytännön apua olet saanut häneltä viimeisten 12 kuukauden aikana? Lastenhoitoavusta kysymme seuraavassa kysymyksessä. Voit valita useita vaihtoehtoja.	Apua kotitöissä.....	1	Apua kotitöissä	1
	Remontti- tai rakennusapua	2	Remontti- tai rakennusapua	2
	Kuljetusapua	3	Kuljetusapua	3
	Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huolto-apua	4	Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huolto-apua	4
	Lemmikkieläimen hoitoapua	5	Lemmikkieläimen hoitoapua	5
	Lomanviettoon liittyvää apua	6	Lomanviettoon liittyvää apua	6
	Auttajan omaan erityisammattitaitoon liittyvää apua	7	Auttajan omaan erityisammattitaitoon liittyvää apua	7
	Muuta apua	8	Muuta apua	8
	En ole saanut käytännön apua	9	En ole saanut käytännön apua	9
63. Oletko saanut häneltä lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana?	Kyllä	1	Kyllä	1
	En	2	En	2
	Ei ole ollut tarvetta	3	Ei ole ollut tarvetta	3
	Ei ole lapsia	4	Ei ole lapsia	4

Jos valitsit kysymyksessä 63 jonkun kohdista 2-4, siirry kysymykseen 67.

	Äiti	Isä	Puolison äiti	Puolison isä
64. Kuinka usein hän hoiti heitä viimeisten 12 kuukauden aikana?	1–6 kertaa	1	1–6 kertaa	1
	7–12 kertaa	2	7–12 kertaa	2
	13–25 kertaa	3	13–25 kertaa	3
	Yli 25 kertaa	4	Yli 25 kertaa	4
65. Oliko hoito säännöllistä vai satunnaista?	Säännöllistä	1	Säännöllistä	1
	Satunnaista	2	Satunnaista	2

66. Miksi sait vanhemmiltasi/puolisosi vanhemmilta lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana?*Ympyröi kaikki kyseeseen tulevat vastausvaihtoehdot.*

Lapsen sairastumisen takia	1
Lapsen sisaruksen syntymän takia	2
Päivähoitopaikan puuttumisen takia	3
Oman tai puolison työkiireiden tai työmatkan takia ...	4
Oman tai puolison iltamenojen tai harrastusten takia	5
Oman tai puolison sairastumisen takia	6
Lomamatkan takia	7
Perhekiiriin takia	8
Koska vanhempi/puolison vanhempi halusi olla lapsen/lasten kanssa	9
Ei erityistä syytä	10

Isovanhempasi

	Äidinäiti	Äidinisiä	Isänäiti	Isänisiä
67. Elääkö joku isovanhemmistasi?	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Jos isovanhempasi ovat kuolleet, siirry kysymykseen 70.	Ei	Ei	Ei	Ei
	→ hän kuoli vuonna:	→ hän kuoli vuonna:	→ hän kuoli vuonna:	→ hän kuoli vuonna:
68. Miten kaukana Sinusta hän asuu?	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä	n. _____ km päässä
69. Kuinka usein keskimäärin olette olleet yhteydessä toisiinne viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostin välityksellä?	Päivittäin tai useita kertoja viikossa	Päivittäin tai useita kertoja viikossa	Päivittäin tai useita kertoja viikossa	Päivittäin tai useita kertoja viikossa
	Noin kerran viikossa	Noin kerran viikossa	Noin kerran viikossa	Noin kerran viikossa
	Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa	Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa	Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa	Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa
	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
	En kertaakaan	En kertaakaan	En kertaakaan	En kertaakaan

Sisarukset

Jos Sinulla ei ole sisaruksia, siirry kysymykseen 77.

70. Kuinka monta sisarusta Sinulla on tai on ollut?

_____ sisarusta

71. Moneko Sinä olet ikäjärjestyksessä sisarussarjastasi?

Seuraavaksi kysymme tietoja elossa olevista sisaruksistasi.
Jos Sinulla on enemmän kuin neljä sisarusta, täytä tiedot vain neljästä vanhimmasta.

	Vanhin sisaruksesi	Toiseksi vanhin sisaruksesi	Kolmanneksi vanhin sisaruksesi	Neljänneksi vanhin sisaruksesi
72. Hänen syntymävuotensa?	v. _____	v. _____	v. _____	v. _____
73. Hänen sukupuolensa?	Nainen..... 1 Mies 2	Nainen 1 Mies 2	Nainen 1 Mies..... 2	Nainen..... 1 Mies 2
74. Kuinka usein keskimäärin olette olleet yhteydessä toisiinne viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostitse?	Päivittäin tai useita kertoja viikossa..... 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa..... 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan..... 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa..... 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan..... 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa..... 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa..... 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan 5	Päivittäin tai useita kertoja viikossa 1 Noin kerran viikossa 2 Noin 1 - 3 kertaa kuukaudessa 3 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa 4 En kertaakaan..... 5

75. Ovatko vanhempanne kohdelleet teitä kaikkia sisaruksia mielestäsi tasapuolisesti?

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
a) Äiti	1	2	9
b) Isä	1	2	9

Jos vastasit molempiin kyllä, eli molemmat kohtelivat tasapuolisesti, → siirry kysymykseen 77.

76. Millä elämän osa-alueilla tämä epätasapuolisuus näkyi? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Koulutus	1
Taloudellinen apu (sisältää perinnönjaon) ..	2
Käytännön apu	3
Henkilökohtainen suosiminen	4
En osaa sanoa	9

Lapset

Jos Sinulla ja puolisollassi ei kummallakaan ole lapsia, siirry kysymykseen 88.

77. Kuinka monta lasta Sinulla ja puolisollassi on yhteensä? Kirjoita lasten lukumäärät viivalle.

Lapsia on yhteensä _____, joista:
 yhteisiä lapsia on _____
 yksinomaan minun lapsiani on _____
 yksinomaan puolisoni lapsia on _____

Kysymykset 78-80 koskevat teidän lapsianne. Jos teillä on enemmän kuin neljä lasta, vastaa neljän vanhimman osalta. Merkitse vastaukset lasten ikäjärjestyksessä.

	Vanhin lapsi	Toiseksi vanhin lapsi	Kolmanneksi vanhin lapsi	Neljänneksi vanhin lapsi
78. Hänen syntymävuotensa?	v. _____	v. _____	v. _____	v. _____
79. Hänen sukupuolensa?	Tyttö..... 1 Poika..... 2	Tyttö 1 Poika 2	Tyttö..... 1 Poika 2	Tyttö..... 1 Poika..... 2
80. Onko hän yhteinen, yksin Sinun vai nykyisen puolisosi lapsi?	Yhteinen lapsi 1 Minun lapseni..... 2 Nykyisen puolisoni lapsi..... 3	Yhteinen lapsi 1 Minun lapseni 2 Nykyisen puolisoni lapsi 3	Yhteinen lapsi..... 1 Minun lapseni 2 Nykyisen puolisoni lapsi..... 3	Yhteinen lapsi 1 Minun lapseni..... 2 Nykyisen puolisoni lapsi 3

Saamasi lastenhoitoapu sekä saamasi ja lainaamasi lastentarvikkeet

Kysymykset 81–86 koskevat muilta kuin omilta tai puolisosia vanhemmilta saamaasi lastenhoitoapua.

81. Oletko saanut ilmaista lastenhoitoapua joltain henkilöltä viimeisten 12 kuukauden aikana?

- Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 82.
En..... 2 → Siirry kysymykseen 85.
En, koska lapsi ei enää tarvitse hoitajaa 3 → Siirry kysymykseen 87.

82. Keiltä kaikilta kotitaloutesi ulkopuolella asuvilta henkilöiltä (muilta kuin omilta tai puolisosia vanhemmilta) olet saanut ilmaista lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Omalta, aikuiselta lapselta 1
Sinun isovanhemmalta 2
Siskolta tai hänen perheeltään 3
Veljeltä tai hänen perheeltään 4
Tädiltä, sedältä, enolta tai heidän perheeltään 5
Serkulta, pikkuserkulta tai heidän perheeltään 6
Muulta omalta tai puolison sukulaiselta 7
Ystävältä 8
Työtoverilta 9
Naapurilta 10

83. Keneltä edellisessä kysymyksessä mainitulta henkilöiltä olet saanut eniten ilmaista lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Merkitse häntä vastaava numero viivalle: _____

84. Miksi sait yllämainituilta henkilöiltä lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Ympyröi kaikki kyseeseen tulevat vastausvaihtoehdot.

- Lapsen sairastumisen takia 1
Lapsen sisaruksen syntymän takia 2
Päivähoitopaikan puuttumisen takia 3
Oman tai puolison työkiireiden tai työmatkan takia 4
Oman tai puolison iltamenojen tai harrastusten takia 5
Oman tai puolison sairastumisen takia 6
Lomamatkan takia 7
Perhekiisiin takia 8
Koska kyseinen henkilö halusi olla lapsen/lasten kanssa 9
Ei erityistä syytä 10

85. Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana pyytänyt joltain lastenhoitoapua, mutta et ole sitä jostain syystä saanut?

Kyllä 1
En..... 2

86. Entä oletko maksanut jollekin henkilölle lastenhoitoavusta viimeisten 12 kuukauden aikana?

Ota huomioon pienetkin antamasi korvaukset. Älä ota huomioon kunnallista/yksityistä päivähoitoa, jossa lapsesi käy säännöllisesti.

Kyllä 1 → Jos kyllä, montako kertaa viim. 12 kk aikana? Noin ____ kertaa.
En..... 2

87. Oletko saanut tai lainannut lastenvaatteita, -tarvikkeita tai harrastusvälineitä? Voit valita useita vaihtoehtoja.

En ole saanut tai lainannut.....	1	Tädiltä, sedältä, enolta tai heidän perheeltään....	7
Omilta tai puolison vanhemmilta.....	2	Serkulta, pikkuserkulta tai heidän perheeltään....	8
Omalta, aikuiselta lapselta.....	3	Muulta omalta tai puolison sukulaiselta.....	9
Isovanhemmalta.....	4	Ystävältä.....	10
Siskolta tai hänen perheeltään.....	5	Työtoverilta.....	11
Veljeltä tai hänen perheeltään.....	6	Naapurilta.....	12

Antamasi lastenhoitoapu sekä antamasi ja lainaamasi lastentarvikkeet

88. Oletko antanut ilmaista lastenhoitoapua jollekin henkilölle viimeisten 12 kuukauden aikana?

Kyllä 1 → Siirry kysymykseen 89.
En..... 2 → Siirry kysymykseen 92.

89. Keille kaikille kotitaloutesi ulkopuolella asuville henkilöille olet antanut ilmaista lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Omille tai puolison vanhemmille 1
Omalle aikuiselle lapselle..... 2
Siskolle tai hänen perheelleen..... 3
Veljelle tai hänen perheelleen..... 4
Tädille, sedälle, enolle tai heidän perheelleen..... 5
Serkulle, pikkuserkulle tai heidän perheelleen..... 6
Muulle omalle tai puolison sukulaiselle..... 7
Ystävälle..... 8
Työtoverille..... 9
Naapurille..... 10

90. Kenelle edellisessä kysymyksessä mainitulle henkilölle olet antanut eniten lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Merkitse häntä vastaava numero viivalle: _____

91. Miksi annoit yllämainituille henkilöille lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana?

Ympyröi kaikki kyseeseen tulevat vastausvaihtoehdot.

Lapsen sairastumisen takia 1
Lapsen sisaruksen syntymän takia..... 2
Päivähoitopaikan puuttumisen takia..... 3
Vanhemman työkiireiden tai työmatkan takia..... 4
Vanhemman iltamenojen tai harrastusten takia.... 5
Vanhemman sairastumisen takia..... 6
Lomamatkan takia..... 7
Perhekiäisin takia..... 8
Koska halusin olla lapsen/lasten kanssa..... 9
Ei erityistä syytä..... 10

92. Oletko antanut tai lainannut lastenvaatteita, -tarvikkeita tai harrastusvälineitä? Voit valita useita vaihtoehtoja.

En ole antanut tai lainannut	1	Serkulle, pikkuserkulle tai heidän perheilleen..	7
Omille tai puolison vanhemmille	2	Muulle omalle tai puolison sukulaiselle.....	8
Omalle, aikuiselle lapselle	3	Ystävälle	9
Siskolle tai hänen perheelleen.....	4	Työtoverille.....	10
Veljelle tai hänen perheelleen	5	Naapurille.....	11
Tädille, sedälle, enolle tai heidän perheilleen..	6		

Taustatietoja taloudellisesta tilanteesta**93. Miten suuret ovat Sinun tulosi keskimäärin kuukaudessa verojen jälkeen?**

Ota huomioon kaikki säännölliset tulosi verotuksen jälkeen, kuten ansio- ja omaisuustulot, eläkkeet ja muut sosiaaliturvaetuudet (esim. asumistuki).

Noin _____ euroa kuukaudessa

94. Entä miten suuret ovat kotitaloutesi (Sinun ja muiden kotona asuvien perheenjäsenten) kuukausitulot verojen jälkeen?

Noin _____ euroa kuukaudessa

95. Ympyröi alla olevasta listasta niitä sosiaalietuksia ja tulonsiirtoja vastaavat numerot, joita olet saanut viimeisten 12 kuukauden aikana. Voit valita useita vaihtoehtoja.

Työttömyysturvan peruspäiväraha tai työmarkkinatuki	1
Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha	2
Sairauspäiväraha.....	3
Kotihoidontuki	4
Vanhempainpäiväraha (äitiys-, isyys- tai vanhempainraha).....	5
Lapsilisä	6
Opintoraha	7
Asumistuki tai asumislisä.....	8
Työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki (ent. määräaikainen työkyvyttömyyseläke)..	9
Perhe-eläke	10
Toimeentulotuki	11
Jokin muu, mikä?	12
En mitään.....	13

96. Onko kotitaloutesi taloudellinen tilanne muuttunut viimeisten kolmen vuoden aikana?

Muuttunut huomattavasti parempaan suuntaan ...	1
Muuttunut jonkin verran parempaan suuntaan	2
Pysynyt ennallaan.....	3
Muuttunut jonkin verran heikompaan suuntaan ...	4
Muuttunut selvästi heikompaan suuntaan	5
En osaa sanoa.....	9

97. Oletko tyytyväinen nykyiseen elintasoosi ja kulutusmahdollisuuksiisi?

Erittäin tyytyväinen.....	1
Melko tyytyväinen	2
En tyytyväinen enkä tyytymätön	3
Melko tyytymätön.....	4
Erittäin tyytymätön	5

98. Millaisena pidät omaa taloudellista tilannettasi? Oletko mielestäsi:

varakas	1
hyvin toimeen tuleva	2
keskituloinen	3
pienituloinen.....	4

99. Millaisena pidät vanhempiesi taloudellista tilannetta? Ovatko/olivatko he mielestäsi:

- varakkaita 1
 hyvin toimeen tulevia 2
 keskituloisia 3
 pienituloisia 4

100. Millaisena pidät isovanhempiesi taloudellista tilannetta? Ovatko/olivatko he mielestäsi:

- varakkaita 1
 hyvin toimeen tulevia 2
 keskituloisia 3
 pienituloisia 4

101. Läheisten väliset erimielisyydet saattavat johtaa ristiriitoihin. Onko Sinulla ollut ristiriitoja seuraavien henkilöiden kanssa? Miten usein?

	Usein	Silloin tällöin	Harvoin	Ei kos- kaan	Ei ole ao. läheistä
a) Äidin kanssa	1	2	3	4	5
b) Isän kanssa	1	2	3	4	5
c) Aikuisen tyttären kanssa	1	2	3	4	5
d) Aikuisen pojan kanssa	1	2	3	4	5
e) Puolison kanssa	1	2	3	4	5
f) Puolison äidin kanssa	1	2	3	4	5
g) Puolison isän kanssa	1	2	3	4	5
h) Isovanhempien kanssa	1	2	3	4	5
i) Siskon tai hänen puolisonsa kanssa...	1	2	3	4	5
j) Veljen tai hänen puolisonsa kanssa ...	1	2	3	4	5
k) Sisaruksen aikuisen lapsen kanssa....	1	2	3	4	5
l) Muun sukulaisen kanssa.....	1	2	3	4	5
m) Ystävän kanssa.....	1	2	3	4	5
n) Työtoverin kanssa.....	1	2	3	4	5
o) Naapurin kanssa	1	2	3	4	5

Terveys**102. Millaisena pidät terveyttäsi?**

- Erittäin hyvänä 1
 Hyvänä 2
 Kohtalaisena 3
 Huonona..... 4
 Erittäin huonona..... 5

103. Onko Sinulla jokin pitkäaikainen terveysongelma, sairaus tai pysyvä vamma?

- Kyllä 1 → Jos kyllä, mikä? _____
 Ei 2

104. Onko se rajoittanut jokapäiväistä elämääsi viimeisten 12 kuukauden aikana?

- Ei ole rajoittanut 1
 Jonkin verran 2
 Huomattavasti 3

Mielipidekysymyksiä sukupolvien välisestä tuesta ja avusta

105. Seuraavat väittämät liittyvät perheenjäsenten välisiin velvollisuuksiin. Mitä mieltä olet niistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Isovanhempien velvollisuus on hoitaa pieniä lapsenlapsia	1	2	3	4	5
b) Isovanhempien velvollisuus on edistää lastenlasten ja heidän perheensä taloudellista turvallisuutta	1	2	3	4	5
c) Isovanhempien tulee ottaa vastuu lapsenlapsistaan, jos lasten vanhemmat eivät siihen jostain syystä kykene.....	1	2	3	4	5

106. Myös seuraavat väittämät liittyvät perheenjäsenten välisiin velvollisuuksiin. Mitä mieltä olet niistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Lasten tulisi ottaa vastuu vanhempiensa auttamisessa silloin, kun vanhemmat tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa	1	2	3	4	5
b) On luonnollista, että tyttäret ottavat enemmän hoitovastuuta vanhemmitaan kuin pojat	1	2	3	4	5
c) Lasten tulee ottaa vanhemmat luokseen asumaan silloin, kun vanhemmat eivät kykene enää asumaan itsenäisesti.....	1	2	3	4	5

107. Miten perheen ja yhteiskunnan pitäisi Sinun mielestäsi jakaa vastuu seuraavissa asioissa?

	Yksin omaan perheen vastuu	Pääasiasa perheen vastuu	Molempien vastuu yhtä paljon	Pääasiasa yhteiskunnan vastuu	Yksin omaan yhteiskunnan vastuu
a) Vanhusten taloudellinen tukeminen.....	1	2	3	4	5
b) Vanhusten auttaminen arkipäivän askareissa, kuten siivouksessa ja pyykinpesussa	1	2	3	4	5
c) Vanhusten hoivaaminen, kuten peseytyminen, pukeminen ja syöttäminen	1	2	3	4	5

108. Mitä mieltä olet tuen ja avun antamisesta omaisille?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Kun autan omaistani, odotan saavani häneltä apua sitten, kun itse sitä tarvitsen	1	2	3	4	5
b) Annan apua ja tukea vain sellaisille omaisille joista pidän.....	1	2	3	4	5
c) Omaiseni vaativat minulta liikaa	1	2	3	4	5

Kun ajattelet elämäsi, mitkä ovat olleet Sinuun eniten vaikuttaneita tapahtumia (esimerkiksi ihmissuhteisiin, terveydentilaan, työhön, asumiseen, taloudelliseen tilanteeseen liittyviä)? Mainitse erikseen myönteisiä ja kielteisiä elämäntapahtumia tai käännekohtia ja merkitse samalla, minä vuonna nämä tapahtuivat.

109. Mitkä ovat olleet Sinuun eniten vaikuttaneita myönteisiä tapahtumia tai käännekohtia elämässäsi? Minä vuosina ne tapahtuivat?

Tapahtuma	Vuosi
1.	
2.	
3.	

110. Mitkä ovat olleet Sinuun eniten vaikuttaneita kielteisiä tapahtumia tai käännekohtia elämässäsi? Minä vuosina ne tapahtuivat?

Tapahtuma	Vuosi
1.	
2.	
3.	

Tutkimusta on tarkoitus jatkaa sekä tarkentavilla haastatteluilla että myöhemmässä vaiheessa tehtävällä uudella tutkimuskierroksella. Tulemme pyytämään haastatteluihin osan niistä henkilöistä, jotka ovat antaneet suostumuksensa Tilastokeskukselle ja Helsingin yliopistolle. Haastattelija esittää jatkokysymyksiä tähän lomakkeeseen antamiesi vastausten pohjalta. Haluatko Sinä osallistua tähän jatkotutkimukseen?

A. Sopiiko, että haastattelija Helsingin yliopistosta tai Tilastokeskuksesta ottaa Sinuun yhteyttä vuoden sisällä täydentääkseen kyselyä?

Kyllä 1
Ei 2

B. Entä sopiiko Sinulle, että mahdollisesti toistamme tämän kyselyn kohdallasi 5 vuoden kuluessa?

Kyllä 1
Ehkä 2
Ei 3

KIITOKSET VASTAAMISESTA!

Palauta kyselylomake oheisessa valmiiksi maksetussa palautuskuoressa Tilastokeskukseen.

LIITE 2: LIITETAULUKOT**Liitetaulukko 1.** Vastaajien sukupuolijakauma (kys. 1).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32
Yhteensä (%)	43,9	56,1	100,0	38,3	61,7	100	87,5	100,0

Liitetaulukko 2. Vastaajien ikäjakauma (keskiarvo) (kys. 2).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Keskiarvo/syntymävuosi	1 947	1 948	1 947	1 975	1 975	1 975	1 924	1 924
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 3. Vastaajien siviilisäätty (%) (kys. 3).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Naimaton	8,9	6,6	7,6	28,0	23,8	25,4	0	0
Avoliitto	20,8	10,2	14,8	30,7	29,9	30,2	0	0
Avoliitto tai rekisteröity parisuhde	60,0	57,4	58,6	39,6	42,5	41,4	7,1	12,5
Eronnut	8,9	18,1	14,0	1,6	3,9	3,0	3,6	3,1
Leski	1,4	7,7	5,0	0,0	0,0	0,0	89,3	84,4
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	485	620	1 105	550	883	1 433	28	32
Puuttuvia (n)	4	6	10	0	2	2,0	0	0

Liitetaulukko 4. Vastaajan kotitalouteen tällä hetkellä kuuluvat henkilöt (%) (kys. 4).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Asuu avio- tai avopuolison kanssa kahden	67,8	61,5	64,3	26,8	25,5	26,0	7,1	12,5
Asuu puolison ja lasten kanssa	12,4	6,5	9,1	43,2	46,4	45,2	0	0
Asuu yksin	17,1	28,6	23,6	22,0	18,1	19,6	89,3	84,4
Asuu lapsensa/lastensa kanssa	0,6	2,6	1,7	0,5	5,8	3,8	3,6	3,1
Asuu puolison ja vanhemman/vanhempien kanssa	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	–	–
Asuu puolison ja puolisonsa vanhemman/vanhempien kanssa	0,6	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	–	–
Asuu vanhemman/vanhempien kanssa	1,2	0,6	0,9	7,3	4,1	5,3	–	–
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	485	618	1 103	549	883	1 432	28	32
Puuttuvia (n)	4	8	12	1	2	3	0	0

Liitetaulukko 5. Vastaajan elossa olevat sukulaiset (%) (kys. 5).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti	33,9	32,3	33,0	98,7	98,9	98,8	–	–
Isä	8,4	11,7	10,2	93,1	91,9	92,3	–	–
Tytär/tyttäriä	60,9	62,5	61,8	29,3	33,9	32,1	96,4	96,9
Poika/poikia	64,0	61,5	62,6	30,2	36,2	33,9	85,7	87,5
Puoliso	72,2	62,0	66,5	66,5	71,8	69,8	7,1	12,5
Puolison äiti	31,7	17,9	23,9	64,0	68,9	67,0	–	–
Puolison isä	12,1	3,8	7,4	57,3	59,2	58,5	–	–
Isovanhempi/isovanhemmat	0,2	0	0,1	51,8	56,5	54,7	–	–
(Avo)miniä/miniöitä	37,0	42,2	39,9	2,9	2,8	2,9	85,7	87,5
(Avo)vävy/vävyjä	37,2	45,0	41,6	3,5	2,7	3,0	75,0	75,0
Sisko/siskoja	74,0	70,6	72,1	60,9	61,1	61,1	50,0	50,0
Siskon/siskojen puolisoita	52,6	54,6	53,7	41,6	43,3	42,7	32,1	31,3
Veli/veljiä	67,7	72,7	70,5	54,4	60,8	58,3	50,0	50,0
Veljen/veljien puolisoita	52,6	64,1	59,0	33,1	38,2	36,2	64,3	62,5
Sisaruksen lapsia	78,1	85,6	82,3	49,8	53,0	51,8	82,1	81,3
Lapsenlapsia	53,4	59,1	56,6	0,5	0,6	0,6	96,4	96,9
Tätejä, setiä, enoja ja/tai heidän puolisoitaan	63,8	65,3	64,7	96,9	98,3	97,8	–	–
Serkkuja, pikkuserkkuja ja/tai heidän puolisoitaan	86,3	93,1	90,1	96,9	97,7	97,4	89,3	90,6
Ei ketään edellä mainituista	0,2	0,5	0,4	0	0	0,0	0	0
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 6. Kenen edellisessä kysymyksessä mainitun kotitalouden ulkopuolella asuvan sukulaisten kanssa on ollut eniten yhteydessä viimeisen 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 6).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidin	12,4	11,0	11,6	41,9	63,6	55,3	–	–
Isän	0,7	1,5	1,1	26,4	5,8	13,7	–	–
Tyttären/tyttärien	28,0	40,3	35,0	0,9	0,5	0,6	82,1	81,3
Pojan/poikien	26,3	19,2	22,3	0,4	0,5	0,4	14,3	15,6
Puolison	0,9	1,7	1,3	1,7	1,4	1,5	0,0	0,0
Puolison äidin	2,0	0,8	1,3	3,0	4,6	4,0	–	–
Puolison isän	0,4	0,2	0,3	1,5	0,3	0,8	–	–
Isovanhemman/isovanhempien	0	0,2	0,1	0,6	0,7	0,6	–	–
(Avo)miniän/miniöiden	0,4	0,7	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(Avo)vävy/vävyjen	0,9	0,2	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Siskon/siskojen	10,2	13,7	12,2	8,5	16,2	13,2	3,6	3,1
Siskon/siskojen puolisoiden	2,4	0,8	1,5	0,2	0,5	0,4	0,0	0,0
Veljen/veljien	9,9	3,8	6,5	11,8	2,7	6,2	0,0	0,0
Veljen/veljien puolisoiden	0,9	1,2	1,0	0,4	0,2	0,3	0,0	0,0
Sisaruksen lapsien	0,2	0,7	0,5	0,4	0,2	0,3	0,0	0,0
Lapsenlapsien	2,0	2,3	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tätien, setien, enojen ja/tai heidän puolisoiden	0,7	0,8	0,8	1,1	0,9	1,0	–	–
Serkkujen, pikkuserkkujen ja/tai heidän puolisoiden	1,5	0,7	1,0	1,5	1,9	1,8	0,0	0,0
Ei kenenkään edellä mainituista	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100	100	100
Yhteensä (n)	453	598	1 051	542	873	1 415	28	32
Puuttuvia (n)	36	28	64	8	12	20	0	0

Liitetaulukko 7. Onko saanut maksutonta käytännön apua kotitaloutensa ulkopuolella asuvalta henkilöltä viimeisen 12 kuukauden aikana (%) (kys. 7).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	32,1	40,0	36,5	66,7	67,1	66,9	75,0	68,8
Yhteensä (n)	470	595	1 065	543	866	1 409	28	32
Puuttuvia (n)	19	31	50	7	19	26	0	0

Liitetaulukko 8. Minkälaista käytännön apua on saanut viimeisten 12 kuukauden aikana (kotitalouden ulkopuolella asuvalta henkilöltä)? (%) (kys. 8).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Apua käytännön kotiöissä	8,0	11,8	10,1	16,9	19,2	18,3	81,0	81,8
Remontti- tai rakennusapua	12,7	10,9	11,7	29,1	20,8	24,0	19,0	22,7
Kuljetusapua	9,6	14,4	12,3	36,7	34,6	35,4	52,4	54,5
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	8,2	12,0	10,3	22,5	16,2	18,6	33,3	36,4
Apua lomaviihtoon liittyvissä asioissa	4,7	7,0	6,0	15,5	12,5	13,7	4,8	9,1
Apua kaavakkeiden täyttämässä, taloudellisten tai oikeudellisten asioiden selvittämisessä	1,4	2,9	2,2	10,4	7,6	8,6	33,3	36,4
Neuvomista ja auttamista esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digiboxin asentamisessa tai käytössä	16,6	25,1	21,3	18,2	24,5	22,1	14,3	18,2
Lastenhoitoapua	0	0	0	24,2	28,8	27,0	–	–
Lemmikkieläimen hoitoapua	4,9	8,5	6,9	13,3	16,4	15,2	0	0
Hoivaa tai henkilökohtaista apua, kuten apua peseytymisessä ja syömisessä sekä vaatteiden pukemisessa	0,6	0,6	0,6	0,4	0,8	0,6	0	0
Auttajan muuhun erityisammattitaitoon liittyvää apua	2,9	2,6	2,7	6,5	7,3	7,0	0	0
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 9. Minkälaista edellisessä kysymyksessä mainittua käytännön apua on saanut eniten? (%) (kys. 9).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Apua käytännön kotiöissä	14,1	15,0	14,7	7,9	4,5	5,8	60,0	61,9
Remontti- tai rakennusapua	23,1	11,5	15,9	20,0	13,0	15,7	0	0
Kuljetusapua	9,6	11,1	10,5	15,6	19,2	17,8	30,0	28,6
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	7,1	13,0	10,8	10,1	6,4	7,9	0	0
Apua lomanviettoon liittyvissä asioissa	2,6	3,6	3,2	2,2	1,2	1,6	0	0
Apua kaavakkeiden täyttämiseksi, taloudellisten tai oikeudellisten asioiden selvittämisessä	1,9	1,6	1,7	2,2	2,1	2,1	5,0	4,8
Neuvomista ja auttamista esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digiboxin asentamisessa tai käytössä	29,5	31,2	30,6	7,7	8,7	8,3	5,0	4,8
Lastenhoitoapua	0	0,4	0,2	23,8	32,4	29,1	–	–
Lemmikkieläimen hoitoapua	6,4	10,7	9,0	7,9	10,0	9,2	0	0
Hoivaa tai henkilökohtaista apua, kuten apua peseytymisessä ja syömisessä sekä vaatteiden pukemisessa	1,3	0	0,5	0,3	0,3	0,3	0	0
Auttajan muuhun erityisammattitaitoon liittyvää apua	4,5	2,0	2,9	2,2	2,2	2,2	0	0
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	156	253	409	365	578	943	20	21
Puuttuvia (n)	333	373	706	185	307	492	8	11

Liitetaulukko 10. Keiltä kaikilta henkilöiltä tai tahoilta on saanut käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 10)*.

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä	1,4	1,9	1,7	–	–	–	–	–
Isältä	0,8	0,3	0,5	–	–	–	–	–
Tyttäreltä tai hänen puolisoitaan	13,1	22,0	18,1	0,4	0,6	0,5	53,6	50,0
Pojalta tai hänen puolisoitaan	17,2	22,2	20,0	0,2	0,5	0,4	46,4	43,8
Puolison äidiltä	0,8	0,2	0,4	–	–	–	–	–
Puolison isältä	0,2	0,2	0,2	–	–	–	–	–
Siskolta tai hänen perheeltään	5,3	8,9	7,4	16,7	24,5	21,5	3,6	3,1
Veljeltä tai hänen perheeltään	4,1	7,5	6,0	19,1	20,6	20,0	3,6	3,1
Lapsenlapselta	1,0	2,7	2,0	–	–	–	28,6	28,1
Muulta sukulaiselta	4,9	3,5	4,1	28,0	25,8	26,6	0	0
Ystävältä	10,6	14,1	12,6	43,5	42,5	42,9	7,1	6,3
Työtoverilta	2,7	3,4	3,0	16,7	9,6	12,3	–	–
Seurakunnalta tai järjestöltä	0	0,2	0,1	1,1	1,0	1,1	3,6	3,1
Isovanhemmilta	–	–	–	9,3	11,2	10,5	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

* Nuorimman polven omilta ja puolison vanhemmilta saamasta käytännön avusta on kysytty kysymyksessä AL62 (liitetaulukko 126).

Liitetaulukko 11. Keneltä tai miltä edellisessä kysymyksessä mainitulta henkilöiltä tai taholta on saanut eniten käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 11)*.

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä	1,9	0,4	0,9	–	–	–	0	0
Isältä	1,9	0,8	1,2	–	–	–	–	–
Tyttäreltä tai hänen puolisoitaan	18,1	35,9	29,1	0	0,2	0,1	52,4	54,5
Pojalta tai hänen puolisoitaan	36,9	31,3	33,4	0	0,7	0,4	38,1	36,4
Puolison äidiltä	1,3	0	0,5	–	–	–	–	–
Puolison isältä	0	0	0,0	–	–	–	–	–
Siskolta tai hänen perheeltään	6,3	7,6	7,1	11,0	18,8	15,8	0	0
Veljeltä tai hänen perheeltään	3,8	5,0	4,5	14,0	11,5	12,5	0	0
Lapsenlapselta	0	0,8	0,5	–	–	–	4,8	4,5
Muulta sukulaiselta	7,5	3,1	4,7	25,5	20,1	22,2	0	0
Ystävältä	17,5	13,4	14,9	36,4	34,8	35,4	4,8	4,5
Työtoverilta	5,0	1,5	2,8	3,3	1,9	2,4	–	–
Seurakunnalta tai järjestöltä	0	0,4	0,2	0	0,2	0,1	0	0
Isovanhemmilta	–	–	–	9,9	11,9	11,1	–	–
Yhteensä (n)	160	262	422	365	581	946	21	22

* Nuorimman polven omilta ja puolison vanhemmilta saamasta käytännön avusta on kysytty kysymyksessä 62 (liitetaulukko 126).

Liitetaulukko 12. Miten usein sai häneltä käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 12).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Päivittäin	3,0	1,5	2,1	1,6	1,9	1,8	9,5	9,1
Viikoittain	8,9	12,2	11,0	15,8	13,3	14,3	42,9	45,4
Kuukausittain	20,2	24,1	22,6	34,3	35,0	34,7	28,6	27,3
Harvemmin kuin kuukausittain	67,9	62,2	64,4	48,2	49,8	49,2	19,0	18,2
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	168	270	438	367	586	953	21	22
Puuttuvia (n)	321	356	677	183	299	482	11	10

Liitetaulukko 13. Kuinka tyytyväinen on ollut saamaansa käytännön apuun? (%) (kys. 13).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Erittäin tyytyväinen	62,4	76,7	71,1	71,4	75,6	74,0	100,0	100,0
Melko tyytyväinen	35,3	21,1	26,6	26,7	22,5	24,1	0	0
El erityisen tyytyväinen	1,8	0,4	0,9	1,9	1,4	1,6	0	0
Melko tyytymätön	0	1,1	0,7	0	0	0,0	0	0
Erittäin tyytymätön	0,6	0,7	0,7	0	0,5	0,3	0	0
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	170	270	440	367	587	954	21	22
Puuttuvia (n)	319	356	675	183	298	481	11	10

Liitetaulukko 14. Onko elämässä ollut viimeisten 12 kuukauden aikana tilanteita, jolloin on pyytänyt apua kotitalouden ulkopuolella asuvalta läheiseltä, mutta ei sitä ole häneltä saanut? (%) (kys. 14).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	3,9	4,0	3,9	18,0	22,5	20,7	0	0
Yhteensä (n)	467	599	1 066	540	863	1 403	28	32
Puuttuvia (n)	22	27	49	10	22	32	0	0

Liitetaulukko 15. Onko antanut maksutonta käytännön apua kotitalouden ulkopuolella asuvalle henkilölle viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 15).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	53,7	56,5	55,3	88,0	84,9	86,1	14,3	15,6
Yhteensä (n)	458	577	1 035	542	853	1 395	28	32
Puuttuvia (n)	31	49	80	8	32	40	0	0

Liitetaulukko 16. Minkälaista käytännön apua on antanut viimeisten 12 kuukauden aikana (kotitalouden ulkopuolella asuvalle henkilölle)? (%) (kys. 16).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Apua käytännön kotiöissä	19,0	33,9	27,4	34,4	48,7	43,2	0	3,1
Remontti- tai rakennusapua	23,3	4	12,5	46,9	11,6	25,2	0	0
Kuljetusapua	30,9	24,8	27,4	58,7	42,3	48,6	7,1	6,3
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	17,4	2,9	9,2	33,1	3,7	15,0	0	0
Apua lomaviihtoon liittyvissä asioissa	6,5	7,8	7,3	13,6	16,3	15,3	0	0
Apua kaavakkeiden täyttämiseksi, taloudellisten tai oikeudellisten asioiden selvittämisessä	11,9	16,5	14,4	15,1	18,4	17,1	0	0
Neuvomista ja auttamista esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digi-boxin asentamisessa tai käytössä	12,3	9,1	10,5	60,2	37,3	46,1	0	0
Lastenhoitoapua	8,4	12,5	10,7	18,2	43,6	33,9	3,6	3,1
Lemmikkieläimen hoitoapua	8,0	8,9	8,5	15,8	22,5	19,9	0	0
Hoivaa tai henkilökohtaista apua, kuten apua peseytymisessä ja syömisessä sekä vaatteiden pukemisessa	3,7	10,9	7,7	2,0	6,9	5,0	0	0
Muuhun erityisammattitaitoon liittyvää apua	12,9	11,7	12,2	29,1	20,6	23,8	3,6	3,1
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 17. Minkälaista edellisessä kysymyksessä mainittua käytännön apua on antanut eniten? (%) (kys. 17).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Apua käytännön kotiöissä	15,7	41,9	30,7	12,1	24,9	19,8	(0)	(20,0)
Remontti- tai rakennusapua	20,4	0,9	9,2	20	1,9	9,1	(0)	(0)
Kuljetusapua	21,2	16,7	18,6	16,0	14,3	15,0	(50,0)	(40,0)
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	7,5	0,6	3,5	6,5	0,4	2,8	(0)	(0)
Apua lomanviettoon liittyvissä asioissa	3,1	0,9	1,8	1,0	2,3	1,8	(0)	(0)
Apua kaavakkeiden täyttämässä, taloudellisten tai oikeudellisten asioiden selvittämisessä	5,1	4,7	4,9	1,7	3,1	2,6	(0)	(0)
Neuvomista ja auttamista esim. matkapuhelimen, tietokoneen, internetin tai digi-boxin asentamisessa tai käytössä	6,3	3,2	4,5	27,1	10,6	17,1	(0)	(0)
Lastenhoitoapua	5,9	10,0	8,2	3,5	24,5	16,2	(25,0)	(20,0)
Lemmikkieläimen hoitoapua	3,1	4,4	3,9	3,1	8,0	6,1	(0)	(0)
Hoivaa tai henkilökohtaista apua, kuten apua peseytymisessä ja syömisessä sekä vaatteiden pukemisessa	0,8	5,9	3,7	0,2	1,4	0,9	(0)	(0)
Muuhun erityisammattitaitoon liittyvää apua	11,0	10,9	10,9	8,8	8,7	8,7	(25,0)	(20,0)
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	255	341	596	480	736	1 216	4	5
Puuttuvia (n)	234	285	519	70	149	219	24	27

Liitetaulukko 18. Keille kaikille henkilöille on antanut tätä käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 18)*.

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidille	17,0	20,4	18,9	59,1	51,8	54,6	–	–
Isälle	4,7	5,4	5,1	55,8	36,7	44,0	–	–
Puolison äidille	10,2	6,5	8,2	24,4	17,4	20,1	–	–
Puolison isälle	4,1	1,8	2,8	23,1	8,7	14,2	–	–
Siskolle tai hänen perheelleen	10,0	13,1	11,7	25,5	29,2	27,7	0	0
Veljelle tai hänen perheelleen	8,8	8,5	8,6	23,8	19,5	21,2	0	0
Lapsenlapselle	12,1	18,2	15,5	–	–	–	3,6	3,1
Muulle sukulaiselle	15,5	10,7	12,8	21,6	15,5	17,8	0	0
Ystävälle	25,2	27,0	26,2	60,4	49,2	53,5	10,7	12,5
Työtoverille	8,8	6,4	7,4	28,7	13,9	19,6	0	0
Tyttärelle tai hänen puolisolleen	–	–	–	1,8	3,1	2,6	0	0
Pojalle tai hänen puolisolleen	–	–	–	1,6	1,8	1,7	0	0
Isovanhemmille	–	–	–	12,4	14,8	13,9	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

* Suurten ikäluokkien lapsilleen antamasta käytännön avusta on kysytty kysymyksissä 86–90 (liitetaulukot 95–99).

Liitetaulukko 19. Kenelle edellisessä kysymyksessä mainituista henkilöistä on antanut eniten käytännön apua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 19)*.

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidille	21,1	27,0	24,5	23,4	26,2	25,1	–	–
Isälle	3,0	4,5	3,8	17,1	5,4	10,0	–	–
Puolison äidille	9,3	5,6	7,2	4,2	6,2	5,4	–	–
Puolison isälle	3,0	0,6	1,6	4,6	0,5	2,1	–	–
Siskolle tai hänen perheelleen	7,8	9,0	8,5	5,8	15,8	11,9	(0)	(0)
Veljelle tai hänen perheelleen	2,6	4,8	3,8	6,9	6,2	6,5	(0)	(0)
Lapsenlapselle	12,6	18,3	15,8	–	–	–	(25,0)	(20,0)
Muulle sukulaiselle	13,3	8,5	10,6	4,4	4,3	4,3	(0)	(0)
Ystävälle	22,6	18,6	20,3	26,9	25,8	26,2	(75,0)	(80,0)
Työtoverille	4,8	3,1	3,8	3,1	2,4	2,7	(0)	(0)
Tyttärelle tai hänen puolisolleen	–	–	–	0,6	1,2	1,0	(0)	(0)
Pojalle tai hänen puolisolleen	–	–	–	1,0	0,7	0,8	(0)	(0)
Isovanhemmille	–	–	–	1,9	5,3	3,9	(0)	(0)
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	270	355	625	479	741	1 220	4	5
Puuttuvia (n)	219	271	490	71	144	215	24	27

* Suurten ikäluokkien lapsilleen antamasta käytännön avusta on kysytty kysymyksissä 86–90 (liitetaulukot 95–99).

Liitetaulukko 20. Miten usein on antanut käytännön apua kotitalouden ulkopuolella asuvalle henkilölle keskimäärin viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 20).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Päivittäin	3,6	7,4	5,8	2,3	0,8	1,4	(0)	(0)
Viikoittain	24,9	34,4	30,3	20,5	19,1	19,7	(75,0)	(60,0)
Kuukausittain	31,8	28,1	29,7	48,5	42,6	44,9	(25,0)	(20,0)
Harvemmin kuin kuukausittain	39,7	30,1	34,2	28,7	37,4	34,0	(0)	(20,0)
Yhteensä (n)	277	366	643	487	748	1 235	4	5
Puuttuvia (n)	212	260	472	63	137	200	24	27

Liitetaulukko 21. Asuuko yhdessä jonkun 18 vuotta täyttäneen hoivaa tai henkilökohtaista apua tarvitsevan henkilön kanssa, jota on auttanut päivittäin tai lähes päivittäin viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 21).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	3,4	2,8	3,1	1,5	0,5	0,8	0	0
Yhteensä (n)	472	602	1 074	545	878	1 423	28	32
Puuttuvia (n)	17	24	41	5	7	12	0	0

Liitetaulukko 22. Kuka kyseinen henkilö on? (%) (kys. 22).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Oma äiti ja/tai isä	19,0	16,7	17,8	(25,0)	(50,0)	(35,7)	(0)	(0)
Aikuinen lapsi	33,3	33,3	33,3	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Puoliso	33,3	20,8	26,7	(62,5)	(16,7)	(42,9)	(0)	(0)
Puolison äiti ja/tai isä	0	0	0	(0)	(16,7)	(7,1)	(0)	(0)
Isovanhempi	0	0	0	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Sisarus	0	8,3	4,4	(12,5)	(16,7)	(14,3)	(0)	(0)
Joku muu henkilö	14,3	20,8	17,8	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Yhteensä (n)	21	24	45	8	6	14	0	0

Liitetaulukko 23. Onko toistuvasti vastuussa jostain sukuun tai sukulaisiin liittyvästä yhteisestä asiasta (esim. hoitoavun tai perhejuhlien järjestäminen, yhteisomistukset, hautojen hoito yms.)? (%) (kys. 23).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	21,7	42,1	33,1	5,7	8,2	7,3	35,7	37,5
Yhteensä (n)	470	601	1 071	546	874	1 420	28	32
Puuttuvia (n)	19	25	44	4	11	15	0	0

Liitetaulukko 24. Onko suvussa tai lähipiirissä henkilöä, jolla on vakavia päihde- ja/tai mielenterveysongelmia? (%) (kys. 24).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	16,0	26,8	22,0	29,7	36,1	33,6	14,3	12,5
Yhteensä (n)	480	609	1 089	546	875	1 421	28	32
Puuttuvia (n)	9	17	26	4	10	14	0	0

Liitetaulukko 25. Miten kuvailee suhdetta häneen? (%) (kys. 25).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Eivät ole yhteydessä	14,9	15,6	15,4	19,5	18,0	18,5	(0)	(0)
Auttaa häntä satunnaisesti	17,2	19,8	18,9	27,4	18,9	21,8	(25,0)	(25,0)
Auttaa häntä säännöllisesti	17,2	26,9	23,6	12,2	18,9	16,6	(0)	(0)
Tapaa häntä ainoastaan satunnaisesti	50,6	37,7	42,1	40,9	44,2	43,0	(75,0)	(75,0)
Yhteensä (n)	87	167	254	164	317	481	4	4

Liitetaulukko 26. Onko saanut viimeisten 12 kuukauden aikana taloudellista tukea toiselta aikuiselta henkilöltä? (%) (kys. 26).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	3,7	4,8	4,3	17,4	18,6	18,2	0	0
Yhteensä (n)	484	606	1 090	545	876	1 421	28	32
Puuttuvia (n)	5	20	25	5	9	14	0	0

Liitetaulukko 27. Keiltä kaikilta on saanut taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana?
Kuinka paljon? (%) (kys. 27)*.

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä								
alle 50 €	(0)	10,0	6,7	–	–	–	–	–
50–250 €	(60,0)	40,0	46,7	–	–	–	–	–
251–500 €	(20,0)	30,0	26,7	–	–	–	–	–
501–1 500 €	(20,0)	10,0	13,3	–	–	–	–	–
yli 1 500 €	(0)	10,0	6,7	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	5	10	15	–	–	–	–	–
Isältä								
alle 50 €	(0)	(0)	(0)	–	–	–	–	–
50–250 €	(50,0)	(80,0)	(66,7)	–	–	–	–	–
251–500 €	(50,0)	(0)	(22,2)	–	–	–	–	–
501–1 500 €	(0)	(20,0)	(11,1)	–	–	–	–	–
yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	4	5	9	–	–	–	–	–
Tyttäreiltä tai hänen puolisoltaan								
alle 50 €	(33,3)	(14,3)	20,0	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
50–250 €	(0)	(28,6)	20,0	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
251–500 €	(33,3)	(28,6)	30,0	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	(14,3)	10,0	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
yli 1 500 €	(33,3)	(14,3)	20,0	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Yhteensä (n)	3	7	10	(0)	(0)	(0)	0	0
Pojalta tai hänen puolisoltaan								
alle 50 €	(16,7)	(50,0)	30,0	(0)	(33,3)	(33,3)	(0)	(0)
50–250 €	(50,0)	(0)	30,0	(0)	(33,3)	(33,3)	(0)	(0)
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(33,3)	(33,3)	(0)	(0)
501–1 500 €	(16,7)	(25,0)	20,0	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
yli 1 500 €	(16,7)	(25,0)	20,0	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Yhteensä (n)	6	4	10	0	3	3	0	0

* Nuorimman polven omilta ja puolison vanhemmilta saamasta taloudellisesta tuesta on kysytty kysymyksessä AL58 (liitetaulukko 123).

Liitetaulukko 28. Keiltä kaikilta on saanut taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana?
Kuinka paljon? (%) (kys. 27)*.

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Puolison äidiltä								
alle 50 €	(0)	(0)	(0)	–	–	–	–	–
50–250 €	(0)	(100,0)	(50,0)	–	–	–	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	–	–	–	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	–	–	–	–	–
yli 1 500 €	(100,0)	(0)	(50,0)	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	1	1	2	–	–	–	–	–
Puolison isältä								
alle 50 €	(0)	(50,0)	(50,0)	–	–	–	–	–
50–250 €	(0)	(50,0)	(50,0)	–	–	–	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	–	–	–	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	–	–	–	–	–
yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	0	2	2	–	–	–	–	–
Siskolta tai hänen perheeltään								
alle 50 €	(0)	(0)	(0)	(44,4)	(33,3)	36,4	(0)	(0)
50–250 €	(50,0)	(42,9)	(44,4)	(33,3)	(54,2)	48,5	(0)	(0)
251–500 €	(50,0)	(14,3)	(22,2)	(22,2)	(4,2)	9,1	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	(14,3)	(11,1)	(0)	(4,2)	3,0	(0)	(0)
yli 1 500 €	(0)	(28,6)	(22,2)	(0)	(4,2)	3,0	(0)	(0)
Yhteensä (n)	2	7	9	9	24	33	0	0
Veljeltä tai hänen perheeltään								
alle 50 €	(33,3)	(0)	(14,3)	47,1	42,9	45,2	(0)	(0)
50–250 €	(66,7)	(0)	(28,6)	41,2	35,7	38,7	(0)	(0)
251–500 €	(0)	(50,0)	(28,6)	5,9	0	3,2	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	0	21,4	9,7	(0)	(0)
yli 1 500 €	(0)	(50,0)	(28,6)	5,9	0	3,2	(0)	(0)
Yhteensä (n)	3	4	7	17	14	31	0	0

* Nuorimman polven omilta ja puolison vanhemmilta saamasta taloudellisesta tuesta on kysytty kysymyksessä AL58 (liitetaulukko 123).

Liitetaulukko 29. Keiltä kaikilta on saanut taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon? (%) (kys. 27).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Muulta sukulaiselta								
alle 50 €	(0)	(0)	(0)	17,5	19,4	18,6	(0)	(0)
50–250 €	(0)	(0)	(0)	32,5	48,4	42,2	(0)	(0)
251–500 €	(0)	(0)	(0)	25	9,7	15,7	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	(50,0)	(50,0)	17,5	11,3	13,7	(0)	(0)
yli 1 500 €	(0)	(50,0)	(50,0)	7,5	11,3	9,8	(0)	(0)
Yhteensä (n)	0	2	2	40	62	102	0	0
Ystävältä								
alle 50 €	(20,0)	(25,0)	23,1	50,0	27,8	38,2	(0)	(0)
50–250 €	(60,0)	(25,0)	38,5	37,5	33,3	35,3	(0)	(0)
251–500 €	(20,0)	(12,5)	15,4	6,3	22,2	14,7	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	(25,0)	15,4	0	13,9	7,4	(0)	(0)
yli 1 500 €	(0)	(12,5)	7,7	6,3	2,8	4,4	(0)	(0)
Yhteensä (n)	5	8	13	32	36	68	0	0
Työtoverilta								
alle 50 €	(33,3)	(100,0)	(50,0)	(75,0)	(14,3)	36,4	–	–
50–250 €	(66,7)	(0)	(50,0)	(0)	(28,6)	18,2	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	(25,0)	(28,6)	27,3	–	–
yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(28,6)	18,2	–	–
Yhteensä (n)	3	1	4	4	7	11	–	–
Isovanhemmilta								
alle 50 €	–	–	–	24,1	11,4	15,2	–	–
50–250 €	–	–	–	27,6	45,7	40,4	–	–
251–500 €	–	–	–	24,1	21,4	22,2	–	–
501–1 500 €	–	–	–	10,3	12,9	12,1	–	–
yli 1 500 €	–	–	–	13,8	8,6	10,1	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	29	70	99	–	–

Liitetaulukko 30. Mitä tarkoitusta varten sai taloudellista tukea? (%) (kys. 28).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Jokapäiväisiin menoihin	2,5	2,6	2,5	7,8	10,4	9,4	0	0
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.	0,6	0,6	0,6	1,8	1,5	1,6	0	0
Muuhun suureen hankintaan	0,2	1,0	0,6	1,1	2,0	1,7	0	0
Matkaan	0,8	1,4	1,2	2,9	2,6	2,7	0	0
Muuhun	0,6	1,0	0,8	5,5	3,3	4,1	0	0
Ei erityistä syytä	0,8	1,1	1,0	3,6	5,4	4,7	0	0
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 31. Onko tämän tuen määrä muuttunut aikaisempiin vuosiin verrattuna? (%) (kys. 29).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lisääntynyt	12,5	32,4	24,1	16,3	26,5	22,7	0	0
Vähentynyt	20,8	8,8	13,8	17,3	12,7	14,4	0	0
Pysynyt ennallaan	33,3	32,4	32,8	28,6	35,5	33,0	0	0
En osaa sanoa	33,3	26,5	29,3	37,8	25,3	29,9	0	0
Yhteensä (n)	24	34	58	98	166	264	28	32
Puuttuvia (n)	465	592	1057	452	719	1 171	0	0

Liitetaulukko 32. Onko viimeisten 12 kuukauden aikana joutunut tilanteeseen, jossa on pyytänyt taloudellista tukea, mutta ei ole saanut sitä? (%) (kys. 31).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	2,5	1,3	1,8	2,6	4,5	3,8	0	0
Yhteensä (n)	479	605	1 084	534	866	1 400	28	32
Puuttuvia (n)	10	21	31	16	19	35	0	0

Liitetaulukko 33. Onko lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana joltakin toiselta henkilöltä? (%) (kys. 32).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	5,8	3,1	4,3	30,2	30,0	30,1	0	0
Yhteensä (n)	485	614	1 099	543	881	1 424	28	32
Puuttuvia (n)	4	12	16	7	4	11	0	0

Liitetaulukko 34. Keiltä kaikilta on lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon? (%) (kys. 33).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä								
alle 50 €	(0)	(0)	(0)	15,0	21,7	19,7	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	26,7	38,4	34,8	–	–
251–500 €	(50,0)	(100,0)	(66,7)	15	12,3	13,1	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	18,3	14,5	15,7	–	–
yli 1 500 €	(50,0)	(0)	(33,3)	25,0	13,0	16,7	–	–
Yhteensä (n)	2	1	3	60	138	198	–	–
Isältä								
alle 50 €	(25,0)	(0)	(25,0)	7,7	15,2	12,2	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	30,8	35,4	33,6	–	–
251–500 €	(25,0)	(0)	(25,0)	21,2	11,4	15,3	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	11,5	19,0	16,0	–	–
yli 1 500 €	(50,0)	(0)	(50,0)	28,8	19,0	22,9	–	–
Yhteensä (n)	4	0	4	52	79	131	–	–
Tyttäreiltä tai hänen puolisoltaan								
alle 50 €	(0)	(62,5)	(41,7)	(60,0)	(25,0)	44,4	(0)	(0)
50–250 €	(50,0)	(25,0)	(33,3)	(0)	(25,0)	11,1	(0)	(0)
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(20,0)	(0)	11,1	(0)	(0)
501–1 500 €	(25,0)	(12,5)	(16,7)	(20,0)	(0)	11,1	(0)	(0)
yli 1 500 €	(25,0)	(0)	(8,3)	(0)	(50,0)	22,2	(0)	(0)
Yhteensä (n)	4	8	12	5	4	9	0	0
Pojalta tai hänen puolisoltaan								
alle 50 €	(0)	(50,0)	(25,0)	(33,3)	(75,0)	(57,1)	(0)	(0)
50–250 €	(0)	(0)	(0)	(33,3)	(25,)	(28,6)	(0)	(0)
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
501–1 500 €	(50,0)	(0)	(25,0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
yli 1 500 €	(50,0)	(50,0)	(50,0)	(33,3)	(0)	(14,3)	(0)	(0)
Yhteensä (n)	2	2	4	3	4	7	0	0

Liitetaulukko 35. Keiltä kaikilta on lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon? (%) (kys. 33).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Puolisolta								
alle 50 €	(75,0)	(0)	(60,0)	16,1	34,6	27,7	(0)	(0)
50–250 €	(0)	(100,0)	(20,0)	35,5	40,4	38,6	(0)	(0)
251–500 €	(25,0)	(0)	(20,0)	19,4	17,3	18,1	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	9,7	1,9	4,8	(0)	(0)
yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	19,4	5,8	10,8	(0)	(0)
Yhteensä (n)	4	1	5	31	52	83	0	0
Puolison äidiltä								
alle 50 €	(0)	(0)	(0)	(14,3)	(21,7)	20,0	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	(42,9)	(39,1)	40,0	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(17,4)	13,3	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	(14,3)	(13,0)	13,3	–	–
yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	(28,6)	(8,7)	13,3	–	–
Yhteensä (n)	0	0	0	7	23	30	–	–
Puolison isältä								
alle 50 €	(0)	(0)	(0)	(25,0)	7,1	13,6	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	(25,0)	28,6	27,3	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	28,6	18,2	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	(12,5)	14,3	13,6	–	–
yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	(37,5)	21,4	27,3	–	–
Yhteensä (n)	0	0	0	8	14	22	–	–
Siskolta tai hänen perheeltään								
alle 50 €	(0)	(20,0)	(20,0)	54,5	35,0	39,2	(0)	(0)
50–250 €	(0)	(40,0)	(40,0)	27,3	42,5	39,2	(0)	(0)
251–500 €	(0)	(40,0)	(40,0)	18,2	17,5	17,6	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	0	2,5	2,0	(0)	(0)
yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	0	2,5	2,0	(0)	(0)
Yhteensä (n)	0	5	5	11	40	51	0	0

Liitetaulukko 36. Keiltä kaikilta on lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon? (%) (kys. 33).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Veljeltä tai hänen perheeltään								
alle 50 €	(50,0)	(0)	(25,0)	37,5	51,7	45,3	(0)	(0)
50–250 €	(0)	(0)	(0)	37,5	31	34,0	(0)	(0)
251–500 €	(0)	(50,0)	(50,0)	0	3,4	1,9	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	12,5	13,8	13,2	(0)	(0)
yli 1 500 €	(50,0)	(50,0)	(50,0)	12,5	0	5,7	(0)	(0)
Yhteensä (n)	2	2	4	24	29	53	0	0
Muulta sukulaiselta								
alle 50 €	(0)	(0)	(0)	(40,0)	38,9	39,1	(0)	(0)
50–250 €	(0)	(0)	(0)	(20,0)	38,9	34,8	(0)	(0)
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(20,0)	0	4,3	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	0	11,1	8,7	(0)	(0)
yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	(20,0)	11,1	13,0	(0)	(0)
Yhteensä (n)	0	0	0	5	18	23	0	0
Ystävältä								
alle 50 €	42,9	(66,7)	47,1	47,9	57,3	53,3	(0)	(0)
50–250 €	28,6	(0)	23,5	36,6	32,3	34,1	(0)	(0)
251–500 €	28,6	(0)	23,5	7,0	5,2	6,0	(0)	(0)
501–1 500 €	0	(0)	0	4,2	4,2	4,2	(0)	(0)
yli 1 500 €	0	(33,3)	5,9	4,2	1,0	2,4	(0)	(0)
Yhteensä (n)	14	3	17	71	96	167	0	0
Työtoverilta								
alle 50 €	(25,0)	(100,0)	(57,1)	66,7	77,8	71,8	–	–
50–250 €	(25,0)	(0)	(14,3)	19,0	16,7	17,9	–	–
251–500 €	(25,0)	(0)	(14,3)	0	0	0	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	4,8	0	2,6	–	–
yli 1 500 €	(25,0)	(0)	(14,3)	9,5	5,6	7,7	–	–
Yhteensä (n)	4	3	7	21	18	39	–	–
Isovanhemmilta								
alle 50 €	–	–	–	(0)	(20,0)	(11,1)	–	–
50–250 €	–	–	–	(50,0)	(20,0)	(33,3)	–	–
251–500 €	–	–	–	(0)	(20,0)	(11,1)	–	–
501–1 500 €	–	–	–	(25,0)	(20,0)	(22,2)	–	–
yli 1 500 €	–	–	–	(25,0)	(20,0)	(22,2)	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	4	5	9	–	–

Liitetaulukko 37. Mitä tarkoitusta varten sai lainan? (%) (kys. 34).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Jokapäiväisiin menoihin	2,0	1,9	2,0	12,9	19,4	16,9	0	0
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontointiin yms.	0,8	0,8	0,8	4,4	5,6	5,2	0	0
Muuhun suureen hankintaan	0,4	0,5	0,4	6,5	5,1	5,6	0	0
Matkaan	0	0,2	0,1	2	5,3	4,0	0	0
Muuhun	2,2	0,6	1,3	11,1	6,7	8,4	0	0
Ei erityistä syytä	0,8	0,2	0,4	2,9	0,9	1,7	0	0
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 38. Onko kukaan taannut vastaajalle pankkilainaa viimeisten 20 vuoden aikana? (%) (kys. 35).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	14,4	11,5	12,8	53,7	46,4	49,2	–	–
Yhteensä (n)	480	610	1 090	546	881	1 427	–	–
Puuttuvia (n)	9	16	25	4	4	8	–	–

Liitetaulukko 39. Kuka/ketkä ovat taanneet lainan/lainoja? (%) (kys. 36).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Oma äiti ja/tai isä	4,3	2,2	3,1	46,5	34,6	39,2	–	–
Lapsi	1,8	2,7	2,3	0	0	0	–	–
Puoliso	5,9	4,6	5,2	2,2	2,3	2,2	–	–
Puolison äiti ja/tai isä	1,4	0,6	1,0	14,2	18,1	16,6	–	–
Isovanhempi	0	0	0	0,7	0,5	0,6	–	–
Sisarus	3,5	2,1	2,7	4,0	1,7	2,6	–	–
Muu sukulainen	0,8	0,6	0,7	1,8	2,1	2,0	–	–
Ystävä	2,7	2,1	2,3	2	2,1	2,1	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 40. Onko koskaan saanut vähintään 5 000 euron (n. 30 000 markan) arvosta perintää, ennakkoperintää tai lahjaa? (%) (kys. 37).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	42,4	43,9	43,3	18,1	16,5	17,1	35,7	37,5
Yhteensä (n)	483	610	1 093	547	880	1 427	28	32
Puuttuvia (n)	6	16	22	3	5	8	0	0

Liitetaulukko 41. Kuka/ketkä ovat antaneet tai jättäneet vastaajalle vähintään 5 000 euron arvoisen perinnön, ennakkoperinnön tai lahjan? (%) (kys. 38).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Oma äiti ja/tai isä	39,3	38,7	38,9	11,5	11,3	11,4	28,6	31,3
Lapsi	0,4	0,2	0,3	0	0	0	3,6	3,1
Puoliso	0,4	1,1	0,8	0	0,1	0,1	10,7	9,4
Puolison äiti ja/tai isä	2,5	2,2	2,3	0,2	0,9	0,6	0	0
Isovanhempi	0,8	0,2	0,4	5,8	5,2	5,4	0	0
Sisarukset	0,8	0,6	0,7	0	0	0	0	0
Muu sukulainen	4,7	6,2	5,6	2,2	2,0	2,1	0	0
Ystävät	0	0,2	0,1	0,4	0	0,1	7,1	9,4
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 42. Aiheuttiko saatu perintö, ennakkoperintö tai lahja erimielisyyttä sukulaisten tai heidän puolisoitensa kesken? (%) (kys. 39).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Ei	85,9	81,9	83,7	87	83,4	84,9	70,0	75,0
Kyllä, pieniä erimielisyyksiä	11,3	9,0	10,0	10,0	10,6	10,4	10,0	8,3
Kyllä, vakavia erimielisyyksiä	0,9	4,3	2,9	1,0	3,3	2,4	10,0	8,3
Kyllä, väliä menivät poikki	1,9	4,7	3,5	2,0	2,6	2,4	10,0	8,3
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	213	277	490	100	151	251	10	12

Liitetaulukko 43. Onko viimeisten 12 kuukauden aikana ottanut lyhytaikaista lainaa eli niin sanottua pikalainaa pankista tai muusta rahoitusyhtiöstä? (%) (kys. AL36).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	–	–	–	7,5	7,2	7,3	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	544	879	1 423	–	–
Puuttuvia (n)	–	–	–	6	6	12	–	–

Liitetaulukko 44. Jos on ottanut viimeisten 12 kuukauden aikana niin sanottua pikalainaa pankista tai muusta rahoitusyhtiöstä, paljonko on sitä ottanut? (%) (kys. AL36).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Alle 50 €	–	–	–	0	0	0	–	–
50–250 €	–	–	–	15,0	4,8	8,8	–	–
251–500 €	–	–	–	15,0	9,7	11,8	–	–
501–1 500 €	–	–	–	25,0	29,0	27,5	–	–
Yli 1 500 €	–	–	–	45,0	56,5	52,0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	40	62	102	–	–

Liitetaulukko 45. Onko antanut taloudellista tukea toiselle aikuiselle henkilölle viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 40).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	11,6	13,1	12,4	31,2	22,8	26,0	0	0
Yhteensä (n)	476	603	1 079	539	871	1 410	28	32
Puuttuvia (n)	13	23	36	11	14	25	0	0

Liitetaulukko 46. Keille kaikille on antanut taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana?
Kuinka paljon? (%) (kys. 41).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidille								
Alle 50 €	(16,7)	(20,0)	18,2	16,7	40,0	31,9	–	–
50–250 €	(50,0)	(60,0)	54,5	41,7	46,7	44,9	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	12,5	6,7	8,7	–	–
501–1 500 €	(0)	(20,0)	9,1	25,0	4,4	11,6	–	–
Yli 1 500 €	(33,3)	(0)	18,2	4,2	2,2	2,9	–	–
Yhteensä (n)	6	5	11	24	45	69	–	–
Isälle								
Alle 50 €	(0)	(0)	(0)	20	37,5	26,8	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	36	43,8	39,0	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	20	12,5	17,1	–	–
501–1 500 €	(0)	(100,0)	(100,0)	16	0	9,8	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	8	6,3	7,3	–	–
Yhteensä (n)	0	2	2	25	16	41	–	–
Puolison äidille								
Alle 50 €	(0)	(0)	(0)	(16,7)	(0)	10,0	–	–
50–250 €	(100,0)	(0)	(100,0)	(50,0)	(75,0)	60,0	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	0	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(25,0)	10,0	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	(33,3)	(0)	20,0	–	–
Yhteensä (n)	1	0	1	6	4	10	–	–
Puolison isälle								
Alle 50 €	(0)	(0)	(0)	(20,0)	(0)	(16,7)	–	–
50–250 €	(0)	(100,0)	(100,0)	(20,0)	(100,0)	(33,3)	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(20,0)	(0)	(16,7)	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	(20,0)	(0)	(16,7)	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	(20,0)	(0)	(16,7)	–	–
Yhteensä (n)	0	1	1	5	1	6	–	–

Liitetaulukko 47. Keille kaikille on antanut taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana?
Kuinka paljon? (%) (kys. 41).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Siskolle tai hänen perheelleen								
Alle 50 €	(20,0)	17,6	18,2	36,4	34,6	35,1	(0)	(0)
50–250 €	(40,0)	58,8	54,5	31,8	55,8	48,6	(0)	(0)
251–500 €	(20,0)	5,9	9,1	13,6	5,8	8,1	(0)	(0)
501–1 500 €	(0)	5,9	4,5	13,6	1,9	5,4	(0)	(0)
Yli 1 500 €	(20,0)	11,8	13,6	4,5	1,9	2,7	(0)	(0)
Yhteensä (n)	5	17	22	22	52	74	0	0
Veljelle tai hänen perheelleen								
Alle 50 €	(14,3)	20,0	17,6	40,0	27,9	33,3	(0)	(0)
50–250 €	(57,1)	70,0	64,7	42,9	60,5	52,6	(0)	(0)
251–500 €	(14,3)	0	5,9	8,6	9,3	9,0	(0)	(0)
501–1 500 €	(14,3)	0	5,9	5,7	0	2,6	(0)	(0)
Yli 1 500 €	(0)	10,0	5,9	2,9	2,3	2,6	(0)	(0)
Yhteensä (n)	7	10	17	35	43	78	0	0
Muulle sukulaiselle								
Alle 50 €	6,7	5,3	5,9	30,8	44,4	38,7	(0)	(0)
50–250 €	46,7	31,6	38,2	38,5	44,4	41,9	(0)	(0)
251–500 €	33,3	21,1	26,5	15,4	11,1	12,9	(0)	(0)
501–1 500 €	6,7	36,8	23,5	15,4	0	6,5	(0)	(0)
Yli 1 500 €	6,7	5,3	5,9	0	0	0	(0)	(0)
Yhteensä (n)	15	19	34	13	18	31	0	0
Ystävälle								
Alle 50 €	16,7	26,7	22,9	43,9	60,2	51,7	(0)	(0)
50–250 €	50,0	50,0	50,0	40,2	26,5	33,7	(0)	(0)
251–500 €	11,1	6,7	8,3	9,3	9,2	9,3	(0)	(0)
501–1 500 €	16,7	6,7	10,4	2,8	3,1	2,9	(0)	(0)
Yli 1 500 €	5,6	10,0	8,3	3,7	1,0	2,4	(0)	(0)
Yhteensä (n)	18	30	48	107	98	205	0	0

Liitetaulukko 48. Keille kaikille on antanut taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana?
Kuinka paljon? (%) (kys. 41)*.

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Työtoverille								
Alle 50 €	(25,0)	(0)	(20,0)	35,7	63,6	48,0	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	50,0	36,4	44,0	–	–
251–500 €	(50,0)	(0)	(40,0)	7,1	0	4,0	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	7,1	0	4,0	–	–
Yli 1 500 €	(25,0)	(100,0)	(40,0)	0	0	0	–	–
Yhteensä (n)	4	1	5	14	11	25	–	–
Tyttärelle tai hänen puolisolleen								
Alle 50 €	–	–	–	(20,0)	(33,3)	28,6	–	–
50–250 €	–	–	–	(60,0)	(22,2)	35,7	–	–
251–500 €	–	–	–	(20,0)	(0)	7,1	–	–
501–1 500 €	–	–	–	(0)	(44,4)	28,6	–	–
Yli 1 500 €	–	–	–	(0)	(0)	0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	5	9	14	–	–
Pojalle tai hänen puolisolleen								
Alle 50 €	–	–	–	(50,0)	(42,9)	45,5	–	–
50–250 €	–	–	–	(25,0)	(28,6)	27,3	–	–
251–500 €	–	–	–	(25,0)	(14,3)	18,2	–	–
501–1 500 €	–	–	–	(0)	(14,3)	9,1	–	–
Yli 1 500 €	–	–	–	(0)	(0)	0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	4	7	11	–	–
Isovanhemmille								
Alle 50 €	–	–	–	(0)	(66,7)	(50,0)	–	–
50–250 €	–	–	–	(100,0)	(0)	(25,0)	–	–
251–500 €	–	–	–	(0)	(33,3)	(25,0)	–	–
501–1 500 €	–	–	–	(0)	(0)	(0)	–	–
Yli 1 500 €	–	–	–	(0)	(0)	(0)	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	1	3	4	–	–

* Suurten ikäluokkien ja vanhimman polven lapsilleen antamasta taloudellisesta tuesta on kysytty kysymyksessä 81 (liitetaulukko 91).

Liitetaulukko 49. Mitä tarkoitusta varten on antanut taloudellista tukea? (%) (kys. 42).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen	6,3	7,3	6,9	17,3	16,9	17,1	0	0
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.	0,6	0,6	0,6	2,9	0,6	1,5	0	0
Muuhun suureen hankintaan	1,2	1,4	1,3	2,7	0,8	1,5	0	0
Matkaan	1,2	1,3	1,3	2,0	1,7	1,8	0	0
Muuhun	2,2	2,6	2,4	10,5	6,7	8,2	0	0
Ei erityistä syytä	1,0	2,2	1,7	4,7	2,5	3,3	0	0
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 50. Onko tämän tuen määrä muuttunut aikaisempiin vuosiin verrattuna? (%) (kys. 43).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lisääntynyt	10,5	22,5	17,5	19,8	15,3	17,3	–	–
Vähentynyt	22,8	17,5	19,7	18,6	19,6	19,2	–	–
Pysynyt ennallaan	38,6	40,0	39,4	28,5	33,5	31,2	–	–
Ei osaa sanoa	28,1	20,0	23,4	33,1	31,6	32,3	–	–
Yhteensä (n)	57	80	137	172	209	381	–	–

Liitetaulukko 51. Onko lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana jollekin toiselle henkilölle? (%) (kys. 45).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	17,4	18,8	18,2	39,7	33,0	35,5	–	–
Yhteensä (n)	478	607	1 085	542	873	1 415	–	–
Puuttuvia (n)	11	19	30	8	12	20	–	–

Liitetaulukko 52. Keille kaikille henkilöille on lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana?
Kuinka paljon? (%) (kys. 46).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidille								
Alle 50 €	(0)	(50,0)	(50,0)	43,8	37,8	39,6	–	–
50–250 €	(0)	(50,0)	(50,0)	18,8	43,2	35,8	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	12,5	8,1	9,4	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	0	5,4	3,8	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	25,0	5,4	11,3	–	–
Yhteensä (n)	0	2	2	16	37	53	–	–
Isälle								
Alle 50 €	(0)	(50,0)	(50,0)	41,7	16,7	26,7	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	25,0	44,4	36,7	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	8,3	11,1	10,0	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	8,3	16,7	13,3	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(50,0)	(50,0)	16,7	11,1	13,3	–	–
Yhteensä (n)	0	2	2	12	18	30	–	–
Tyttärelle tai hänen puolisolleen								
Alle 50 €	4,2	13,2	10,4	(50,0)	(33,3)	(40,0)	–	–
50–250 €	12,5	24,5	20,8	(50,0)	(33,3)	(40,0)	–	–
251–500 €	29,2	20,8	23,4	(0)	(0)	(0)	–	–
501–1 500 €	16,7	20,8	19,5	(0)	(33,3)	(20,0)	–	–
Yli 1 500 €	37,5	20,8	26,0	(0)	(0)	(0)	–	–
Yhteensä (n)	24	53	77	2	3	5	–	–
Pojalle tai hänen puolisolleen								
Alle 50 €	9,1	11,1	10,3	(25,0)	(28,6)	27,3	–	–
50–250 €	12,1	24,1	19,5	(75,0)	(57,1)	63,6	–	–
251–500 €	18,2	16,7	17,2	(0)	(14,3)	9,1	–	–
501–1 500 €	39,4	24,1	29,9	(0)	(0)	0	–	–
Yli 1 500 €	21,2	24,1	23,0	(0)	(0)	0	–	–
Yhteensä (n)	33	54	87	4	7	11	–	–

Liitetaulukko 53. Keille kaikille henkilöille on lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon? (%) (kys. 46).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Puolisolle								
Alle 50 €	(33,3)	(0)	(11,1)	33,3	23,5	27,2	–	–
50–250 €	(0)	(33,3)	(22,2)	36,7	25,5	29,6	–	–
251–500 €	(33,3)	(33,3)	(33,3)	16,7	17,6	17,3	–	–
501–1 500 €	(33,3)	(16,7)	(22,2)	10,0	15,7	13,6	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(16,7)	(11,1)	3,3	17,6	12,3	–	–
Yhteensä (n)	3	6	9	30	51	81	–	–
Puolison äidille								
Alle 50 €	(0)	(0)	(0)	(33,3)	20,0	23,1	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	(66,7)	70,0	69,2	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	0	0	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	10,0	7,7	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	0	0	–	–
Yhteensä (n)	0	0	0	3	10	13	–	–
Puolison isälle								
Alle 50 €	(0)	(0)	(0)	(66,7)	(0)	(50,0)	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(100,0)	(25,0)	–	–
251–500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	–	–
Yli 1 500 €	(100,0)	(0)	(100,0)	(33,3)	(0)	(25,0)	–	–
Yhteensä (n)	1	0	1	3	1	4	–	–
Siskolle tai hänen perheelleen								
Alle 50 €	(100,0)	(20,0)	(50,0)	52,2	43,9	46,3	–	–
50–250 €	(0)	(20,0)	(12,5)	26,1	43,9	38,8	–	–
251–500 €	(0)	(40,0)	(25,0)	8,7	10,5	10,0	–	–
501–1 500 €	(0)	(20,0)	(12,5)	8,7	1,8	3,8	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	4,3	0	1,3	–	–
Yhteensä (n)	3	5	8	23	57	80	–	–

Liitetaulukko 54. Keille kaikille henkilöille on lainannut rahaa viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon? (%) (kys. 46).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Veljelle tai hänen perheelleen								
Alle 50 €	(50,0)	(0)	(20,0)	25,7	35,0	30,7	–	–
50–250 €	(0)	(0)	(0)	45,7	37,5	41,3	–	–
251–500 €	(0)	(100,0)	(60,0)	8,6	12,5	10,7	–	–
501–1 500 €	(50,0)	(0)	(20,0)	11,4	5,0	8,0	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	8,6	10,0	9,3	–	–
Yhteensä (n)	2	3	5	35	40	75	–	–
Muulle sukulaiselle								
Alle 50 €	(0)	(33,3)	(16,7)	44,4	35,3	40,0	–	–
50–250 €	(66,7)	(66,7)	(66,7)	44,4	52,9	48,6	–	–
251–500 €	(33,3)	(0)	(16,7)	0	5,9	2,9	–	–
501–1 500 €	(0)	(0)	(0)	11,1	5,9	8,6	–	–
Yli 1 500 €	(0)	(0)	(0)	0	0	0	–	–
Yhteensä (n)	3	3	6	18	17	35	–	–
Ystävälle								
Alle 50 €	43,5	62,5	53,2	44,8	60,7	53,0	–	–
50–250 €	34,8	33,3	34,0	40,9	28,8	34,7	–	–
251–500 €	13,0	4,2	8,5	8,4	6,7	7,6	–	–
501–1 500 €	4,3	0	2,1	4,5	2,5	3,5	–	–
Yli 1 500 €	4,3	0	2,1	1,3	1,2	1,3	–	–
Yhteensä (n)	23	24	47	154	163	317	–	–
Työtoverille								
Alle 50 €	45,5	(100,0)	50,0	60,0	75,8	67,1	–	–
50–250 €	27,3	(0)	25,0	35,0	21,2	28,8	–	–
251–500 €	9,1	(0)	8,3	0	3,0	1,4	–	–
501–1 500 €	0	(0)	(0)	2,5	0	1,4	–	–
Yli 1 500 €	18,2	(0)	16,7	2,5	0	1,4	–	–
Yhteensä (n)	11	1	12	40	33	73	–	–
Isovanhemmille								
Alle 50 €	–	–	–	(0)	(25,0)	(25,0)	–	–
50–250 €	–	–	–	(0)	(75,0)	(75,0)	–	–
251–500 €	–	–	–	(0)	(0)	(0)	–	–
501–1 500 €	–	–	–	(0)	(0)	(0)	–	–
Yli 1 500 €	–	–	–	(0)	(0)	(0)	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	0	4	4	–	–

Liitetaulukko 55. Mitä tarkoitusta varten lainasi rahaa? (%) (kys. 47).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen	8,2	9,7	9,1	20,5	22,1	21,5	–	–
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.	2,9	2,7	2,8	2,4	2,0	2,2	–	–
Muuhun suureen hankintaan	2,5	4,2	3,4	3,5	3,1	3,2	–	–
Matkaan	1,2	1,9	1,6	1,8	3,6	2,9	–	–
Muuhun	4,7	5,1	4,9	15,6	12,0	13,4	–	–
Ei erityistä syytä	1,8	0,6	1,2	7,1	2,3	4,1	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 56. Onko taannut kenellekään pankkilainaa viimeisten 20 vuoden aikana? (%) (kys. 48).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	44,1	40,5	42,1	10,1	8,5	9,1	–	–
Yhteensä (n)	485	615	1 100	546	879	1 425	–	–
Puuttuvia (n)	4	11	15	4	6	10	–	–

Liitetaulukko 57. Keille kaikille on taannut lainan? (%) (kys. 49).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Omalle äidille ja/tai isälle	0	0	0	2,2	1,9	2,0	–	–
Lapselle	35,0	33,7	34,3	0	0,3	0,2	–	–
Puolisolle	2,2	4,0	3,2	2,0	2,0	2,0	–	–
Puolison äidille ja/tai isälle	0	0,2	0,1	0,4	0,3	0,3	–	–
Isovanhemmalle	0	0	0	0	0	0	–	–
Sisarukselle	3,7	3,4	3,5	3,5	3,8	3,7	–	–
Muulle sukulaiselle	2,9	1,6	2,2	1,3	0,5	0,8	–	–
Ystävälle	7,0	3,7	5,1	4,2	1,0	2,2	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 58. Onko koskaan antanut vähintään 5 000 euron (n. 30 000 markan) arvosta ennakkoperintöä tai lahjaa? (%) (kys. 50).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	10,0	8,2	9,0	–	–	–	25,0	31,3
Yhteensä (n)	479	613	1 092	–	–	–	28	32
Puuttuvia (n)	10	13	23	–	–	–	0	0

Liitetaulukko 59. Keille kaikille on antanut vähintään 5000 euron arvoisen ennakkoperinnön tai lahjan? (%) (kys. 51).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Omalle äidille ja/tai isälle	0	0	0	–	–	–	0	0
Lapselle	9,0	7,7	8,3	–	–	–	21,4	28,1
Puolisolle	0,4	0	0,2	–	–	–	0	0
Lapsenlapselle	0,6	0,2	0,4	–	–	–	7,1	9,4
Puolison äidille ja/tai isälle	0	0	0	–	–	–	0	0
Isovanhemmalle	0	0	0	–	–	–	0	0
Sisarukselle	0	0	0	–	–	–	0	0
Muulle sukulaiselle	0,2	0	0,1	–	–	–	0	0
Ystävälle	0	0	0	–	–	–	0	0
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	28	32

Liitetaulukko 60. Aiheuttiko antamasi ennakkoperintö tai lahja erimielisyyttä sukulaisten tai heidän puolisoitensa kesken? (%) (kys. 52).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Ei	98,0	92,2	95,0	–	–	–	(100,0)	100,0
Kyllä, pieniä erimielisyyksiä	2,0	5,9	4,0	–	–	–	(0)	0
Kyllä, vakavia erimielisyyksiä	0	0	0	–	–	–	(0)	0
Kyllä, välit menivät poikki	0	2,0	1,0	–	–	–	(0)	0
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	–	–	–	100,0	100,0
Yhteensä (n)	50	51	101	–	–	–	7	10

Liitetaulukko 61. Omien ja puolison vanhempien syntymävuosi (keskiarvo/vuosi) (kys. 53).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti	1918	1918	1918	1948	1948	1948	1897	1897
Yhteensä (n)	468	621	1 089	520	871	1 391	26	30
Isä	1915	1915	1915	1946	1947	1947	1890	1890
Yhteensä (n)	456	594	1 050	516	858	1 374	26	30
Puolison äiti	1921	1916	1918	1948	1946	1947	1895	1896
Yhteensä (n)	379	458	837	349	603	952	14	17
Puolison isä	1918	1913	1915	1946	1944	1944	1898	1895
Yhteensä (n)	366	435	801	338	578	916	13	16

Liitetaulukko 62. Elossa olevat omat/puolison vanhemmat? (%) (kys. 54).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti elossa	32,7	32,7	32,7	98,7	99,2	99,0	–	–
Yhteensä (n)	471	617	1 088	543	878	1 421	–	–
Isä elossa	9,3	12,2	10,9	93,5	92,1	92,7	–	–
Yhteensä (n)	462	598	1 060	539	876	1 415	–	–
Puolison äiti elossa	38,4	23,8	30,4	93,6	93,8	93,7	–	–
Yhteensä (n)	393	479	872	377	642	1 019	–	–
Puolison isä elossa	15,3	5,6	10,0	84,1	81,9	82,7	–	–
Yhteensä (n)	391	466	857	377	636	1 013	–	–

Liitetaulukko 63. Onko/oliko hän vastaajan/vastaajan puolison biologinen vanhempi? Kyllä: (%) (kys. 55).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti	98,0	99,5	98,9	–	–	–	100,0	100,0
Yhteensä (n)	454	593	1 047	–	–	–	28	32
Isä	97,5	98,4	98,0	–	–	–	100,0	100,0
Yhteensä (n)	443	567	1 010	–	–	–	28	32
Puolison äiti	98,0	98,8	98,4	–	–	–	100,0	100,0
Yhteensä (n)	395	481	876	–	–	–	26	30
Puolison isä	96,9	97,8	97,4	–	–	–	96,2	96,7
Yhteensä (n)	388	462	850	–	–	–	26	30

Liitetaulukko 64. Mikä oli oman/puolison vanhemman peruskoulutus? (%) (kys. 56).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti								
Enintään kansakoulu	87,3	89,5	88,5	–	–	–	89,3	87,5
Keskikoulu	8,4	6,3	7,2	–	–	–	7,1	9,4
Ylioppilastutkinto	4,3	4,2	4,2	–	–	–	3,6	3,1
Yhteensä (n)	464	599	1 063	–	–	–	28	32
Isä								
Enintään kansakoulu	87,2	88,9	88,1	–	–	–	82,1	81,3
Keskikoulu	5,5	5,7	5,7	–	–	–	10,7	12,5
Ylioppilastutkinto	7,3	5,4	6,2	–	–	–	7,1	6,3
Yhteensä (n)	452	574	1 026	–	–	–	28	32
Puolison äiti								
Enintään kansakoulu	86,3	89,2	87,9	–	–	–	82,4	75,0
Keskikoulu	8,5	6,2	7,2	–	–	–	17,6	25,0
Ylioppilastutkinto	5,2	4,7	4,9	–	–	–	0	0
Yhteensä (n)	388	471	859	–	–	–	17	20
Puolison isä								
Enintään kansakoulu	86,9	87,7	87,3	–	–	–	76,5	70,0
Keskikoulu	6,0	5,3	5,6	–	–	–	11,8	15,0
Ylioppilastutkinto	7,1	7,0	7,0	–	–	–	11,8	15,0
Yhteensä (n)	382	455	837	–	–	–	17	20

Liitetaulukko 65. Asuvatko omat/puolison vanhemmat Suomessa? Kyllä: (%) (kys. 58).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti	98,8	99,0	98,9	100,0	99,7	99,8	–	–
Yhteensä (n)	164	202	366	541	873	1 414	–	–
Isä	95,8	93,2	94,3	99,4	99,4	99,4	–	–
Yhteensä (n)	48	74	122	510	813	1323	–	–
Puolison äiti	98,8	95,1	97,2	98,1	96,6	97,1	–	–
Yhteensä (n)	160	123	283	362	616	978	–	–
Puolison isä	97,0	90,6	94,9	98,2	95,7	96,6	–	–
Yhteensä (n)	67	32	99	326	529	855	–	–

Liitetaulukko 66. Missä omat/puolison vanhemmat asuvat? (%) (kys. 59).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti								
Omassa kodissaan	73,1	70,7	71,8	–	–	–	–	–
Minun luonani	1,9	1,0	1,4	–	–	–	–	–
Jonkun muun sukulaisen kodissa	1,9	2,0	2,0	–	–	–	–	–
Palvelutalossa	14,4	15,7	15,1	–	–	–	–	–
Vanhainkodissa tai sairaalassa	8,8	10,6	9,8	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	160	198	358	–	–	–	–	–
Isä								
Omassa kodissaan	86,4	78,1	81,2	–	–	–	–	–
Minun luonani	2,3	1,4	1,7	–	–	–	–	–
Jonkun muun sukulaisen kodissa	2,3	1,4	1,7	–	–	–	–	–
Palvelutalossa	4,5	12,3	9,4	–	–	–	–	–
Vanhainkodissa tai sairaalassa	4,5	6,8	6,0	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	44	73	117	–	–	–	–	–
Puolison äiti								
Omassa kodissaan	77,8	70,9	74,9	–	–	–	–	–
Minun luonani	1,3	0	0,7	–	–	–	–	–
Jonkun muun sukulaisen kodissa	0,6	2,6	1,5	–	–	–	–	–
Palvelutalossa	10,8	11,1	10,9	–	–	–	–	–
Vanhainkodissa tai sairaalassa	9,5	15,4	12,0	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	158	117	275	–	–	–	–	–
Puolison isä								
Omassa kodissaan	87,5	82,1	85,9	–	–	–	–	–
Minun luonani	0	0	0	–	–	–	–	–
Jonkun muun sukulaisen kodissa	1,6	3,6	2,2	–	–	–	–	–
Palvelutalossa	6,3	10,7	7,6	–	–	–	–	–
Vanhainkodissa tai sairaalassa	4,7	3,6	4,3	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	64	28	92	–	–	–	–	–

Liitetaulukko 67. Miten kaukana vastaajasta omat/puolison vanhemmat asuvat? (keskiarvo/km) (kys. 60).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti	96,6	130,7	115,3	109,6	124,1	118,6	–	–
Yhteensä (n)	158	192	350	507	831	1 338	–	–
Isä	114,2	304,1	232,6	121,7	137,4	131,4	–	–
Yhteensä (n)	41	68	109	475	776	1 251	–	–
Puolison äiti	150,1	144,7	147,8	189,7	157,7	169,8	–	–
Yhteensä (n)	156	112	268	357	591	948	–	–
Puolison isä	231,1	128,0	200,1	208,6	173,6	187,2	–	–
Yhteensä (n)	63	27	90	317	497	814	–	–

Liitetaulukko 68. Millaiseksi arvioi omien/puolison vanhempien terveydentilan? (%) (kys. 61).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti								
Erittäin hyväksi	1,9	3,5	2,8	16,3	19,9	18,6	–	–
Hyväksi	12,6	16,7	14,8	51,5	49,5	50,3	–	–
Kohtalaiseksi	54,7	48,5	51,3	28,9	24,7	26,3	–	–
Huonoksi	25,8	23,2	24,4	2,7	4,8	4,0	–	–
Erittäin huonoksi	3,8	7,6	5,9	0,2	0,8	0,6	–	–
Ei osaa sanoa	1,3	0,5	0,8	0,4	0,3	0,4	–	–
Yhteensä (n)	159	198	357	522	863	1 385	–	–
Isä								
Erittäin hyväksi	0	1,4	0,9	14,3	14,1	14,1	–	–
Hyväksi	14,0	20,3	17,9	45,9	46,8	46,4	–	–
Kohtalaiseksi	58,1	44,9	50,0	32,0	28,9	30,1	–	–
Huonoksi	20,9	23,2	22,3	5,1	6,2	5,8	–	–
Erittäin huonoksi	2,3	8,7	6,3	1,2	1,6	1,5	–	–
En osaa sanoa	4,7	1,4	2,7	1,4	2,5	2,1	–	–
Yhteensä (n)	43	69	112	490	804	1 294	–	–
Puolison äiti								
Erittäin hyväksi	2,5	3,4	2,9	13,5	14,6	14,2	–	–
Hyväksi	19,7	13,8	17,2	49,6	50,4	50,1	–	–
Kohtalaiseksi	50,3	47,4	49,1	30,7	28,2	29,1	–	–
Huonoksi	22,3	25,9	23,8	4,3	5,0	4,7	–	–
Erittäin huonoksi	4,5	8,6	6,2	0,6	0,3	0,4	–	–
Ei osaa sanoa	0,6	0,9	0,7	1,4	1,5	1,5	–	–
Yhteensä (n)	157	116	273	349	603	952	–	–
Puolison isä								
Erittäin hyväksi	3,2	3,7	3,3	12,0	12,7	12,4	–	–
Hyväksi	12,7	25,9	16,7	48,9	43,8	45,7	–	–
Kohtalaiseksi	52,4	44,4	50,0	26,9	28,7	28,0	–	–
Huonoksi	25,4	14,8	22,2	8,1	9,0	8,7	–	–
Erittäin huonoksi	4,8	11,1	6,7	1,3	1,3	1,3	–	–
Ei osaa sanoa	1,6	0	1,1	2,9	4,4	3,9	–	–
Yhteensä (n)	63	27	90	309	520	829	–	–

Liitetaulukko 69. Arkipäivän toimet, joissa omilla/puolison vanhemmilla on vaikeuksia selviytyä itsenäisesti? (%) (kys. 62).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti								
Pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu tai WC:ssä käynti	7,2	8,0	7,6	–	–	–	–	–
Ruoan laitto, pyykinpesu, siivous tai pihatyöt	13,9	15,2	14,6	–	–	–	–	–
Kaupassa käynti tai pankissa asiointi	16,4	16,5	16,4	–	–	–	–	–
Liikkuminen ulkona	14,3	16,1	15,3	–	–	–	–	–
Asioiden muistaminen	9,2	10,9	10,1	–	–	–	–	–
Ei osaa sanoa	5,7	2,7	4,0	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	–	–
Isä								
Pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu tai WC:ssä käynti	1,0	2,2	1,7	–	–	–	–	–
Ruoan laitto, pyykinpesu, siivous tai pihatyöt	3,5	5,6	4,7	–	–	–	–	–
Kaupassa käynti tai pankissa asiointi	2,7	5,0	3,9	–	–	–	–	–
Liikkuminen ulkona	3,5	4,3	3,9	–	–	–	–	–
Asioiden muistaminen	2,0	2,4	2,2	–	–	–	–	–
Ei osaa sanoa	1,6	1,1	1,3	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	–	–
Puolison äiti								
Pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu tai WC:ssä käynti	5,9	5,3	5,6	–	–	–	–	–
Ruoan laitto, pyykinpesu, siivous tai pihatyöt	11,5	8,5	9,8	–	–	–	–	–
Kaupassa käynti tai pankissa asiointi	14,5	9,3	11,6	–	–	–	–	–
Liikkuminen ulkona	12,1	9,6	10,7	–	–	–	–	–
Asioiden muistaminen	8,8	5,6	7,0	–	–	–	–	–
Ei osaa sanoa	8,8	3,5	5,8	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	–	–
Puolison isä								
Pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu tai WC:ssä käynti	2,0	1,0	1,4	–	–	–	–	–
Ruoan laitto, pyykinpesu, siivous tai pihatyöt	4,1	1,6	2,7	–	–	–	–	–
Kaupassa käynti tai pankissa asiointi	4,3	1,6	2,8	–	–	–	–	–
Liikkuminen ulkona	4,3	1,8	2,9	–	–	–	–	–
Asioiden muistaminen	2,9	1,3	2,0	–	–	–	–	–
Ei osaa sanoa	3,1	1,0	1,9	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	–	–

Liitetaulukko 70. Kuinka usein keskimäärin on ollut yhteydessä oman/puolison vanhemman kanssa viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostitse? (%) (kys. 63).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	31,7	46,0	39,6	38,7	54,5	48,5	–	–
Noin kerran viikossa	36,6	34,5	35,5	36,8	30,4	32,8	–	–
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	23,0	13,0	17,5	19,6	11,2	14,4	–	–
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	6,2	5,5	5,8	4,3	3,0	3,5	–	–
En kertaakaan	2,5	1,0	1,7	0,6	1,0	0,9	–	–
Yhteensä (n)	161	200	361	535	876	1 411	–	–
Isä								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	35,7	36,6	36,3	37,4	26,9	30,9	–	–
Noin kerran viikossa	26,2	33,8	31,0	29,4	33,0	31,6	–	–
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	21,4	12,7	15,9	22,7	24,7	23,9	–	–
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	14,3	14,1	14,2	8,0	11,6	10,2	–	–
En kertaakaan	2,4	2,8	2,7	2,6	3,8	3,4	–	–
Yhteensä (n)	42	71	113	503	810	1 313	–	–
Puolison äiti								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	20,0	15,4	18,0	14,9	12,5	13,4	–	–
Noin kerran viikossa	29,7	22,2	26,5	23,8	29,7	27,5	–	–
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	21,9	29,9	25,4	33,7	31,5	32,3	–	–
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	25,8	25,6	25,7	22,4	23,7	23,2	–	–
En kertaakaan	2,6	6,8	4,4	5,2	2,6	3,6	–	–
Yhteensä (n)	155	117	272	362	616	978	–	–
Puolison isä								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	21,3	14,3	19,1	14,2	11,6	12,6	–	–
Noin kerran viikossa	37,7	28,6	34,8	23,8	22,7	23,1	–	–
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	11,5	25,0	15,7	30,9	27,0	28,4	–	–
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	24,6	21,4	23,6	25,6	31,3	29,1	–	–
En kertaakaan	4,9	10,7	6,7	5,6	7,5	6,8	–	–
Yhteensä (n)	61	28	89	324	534	858	–	–

Liitetaulukko 71. Kuinka monta sisarusta on tai on ollut (vain ne vastaajat, joilla on tai on ollut sisarus/sisaruksia)? (keskiarvo) (kys. 64).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lukumäärä	3,7	3,7	3,7	2,0	2,1	2,0	4,7	4,6
Yhteensä (n)	441	577	1 018	471	806	1 277	28	32

Liitetaulukko 72. Monesko on ikäjärjestyksessä sisarussarjastaan? (keskiarvo) (kys. 65).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Monesko sisaruksista	2,7	2,7	2,7	1,9	2,0	1,9	2,8	2,6
Yhteensä (n)	436	572	1 008	469	805	1 274	24	28

Liitetaulukko 73. Sisaruksen syntymävuosi? (keskiarvo/vuosi) (kys. 66).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin sisarus	1944	1944	1944	1973	1974	1974	1926	1926
Yhteensä (n)	401	525	926	453	778	1 231	19	22
Toiseksi vanhin sisarus	1947	1947	1947	1977	1978	1978	1932	1932
Yhteensä (n)	310	425	735	245	427	672	14	16
Kolmanneksi vanhin sisarus	1949	1949	1949	1980	1981	1980	(1934)	1933
Yhteensä (n)	230	318	548	95	168	263	9	11
Neljänneksi vanhin sisarus	1952	1951	1951	1981	1981	1981	(1940)	(1940)
Yhteensä (n)	144	207	351	42	76	118	7	8

Liitetaulukko 74. Sisaruksen sukupuoli? (%) (kys. 67).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin sisarus								
Nainen	56,5	51,4	53,6	57,1	51,9	53,8	57,9	63,6
Mies	43,5	48,6	46,4	42,9	48,1	46,2	42,1	36,4
Yhteensä (n)	416	533	949	459	783	1 242	19	22
Toiseksi vanhin sisarus								
Nainen	49,5	51,4	50,6	47,6	48,0	47,9	35,7	37,5
Mies	50,5	48,6	49,4	52,4	52,0	52,1	64,3	62,5
Yhteensä (n)	329	424	753	250	431	681	14	16
Kolmanneksi vanhin sisarus								
Nainen	45,7	49,8	48,1	47,5	43,9	45,3	(44,4)	45,5
Mies	54,3	50,2	51,9	52,5	56,1	54,7	(55,6)	54,5
Yhteensä (n)	243	323	566	101	173	274	9	11
Neljänneksi vanhin sisarus								
Nainen	51,6	47,1	49,0	40,0	38,5	39,0	(57,1)	(62,5)
Mies	48,4	52,9	51,0	60,0	61,5	61,0	(42,9)	(37,5)
Yhteensä (n)	153	208	361	45	78	123	7	8

Liitetaulukko 75. Kuinka usein keskimäärin on ollut yhteydessä sisaruksensa kanssa viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostitse? (%) (kys. 68).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin sisarus								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	3,7	9,1	6,8	15,3	21,1	19,0	11,8	10,5
Noin kerran viikossa	11,8	18,6	15,6	23,6	25,7	24,9	35,3	31,6
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	28,5	27,9	28,2	38,1	31,7	34,1	11,8	15,8
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	49,4	37,6	42,8	21,0	19,3	19,9	35,3	36,8
Ei kertaakaan	6,6	6,7	6,6	2,0	2,2	2,1	5,9	5,3
Yhteensä (n)	407	526	933	457	782	1 239	17	19
Toiseksi vanhin sisarus								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	3,4	7,0	5,5	18,0	20,9	19,9	7,1	6,3
Noin kerran viikossa	13,5	16,2	15,0	16,8	22,3	20,3	28,6	31,3
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	27,6	29,2	28,5	36,8	30,2	32,6	21,4	25,0
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	48,9	40,6	44,2	24,0	23,7	23,8	35,7	31,3
Ei kertaakaan	6,6	7,0	6,8	4,4	2,8	3,4	7,1	6,3
Yhteensä (n)	319	414	733	250	430	680	14	16
Kolmanneksi vanhin sisarus								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	6,0	7,7	7,0	16,0	16,4	16,2	0	0
Noin kerran viikossa	6,9	13,8	10,8	20,0	17,0	18,1	(33,3)	27,3
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	25,0	27,2	26,3	33,0	34,5	33,9	(11,1)	18,2
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	51,3	44,2	47,2	25,0	28,1	26,9	(55,6)	54,5
Ei kertaakaan	10,8	7,1	8,6	6,0	4,1	4,8	(0)	0
Yhteensä (n)	232	312	544	100	171	271	9	11
Neljänneksi vanhin sisarus								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	3,4	5,3	4,5	17,8	10,4	13,1	(14,3)	(12,5)
Noin kerran viikossa	10,1	16,0	13,5	26,7	24,7	25,4	(0)	(0)
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	22,8	25,7	24,5	37,8	26,0	30,3	(14,3)	(25,0)
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	56,4	44,2	49,3	13,3	35,1	27,0	(57,1)	(50,0)
Ei kertaakaan	7,4	8,7	8,2	4,4	3,9	4,1	(14,3)	(12,5)
Yhteensä (n)	149	206	355	45	77	122	7	8

Liitetaulukko 76. Onko/oliko sopinut sisarusten kanssa töiden jakamisesta vanhempien auttamisessa? (%) (kys. 69).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin sisarus								
Ei ole sopinut	44,8	37,8	40,9	–	–	–	52,6	54,5
On sopinut työnjaosta	16,4	23,3	20,2	–	–	–	5,3	4,5
Ei ole tarvetta	38,7	38,9	38,8	–	–	–	42,1	40,9
Yhteensä (n)	377	473	850	–	–	–	19	22
Toiseksi vanhin sisarus								
Ei ole sopinut	46,5	39,8	42,8	–	–	–	64,3	62,5
On sopinut työnjaosta	17,0	22,2	19,8	–	–	–	7,1	6,3
Ei ole tarvetta	36,5	38,1	37,3	–	–	–	28,6	31,3
Yhteensä (n)	288	352	640	–	–	–	14	16
Kolmanneksi vanhin sisarus								
Ei ole sopinut	45,4	40,2	42,5	–	–	–	(66,7)	63,6
On sopinut työnjaosta	16,9	21,6	19,5	–	–	–	(0)	(0)
Ei ole tarvetta	37,7	38,3	38,0	–	–	–	(33,3)	36,4
Yhteensä (n)	207	264	471	–	–	–	9	11
Neljänneksi vanhin sisarus								
Ei ole sopinut	51,9	37,6	43,9	–	–	–	(57,1)	(50,0)
On sopinut työnjaosta	11,9	20,0	16,4	–	–	–	(0)	(0)
Ei ole tarvetta	36,3	42,4	39,7	–	–	–	(42,9)	(50,0)
Yhteensä (n)	135	170	305	–	–	–	7	8

Liitetaulukko 77. Ovatko vanhemmat kohdelleet kaikkia sisarusia tasapuolisesti? (%) (kys. 70).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äiti								
Kyllä	84,5	73,4	78,2	80,3	71,8	74,9	78,3	81,5
Ei	9,5	18,9	14,8	11,0	20,1	16,8	8,7	7,4
Ei osaa sanoa	6,0	7,8	7,0	8,7	8,1	8,3	13,0	11,1
Yhteensä (n)	433	567	1 000	471	800	1 271	23	27
Isä								
Kyllä	83,2	77,1	79,8	75,1	71,1	72,6	87,0	88,9
Ei	11,1	12,6	11,9	14,9	19,1	17,6	0	0
Ei osaa sanoa	5,8	10,2	8,3	10,0	9,7	9,8	13,0	11,1
Yhteensä (n)	416	547	963	469	790	1 259	23	27

Liitetaulukko 78. Millä elämän osa-alueilla tämä epätasapuolisuus näkyi? (%) (kys. 71).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Koulutus	3,5	4,0	3,8	1,1	3,6	2,6	0	0
Taloudellinen apu (sisältää perinnönjaon)	7,0	10,4	8,9	8,9	13,7	11,8	3,6	3,1
Käytännön apu	3,5	5,3	4,5	6,5	11,9	9,8	0	0
Henkilökohtainen suosiminen	9,6	17,7	14,2	10,2	17,7	14,8	7,1	6,3
Ei osaa sanoa	5,3	7,3	6,5	7,5	5,8	6,4	0	0
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 79. Kuinka monta lasta on vastaajalla ja vastaajan puolisoilla? (keskiarvo) (kys. 72).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lapsia yhteensä	2,5	2,4	2,5	1,9	2,1	2,0	4,0	4,1
Yhteensä (n)	402	526	928	255	478	733	28	32
Yhteisiä lapsia	2,2	2,2	2,2	1,8	1,8	1,8	4,0	4,1
Yhteensä (n)	317	395	712	228	401	629	28	32
Yksinomaan vastaajan lapsia	2,1	1,9	2,0	1,6	1,6	1,6	(1,0)	(1,0)
Yhteensä (n)	84	93	177	29	79	108	1	1
Yksinomaan puolison lapsia	1,8	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	(0)	(0)
Yhteensä (n)	71	79	150	37	60	97	0	0

Liitetaulukko 80. Kuinka monta lastenlasta on vastaajalla ja vastaajan puolisoilla? (keskiarvo) (kys. 73).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lastenlapsia yhteensä	3,2	3,5	3,3	–	–	–	7,4	7,5
Yhteensä (n)	263	375	638	–	–	–	28	31
Yhteisiä lastenlapsia	2,9	3,1	3,0	–	–	–	7,4	7,5
Yhteensä (n)	192	256	448	–	–	–	28	31
Yksinomaan vastaajan lastenlapsia	2,9	3,0	2,9	–	–	–	(1,0)	(1,0)
Yhteensä (n)	48	65	113	–	–	–	1	1
Yksinomaan puolison lastenlapsia	2,8	2,8	2,8	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	47	57	104	–	–	–	0	0

Liitetaulukko 81. Lapsen sukupuoli? (%) (kys. 74).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Nainen	49,9	51,3	50,7	–	–	–	60,7	62,5
Mies	50,1	48,7	49,3	–	–	–	39,3	37,5
Yhteensä (n)	397	520	917	–	–	–	28	32
Toiseksi vanhin lapsi								
Nainen	47,8	47,7	47,7	–	–	–	57,7	56,7
Mies	52,2	52,3	52,3	–	–	–	42,3	43,3
Yhteensä (n)	316	394	710	–	–	–	26	30
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Nainen	44,5	57,1	51,6	–	–	–	42,1	43,5
Mies	55,5	42,9	48,4	–	–	–	57,9	56,5
Yhteensä (n)	128	161	289	–	–	–	19	23
Neljänneksi vanhin lapsi								
Nainen	43,2	59,2	52,3	–	–	–	50,0	55,6
Mies	56,8	40,8	47,7	–	–	–	50,0	44,4
Yhteensä (n)	37	49	86	–	–	–	14	18

Liitetaulukko 82. Lapsen syntymävuosi? (keskiarvo/vuosi) (kys. 75).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
	1974	1972	1973	–	–	–	1946	1946
Yhteensä (n)	368	493	861	–	–	–	28	32
Toiseksi vanhin lapsi								
	1977	1975	1976	–	–	–	1948	1949
Yhteensä (n)	287	370	657	–	–	–	25	29
Kolmanneksi vanhin lapsi								
	1981	1978	1980	–	–	–	1951	1951
Yhteensä (n)	113	151	264	–	–	–	18	22
Neljänneksi vanhin lapsi								
	1985	1981	1983	–	–	–	1955	1956
Yhteensä (n)	32	46	78	–	–	–	13	17

Liitetaulukko 83. Kuinka monta lasta lapsella on? (%) (kys. 76).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Ei yhtään	44,5	40,0	41,9	–	–	–	10,7	12,5
Yksi	20,8	19,9	20,3	–	–	–	21,4	18,8
Kaksi	21,6	26,5	24,4	–	–	–	42,9	40,6
Kolme	10,8	9,6	10,1	–	–	–	17,9	21,9
Neljä tai enemmän	2,4	4,1	3,4	–	–	–	7,1	6,3
Yhteensä (n)	380	513	893	–	–	–	28	32
Toiseksi vanhin lapsi								
Ei yhtään	57,1	52,6	54,6	–	–	–	7,7	6,7
Yksi	19,3	19,2	19,2	–	–	–	11,5	16,7
Kaksi	16,9	20,3	18,8	–	–	–	57,7	53,3
Kolme	5,3	5,8	5,6	–	–	–	19,2	20,0
Neljä tai enemmän	1,3	2,1	1,8	–	–	–	3,8	3,3
Yhteensä (n)	301	380	681	–	–	–	26	30
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Ei yhtään	78,8	60,0	67,9	–	–	–	15,8	13,0
Yksi	8,8	14,2	11,9	–	–	–	21,1	17,4
Kaksi	9,7	18,7	14,9	–	–	–	26,3	30,4
Kolme	1,8	4,5	3,4	–	–	–	26,3	30,4
Neljä tai enemmän	0,9	2,6	1,9	–	–	–	10,5	8,7
Yhteensä (n)	113	155	268	–	–	–	19	23
Neljänneksi vanhin lapsi								
Ei yhtään	68,8	74,5	72,2	–	–	–	28,6	38,9
Yksi	15,6	6,4	10,1	–	–	–	28,6	22,2
Kaksi	12,5	8,5	10,1	–	–	–	35,7	33,3
Kolme	0	4,3	2,5	–	–	–	7,1	5,6
Neljä tai enemmän	3,1	6,4	5,1	–	–	–	0	0
Yhteensä (n)	32	47	79	–	–	–	14	18

Liitetaulukko 84. Minkä ikäisenä lapsi muutti pois lapsuudenkodista? (keskiarvo, %) (kys. 77).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Pois muuttaneen lapsen ikä muuttohetkellä (keskiarvo)	19,9	20,3	20,1	–	–	–	21,0	21,1
Yhteensä (n)	361	488	849	–	–	–	24	27
Asuu edelleen lapsuudenkodissaan (%)	3,2	3,7	3,5	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	377	510	887	–	–	–	–	–
Toiseksi vanhin lapsi								
Pois muuttaneen lapsen ikä muuttohetkellä	20,1	20,1	20,1	–	–	–	21,1	21,7
Yhteensä (n)	291	365	656	–	–	–	23	26
Asuu edelleen lapsuudenkodissaan	3,6	4,9	4,3	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	304	388	692	–	–	–	–	–
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Pois muuttaneen lapsen ikä muuttohetkellä	19,4	19,4	19,4	–	–	–	20,6	20,7
Yhteensä (n)	98	138	236	–	–	–	16	19
Asuu edelleen lapsuudenkodissaan	16,7	8,6	12,1	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	120	152	272	–	–	–	–	–
Neljänneksi vanhin lapsi								
Pois muuttaneen lapsen ikä muuttohetkellä	19,1	19,3	19,2	–	–	–	20,5	20,9
Yhteensä (n)	19	37	56	–	–	–	11	14
Asuu edelleen lapsuudenkodissaan	34,5	17,8	24,3	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	29	45	74	–	–	–	–	–

Liitetaulukko 85. Asuuko lapsi Suomessa? Kyllä: (%) (kys. 78).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Yhteensä (n)	93,8	94,2	94,0	–	–	–	100,0	100,0
Yhteensä (n)	384	515	899	–	–	–	27	31
Toiseksi vanhin lapsi								
Yhteensä (n)	94,7	95,8	95,3	–	–	–	95,8	96,4
Yhteensä (n)	304	384	688	–	–	–	24	28
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Yhteensä (n)	94,2	97,4	96,0	–	–	–	90,0	91,7
Yhteensä (n)	120	154	274	–	–	–	20	24
Neljänneksi vanhin lapsi								
Yhteensä (n)	93,9	97,7	96,1	–	–	–	100,0	94,4
Yhteensä (n)	33	44	77	–	–	–	14	18

Liitetaulukko 86. Miten kaukana vastaajasta lapsi asuu? (keskiarvo/km) (kys. 79).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi	226,5	162,1	190,1	–	–	–	168,2	167,2
Yhteensä (n)	364	474	838	–	–	–	27	31
Toiseksi vanhin lapsi	173,2	180,9	177,5	–	–	–	137,7	123,9
Yhteensä (n)	291	358	649	–	–	–	21	25
Kolmanneksi vanhin lapsi	249,8	169,1	204,0	–	–	–	82,8	102,8
Yhteensä (n)	103	135	238	–	–	–	16	20
Neljänneksi vanhin lapsi	27,5	379,2	260,1	–	–	–	152,1	166,4
Yhteensä (n)	21	41	62	–	–	–	12	15

Liitetaulukko 87. Kuinka usein keskimäärin on ollut yhteydessä lapsen kanssa viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostitse? (%) (kys. 80).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	38,4	47,1	43,4	–	–	–	48,1	45,2
Noin kerran viikossa	31,7	30,2	30,8	–	–	–	25,9	29,0
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	20,3	17,3	18,6	–	–	–	25,9	25,8
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	6,8	4,7	5,6	–	–	–	0	0
Ei kertaakaan	2,9	0,8	1,7	–	–	–	0	0
Yhteensä (n)	385	514	899	–	–	–	27	31
Toiseksi vanhin lapsi								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	39,3	48,8	44,7	–	–	–	43,5	44,4
Noin kerran viikossa	32,5	32,8	32,7	–	–	–	30,4	33,3
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	22,6	14,2	17,9	–	–	–	26,1	22,2
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	4,6	3,4	3,9	–	–	–	0	0
Ei kertaakaan	1,0	0,8	0,9	–	–	–	0	0
Yhteensä (n)	305	387	692	–	–	–	23	27
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	45,0	51,3	48,6	–	–	–	50,0	40,9
Noin kerran viikossa	24,2	31,0	28,1	–	–	–	33,3	36,4
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	20,8	14,6	17,3	–	–	–	11,1	18,2
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	9,2	2,5	5,4	–	–	–	5,6	4,5
Ei kertaakaan	0,8	0,6	0,7	–	–	–	0	0
Yhteensä (n)	120	158	278	–	–	–	18	22
Neljänneksi vanhin lapsi								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	59,4	52,3	55,3	–	–	–	33,3	25,0
Noin kerran viikossa	21,9	29,5	26,3	–	–	–	33,3	31,3
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	15,6	18,2	17,1	–	–	–	33,3	43,8
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	3,1	0	1,3	–	–	–	0	0
Ei kertaakaan	0	0	0	–	–	–	0	0
Yhteensä (n)	32	44	76	–	–	–	12	16

Liitetaulukko 90. Onko lapsi yhteinen, vastaajan vai nykyisen puolison? (%) (kys. AL80).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Yhteinen lapsi	–	–	–	81,6	78,1	79,3	–	–
Vastaajan lapsi	–	–	–	7,5	13,3	11,2	–	–
Nykyisen puolison lapsi	–	–	–	11,0	8,6	9,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	255	475	730	–	–
Toiseksi vanhin lapsi								
Yhteinen lapsi	–	–	–	82,8	79,5	80,5	–	–
Vastaajan lapsi	–	–	–	4,1	13,4	10,4	–	–
Nykyisen puolison lapsi	–	–	–	13,1	7,2	9,1	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	145	307	452	–	–
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Yhteinen lapsi	–	–	–	89,4	80,5	82,8	–	–
Vastaajan lapsi	–	–	–	6,4	6,8	6,7	–	–
Nykyisen puolison lapsi	–	–	–	4,3	12,8	10,6	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	47	133	180	–	–
Neljänneksi vanhin lapsi								
Yhteinen lapsi	–	–	–	86,7	80,0	82,0	–	–
Vastaajan lapsi	–	–	–	13,3	8,6	10,0	–	–
Nykyisen puolison lapsi	–	–	–	0	11,4	8,0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	15	35	50	–	–

Liitetaulukko 91. Onko antanut lapselle taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon yhteensä? (% , keskiarvo/euroa, mediaani/euroa) (kys. 81).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Kyllä	40,3	35,6	37,6	–	–	–	7,1	6,3
Yhteensä (n)	385	511	896	–	–	–	28	32
Keskiarvo/euroa	1 419,1	2 030,3	1 744,6	–	–	–	(0)	(0)
Mediaani/euroa	600,0	500,0	500,0	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	136	155	291	–	–	–	0	0
Toiseksi vanhin lapsi								
Kyllä	46,3	41,0	43,4	–	–	–	4,0	3,4
Yhteensä (n)	307	385	692	–	–	–	25	29
Keskiarvo/euroa	1 442,2	2 097,0	1 784,6	–	–	–	(0)	(0)
Mediaani/euroa	600,0	500,0	500,0	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	125	137	262	–	–	–	0	0
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Kyllä	53,3	46,7	49,6	–	–	–	15,8	13,0
Yhteensä (n)	120	152	272	–	–	–	19	23
Keskiarvo/euroa	1 339,0	1 198,0	1 268,5	–	–	–	(1 000,0)	(1 000,0)
Mediaani/euroa	600,0	500,0	500,0	–	–	–	(1 000,0)	(1 000,0)
Yhteensä (n)	59	59	118	–	–	–	1	1
Neljänneksi vanhin lapsi								
Kyllä	42,4	53,3	48,7	–	–	–	0	0
Yhteensä (n)	33	45	78	–	–	–	14	18
Keskiarvo/euroa	747,7	900,0	845,0	–	–	–	(0)	(0)
Mediaani/euroa	500,0	600,0	500,0	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	13	23	36	–	–	–	0	0

Liitetaulukko 92. Annettu taloudellinen tuki oli luonteeltaan? (%) (kys. 82).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Säännöllistä	14,3	13,7	14,0	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	161	190	351	–	–	–	2	2
Toiseksi vanhin lapsi								
Säännöllistä	16,2	15,8	16,0	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	142	158	300	–	–	–	1	1
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Säännöllistä	25,0	17,4	21,1	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	64	69	133	–	–	–	3	3
Neljänneksi vanhin lapsi								
Säännöllistä	50,0	16,0	29,3	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	16	25	41	–	–	–	0	0

Liitetaulukko 93. Mitä tarkoitusta varten antoi aikuisille lapsille taloudellista tukea? (%) (kys. 83).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Jokapäiväisiin menoihin	23,3	27,3	25,6	–	–	–	3,6	3,1
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.	13,1	8,3	10,4	–	–	–	7,1	6,3
Muuhun suureen hankintaan	7,2	7,3	7,3	–	–	–	3,6	3,1
Matkaan	9,0	6,9	7,8	–	–	–	3,6	3,1
Muuhun	9,6	11,2	10,5	–	–	–	0	0
Ei erityistä syytä	6,5	5,6	6,0	–	–	–	0	0
Yhteensä (n)	550	626	1 115	–	–	–	28	32

Liitetaulukko 94. Onko tämän tuen määrä muuttunut aikaisempiin vuosiin verrattuna? (%) (kys. 84).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lisääntynyt	16,2	19,3	17,9	–	–	–	(0)	(0)
Vähentynyt	24,9	29,8	27,7	–	–	–	(0)	(0)
Pysynyt ennallaan	40,2	38,0	38,9	–	–	–	100,0	100,0
En osaa sanoa	18,8	12,9	15,5	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	229	295	524	–	–	–	4	4

Liitetaulukko 95. Onko hoitanut lapsensa lasta/lapsia viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 86).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Kyllä	49,4	58,7	54,6	–	–	–	59,3	58,1
Ei	24,0	16,1	19,6	–	–	–	7,4	6,5
Ei ole ollut tarvetta	4,5	6,9	5,9	–	–	–	22,2	22,6
Ei ole lapsia	22,1	18,4	20,0	–	–	–	11,1	12,9
Yhteensä (n)	308	392	700	–	–	–	27	31
Toiseksi vanhin lapsi								
Kyllä	35,9	50,0	43,7	–	–	–	68,0	69,0
Ei	28,2	15,2	21,0	–	–	–	4,0	3,4
Ei ole ollut tarvetta	6,0	5,5	5,7	–	–	–	20,0	20,7
Ei ole lapsia	29,9	29,3	29,6	–	–	–	8,0	6,9
Yhteensä (n)	234	290	524	–	–	–	25	29
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Kyllä	19,5	45,5	34,5	–	–	–	55,6	54,5
Ei	23,2	17,0	19,6	–	–	–	5,6	4,5
Ei ole ollut tarvetta	8,5	5,4	6,7	–	–	–	27,8	31,8
Ei ole lapsia	48,8	32,1	39,2	–	–	–	11,1	9,1
Yhteensä (n)	82	112	194	–	–	–	18	22
Neljänneksi vanhin lapsi								
Kyllä	26,9	29,7	28,6	–	–	–	30,8	23,5
Ei	23,1	18,9	20,6	–	–	–	0	0
Ei ole ollut tarvetta	11,5	8,1	9,5	–	–	–	38,5	35,3
Ei ole lapsia	38,5	43,2	41,3	–	–	–	30,8	41,2
Yhteensä (n)	26	37	63	–	–	–	13	17

Liitetaulukko 96. Kuinka usein on hoitanut lapsensa lasta/lapsia viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 87).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
1–6 kertaa	43,5	39,9	41,3	–	–	–	–	–
7–12 kertaa	27,9	26,2	26,9	–	–	–	–	–
13–25 kertaa	14,3	16,3	15,5	–	–	–	–	–
Yli 25 kertaa	14,3	17,6	16,3	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	154	233	387	–	–	–	–	–
Toiseksi vanhin lapsi								
1–6 kertaa	45,8	43,4	44,3	–	–	–	–	–
7–12 kertaa	21,7	22,1	21,9	–	–	–	–	–
13–25 kertaa	13,3	13,8	13,6	–	–	–	–	–
Yli 25 kertaa	19,3	20,7	20,2	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	83	145	228	–	–	–	–	–
Kolmanneksi vanhin lapsi								
1–6 kertaa	18,8	35,3	31,3	–	–	–	–	–
7–12 kertaa	31,3	21,6	23,9	–	–	–	–	–
13–25 kertaa	18,8	19,6	19,4	–	–	–	–	–
Yli 25 kertaa	31,3	23,5	25,4	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	16	51	67	–	–	–	–	–
Neljänneksi vanhin lapsi								
1–6 kertaa	(42,9)	36,4	38,9	–	–	–	–	–
7–12 kertaa	(28,6)	45,5	38,9	–	–	–	–	–
13–25 kertaa	(0)	0	0	–	–	–	–	–
Yli 25 kertaa	(28,6)	18,2	22,2	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	7	11	18	–	–	–	–	–

Liitetaulukko 97. Oliko lastenhoito säännöllistä vai satunnaista? (%) (kys. 88).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Säännöllistä	4,0	3,9	3,9	–	–	–	18,8	15,8
Yhteensä (n)	151	229	380	–	–	–	16	19
Toiseksi vanhin lapsi								
Säännöllistä	6,2	7,9	7,2	–	–	–	35,3	33,3
Yhteensä (n)	81	140	221	–	–	–	17	21
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Säännöllistä	12,5	8,3	9,4	–	–	–	10,0	7,7
Yhteensä (n)	16	48	64	–	–	–	10	13
Neljänneksi vanhin lapsi								
Säännöllistä	(14,3)	0	5,6	–	–	–	(0)	(0)
Yhteensä (n)	7	11	18	–	–	–	4	4

Liitetaulukko 98. Miksi antoi lapselle/lapsille lapsenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%)
(kys. 89).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lapsenlapsen sairastumisen takia	10,0	16,6	13,7	–	–	–	–	–
Vanhemman sairastumisen takia	3,9	6,7	5,5	–	–	–	–	–
Vauvan syntymän takia	3,9	8,5	6,5	–	–	–	–	–
Päivähoitopaikan puuttumisen takia	8,4	9,6	9,1	–	–	–	–	–
Työkiireiden tai työmatkan takia	13,1	16,9	15,2	–	–	–	–	–
Iltamenojen tai harrastusten takia	19,2	20,9	20,2	–	–	–	–	–
Lomamatkan takia	3,5	8,6	6,4	–	–	–	–	–
Perhekiiriin takia	0,6	1,6	1,2	–	–	–	–	–
Koska halusi olla lapsenlapsen/-lasten kanssa	25,4	39,8	33,5	–	–	–	–	–
Ei erityistä syytä	8,8	9,9	9,4	–	–	–	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	–	–

Liitetaulukko 99. Millaista käytännön apua on antanut lapselleen/lapsilleen viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 90).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhin lapsi								
Apua kotitöissä	3,1	15,5	10,0	–	–	–	3,6	3,1
Remontti- tai rakennusapua	24,5	7,3	14,9	–	–	–	0	0
Kuljetusapua	25,4	14,7	19,4	–	–	–	0	0
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	13,9	4,0	8,3	–	–	–	0	0
Lemmikkieläimen hoitoapua	9,2	10,7	10,0	–	–	–	0	0
Lomanviettoon liittyvää apua	9,0	12,1	10,8	–	–	–	0	0
Auttajan omaan erityis-ammattitaitoon liittyvää apua	13,7	12,0	12,7	–	–	–	0	0
Muuta apua	12,7	15,7	14,3	–	–	–	0	0
Ei ole antanut käytännön apua	18,4	24,8	22,0	–	–	–	96,4	96,9
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	28	32
Toiseksi vanhin lapsi								
Apua kotitöissä	4,1	9,6	7,2	–	–	–	0	3,1
Remontti- tai rakennusapua	17,4	6,9	11,5	–	–	–	0	0
Kuljetusapua	20,7	10,1	14,7	–	–	–	0	0
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	11,2	2,2	6,2	–	–	–	0	0
Lemmikkieläimen hoitoapua	6,1	7,8	7,1	–	–	–	3,6	3,1
Lomanviettoon liittyvää apua	6,7	8,6	7,8	–	–	–	0	3,1
Auttajan omaan erityis-ammattitaitoon liittyvää apua	11,2	8,3	9,6	–	–	–	0	0
Muuta apua	12,5	10,5	11,4	–	–	–	0	0
Ei ole antanut käytännön apua	11,9	19,0	15,9	–	–	–	85,7	84,4
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	28	32
Kolmanneksi vanhin lapsi								
Apua kotitöissä	1,0	3,8	2,6	–	–	–	0	0
Remontti- tai rakennusapua	3,7	2,2	2,9	–	–	–	0	0
Kuljetusapua	8,4	4,6	6,3	–	–	–	0	0
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	4,1	0,5	2,1	–	–	–	0	0
Lemmikkieläimen hoitoapua	2,0	3,0	2,6	–	–	–	3,6	3,1
Lomanviettoon liittyvää apua	2,9	3,0	3,0	–	–	–	0	0
Auttajan omaan erityis-ammattitaitoon liittyvää apua	3,3	2,4	2,8	–	–	–	0	0
Muuta apua	6,5	5,0	5,7	–	–	–	0	0
Ei ole antanut käytännön apua	5,5	8,0	6,9	–	–	–	64,3	68,8
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	28	32
Neljänneksi vanhin lapsi								
Apua kotitöissä	0,2	1,3	0,8	–	–	–	0	0
Remontti- tai rakennusapua	0,4	0,8	0,6	–	–	–	0	0
Kuljetusapua	1,6	1,4	1,5	–	–	–	0	0
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	1,2	0,5	0,8	–	–	–	0	0
Lemmikkieläimen hoitoapua	0	0,6	0,4	–	–	–	0	0

Lomanviettoon liittyvää apua	0,6	0,5	0,5	–	–	–	0	0
Auttajan omaan erityis- ammattitaitoon liittyvää apua	0,4	0,8	0,6	–	–	–	0	0
Muuta apua	1,8	1,8	1,8	–	–	–	0	0
Ei ole antanut käytännön apua	2,0	1,6	1,8	–	–	–	50,0	56,3
Yhteensä (n)	489	626	1 115	–	–	–	28	32

Liitetaulukko 100. Miten suuret ovat vastaajan tulot keskimäärin kuukaudessa verojen jälkeen?
(keskiarvo/euroa, mediaani/euroa) (kys. 91).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Keskiarvo/euroa	1 789,0	1 477,3	1 613,2	1 809,9	1 368,1	1 537,4	1 062,7	1 120,8
Mediaani/euroa	1 600,0	1 207,5	1 335,0	1 700,0	1 300,0	1 500,0	1 000,0	1 000,0
Yhteensä (n)	442	572	1 014	522	840	1 362	22	26

Liitetaulukko 101. Miten suuret ovat vastaajan kotitalouden (vastaajan ja muiden kotona asuvien
perheenjäsenten) kuukausitulot verojen jälkeen? (keskiarvo/euroa, mediaani/euroa) (kys. 92).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Keskiarvo/euroa	2 799,4	2 800,2	2 799,8	2 976,9	2 789,8	2 862,5	1 273,8	1 372,4
Mediaani/euroa	2 500,0	2 300,0	2 400,0	2 750,0	2 800,0	2 765,0	1 060,0	1 060,0
Yhteensä (n)	415	496	911	499	785	1 284	21	25

Liitetaulukko 102. Sosiaalietuudet ja tulonsiirrot, joita vastaaja on saanut viimeisten 12 kuukauden aikana (%) (kys. 93).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Työttömyysturvan peruspäiväraha tai työmarkkinatuki	4,3	4,6	4,5	6,0	6,7	6,4	–	–
Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha	10,6	8,9	9,7	2,5	7,2	5,4	–	–
Sairauspäiväraha	5,7	9,7	8,0	9,5	8,2	8,7	–	–
Lapsilisä	3,1	1,4	2,2	23,6	49,7	39,7	–	–
Vanhuseläke (kansan- tai työeläke)	11,9	12,6	12,3	–	–	–	–	–
Työttömyyseläke	7,4	6,1	6,6	–	–	–	–	–
Työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki	11,0	12,3	11,7	1,6	1,1	1,3	–	–
Perhe-eläke	0,6	3,5	2,2	0	0,2	0,1	78,6	75,0
Asumistuki tai asumislisä	3,1	3,7	3,4	13,5	19,3	17,1	–	–
Toimeentulotuki	1,0	1,1	1,1	4,0	3,7	3,8	–	–
Kotihoidontuki	–	–	–	4,5	16,7	12,1	–	–
Vanhempainpäiväraha	–	–	–	12,7	18,9	16,5	–	–
Opintoraha	–	–	–	12,9	16,6	15,2	–	–
Vain kansaneläke	–	–	–	–	–	–	14,3	15,6
Kansaneläke ja työeläke	–	–	–	–	–	–	39,3	37,5
Vain työeläke	–	–	–	–	–	–	39,3	40,6
Rintamamieslisä	–	–	–	–	–	–	32,1	34,4
Eläkkeensaajien asumistuki	–	–	–	–	–	–	10,7	9,4
Eläkkeensaajien hoitotuki	–	–	–	–	–	–	0	0
Jokin muu	4,3	6,9	5,7	3,1	7,7	5,9	14,3	21,9
Ei mitään	37,2	37,5	37,4	38,0	21,2	27,7	0	0
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	28	32

Liitetaulukko 103. Onko kotitalouden taloudellinen tilanne muuttunut viimeisten kolmen vuoden aikana (%) (kys. 94).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Muuttunut huomattavasti parempaan suuntaan	2,7	3,1	2,9	14,9	17,1	16,3	0	0
Muuttunut jonkin verran parempaan suuntaan	20,8	15,9	18,0	35,5	30,8	32,6	3,6	3,1
Pysynyt ennallaan	43,9	43,6	43,7	27,9	24,1	25,5	92,9	93,8
Muuttunut jonkin verran heikompaan suuntaan	16,8	20,3	18,8	10,9	15,2	13,5	3,6	3,1
Muuttunut selvästi heikompaan suuntaan	13,3	14,6	14,0	7,8	9,9	9,1	0	0
Ei osaa sanoa	2,5	2,6	2,6	2,9	3,0	3,0	0	0
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	481	617	1 098	549	877	1 426	28	32
Puuttuvia (n)	8	9	17	1	8	9	0	0

Liitetaulukko 104. Onko tyytyväinen nykyiseen elintasoon ja kulutusmahdollisuuksiin? (%) (kys. 95).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Erittäin tyytyväinen	14,4	12,1	13,1	8,7	12,2	10,9	32,1	31,3
Melko tyytyväinen	41,9	48,3	45,5	48,5	48,4	48,4	60,7	62,5
Ei tyytyväinen eikä tyytymätön	28,2	24,6	26,2	20,4	18,9	19,5	0	0
Melko tyytymätön	10,5	9,8	10,1	16,0	15,3	15,0	7,1	6,3
Erittäin tyytymätön	4,9	5,2	5,1	6,4	5,2	5,7	0	0
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	485	621	1 106	549	878	1 427	28	32
Puuttavia (n)	4	5	9	1	7	8	0	0

Liitetaulukko 105. Millaisena pitää omaa taloudellista tilannettaan? Onko mielestään: (%) (kys. 96).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Varakas	1,7	2,3	2,0	1,6	1,1	1,3	0	0
Hyvin toimeen tuleva	18,2	14,8	16,3	18,4	17,6	17,9	25,0	31,3
Keskituloinen	39,5	35,9	37,5	46,8	38,1	41,5	35,7	34,4
Pienituloinen	40,6	47,0	44,2	33,2	43,1	39,2	39,3	34,4
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (n)	483	621	1 104	549	873	1 422	28	32
Puuttavia (n)	6	5	11	1	12	13	0	0

Liitetaulukko 106. Millaisena pitää vanhempiensa taloudellista tilannetta? Ovatko/olivatko he: (%) (kys. 97).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Varakkaita	1,1	0,7	0,9	5,1	4,8	4,9	–	–
Hyvin toimeen tulevia	7,5	11,7	9,9	30,8	31,2	31,0	–	–
Keskituloisia	32,6	29,5	30,9	42,8	46,0	44,8	–	–
Pienituloisia	58,8	58,0	58,4	21,3	18,0	19,3	–	–
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	–	–
Yhteensä (n)	442	579	1 021	549	878	1 427	–	–
Puuttavia (n)	47	47	94	1	7	8	–	–

Liitetaulukko 107. Millaisena pitää lastensa taloudellista tilannetta? Ovatko he: (%) (kys. 98).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Varakkaita	1,3	0,8	1,0	–	–	–	0	0
Hyvin toimeen tulevia	16,1	20,9	18,8	–	–	–	37,0	41,9
Keskituloisia	49,9	49,6	49,7	–	–	–	63,0	58,1
Pienituloisia	32,7	28,8	30,5	–	–	–	0	0
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	–	–	–	100,0	100,0
Yhteensä (n)	397	532	929	–	–	–	27	31
Puuttavia (n)	92	94	186	–	–	–	1	1

Liitetaulukko 108. Millaisena pitää isovanhempiensa taloudellista tilannetta? Ovatko/olivatko he: (%) (kys. AL99).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Varakkaita	–	–	–	3,2	3,7	3,5	–	–
Hyvin toimeen tulevia	–	–	–	16,2	18,3	17,5	–	–
Keskituloisia	–	–	–	35,0	34,7	34,8	–	–
Pienituloisia	–	–	–	45,5	43,3	44,2	–	–
Yhteensä (%)	–	–	–	100,0	100,0	100,0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	494	819	1 313	–	–
Puuttuvia (n)	–	–	–	56	66	122	–	–

Liitetaulukko 109. Onko ollut ristiriitoja seuraavien henkilöiden kanssa? Miten usein? (%) (kys.99).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidin kanssa								
Usein	1,6	3,6	2,7	3,2	5,5	4,6	7,1	6,3
Silloin tällöin	6,5	10,4	8,6	14,2	26,4	21,7	0	0
Harvoin	29,9	33,6	32,0	57,9	52,4	54,5	0	0
Ei koskaan	34,8	24,9	29,3	23,9	15,1	18,5	82,1	84,4
Ei ole mainittua läheistä	27,2	27,5	27,4	0,7	0,6	0,6	10,7	9,4
Yhteensä (n)	371	473	844	535	872	1 407	28	32
Isän kanssa								
Usein	2,9	1,9	2,3	2,8	4,2	3,7	0	0
Silloin tällöin	7,2	6,4	6,8	15,3	17,6	16,7	0	0
Harvoin	26,1	26,7	26,4	54,7	51,3	52,6	0	0
Ei koskaan	24,9	26,2	25,6	23,0	20,3	21,3	85,7	87,5
Ei ole mainittua läheistä	38,8	38,9	38,9	4,2	6,5	5,6	14,3	12,5
Yhteensä (n)	345	424	769	530	857	1 387	28	32
Aikuisen tyttären kanssa								
Usein	0,6	2,0	1,4	0	0,2	0,1	0	0
Silloin tällöin	7,9	9,7	8,9	0,3	0,2	0,2	0	0
Harvoin	37,2	42,7	40,4	2,9	1,2	1,8	3,6	3,1
Ei koskaan	32,6	23,6	27,4	3,8	2,2	2,8	96,4	96,9
Ei ole mainittua läheistä	21,7	22,0	21,9	92,9	96,2	95,0	0	0
Yhteensä (n)	341	454	795	340	585	925	28	32
Aikuisen pojan kanssa								
Usein	0,9	0,7	0,8	0	0,2	0,1	0	0
Silloin tällöin	7,4	7,8	7,6	0,3	1,2	0,9	0	0
Harvoin	42,3	43,0	42,7	3,3	1,2	1,9	0	0
Ei koskaan	34,0	26,9	30,0	3,6	1,9	2,5	85,7	87,5
Ei ole mainittua läheistä	15,4	21,6	18,9	92,9	95,6	94,6	14,3	12,5
Yhteensä (n)	338	435	773	338	589	927	28	32

Liitetaulukko 110. Onko ollut ristiriitoja seuraavien henkilöiden kanssa? Miten usein? (%) (kys.99).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Puolison kanssa								
Usein	3,4	5,8	4,7	4,1	6,5	5,6	0	0
Silloin tällöin	23,7	26,4	25,2	29,8	35,1	33,1	3,6	3,1
Harvoin	51,0	43,2	46,7	40,7	36,5	38,1	7,1	6,3
Ei koskaan	16,8	10,5	13,3	6,8	4,4	5,2	89,3	90,6
Ei ole mainittua läheistä	5,2	14,0	10,1	18,5	17,5	17,9	0	0
Yhteensä (n)	388	484	872	459	781	1 240	28	32
Puolison äidin kanssa								
Usein	0,3	2,9	1,7	1,6	1,6	1,6	3,6	3,1
Silloin tällöin	3,0	6,5	4,9	3,1	8,5	6,5	0	0
Harvoin	12,8	16,9	15,0	22,4	25,9	24,6	7,1	6,3
Ei koskaan	53,4	31,9	41,8	50,4	42,4	45,4	78,6	81,3
Ei ole mainittua läheistä	30,5	41,8	36,6	22,4	21,6	21,9	10,7	9,4
Yhteensä (n)	328	385	713	446	768	1 214	28	32
Puolison isän kanssa								
Usein	0,3	0,3	0,3	0	1,3	0,8	0	0
Silloin tällöin	1,6	2,5	2,1	2,5	3,3	3,1	0	0
Harvoin	11,6	9,6	10,5	17,8	18,5	18,2	0	0
Ei koskaan	42,1	30,1	35,8	51,3	47,1	48,6	64,3	65,6
Ei ole mainittua läheistä	44,3	57,5	51,3	28,4	29,7	29,2	35,7	34,4
Yhteensä (n)	318	355	673	433	747	1 180	28	32
Siskon tai hänen puolisonsa kanssa								
Usein	1,4	2,0	1,7	0,4	1,6	1,1	3,6	3,1
Silloin tällöin	5,9	8,7	7,5	10,1	14,4	12,8	0	0
Harvoin	31,2	39,1	35,6	37,0	37,1	37,1	0	0
Ei koskaan	46,6	35,5	40,4	24,1	15,9	18,9	71,4	75,0
Ei ole mainittua läheistä	14,9	14,7	14,8	28,4	31,0	30,0	25,0	21,9
Yhteensä (n)	356	448	804	457	762	1 219	28	32

Liitetaulukko 111. Onko ollut ristiriitoja seuraavien henkilöiden kanssa? Miten usein? (%) (kys.99).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Veljen tai hänen puolisonsa kanssa								
Usein	1,1	2,4	1,8	0,7	1,8	1,4	3,6	3,1
Silloin tällöin	5,6	6,4	6,0	9,2	8,6	8,8	0	0
Harvoin	31,6	36,1	34,1	33,8	34,1	34,0	7,1	6,3
Ei koskaan	43,3	39,4	41,1	22,8	23,6	23,3	64,3	65,6
Ei ole mainittua läheistä	18,4	15,6	16,9	33,6	31,9	32,5	25,0	25,0
Yhteensä (n)	358	454	812	435	771	1 206	28	32
Sisaruksen aikuisen lapsen kanssa								
Usein	0	1,1	0,6	0	0	0	3,6	3,1
Silloin tällöin	0,6	1,6	1,1	0,6	0,2	0,3	0	0
Harvoin	8,1	11,2	9,9	1,7	1,6	1,6	0	0
Ei koskaan	78,5	74,6	76,3	8,5	6,7	7,4	78,6	81,3
Ei ole mainittua läheistä	12,8	11,5	12,0	89,3	91,5	90,7	17,9	15,6
Yhteensä (n)	344	445	789	354	624	978	28	32
Aikuisen lapsenlapsen kanssa								
Usein	0	0,3	0,2	–	–	–	0	0
Silloin tällöin	0,4	0,6	0,5	–	–	–	0	0
Harvoin	4,3	5,0	4,7	–	–	–	0	0
Ei koskaan	27,3	18,1	22,3	–	–	–	96,4	96,9
Ei ole mainittua läheistä	68,0	76,0	72,4	–	–	–	3,6	3,1
Yhteensä (n)	278	337	615	–	–	–	28	32
Muun sukulaisen kanssa								
Usein	0,8	1,3	1,1	0,2	0,8	0,6	7,1	9,4
Silloin tällöin	2,7	3,3	3,1	2,2	4,7	3,8	0	0
Harvoin	28,6	26,6	27,5	34,2	34,9	34,6	7,1	6,3
Ei koskaan	64,3	62,5	63,3	60,0	55,0	56,9	85,7	84,4
Ei ole mainittua läheistä	3,6	6,3	5,0	3,4	4,7	4,2	0	0
Yhteensä (n)	364	448	812	445	751	1 196	28	32

Liitetaulukko 112. Onko ollut ristiriitoja seuraavien henkilöiden kanssa? Miten usein? (%) (kys. 99).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Ystävän kanssa								
Usein	0,3	0,2	0,2	0,4	0,2	0,3	0	0
Silloin tällöin	3,7	5,3	4,6	9,2	11,9	10,9	0	0
Harvoin	41,1	42,1	41,7	63,3	62,9	63,0	0	0
Ei koskaan	53,1	49,6	51,1	25,9	24,0	24,7	100,0	100,0
Ei ole mainittua läheistä	1,9	2,8	2,4	1,2	1,0	1,1	0	0
Yhteensä (n)	375	470	845	490	840	1 330	28	32
Työtoverin kanssa								
Usein	0,5	0,8	0,7	1,5	0,6	0,9	0	0
Silloin tällöin	10,5	11,0	10,8	14,9	12,4	13,3	0	0
Harvoin	42,9	45,4	44,3	53,1	47,5	49,6	3,6	3,1
Ei koskaan	37,5	31,4	34,1	26,4	31,6	29,6	96,4	96,9
Ei ole mainittua läheistä	8,6	11,3	10,1	4,2	8,0	6,5	0	0
Yhteensä (n)	371	471	842	478	805	1 283	28	32
Naapurin kanssa								
Usein	0,3	0,2	0,2	1,3	0,6	0,9	0	0
Silloin tällöin	6,6	2,3	4,3	3,8	5,3	4,7	0	0
Harvoin	32,2	28,7	30,3	36,1	28,7	31,4	7,1	9,4
Ei koskaan	59,8	67,3	63,9	56,6	61,8	59,9	92,9	90,6
Ei ole mainittua läheistä	1,0	1,5	1,3	2,3	3,6	3,1	0	0
Yhteensä (n)	391	474	865	477	809	1 286	28	32
Isovanhempien kanssa								
Usein	–	–	–	0	0,3	0,2	–	–
Silloin tällöin	–	–	–	1,1	2,1	1,8	–	–
Harvoin	–	–	–	11,9	14,2	13,3	–	–
Ei koskaan	–	–	–	57,3	55,3	56,0	–	–
Ei ole mainittua läheistä	–	–	–	29,7	28,2	28,7	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	438	749	1 187	–	–

Liitetaulukko 113. Onko viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana saanut seuraavia palveluja (%) (kys. V93b).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kunnan kotipalvelua	–	–	–	–	–	–	7,1	6,3
Yksityistä kotipalvelua	–	–	–	–	–	–	7,1	12,5
Kunnan kotisairaanhoidoa/ kotihoitoa	–	–	–	–	–	–	10,7	9,4
Yksityistä kotisairaanhoidoa/ kotihoitoa	–	–	–	–	–	–	0	0
Ateriapalvelua	–	–	–	–	–	–	14,3	12,5
Apuvälineitä	–	–	–	–	–	–	32,1	28,1
Jotakin muuta asumistanne tukevaa palvelua	–	–	–	–	–	–	21,4	18,8
Yhteensä (n)	–	–	–	–	–	–	28	32

Liitetaulukko 114. Väittämiä liittyen perheenjäsenten välisiin velvollisuuksiin (%) (kys. 102).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Isovanhempien velvollisuus on								
hoitaa pieniä lapsenlapsia								
Täysin samaa mieltä	9,2	4,8	6,7	4,0	3,4	3,6	30,8	26,7
Jokseenkin samaa mieltä	20,7	16,4	18,3	21,1	20,9	21,0	26,9	26,7
Ei samaa eikä eri mieltä	25,3	24,3	24,7	24,7	20,6	22,2	3,8	3,3
Jokseenkin eri mieltä	24,7	29,6	27,5	26,0	30,7	28,9	26,9	33,3
Täysin eri mieltä	20,1	25,0	22,9	24,2	24,3	24,3	11,5	10,0
Yhteensä (n)	458	609	1 067	546	879	1 425	26	30
Isovanhempien velvollisuus on								
edistää lastenlasten ja heidän								
perheensä taloudellista								
turvallisuutta								
Täysin samaa mieltä	8,5	4,3	6,1	1,3	0,6	0,8	11,5	10,0
Jokseenkin samaa mieltä	22,8	14,3	18,0	14,8	10,1	11,9	42,3	43,3
Ei samaa eikä eri mieltä	30,4	24,5	27,0	27,8	19,5	22,7	15,4	13,3
Jokseenkin eri mieltä	21,0	30,8	26,6	28,9	36,6	33,7	19,2	20,0
Täysin eri mieltä	17,3	26,1	22,3	27,1	33,2	30,9	11,5	13,3
Yhteensä (n)	457	601	1 058	546	879	1 425	26	30
Isovanhempien tulee ottaa								
vastuu lapsenlapsistaan, jos								
lasten vanhemmat eivät siihen								
jostain syystä kykene								
Täysin samaa mieltä	36,3	28,3	31,8	10,6	9,3	9,8	81,5	77,4
Jokseenkin samaa mieltä	40,4	40,4	40,4	46,2	44,3	45,0	11,1	16,1
Ei samaa eikä eri mieltä	11,2	15,3	13,5	20,3	19,0	19,5	3,7	3,2
Jokseenkin eri mieltä	6,9	9,7	8,5	13,7	18,2	16,5	3,7	3,2
Täysin eri mieltä	5,2	6,3	5,8	9,2	9,2	9,2	0	0
Yhteensä (n)	463	601	1 064	546	879	1 425	27	31

Liitetaulukko 115. Väittämiä liittyen perheenjäsenten välisiin velvollisuuksiin (%) (kys. 103).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lasten tulisi ottaa vastuu vanhempiensa auttamisessa silloin, kun vanhemmat tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa								
Täysin samaa mieltä	20,3	15,1	17,4	24,6	27,1	26,2	25,9	25,8
Jokseenkin samaa mieltä	42,1	35,8	38,5	51,7	51,8	51,8	48,1	48,4
Ei samaa eikä eri mieltä	19,7	22,5	21,3	12,8	8,9	10,4	3,7	3,2
Jokseenkin eri mieltä	11,6	18,1	15,2	7,2	9,0	8,3	11,1	12,9
Täysin eri mieltä	6,3	8,5	7,6	3,7	3,3	3,4	11,1	9,7
Yhteensä (n)	473	609	1 082	545	881	1 426	27	31
On luonnollista, että tyttäret ottavat enemmän hoitovastuuta vanhemmistaan kuin pojat								
Täysin samaa mieltä	6,2	5,0	5,5	3,7	4,0	3,9	25,9	25,8
Jokseenkin samaa mieltä	18,4	16,7	17,4	16,9	16,7	16,8	14,8	12,9
Ei samaa eikä eri mieltä	28,4	19,5	23,4	27,0	13,8	18,8	22,2	19,4
Jokseenkin eri mieltä	21,2	26,2	24,0	29,5	32,7	31,5	11,1	19,4
Täysin eri mieltä	25,9	32,7	29,7	22,9	32,8	29,1	25,9	22,6
Yhteensä (n)	468	606	1 074	545	880	1 425	27	31
Lasten tulee ottaa vanhemmat luokseen asumaan silloin, kun vanhemmat eivät kykene enää asumaan itsenäisesti								
Täysin samaa mieltä	2,1	1,3	1,7	0,9	1,3	1,1	3,8	3,3
Jokseenkin samaa mieltä	7,9	3,3	5,3	9,0	8,5	8,7	7,7	6,7
Ei samaa eikä eri mieltä	23,2	17,6	20,1	24,4	21,8	22,8	7,7	6,7
Jokseenkin eri mieltä	31,8	28,8	30,1	39,7	38,7	39,1	15,4	26,7
Täysin eri mieltä	35,0	49,0	42,9	25,9	29,7	28,3	65,4	56,7
Yhteensä (n)	469	608	1 077	544	878	1 422	26	30

Liitetaulukko 116. Väittämiä liittyen perheen ja yhteiskunnan vastuun jakamiseen (%) (kys. 104).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Vanhusten taloudellinen tukeminen								
Yksinomaan perheen vastuu	1,3	0	0,6	0,4	0,3	0,4	0	0
Pääasiassa perheen vastuu	5,7	2,5	3,9	2,8	2,2	2,4	3,6	3,1
Molempien vastuu yhtä paljon	27,5	37,6	33,2	28,1	26,7	27,2	39,3	40,6
Pääasiassa yhteiskunnan vastuu	53,0	47,1	49,7	58,3	57,0	57,5	17,9	15,6
Yksinomaan yhteiskunnan vastuu	12,6	12,8	12,7	10,5	13,8	12,5	39,3	40,6
Yhteensä (n)	477	611	1 088	545	879	1 424	28	32
Vanhusten auttaminen arkipäivän askareissa, kuten siivouksessa ja pyykinpesussa								
Yksinomaan perheen vastuu	1,1	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	3,8	3,3
Pääasiassa perheen vastuu	11,2	6,7	8,7	14,5	12,8	13,4	3,8	3,3
Molempien vastuu yhtä paljon	47,5	54,8	51,6	44,4	56,3	51,7	42,3	46,7
Pääasiassa yhteiskunnan vastuu	33,9	32,1	32,9	37,2	28,2	31,7	42,3	36,7
Yksinomaan yhteiskunnan vastuu	6,4	5,8	6,0	3,1	2,1	2,5	7,7	10,0
Yhteensä (n)	472	608	1 080	545	878	1 423	26	30
Vanhusten hoivaaminen, kuten peseytyminen, pukeminen ja syöttäminen								
Yksinomaan perheen vastuu	1,1	0,2	0,6	0,2	0,2	0,2	3,8	3,3
Pääasiassa perheen vastuu	4,7	2,5	3,4	6,4	4,6	5,3	0	0
Molempien vastuu yhtä paljon	37,7	48,0	43,5	36,7	50,3	45,1	19,2	20,0
Pääasiassa yhteiskunnan vastuu	46,6	40,0	42,9	50,3	40,5	44,3	46,2	46,7
Yksinomaan yhteiskunnan vastuu	10,0	9,3	9,6	6,4	4,3	5,1	30,8	30,0
Yhteensä (n)	470	610	1 080	545	878	1 423	26	30

Liitetaulukko 117. Väittämiä liittyen avun antamiseen omaisille (%) (kys. 105).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kun autan omaistani, odotan saavani häneltä apua sitten, kun itse sitä tarvitsen								
Täysin samaa mieltä	5,3	4,1	4,6	11,0	10,7	10,8	7,1	6,3
Jokseenkin samaa mieltä	22,6	19,0	20,6	35,0	32,8	33,6	25,0	25,0
Ei samaa eikä eri mieltä	27,2	22,9	24,8	22,5	18,5	20,0	10,7	12,5
Jokseenkin eri mieltä	21,5	26,0	24,1	18,9	25,8	23,1	21,4	25,0
Täysin eri mieltä	23,4	28,0	26,0	12,6	12,3	12,4	35,7	31,3
Yhteensä (n)	474	611	1 085	546	881	1 427	28	32
Annan apua ja tukea vain sellaisille omaisille joista pidän								
Täysin samaa mieltä	3,2	2,6	2,9	3,5	3,3	3,4	0	0
Jokseenkin samaa mieltä	10,5	8,3	9,2	15,0	17,8	16,8	7,4	6,5
Ei samaa eikä eri mieltä	22,1	19,7	20,7	23,5	22,6	22,9	3,7	3,2
Jokseenkin eri mieltä	31,0	26,6	28,5	34,3	32,0	32,9	11,1	9,7
Täysin eri mieltä	33,2	42,8	38,6	23,7	24,3	24,1	77,8	80,6
Yhteensä (n)	467	605	1 072	545	881	1 426	27	31
Omaiseni vaativat minulta liikaa								
Täysin samaa mieltä	2,8	2,2	2,4	0,7	1,0	0,9	0	0
Jokseenkin samaa mieltä	2,4	4,8	3,7	3,3	4,0	3,7	0	0
Ei samaa eikä eri mieltä	17,6	17,7	17,6	14,5	11,9	12,9	0	0
Jokseenkin eri mieltä	28,3	21,5	24,5	26,6	20,8	23,0	3,6	3,1
Täysin eri mieltä	49,0	53,8	51,7	54,9	62,3	59,4	96,4	96,9
Yhteensä (n)	467	604	1 071	545	880	1 425	28	32

Liitetaulukko 120. Millaisena pitää terveyttään? (%) (kys. 106).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Erittäin hyvänä	8,2	9,8	9,1	22,0	26,5	24,8	0	0
Hyvänä	36,3	37,6	37,1	56,6	56,9	56,8	17,9	18,8
Kohtalaisena	43,3	44,6	44,1	19,1	14,7	16,4	71,4	71,9
Huonona	11,3	7,5	9,2	2,0	1,6	1,7	10,7	9,4
Erittäin huonona	0,8	0,5	0,6	0,2	0,2	0,2	0	0
Yhteensä (n)	487	625	1 112	549	882	1 431	28	32

Liitetaulukko 121. Onko vastaajalla jokin pitkäaikainen terveysongelma, sairaus tai pysyvä vamma? (%) (kys. 107).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	54,0	55,8	55,0	29,7	31,4	30,7	89,3	90,6
Yhteensä (n)	487	622	1 109	543	879	1 422	28	32

Liitetaulukko 122. Onko jokin pitkäaikainen terveysongelma, sairaus tai pysyvä vamma rajoittanut jokapäiväistä elämää viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. 108).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Ei ole rajoittanut	52,7	49,7	51,1	72,3	64,7	67,7	8,0	13,8
Jonkin verran	30,4	35,8	33,4	22,4	27,8	25,7	72,0	65,5
Huomattavasti	16,9	14,5	15,5	5,3	7,5	6,6	20,0	20,7
Yhteensä (n)	427	525	952	379	587	966	25	29

Liitetaulukko 123. Onko saanut omilta/puolison vanhemmilta taloudellista tukea viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka paljon? (% , keskiarvo/euroa) (kys. AL58).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä								
Kyllä	–	–	–	39,4	47,0	44,1	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	543	871	1 414	–	–
Euroa	–	–	–	741,2	665,3	691,4	–	–
Yhteensä (n)				205	390	595		
Isältä								
Kyllä	–	–	–	36,6	38,9	38,0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	506	809	1 315	–	–
Euroa	–	–	–	700,8	786,9	754,9	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	179	302	481	–	–
Puolison äidiltä								
Kyllä	–	–	–	15,1	20,4	18,4	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	358	603	961	–	–
Euroa	–	–	–	600,4	464,1	506,1	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	53	119	172	–	–
Puolison isältä								
Kyllä	–	–	–	14,1	15,8	15,1	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	319	520	839	–	–
Euroa	–	–	–	693,5	483,4	561,3	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	43	73	116	–	–

Liitetaulukko 124. Oliko taloudellinen tuki? (%) (kys. AL59).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä								
Säännöllistä	–	–	–	12,8	10,8	11,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	226	416	642	–	–
Isältä								
Säännöllistä	–	–	–	13,2	12,2	12,6	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	197	328	525	–	–
Puolison äidiltä								
Säännöllistä	–	–	–	3,0	3,8	3,6	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	66	131	197	–	–
Puolison isältä								
Säännöllistä	–	–	–	3,6	6,3	5,3	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	55	95	150	–	–

Liitetaulukko 125. Mitä tarkoitusta varten sai taloudellista tukea? (%) (kys. AL60).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen	–	–		25,8	34,4	31,1	–	–
Talon tai asunnon ostamiseen, vuokraamiseen ja/tai sen remontoimiseen yms.	–	–		7,3	9,3	8,5	–	–
Muuhun suureen hankintaan	–	–		7,6	10,2	9,2	–	–
Matkaan	–	–		6,4	9,9	8,6	–	–
Muuhun	–	–		12,7	12,0	12,3	–	–
Ei erityistä syytä	–	–		10,5	11,5	11,1	–	–
Yhteensä (n)	–	–		550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 126. Millaista käytännön apua on saanut omilta/puolison vanhemmilta viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL62).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä								
Apua kotitöissä	–	–	–	24,9	33,6	30,2	–	–
Remontti- tai rakennusapua	–	–	–	5,6	6,4	6,1	–	–
Kuljetusapua	–	–	–	15,1	24,1	20,6	–	–
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	–	–	–	0,9	1,2	1,1	–	–
Lemmikkieläimen hoitoapua	–	–	–	12,4	19,1	16,5	–	–
Lomanviettoon liittyvää apua	–	–	–	13,3	20,3	17,6	–	–
Auttajan omaan erityisammattitaitoon liittyvää apua	–	–	–	9,6	14,1	12,4	–	–
Muuta apua	–	–	–	29,1	28,4	28,6	–	–
Ei ole saanut käytännön apua	–	–	–	26,4	18,4	21,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	550	885	1 435	–	–
Isältä								
Apua kotitöissä	–	–	–	4,2	7,0	5,9	–	–
Remontti- tai rakennusapua	–	–	–	31,3	27,0	28,6	–	–
Kuljetusapua	–	–	–	34,4	41,4	38,7	–	–
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	–	–	–	19,1	22,0	20,9	–	–
Lemmikkieläimen hoitoapua	–	–	–	9,5	13,4	11,9	–	–
Lomanviettoon liittyvää apua	–	–	–	10,2	14,1	12,6	–	–
Auttajan omaan erityisammattitaitoon liittyvää apua	–	–	–	10,9	10,4	10,6	–	–
Muuta apua	–	–	–	20,9	17,1	18,5	–	–
En ole saanut käytännön apua	–	–	–	19,1	18,0	18,4	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	550	885	1 435	–	–
Puolison äidiltä								
Apua kotitöissä	–	–	–	13,5	12,7	13,0	–	–
Remontti- tai rakennusapua	–	–	–	3,8	4,2	4,0	–	–
Kuljetusapua	–	–	–	5,5	7,7	6,8	–	–
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	–	–	–	0,7	0,6	0,6	–	–
Lemmikkieläimen hoitoapua	–	–	–	9,3	8,1	8,6	–	–
Lomanviettoon liittyvää apua	–	–	–	10,7	9,2	9,8	–	–
Auttajan omaan erityisammattitaitoon liittyvää apua	–	–	–	4,2	4,4	4,3	–	–
Muuta apua	–	–	–	12,9	13,2	13,1	–	–
Ei ole saanut käytännön apua	–	–	–	21,6	26,4	24,6	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	550	885	1 435	–	–
Puolison isältä								
Apua kotitöissä	–	–	–	2,0	0,9	1,3	–	–
Remontti- tai rakennusapua	–	–	–	15,6	13,6	14,4	–	–
Kuljetusapua	–	–	–	15,8	11,0	12,8	–	–
Autoon, kodinkoneeseen yms. liittyvää korjaus- tai huoltoapua	–	–	–	7,8	5,3	6,3	–	–
Lemmikkieläimen hoitoapua	–	–	–	7,5	5,2	6,1	–	–

Lomanviettoon liittyvää apua	–	–	–	8,2	5,6	6,6	–	–
Auttajan omaan erityis- ammattitaitoon liittyvää apua	–	–	–	5,8	3,2	4,2	–	–
Muuta apua	–	–	–	11,5	5,9	8,0	–	–
Ei ole saanut käytännön apua	–	–	–	16,2	24,7	21,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 127. Onko saanut lastenhoitoapua omilta/puolison vanhemmilta viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL63).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä								
Kyllä	–	–	–	38,7	45,0	42,7	–	–
Ei	–	–	–	10,5	8,5	9,2	–	–
Ei ole ollut tarvetta	–	–	–	5,1	4,2	4,5	–	–
Ei ole lapsia	–	–	–	45,8	42,2	43,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	507	857	1 364	–	–
Isältä								
Kyllä	–	–	–	32,5	35,4	34,3	–	–
Ei	–	–	–	16,7	16,6	16,6	–	–
Ei ole ollut tarvetta	–	–	–	4,7	5,0	4,9	–	–
Ei ole lapsia	–	–	–	46,0	43,1	44,2	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	467	766	1 233	–	–
Puolison äidiltä								
Kyllä	–	–	–	51,9	48,5	49,7	–	–
Ei	–	–	–	8,9	14,2	12,3	–	–
Ei ole ollut tarvetta	–	–	–	5,4	5,6	5,5	–	–
Ei ole lapsia	–	–	–	33,8	31,7	32,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	349	606	955	–	–
Puolison isältä								
Kyllä	–	–	–	40,2	33,7	36,1	–	–
Ei	–	–	–	14,1	27,6	22,5	–	–
Ei ole ollut tarvetta	–	–	–	9,6	6,7	7,8	–	–
Ei ole lapsia	–	–	–	36,0	32,0	33,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	311	519	830	–	–

Liitetaulukko 128. Kuinka usein on saanut lastenhoitoapua omilta/puolison vanhemmilta viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL64).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä								
1–6 kertaa	–	–	–	50,5	43,2	45,7	–	–
7–12 kertaa	–	–	–	25,3	21,5	22,8	–	–
13–25 kertaa	–	–	–	12,6	13,0	12,9	–	–
Yli 25 kertaa	–	–	–	11,6	22,3	18,7	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	190	377	567	–	–
Isältä								
1–6 kertaa	–	–	–	60,0	55,4	57,1	–	–
7–12 kertaa	–	–	–	20,0	17,6	18,5	–	–
13–25 kertaa	–	–	–	10,7	9,7	10,1	–	–
Yli 25 kertaa	–	–	–	9,3	17,2	14,4	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	150	267	417	–	–
Puolison äidiltä								
1–6 kertaa	–	–	–	47,6	49,0	48,5	–	–
7–12 kertaa	–	–	–	23,5	24,0	23,8	–	–
13–25 kertaa	–	–	–	12,9	15,1	14,3	–	–
Yli 25 kertaa	–	–	–	15,9	12,0	13,4	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	170	292	462	–	–
Puolison isältä								
1–6 kertaa	–	–	–	56,6	59,5	58,3	–	–
7–12 kertaa	–	–	–	22,1	18,5	20,0	–	–
13–25 kertaa	–	–	–	9,0	11,0	10,2	–	–
Yli 25 kertaa	–	–	–	12,3	11,0	11,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	122	173	295	–	–

Liitetaulukko 129. Oliko omilta/puolison vanhemmilta saatu lastenhoitoapu säännöllistä? (%) (kys. AL65).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidiltä								
Kyllä	–	–	–	7,5	10,7	9,6	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	186	375	561	–	–
Isältä								
Kyllä	–	–	–	5,3	7,6	6,7	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	151	264	415	–	–
Puolison äidiltä								
Kyllä	–	–	–	10,7	11,1	10,9	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	168	289	457	–	–
Puolison isältä								
Kyllä	–	–	–	5,7	6,4	6,1	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	122	172	294	–	–

Liitetaulukko 130. Miksi sai vanhemmilta/puolison vanhemmilta lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL66).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lapsen sairastumisen takia	-	-	-	11,1	18,3	15,5	-	-
Lapsen sisaruksen syntymän takia	-	-	-	3,5	6,2	5,2	-	-
Päivähoitopaikan puuttumisen takia	-	-	-	6,2	8,4	7,5	-	-
Oman tai puolison työkiireiden tai työmatkan takia	-	-	-	20,0	20,3	20,2	-	-
Oman tai puolison iltamenojen tai harrastusten takia	-	-	-	21,8	27,2	25,2	-	-
Oman tai puolison sairastumisen takia	-	-	-	4,5	8,8	7,2	-	-
Lomamatkan takia	-	-	-	9,3	10,1	9,8	-	-
Perhekriisin takia	-	-	-	0,2	1,7	1,1	-	-
Koska vanhempi/puolison vanhempi halusi olla lapsen/lasten kanssa	-	-	-	26,7	31,1	29,4	-	-
Ei erityistä syytä	-	-	-	9,5	8,9	9,1	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	550	885	1 435	-	-

Liitetaulukko 131. Elossa olevat isovanhemmat? (%) (kys. AL67).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidinäiti elossa	-	-	-	34,8	35,7	35,3	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	515	838	1 353	-	-
Äidinisä elossa	-	-	-	10,3	15,8	13,7	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	505	830	1 335	-	-
Isänäiti elossa	-	-	-	29,0	31,0	30,3	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	514	828	1 342	-	-
Isänisä elossa	-	-	-	8,0	8,5	8,3	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	503	812	1 315	-	-

Liitetaulukko 132. Miten kaukana vastaajasta isovanhemmat asuvat? (keskiarvo/km) (kys. AL68).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidinäiti	-	-	-	165,4	188,7	180,0	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	175	294	469	-	-
Äidinisä	-	-	-	497,5	196,1	285,3	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	53	126	179	-	-
Isänäiti	-	-	-	169,1	199,8	188,8	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	137	247	384	-	-
Isänisä	-	-	-	201,3	181,7	189,1	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	41	67	108	-	-

Liitetaulukko 133. Kuinka usein keskimäärin on ollut yhteydessä isovanhemman kanssa viimeisten 12 kuukauden aikana henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköpostitse? (%) (kys. AL69).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Äidinäiti								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	-	-	-	1,6	2,6	2,2	-	-
Noin kerran viikossa	-	-	-	8,5	8,5	8,5	-	-
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	-	-	-	20,7	26,8	24,5	-	-
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	-	-	-	55,3	52,9	53,8	-	-
Ei kertaakaan	-	-	-	13,8	9,2	10,9	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	188	306	494	-	-
Äidinisä								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	-	-	-	0,0	1,4	0,9	-	-
Noin kerran viikossa	-	-	-	4,5	5,4	5,1	-	-
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	-	-	-	10,4	17,7	15,4	-	-
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	-	-	-	53,7	50,3	51,4	-	-
Ei kertaakaan	-	-	-	31,3	25,2	27,1	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	67	147	214	-	-
Isänäiti								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	-	-	-	2,0	1,5	1,7	-	-
Noin kerran viikossa	-	-	-	2,6	6,4	5,0	-	-
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	-	-	-	16,3	22,5	20,2	-	-
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	-	-	-	64,7	50,9	56,0	-	-
Ei kertaakaan	-	-	-	14,4	18,7	17,1	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	153	267	420	-	-
Isänisä								
Päivittäin tai useita kertoja viikossa	-	-	-	3,6	0	1,4	-	-
Noin kerran viikossa	-	-	-	3,6	2,2	2,8	-	-
Noin 1–3 kertaa kuukaudessa	-	-	-	10,9	22,5	18,1	-	-
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	-	-	-	50,9	42,7	45,8	-	-
Ei kertaakaan	-	-	-	30,9	32,6	31,9	-	-
Yhteensä (n)	-	-	-	55	89	144	-	-

Liitetaulukko 134. Onko saanut ilmaista lastenhoitoapua joltain henkilöltä viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL81).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	–	–	–	57,9	66,3	63,4	–	–
Ei	–	–	–	37,8	26,0	30,1	–	–
Ei, koska lapsi ei enää tarvitse hoitajaa	–	–	–	4,3	7,7	6,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	254	481	735	–	–

Liitetaulukko 135. Keiltä kaikilta kotitalouden ulkopuolella asuivilta henkilöiltä (muilta kuin omilta tai puolison vanhemmilta) on saanut ilmaista lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL82).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Omalta, aikuiselta lapselta	–	–	–	0,5	0,8	0,7	–	–
Omalta isovanhemmalta	–	–	–	0,9	2,0	1,6	–	–
Siskolta tai hänen perheeltään	–	–	–	10,5	15,3	13,4	–	–
Veljeltä tai hänen perheeltään	–	–	–	3,6	9,3	7,1	–	–
Tädiltä, sedältä, enolta tai heidän perheiltään	–	–	–	2,4	5,1	4,0	–	–
Serkulta, pikkuserkulta tai heidän perheiltään	–	–	–	2,5	3,3	3,0	–	–
Muulta omalta tai puolison sukulaiselta	–	–	–	11,6	10,5	10,9	–	–
Ystävältä	–	–	–	11,8	19,8	16,7	–	–
Työtoverilta	–	–	–	0,9	2,1	1,7	–	–
Naapurilta	–	–	–	6,2	7,2	6,8	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 136. Keneltä edellisessä kysymyksessä mainitulta henkilöltä on saanut eniten ilmaista lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL83).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Omalta, aikuiselta lapselta	–	–	–	1,4	0,6	0,9	–	–
Omalta isovanhemmalta	–	–	–	2,1	2,2	2,2	–	–
Siskolta tai hänen perheeltään	–	–	–	21,7	26,5	25,0	–	–
Veljeltä tai hänen perheeltään	–	–	–	6,3	9,6	8,6	–	–
Tädit, sedältä, enolta tai heidän perheiltään	–	–	–	2,1	6,4	5,0	–	–
Serkulta, pikkuserkulta tai heidän perheiltään	–	–	–	6,3	3,2	4,2	–	–
Muulta omalta tai puolison sukulaiselta	–	–	–	30,1	15,3	20,0	–	–
Ystävältä	–	–	–	21,0	28,4	26,1	–	–
Työtoverilta	–	–	–	1,4	1,0	1,1	–	–
Naapurilta	–	–	–	7,7	6,7	7,0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	143	313	456	–	–

Liitetaulukko 137. Miksi sai yllämainituilta henkilöiltä lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL84).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lapsen sairastumisen takia	–	–	–	2,5	3,8	3,3	–	–
Lapsen sisaruksen syntymän takia	–	–	–	2,0	2,3	2,2	–	–
Päivähoitopaikan puuttumisen takia	–	–	–	2,5	4,3	3,6	–	–
Oman tai puolison työkiireiden tai työmatkan takia	–	–	–	8,4	10,8	9,9	–	–
Oman tai puolison iltamenojen tai harrastusten takia	–	–	–	13,8	18,5	16,7	–	–
Oman tai puolison sairastumisen takia	–	–	–	2,2	2,5	2,4	–	–
Lomamatkan takia	–	–	–	2,2	3,1	2,7	–	–
Perhekiiriin takia	–	–	–	0,4	0,8	0,6	–	–
Koska kyseinen henkilö halusi olla lapsen/lasten kanssa	–	–	–	11,6	15,1	13,8	–	–
Ei erityistä syytä	–	–	–	5,1	7,1	6,3	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 138. Onko viimeisten 12 kuukauden aikana pyytänyt joltain henkilöltä lastenhoitoapua, mutta ei ole sitä jostain syystä saanut? (%) (kys. AL85).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	–	–	–	24,3	28,2	26,8	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	243	444	687	–	–

Liitetaulukko 139. Onko maksanut jollekin henkilölle lastenhoitoavusta viimeisten 12 kuukauden aikana? Kuinka monta kertaa? (% , keskiarvo, mediaani) (kys. AL86).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	–	–	–	17,6	24,8	22,2	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	245	443	688	–	–
Kuinka monta kertaa								
Keskiarvo	–	–	–	3,3	5,8	5,1	–	–
Mediaani	–	–	–	2,0	3,0	3,0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	43	107	150	–	–

Liitetaulukko 140. Onko saanut tai lainannut lastenvaatteita, -tarvikkeita tai harrastusvälineitä? (%) (kys. AL87).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Ei ole saanut tai lainannut	–	–	–	8,4	7,1	7,6	–	–
Omilta tai puolison vanhemmilta	–	–	–	20,9	22,6	22,0	–	–
Omalta, aikuiselta lapselta	–	–	–	0,5	0,5	0,5	–	–
Isovanhemmalta	–	–	–	5,6	8,2	7,2	–	–
Siskolta tai hänen perheeltään	–	–	–	14,9	17,7	16,7	–	–
Veljeltä tai hänen perheeltään	–	–	–	8,7	11,2	10,2	–	–
Tädiltä, sedältä, enolta tai heidän perheiltään	–	–	–	9,3	11,6	10,7	–	–
Serkulta, pikkuserkulta tai heidän perheiltään	–	–	–	7,8	11,0	9,8	–	–
Muulta omalta tai puolison sukulaiselta	–	–	–	17,8	16,9	17,3	–	–
Ystävältä	–	–	–	25,5	33,1	30,2	–	–
Työtoverilta	–	–	–	6,0	9,7	8,3	–	–
Naapurilta	–	–	–	9,3	10,2	9,8	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 141. Onko antanut ilmaista lastenhoitoapua jollekin henkilölle viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL88).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Kyllä	–	–		34,8	57,9	49,2	–	–
Yhteensä (n)	–	–		532	875	1 407	–	–

Liitetaulukko 142. Keille kaikille kotitalouden ulkopuolella asuville henkilöille on antanut ilmaista lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL89).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Omitte tai puolison vanhemmille	–	–	–	1,1	1,0	1,0	–	–
Omitte aikuiselle lapselle	–	–	–	0,4	0,1	0,2	–	–
Siskolle tai hänen perheelleen	–	–	–	11,3	20,3	16,9	–	–
Veljelle tai hänen perheelleen	–	–	–	5,8	13,8	10,7	–	–
Tädille, sedälle, enolle tai heidän perheelleen	–	–	–	0,7	1,2	1,0	–	–
Serkulle, pikkuserkulle tai heidän perheelleen	–	–	–	2,2	4,7	3,8	–	–
Muulle omalle tai puolison sukulaiselle	–	–	–	8,4	8,4	8,4	–	–
Ystävälle	–	–	–	14,7	29,9	24,1	–	–
Työtoverille	–	–	–	1,3	2,4	2,0	–	–
Naapurille	–	–	–	4,4	7,8	6,5	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 143. Kenelle edellisessä kysymyksessä mainitulle henkilölle on antanut eniten lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL90).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Omitte tai puolison vanhemmille	–	–	–	2,2	2,0	2,0	–	–
Omitte aikuiselle lapselle	–	–	–	1,1	0,2	0,4	–	–
Siskolle tai hänen perheelleen	–	–	–	24,6	28,5	27,4	–	–
Veljelle tai hänen perheelleen	–	–	–	14,8	15,5	15,3	–	–
Tädille, sedälle, enolle tai heidän perheelleen	–	–	–	1,6	1,0	1,2	–	–
Serkulle, pikkuserkulle tai heidän perheelleen	–	–	–	4,4	3,8	3,9	–	–
Muulle omalle tai puolison sukulaiselle	–	–	–	18,0	8,2	10,8	–	–
Ystävälle	–	–	–	25,1	33,7	31,4	–	–
Työtoverille	–	–	–	1,1	1,6	1,5	–	–
Naapurille	–	–	–	7,1	5,6	6,0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	183	502	685	–	–

Liitetaulukko 144. Miksi antoi yllämainituille henkilöille lastenhoitoapua viimeisten 12 kuukauden aikana? (%) (kys. AL91).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Lapsen sairastumisen takia	–	–		1,1	4,5	3,2	–	–
Lapsen sisaruksen syntymän takia	–	–		0,4	2,5	1,7	–	–
Päivähoitopaikan puuttumisen takia	–	–		3,3	6,3	5,2	–	–
Vanhemman työkiireiden tai työmatkan takia	–	–		10,7	19,8	16,3	–	–
Vanhemman iltamenojen tai harrastusten takia	–	–		17,8	25,8	22,7	–	–
Vanhemman sairastumisen takia	–	–		0,7	3,2	2,2	–	–
Lomamatkan takia	–	–		2,2	3,5	3,0	–	–
Perhekriisiin takia	–	–		1,3	1,7	1,5	–	–
Koska halusin olla lapsen/lasten kanssa	–	–		12,7	25,5	20,6	–	–
Ei erityistä syytä	–	–		9,3	12,2	11,1	–	–
Yhteensä (n)	–	–		550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 145. Onko antanut tai lainannut lastenvaatteita, -tarvikkeita tai harrastusvälineitä? (%) (kys. AL92).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Ei ole antanut tai lainannut	–	–	–	44,2	32,1	36,7	–	–
Omille tai puolison vanhemmille	–	–	–	2,2	1,1	1,5	–	–
Omalle, aikuiselle lapselle	–	–	–	0,5	0,3	0,4	–	–
Siskolle tai hänen perheelleen	–	–	–	14,4	19,8	17,7	–	–
Veljelle tai hänen perheelleen	–	–	–	9,5	14,6	12,6	–	–
Tädille, sedälle, enolle tai heidän perheilleen	–	–	–	1,8	2,4	2,2	–	–
Serkulle, pikkuserkulle tai heidän perheilleen	–	–	–	6,4	12,2	10,0	–	–
Muulle omalle tai puolison sukulaiselle	–	–	–	13,5	14,0	13,8	–	–
Ystävälle	–	–	–	28,0	41,6	36,4	–	–
Työtoverille	–	–	–	4,9	8,5	7,1	–	–
Naapurille	–	–	–	4,9	9,6	7,8	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	550	885	1 435	–	–

Liitetaulukko 152. Missä arkipäivän toimissa on ongelmia selviytyä itsenäisesti? (%) (kys. V106A).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Pukeutuminen, peseytyminen, ruokailu tai WC:ssä käynti	-	-	-	-	-	-	0	0
Ruoan laitto, pyykinpesu, siivous tai pihatyöt	-	-	-	-	-	-	25,0	21,9
Kaupassa käynti tai pankissa asiointi	-	-	-	-	-	-	28,6	28,1
Liikkuminen ulkona	-	-	-	-	-	-	25,0	28,1
Asioiden muistaminen	-	-	-	-	-	-	25,0	25,0
Ei osaa sanoa	-	-	-	-	-	-	0	0
Yhteensä (n)	-	-	-	-	-	-	28	32

Liitetaulukko 153. Jos ajattelee elämänsä kokonaisuutena, sanoisiko olevansa: (%) (kys. V109).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Hyvin onnellinen	-	-	-	-	-	-	14,3	18,8
Onnellinen	-	-	-	-	-	-	35,7	37,5
Melko onnellinen	-	-	-	-	-	-	42,9	37,5
Ei onnellinen eikä onneton	-	-	-	-	-	-	7,1	6,3
Melko onneton	-	-	-	-	-	-	0	0
Onneton	-	-	-	-	-	-	0	0
Hyvin onneton	-	-	-	-	-	-	0	0
Yhteensä (n)	-	-	-	-	-	-	28	32

Liitetaulukko 154. Sosioekonominen asema (%) (rekisteritiedot).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Ylemmät toimihenkilöt	18,0	14,0	15,8	20,0	19,5	19,7	-	-
Alemmat toimihenkilöt	16,2	37,7	28,2	22,8	38,1	32,2	-	-
Työntekijät	21,5	14,5	17,6	28,1	13,9	19,4	-	-
Maatalousyrittäjät	8,0	4,2	5,9	2,4	2,5	2,5	-	-
Muut yrittäjät	4,5	0,8	2,4	2,6	0,7	1,4	-	-
Opiskelijat	0,4	0,3	0,4	12,9	16,1	14,8	-	-
Eläkeläiset	17,0	15,3	16,0	1,1	0,7	0,9	-	-
Työttömät	12,5	11,6	12,0	7,0	6,1	6,4	-	-
Ei tietoa	2,0	1,6	1,8	3,1	2,5	2,8	-	-
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
Yhteensä (n)	489	621	1 110	544	872	1 416	-	-
Puuttuvia (n)	0	5	5	6	13	19	-	-

Liitetaulukko 155. Ammattiasema (%) (rekisteritiedot).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Palkansaaaja	54,6	65,2	60,5	71,1	67,6	68,9	–	–
Yrittäjä	12,1	5,0	8,1	4,9	2,4	3,3	–	–
Ei työssä	33,3	29,9	31,4	24,0	30,1	27,7	–	–
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100	100,0	100,0	100,0	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	–	–
Puuttuvia (n)	0	0	0	0	0	0	–	–

Liitetaulukko 156. Koulutusaste (%) (rekisteritiedot).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Perusaste	30,3	31,2	30,8	12,0	7,9	9,5	–	–
Keskiaste	37,8	39,5	38,7	53,8	44,0	47,7	–	–
Alin korkea-aste	13,9	17,9	16,1	8,2	13,6	11,5	–	–
Alempi korkeakouluaste	5,7	5,4	5,6	12,7	18,8	16,5	–	–
Ylempi korkeakouluaste	12,3	6,1	8,8	13,3	15,8	14,8	–	–
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	–	–
Yhteensä (n)	489	626	1 115	550	885	1 435	–	–
Puuttuvia (n)	0	0	0	0	0	0	–	–

Liitetaulukko 157. Valtionveronalaiset tulot vuonna 2004 (keskiarvo/euroa) (rekisteritiedot).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Tulot	34 987,3	26 989,2	30 512,7	24 968,9	17 978,6	20 664,1	–	–
Yhteensä (n)	489	621	1 110	544	872	1 416	–	–
Puuttuvia (n)	0	5	5	6	13	19	–	–

Liitetaulukko 158. Asuntokunnan tulot kulutusyksikköä kohti vuonna 2004 (keskiarvo/euroa) (rekisteritiedot).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Tulot	25 756	27 718,6	26 854,1	21 716,6	20 364,5	20 881,5	–	–
Yhteensä (n)	488	620	1 108	538	869	1 407	–	–
Puuttuvia (n)	1	6	7	12	16	28	–	–

Liitetaulukko 159. Minkä ikäisenä muutti pois lapsuudenkodista (kys AL5) (keskiarvo/mediaani).

	Suuret ikäluokat			Nuorin polvi			Vanhin polvi	
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Naiset	Kaikki
Keskiarvo	–	–	–	20,5	19,0	19,5	–	–
Mediaani	–	–	–	20,0	19,0	19,0	–	–
Yhteensä (n)	–	–	–	495	836	1 331	–	–

VIIMEISIMMÄT KELAN SOSIAALI- JA TERVEYSTURVAN TUTKIMUKSET

- 106 Heinonen, H-M.** Byrokraatti vai asiakaspalvelija? Kelan virkailijan toiminta tavat ja roolit Yhteyskeskuksessa palvelukulttuurin muutosten keskellä. 2009. ISBN 978-951-669-816-1 (nid.), ISBN 978-951-669-817-8 (pdf).
- 105 Lind J, Aaltonen T, Autti-Rämö I, Halonen J-P.** Kelan kuntoutuksen vuonna 2003 päättäneet. Kuntoutujien rekisteriseuranta vuosina 2003–2006. 2009. ISBN 978-951-669-813-0 (nid.), ISBN 978-951-669-814-7 (pdf).
- 104 Niemelä H, Salminen K.** Kansallisten eläkestrategioiden muotoutuminen ja Euroopan unionin avoin koordinaatiomenetelmä. 2009. ISBN 978-951-669-811-6 (nid.), 978-951-669-812-3 (pdf).
- 103 Wallin M.** Community-dwelling older people in inpatient rehabilitation. Physiotherapists' and clients' accounts of treatments, and observed interaction during group sessions. 2009. ISBN 978-951-669-795-9 (print), 978-951-669-796-6 (pdf).
- 102 Niemelä M.** Julkisen sektorin reformin pitkä kaari Valtava-uudistuksesta Paras-hankkeeseen. 2008. ISBN 978-951-669-790-4 (nid.), 978-951-669-791-1 (pdf).
- 101 Miettunen L.** Lasten kotihoidon tuen kuntalisät osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. 2008. ISBN 978-951-669-788-1 (nid.), 978-951-669-789-8 (pdf).
- 100 van Gerven M.** The broad tracks of path dependent benefit reforms. A longitudinal study of social benefit reforms in three European countries, 1980–2006. 2008. ISBN 978-951-669-784-3 (print), 978-951-669-785-0 (pdf).
- 99 Paltta P.** Kenelle korvataan? Sairauden vuoksi tehtyjen matkojen korvaaminen Suomessa ja eräissä muissa maissa. 2008. ISBN 978-951-669-782-9 (nid.), 978-951-669-783-6 (pdf).
- 98 Salmelainen U.** Tiedon välittyminen ja rakentuminen kuntoutuksessa. Moniammatillinen asiantuntijayhteistyö ikäihmisten laitosmuotoisessa kuntoutuksessa. 2008. ISBN 978-951-669-779-9 (nid.), 978-951-669-780-5 (pdf).
- 97 Latvala M.** Puolison armoilla. Työttömyysturvan tarveharkinta. 2008. ISBN 978-951-669-777-5 (nid.), 978-951-669-778-2 (pdf).